CONSTITVTIO- NES. DOMI- NII. ME- DIOLA NEN- SIS.

TABVLA

TABVLA CONSTITVTIONVM DOMINII MEDIOLANI,

LIBER PRIMVS.

LIBER SECVNDVS.

LIBER TERTIVS.

LIBER QVARTVS.

TABVLA

LIBER QVINTVS

ß

De his que ad Ciuitatem Mediolani particulariter pertinent.

LIBER PRIMVS

DE CONSTITVTIONIBVS.

CAROLVS. V. DIVINA FAVENTE CLEMENtia Romanorum Imperator Augustus, ac Germaniæ, Hispaniarum, vtriusq; Siciliæ, Hierusalē, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Insularū Balearium, Sardiniæ, Fortunatarum, ac Indiarum, & Terræ firmæ Maris occeāi, &c. Rex. Archidux Austriæ. Dux Burgundiæ, Lucemburgiæ, Gheldriæ, Viertembergæ, Lotharingiæ, Brabātiæ, Lymburgiæ. &c. Comes Haspurgi, Flādriæ, Tyrolis, Arthesiæ, & Burgūdiæ, Pallatinus Hanoniæ, Hollādiæ, Zeellādiæ, Ferreti, Kiburgi, Namurci, & Zutphāiæ. &c. Lādtgraui9 Alsatiæ, Marchio Burgouiæ. & Sacri Romāi Impij &c. Princeps Sueuiæ, Dn̄s Frisiæ, Molinæ, Salinarū, Tripolis, & Mechliniæ. &c. Hi, q per retroacta tempora vel vicariatus titulo, vel Ducatus dignitate, Mediolanensi Dominio præfuerunt, varias & fere Innumerabiles constitutiones (Decreta appellant) secundum variationes temporū, condidere, Hæ, creuerunt In Immensum, nec In volumen redactæ, Ita vt non facilis earum cognitio esset, Multæq; erant tollendæ, nonnullæ addendæ, aliæ In melius reformādæ. Ob quam causam, cum pacatis rebus Id Innotuisset Illust. Frācisco Sfortiæ Secūdo, Mediolāi Duci, Iniunxit viro clarissimo Iacobo Philippo Sacco, Senatus Mediolanensis Præsidi, vt cōsulto Senatu, aliquos viros exploratæ fidei, Doctrinæq; & morū ꝓbitate Insignes deligeret, Qui vndequaq; per Mediolanensem ditionē has cōstitutiones con-

quirerent, In vnum codicem redigerent, & vt in melius reformarẽtur, Senatui referrent. Is (sicut cætera omnia solerti officio facit) Id munus exequutus, Senatores duos, ex quolibet Magistratu vnum, Fiscales duos, & ex collegio Iurisconsultorum Mediolani duos, Secretarium vnum, & qui forensibus causis operam daret alium, viros Integerrimos, vsuq; rerum, & scientia pollentes, ad hanc prouintiam exequendam deligens, effecit vt viuente adhuc memorato Duce, huic muneri principiũ datum fuerit, Sed eo Duce vita functo, Mediolanensiq; Dominio ad Nos, Sacrumq; Romanũ Imperium deuoluto. Sicut multa alia bene acta prefati Ducis comprobauimus, Ita censuimus, vt hi, qui delecti fuerant, In opere perseuerarent, & Senatus omnia discuteret, & perficeret, atq; exinde Nobis exhiberet, vt nostra auctoritate, In publicum prodirẽt. Opere perfecto, & nobis oblato, deprehendimus, exacta diligentia, & maturo cõsilio (prout cætera omnia per Ipsum ordinẽ fieri solẽt) Illud absolutum fuisse, Quod, vt robur obtineat, hac nostra sanctione Decernimus, omnes constitutiones In hoc codice comprehensas, Inconcusse seruari debere, Reliqs omnibus ãtiquatis. Curabunt Igitur Senatus, cæteriq; Magistratus, & Iudices, vt hæc palam Innotescãt, & ab omnibus obseruentur, Statutis ciuitatum, & locorũ, ac alijs his cõstitutionibus cõtrariantibus nequaq̃ attentis. Datæ Mediolani Die. X X VI I. Augusti Anno Domini M. D. XLI. Impij nostri vigessimo Primo, & Regnorũ nostrorũ vigessimo Sexto. Signatæ Carolus, In angulo vidit Perrennotus, In calce Io. Bernburger, Et Sigillatæ Sigillo magno Imperiali In cera rubea, cum bindello morello pendẽte more solito.

DE IVDEIS.

HEBRAEIS Interdictum est Mediolani esse, nec habitationem habere. §. Nec etiam alibi In Dominio, nisi cum licentia Principis. quam si habuerint, Sciant hac sanctione Inhibitum esse, ne cum Christianis In eadem Domo, & sub eodem tecto habitent. & eo amplius vt a Christianis dignoscantur, necesse habent masculi caputium croceum, & non alterius coloris, Fœminæ autem (vt vulgo dicitur) coletum eiusdem coloris, Ita latum & patentem, vt humeros & pectus cooperiat, deferre tenētur. Q đ si præmissis contrafactum fuerit, pœna sit Ictuum duorum eculei, & aureorum decem. §. Permissum est tamen hebræis, In hospitijs publicis & Mediolani, & alibi sine licentia, per triduum hospitari posse.

DE RESCRIPTIS ET MANDATIS PRINCIPVM

PER Rescripta quibus mandatur summarie, & facti veritate attenta procedi, non Intelligatur sublatum sapientis consilium, quod ex Iure municipali assummendum sit.

comodo debeāt intelligi rescripta in quibus precipitur procedi summarie

Rescripta Impetrantes, Intra mensem Iudici exhibere parte citata teneantur, alias nulla, & Irrita sint.

p quod tempus valeat rescriptū et intra quod tempus quis tenet illud exhibere

Rescripta contra debitores, etiam In forma Camere cōcessa, creditoribus executionem personalem non tribuant, nisi alio Iure competat, nec Iurisditionem non habentibus, Ita vt eorū virtute nemo extra Iurisditionem suam trahatur.

rescripta contra debitores concessa in forma camere comodo debeant intelligi

I ntimata parti citatiōe perhemptoria a Iudice subsignata, cuius terminus adhuc duret, Iudex vbi In

comodo iudex possit iudicare nō obstantibus inhibitionibus p [illegible]

precibus nõ sit mẽtio facta perhemptorij, Inhibitionibus per Senatum faciendis non obstantibus, Iudicare potest, nisi causa esset Inappellabilis, vel alias sententia mittẽda executiõi esset. Quibus casibus, quãdo essent trãsmissa duo perhemptoria Signata vtsupra, & de eis non sit facta mentio In precibus, etiam Inhibitionibus præmissis non obstãtibus, Iudex Iudicare poterit.

p quod tempus iudex teneat supersedere in causa in qua pars preces suspensionis a senatu obtinuerit et intimari parti fecerit

Si quis preces dederit, & ad eas In causa supersederi obtinuerit, & preces parti Intimari, si Id Mediolani fiat, Intra decemduum expeditionem a Senatu obtinere teneatur. Si extra Mediolanũ, Intra qndecim dies. Quibus elapsis, Iudices amplius supersedere non teneantur.

modum imperãdi rescripta a senatu

Quicũq; In medio, vel alia parte litis, Rescripta Impetrauerit, In precibus exprimere teneatur, prouisiões à Senatu ad Ipsius, vel alterius partis petitionẽ, Impetratas, & In Iudicio exhibitas, quæ ad causam facere videbuntur, alias Rescripta nullius sint momẽti, nec per Iudices executiõi demandentur, Et in Impẽsis Impetrãs cõdẽnetur, arbitrio Iudicis taxãdis.

que supplicationes debent admitti

Supplicationes nõ admittantur, nisi prius fuerint subscriptæ per Doctorem, vel causidicum, aut notariũ Ipsius causæ actorẽ, Qui sit de Dñio Mediolani, Qui, si calũniose In supplicatiõibus, aut In causis ipsis, se habuisse cognitũ fuerit, non solum In expensis In lite factis, Sed etiã In pœna pecũiaria, & alia grauiori arbitrio Senatus, omnino plectentur.

DE SENATORIBVS

VNVS tantũ In Dominio Mediolani Senatus sit, Mediolaniq; resideat. Præsesq; & Senatores, qui in

eo sedebunt, eorũq; Secretarij fruantur,& gaudeant priuilegijs, Prærogatiuis, Immunitatibus, libertatibus,& cõmodis, quibus præteritis temporibus Præses, Senatores,& Secretarij frui,& gaudere cõsueuerunt, Sintq; In dicto mũere perpetui. §. Habeatq; Idem Senatus, auctoritatem cõstitutiones Principis confirmandi, Infirmandi,& tollendi, Ac concedendi quascunq; dispensationes, etiam contra statuta,& constitutiones. Item statutorum, ordinumq;, ac prouisionum cõfirmationes faciẽdi, Nec non habilitationes, temporum prorogationes, In Integrum restitutiones cõcedendi. Et vltra præmissa, In his que ad Iusticiam, aut æquitatem spectant, prouidẽdi. §. Vniuersitatis quoq; Papiensis curam habebit, Lectores deputabit,& amouebit, Salaria constituet,& deniq; alia faciet, veluti facere consueuerat. §. Singulo quoq; anno Præfectos pestis eliget,& circa pestem,& sanitatẽ conseruandam, quecunq; opportuna faciet. §. Cognoscetq; Senatus, de causis Marchionatuum, Comitatuum,& quorumcunq; Pheudorum, siue lis & contentio oriatur Inter Principem,& vasallos,& seu Inter ipsos vassallos. Similiq; modo, de omnib⁹ alijs causis arduis,& magnis, vbi res de qua agitur, sit aureorum Mille annui redditus. Et etiam vbi agatur de Interpretatione Priuilegiorum,& controuersijs finium,& alijs causis, de quib⁹ vel via appellatiõis, vel alio modo, Cõsilia ducalia rettoactis temporib⁹ cognoscere consueuerant. §. Insuper cognoscat de causis appellationum a Sententijs diffinitiuis, vel Interloquutorijs vim diffinitiuarum habentibus, Quæ, per Magistros reddituum vtriusq; Cameræ, Præfectos Annonæ, Collaterales nostros, vel Capita-

neũ Iusticiæ ferentur(In casibus tamẽ In qbus ap/pellari potest). §. Cognoscet etiã Senatus de ap/probatiõe, cõfirmatiõeq; litterarũ Principis, Dono/rum, remissionũ, Indulgẽtiarũ, Priuilegiorũ, ordina tionum, Edictorum, & Gratiarum tam In ciuilibus q̃ in criminalibus. Et eas vel approbabit, vel limita/bit, aut restringet, prout e re Principis, aut publica, esse cognouerit, Decernentes post hac omnes litte/ras presentari debere Senatui Infra annum. Quas si Senatus nõ approbabit, vel cõfirmabit, nullæ, & Irritæ, & Inanes sint, ac si nunq̃ a Principe concessæ fuissent. §. Cura quoq; Sẽat⁹ erit circa omnes Ius/dicentes, Seu officiales Iusticiæ, vt sicut tenentur, Iusticiã exerceãt. §. Iusq; in eos habeat, puniẽdi, ab officio priuãdi, & suspendẽdi, ac corrigẽdi, secundũ casus cõtingentiã, Excæptis Quæstoribus ordina/rijs, & extraordinarijs, Præfectis Annonæ, Collate/ralibus, Vicarijs generalibus, & Fiscalibus genera/libus, Prouidebitq; ꝙ officiales sindicentur, Iuxta harum cõstitutionum formam. §. A Decretis vero sententiis ve, ordinationibus, & Prouisiõibus quas Senatus faciet, nõ possit quouismodo appellari, ꝓ/uocari ve, vel de nullitate dici, Sed hæ, oĩno effectũ sortiantur, & executioni mittantur. §. Potest tñ condemnatus per Sentẽtiam, Decretum, vel Pro/uisionem Senatus, In termino a Iure præfixo, co/ram eodẽ Senatu Supplicare, reuisionemq; petere, quæ p Senatũ cõcedatur, & per eũdẽ Senatũ reui/deatur, parito prius Iudicato, & executiõi missa sen/tentia, ac facto deposito aureorũ Centũ, penes Se/cretariũ senatus, Quod fisco cedat, casu quo petẽs reuisionẽ, succubuerit. §. Cæterũ, quia ex cõditiõe temporũ, & rerũ euentu, necessariũ est super pluri/

bus

bus ꝓuidere, Possit Idē Senatus secūdū casuū cō-
tingētiā, opportunas ꝓuisiones facere. Quæ Incō
cusse seruentur. §. Cum autē Criminales causæ, &
quæ In eis Incidūt, maximi sint momēti, Et plerūq;
preiudiciū Irreparabile parare soleāt, Sitq; per ordi
nes Priscos huius Dominij, sublata omnis appella-
tio, Reclamatio, aut querella a sententijs & actis,
quæ superinde serū tur, & fiunt, Operæ ꝑtiū visum
est, subditis cōsulere, vt forte si Iudices ordinarij, aut
dellegati, siue Pheudatarij, & eoꝝ officiales, Inique
& perperā cōtra eos agant, vt Senatus huiusmodi
causis criminalibus audiēdis, & pertractandis In-
cumbat. Querimonias tam cōtra Iudices ordina-
rios, aut dellegatos, q̄ cōtra priuatos, aut Pheudata
rios, & eorū officiales audiat, Siue de pœnis corpo
ralibus, siue pecuniarijs, aut bonorū cōfiscatiōibus
nundū declaratis tractetur, siue etiā de mulctis per
ordinarios, aut dellegatos factis, aut trāsmissis aga-
tur. Super quibus sancimus, oppressis, & Indebite
mulctatis, per Senatū prouideri, & Succurri. Ea ta
men lege, q̄ Iudices qui Indebite mulctauerint, Ipsi
Incōtinenti mulctā Fisco soluāt. Audiat etiā Sena-
tus, relatiōes Iudicū ordinariorū, ac dellegatorum,
Pheudatariorū, ac officialiū suorū, ac etiā Fiscalium
petitiones, In dictis rebus criminalibus, tam orete-
nus q̄ In scriptis, & quid de reis cōstitutis, & carce-
ratis agendū sit, censebit. Et demū omnia In crimina
libus faciet, quæ ꝓ Iusticia, & æquitate, ei videbun
tur opportuna. Et quicqd faciet, vel decernet, parē
vim habeat, ac si a Principe factū fuisset. §. Senatus
tamen delictorū remissiones, seu gratias, vel litteras
salui cōductus, reis criminū dare, vel concedere non
possit, Quia earum cōcessio Principi resseruata est.

LIBER

DE OFFICIO QVESTORVM ORDINARIORVM REDDITVVM.

VECTIGALIVM cura semper exactissima habenda est, Quia In his, potissimũ nerui principatus cõsistunt, Et cum Id fit, minus grauãtur subditi Indictis, superindictis ve, & huiuscemodi oneribus, Quæ nõ nisi necessitate vrgente, Imponenda sunt. Eã Igitur ob causam In hoc Mediolanẽsi Dominio, Magistratus constitutus est Questorum ordinariorum reddituum.

Hi Igitur Questores, salarijs eisdem statutis contenti erunt, Mundas, & cõtinentes mãus seruabunt, Nullam personarũ acceptionẽ habentes, Ad diuitis vel potentis vultum nõ aspiciant, Postq; Deũ, solũ obseruent Prĩcipem. §. omniq; diligẽtia vtilitates, prerogatiuas, & cõmoda Fisci curabũt, Pariq; modo detrimenta auertent. §. Studebuntq; omni diligentia, verã, ac plenã notitiã habere omniũ expensarum, ac Reddituum huius Dominij, prout eis In rem Fisci magis esse videbitur, Eorũq; Reddituũ, tam ordinariorum q̃ extraordinariorum, ad Ipsum Magistratum pertinentium, & expensarũ solutiones sine mora, fieri faciant. Curabuntq; vt Illud Idem agant Referendarij, & Thesaurarius generalis.

Curabitq; Magistratus, ꝙ referẽdarij omniũ ciuitatũ circunspecti sint, & prudentes, Reddituũq; Fisci, & vectigaliũ periti, Qui si horũ expertes fuerit, erit officij Magistratus, curare apud Principem, vt amoueãtur, & eorum loco Idonei subrogentur.

Singulis quoq; annis, aut debitis temporibus, quibus magis secundum conditiones temporum, e re Fisci esse Magistratus Iudicabit, Licitationes faciet. (quæ

vernacula

vernacula lingua Incantus appellātur)quorūcūq; reddituū, Daciorū & vectigaliū hui⁹ Dñij, In qb⁹ Q uestores participare p se, nec ipsi, nec alij ex alijs constitutionibus prohibiti, sub pœna In eis contenta non possint. §. Hisq; licitationibus quæ In ciuitate Mediolani fient, Intersint Q uestores Ipsi, vel maior pars eorum, Si vero In alijs ciuitatibus & locis, Referendarij, quibus pari modo, & sub eadē pœna, In cōductióíbus vectigaliū participare ꝓhibitū est. §. Diligētiāq; adhibebūt, vt bōa fide & sine fraude omnia fiāt, Omniq; Studio, vt res Fisci melior sit.

H æ quoq; licitatióes, In locis cōsuetis sono tubæ præmisso fieri debent, nō autem In locis secretis, Alioq; modo factæ, non valeant, Agētesq; & consentiētes, ad Interesse Fisci teneātur, Arbitrioq; Iudicis puniēdi erūt, Inspecta qualitate facti, & ꝑsonarū cōditióe. — *quomodo et in quibus locis debeant fieri licitationes et contrafacientes in qua pena puniantur*

L icitatores, qui In licitatione vicerint, Idoneos fideiussores dare teneantur, & super libris rationū Fisci pro debitoribus Inscribēdi sunt, Ab eisq; Q uestores diligētes & debitas exactióes fieri faciant, Q d si id nō fecerint, & nō Idoneos fideiussores acceptauerit, teneātur ipsi ad Interesse Fisci, & eo āplius, arbitrio Prīcipis puniantur. — *et prestanda fideiussione per licitatores*

C urabūtq; Q uestores, vt omnes reddit⁹ huius Dñij In vno libro redigātur, & pari modo debitores Fisci, vt de facili singulis dieb⁹ eoꝝ oium notitia haberi possit. §. Singulo quoq; āno quātū ascēdēt redditus & Impēsa huius Dñij, diligenter examinent. Et siquid superabundabit Impensæ, Inter se cōsyderēt quibus modis præmissis occurri possit, & Principi aut locumtenenti referant, Et eo amplius, si aliqua Impensa eis videatur Inutilis, vel superflua, aut excessiua, vt tolli vel moderari per Principem possit. — *quod questores [illegible] redigere in uno libro redditus et debitores et [illegible] [illegible] redditus et impensas [illegible]*

quod redditus debeāt transire per manus thesaurarii generalis et in casu quod [illegible] causa hoc nō possit fieri quomodo debeat provideri

Ad dictum quoq; Magiſtratum pertinet, curare q̀ omnes pecuniæ reddituũ ſibi comiſſorũ, tranſeant per māus Theſaurarij gñalis. Et vbi vel Iuſſu Principis, vel alia neceſſaria cauſa vrgente, Id fieri nō poſſet, erit tamē eius officij, ꝓuidere q̀ ſcripturæ neceſſariæ & expedientes fiant, quēadmodum ſi hæ pecuniæ, per manus Theſaurarij debito modo tranſiuiſſent. §. Et Itē ſingulis menſibus, cũ eo Theſaurario rationes concludere. Alias vbi damnũ exinde Fiſco ſuccederet, Id Queſtores ex ære ſuo proprio reſarciant. §. Rationes tamen hæ, reuideri poterũt quandocunq; Principi placuerit.

Queſtores nihil cōtra, præter ve ordines Magiſtratus faciāt, niſi habuerint litteras Principis, vel ab eo auctoritatē habentis, ſub pœna amiſſionis Salarii triũ menſiũ, & alia maiori Principi arbitraria. §. Quæ tamen litteræ, ſiue pro expēſis faciēdis ſint cōfectæ, ſiue alia quauis cauſa, omnino In actis Magiſtratus, In particulari libello, redigendæ ſunt.

Non poſſit Magiſtratus debitores Fiſci, eiuſdem Fiſci creditoribus aſſignare, niſi Iuſſu Principis, Eoq; caſu, opportunæ ſcripturæ faciendæ ſunt. Ita tamē, vt nunq̃ creditori Intelligatur ſatiſſactũ, neq; ab eo Fiſcus liberatꝰ, niſi Ita demũ ſolutio ꝑ aſſignatũ debitorem fiat. §. Et qa quādoq; ſolet Prīceps aſſignatiōnes facere creditoribus, nō In ſolutionē debiti, Sed pro cautiōe, Ideo Id cũ ſit, ſcriptura faciēda eſt ſup libro particulari, Quæ hæc cōtineat, quātitatē aſſignatam, Creditũ tamen non excedentem, Cauſam aſſignationis, Creditoris & Debitoris nomina, tempus ſolutionis faciendæ, Et declarationē Intereſſe, ſi Id exſolui cōtingat. Tēporeq; eueniēte ſolutiōis præmiſſorum, etiam debitæ ſcripturæ faciēdæ ſunt.

Interdictū est Magistratui, ne remissionē mercedis, seu ficti, conductoribus reddituū ordinariorum faciat, nisi certificato Principe, & habito responso.

Ad Magistratū pertinet Prouidere ꝙ officiales munitionū, nihil Impertinēs emant, quod aureos decē excedat, nisi eius Magistratus consensus accesserit, sub pœna eius arbitrio Imponenda.

Inquirere etiā Magistratus debet, an aliqui sint, qui dirrecte, vel per indirrectū, se de redditibus & Impēsis ad Fiscum pertinētib⁹, Intromittāt. Eosq; cuiuscunq; status, & cōditiōis sint, (etiā si Principi assistāt) monere, vt sine Magistratus scientia, se de his nō Intromittāt, Et si Id Iussu Pricipis fecerint, q̄ primum ea omnia Magistratui notificēt, vt debitæ scripturæ fieri possint, nisi ex aliqua causa ea Princeps secreto tenere voluerit, Qua causa cessante, omnino notificāda sunt, alias nō notificātes Fisco ad Interesse teneant̄, Puniēdiq; erunt Principis arbitrio. Et si eos monuerit Magistratus, & mōiti parere noluerit, erit eius officij, Principē certiorē reddere, sub pœna amissiōis Salarij sex mensiū. §. Et etiā officij Magistratus erit, diligēter scrutari, si ab aliq̄b⁹, præsertim officialibus Principis, aliqua fiant, vel tractētur, q̄ cedant, vel cedere possint In Fisci detrimentū, Et repertos culpabiles, cū agētibus & consentientibus punire, Inspectis qualitate ꝑsonarū & delicti, ac quātitate damni, Et nō solū officiales delinq̄ntes punire, Sed etiā eos quos cognouerit negligentes esse In denūtiādo Magistratui alios cōtrafacientes

Magistratus etiam curare habet, tam ad vtilitatem Fisci, q̄ priuatorum, ꝙ bis saltem In āno, per aliquos probos & expertos viros, diligenter videantur, examinentur & concludantur rationes omnium The

ſaurariorum terrarum,& plebium huius Dominii.
C ognoſcet etiam Magiſtratus, de cauſis ordinariorũ reddituum,& etiam extraordinariorũ,ad ipſum tamen Magiſtratum pertinentium, Modo tamen hæ cauſæ Inter Fiſcũ,& priuatos ſint, Et In cauſis appellationum,quæ Interponi contingent a Sententijs Iudicis Daciorum,Douanæ, Salis,vini de minuto,& aliorum quorumcunq; Iudicum Ciuitatis, & diſtrictus Mediolani,de cauſis reddituum Ipſorum,vel ab eis dependentiam habentium,Iudicantium,vbi alias ab eorũ ſententijs de iure,vel ex forma conſtitutionum,appellari non ſit prohibitum.
E t quia alias In hoc Dominio,Magiſtratus erat Præfectorum ſalis,qui ſublatus eſt per ꝑceſſores Principes,& ad Magiſtratum ordinariorum reddituũ, omnis eius auctoritas translata. Ideo ſancitum eſt, Q uæſtores ordinarios,cognoſcere etiam debere de cauſis ſalis,,put cognoſcere conſueuerant illi Præfecti ſalis,quorum Magiſtratus abolitus eſt.
I n omnibus cauſis coram Magiſtratu vertentibus, Q uæſtores per apices Iuris,amfractus ve litigiorum,non procedant,Sed ex mera veritate ,cauſas ipſas terminent,& decidant,Summarie,Simpliciter & de plão,ſine ſtrepitu,& figura Iudicij. §.Et cauſæ Ipſæ,Inſtantiam non habeant.
E o amplius ſancitum eſt,ꝙ Iudex Daciorũ Ciuitatis Mediolani,q inter priuatos ex ſui officij natura,cognitionem & deciſionem,in cauſis daciorum habet, Et prædicti alij Iudices ,R eferendarijq; omniũ ciuitatum, quotiens de aliquo dubitari contingat, In quo verſetur detrimentum,vel vtilitas Fiſci,moniti a Magiſtratu,Illo caſu nõ procedant ad cauſæ deciſionẽ,Ipſo Magiſtratu Incõſulto,ſub pœna amiſ-

ſionis ſalarij triũ mẽſium.§.Omnibuſq; permiſſum eſt,In dictis cauſis,coram præmiſſis Iudicibus vertentibus,recurſum ad Magiſtratum habere, Qui, ſecundũ caſuũ exigentiam,prouidere poterit.§.Nõ tamen cognoſcet Magiſtratus,de cauſis appellationum Interpoſitarum a Sententijs latis per Referendarios ciuitatum.Sed hæ cauſæ,vbi alias appellari non ſit prohibitum,cognoſcantur per conſidentem partium collegij Illius ciuitatis,In qua Iudicatũ eſt.

Cõtrafaciẽtes In his,q̃ ad eorũ officiũ ſpectãt, vel cõtrauenire p̃ſumẽtes,diligẽter queſtores inquirant, Et Itẽ ſi qui ab eis requiſiti, In cõcernentibus eorũ officiũ,auxiliũ,& fauorẽ nõ dederint, Reptoſq; culpabiles,eorum arbitrio vſq; ad pœnam corporalem Incluſiue,puniãt.§.Suſpẽdereq; ab officio poterũt, tam referendarios quarumcunq; ciuitatum, & locorum huius Dñij, q̃ etiã Rationatores,& alios officiales reddituum Fiſci,ab eorum officijs, quos Inhabiles,vel Improbos duxerint. (Si tamen Id commode fieri poterit)ſin minus Pricipi referãt,Alioſq; eorum loco ſubrogati curabunt.

Cum materia reddituum ſit lata,& difficilis,Ita q̃ certis legibus omnia comprehendi non poſſint,Et propterea quandoq; magnæ In eis difficultates emergunt,Ideo ſancitũ eſt,q̃ vbi arduũ negociũ occurrat, Principem,aut locumtenentem, vel Senatum conſulant,nec aliquo eorum Inconſulto diffiniant, pœna arbitrio Principis Imponenda.

Quotienſcunq; caſus contingat,Queſtores auxilium Implorabunt,non ſolum a Prætoribus ciuitatum, Sed a quibuſcunq; alijs officialibus, Eiſq; cõmittẽt quicquid pro reddituum Indemnitate,& conſeruatione faciendum ſit,tam In perſonis detinẽdis, q̃ In

torturis, & aliis prouisionibus, etiam corporalibus faciendis, quæ Ipsis Questoribus Iusta rerum qualitatem, & magnitudinem, faciendæ videbuntur. §. Prætoresq; & officiales omnes Questoribus ipsis assistant auxilio, consilio, & viribus, ac omnia q̃ ipsis per Magistratum cõmissa erunt, agant, & exequantur, omni exceptione remota.

Et quia contingit Principẽ sæpissime hinc Inde nuntios mittere, Inquirat Magistratus diem discessus a Ciuitate, & Item redditus, vel a Secretario, qui litteras expediuerit, vel alio modo, etiam per Sacramentum Illius nũtij, vt dierum supputatio, & etiam Impensæ extra ordinem factæ, fieri possit, ratioq; per Ipsum Magistratum concludi.

A sententijs, quæ per Questores præmissos super calculo, seu circa bona, & pecunias, quæ Immediate Fisco spectare prætendantur, ferri contingent, nullo modo appellari possit. nec etiã in aliis causis, In quibus de iure appellari non licet.

Si quis ex præmissis Questoribus, coniunctus fuerit vsq; ad quartum gradum Inclusiue, secundum Iura canonica computandum, vel magna familiaritate Iunctus alicui sit, cuius causa in eo Magistratu tractanda sit, non audeat In eius causæ expeditionibus, vel deliberationibus Interuenire. Debetq; Præses hoc Iubere, (Modo Id ei notũ sit,) qd si quis sciens contrauenerit, In eum grauiter erit animaduertẽdum. §. Idem seruetur per Questores extraordinariorum reddituum & Præfectos Anonæ.

DE OFFICIO QVESTORVM EXTRAORDINARIORVM REDDITVVM.

PRIMVS.

MVLTVM Iuuãt AErariũ huius Dñij Redditus bonorum patrimonialium Principis, & Item aquarum prouenietium ex Fluminibus, (quibus plurimum abundat Mediolanense Dominium) Nec non qui ex confiscationibus bonorum delinquentium, & ex pœnis nocētibus Irrogatis, exigun tur, Ea propter Magistratus erectus est Questorum extraordinariorum reddituum.

Huius Igitur Magistratus cura Illa Imprimis est, Præsidem & Questores statis diebus In locum consuetum conuenire, Et cum conuenerint, neminem, nisi audiendum, vel causæ decidendæ gratia, Intromittere, nec quemq̃ priuato audire, nisi omnibus collegis audientibus, Diligentiamq; adhibere, vt anteq̃ in aliqua causa deliberent, rem Ipsam bene Intelligant, & postq̃ deliberauerint, amplius variare, nec In dubium refricare liceat. §. Celerrime causas expediant, nec ante horam Insolitam, excæpta necessitatis causa discedant, omniaq; per eos tractanda occulta teneant, nec manifestent, nisi omniũ qui Interuenerint, consensus accesserit.

Habetq; Magistratus auctoritatem remouẽdi ab officio Cancelarios, & coadiutores, eius decreta, absq; eius Iussu manifestantes, & eos puniendi, vt successoribus transeant In exemplum.

Curæ quoq; erit Magistratus, vt omnes officiales In causis ad Fiscum pertinentibus diligenter, & sincere procedant, Beneq; aduertant, ne In eis fraus, vel dolus In detrimentum Fisci cõmittatur, Et vbi Magistratui In rem fisci esse visum fuerit, Ipsis officialibus mandare poterit, vt cum Interuentu Fiscalis per Magistratum nominandi procedant, sub pœna arbitrio Principis, vel Senatus Imponenda.

Diligentiamq; adhibebit Magistratus, an officiales ali quid occultauerint, neglexerint, composuerint, dolū, fraudem ve, cōmisserint, tam In criminibus & deli ctis, q̄ In pecunijs ad Fiscum spectātibus, De hisq; Principem certiorem reddat.

Notarij maleficiorum per quempiam ad officia exer-cenda deputari non possint, nisi Magistratu consul-to, Qui etiam se Informabit de Notarijs nunc de-putatis vbilibet existentibus, Et quos comperuerit minus sincere, & Integre officium exercere, vel mi-nus idoneos esse, eos ab officio suspendat. Et vbi In eos grauius animaduertendum sit, Principem, vel Se natum consulat.

Cognoscet Insuper Magistratus, de causis Flumi-num regalium, & aquarum, Fisco pertinētium, & ab inde dependentium. §. Et Item de bonis confisca-tis, & etiam ex post per principem alicui donatis, vel alienatis (vbi tamen In eis de Interesse Fisci tra-ctetur) alias, Interdicta cognitio est, Et vbi Interesse Fisci versetur, ad causarum expeditionem deueniri nō possit, nisi adhibitis Fiscalibus, vel aliq̄bus ex eis.

Iurisditionemq; exercebit In curte Douariæ, Terris Boffaloræ, & Cissiani, Inibiq; Prætores deputabit, vel confirmabit Iusta solitum.

Erit quoq; officij Magistratus, diligenter Inquire-re, an qui debitores sint Fisci, vel ex causa condem-nationum, vel alia ad Ipsum Magistratum spectan-te, habiles sint ad soluendum, & vbi sint, p executorē Ipsius Magistratus (si hi In ciuitate, vel Ducatu Mediolani habitauerint) sin minus per Referenda rios ciuitatū exigere faciant. §. Si vero debitores ad soluendum habiles non erunt, a centum libris Infra, cum eis componere Magistratus potest.

Cautum

Cautum quoq; eſt, ꝙ Is Magiſtratus cum debitoribus Fiſci ad Ipſum Magiſtratum pertinentibus rationes Inire, & concludere poſſit.

Cauſæ coram hoc Magiſtratu tractãdæ, tam ad formam præſentium conſtitutionum, q̃ etiam quæ delegatæ erunt, nullam habeant Inſtantiam.

Prætores, Capitãei, & deniq; omnes Iuſdicẽtes, & officiales huius Dominij, habentes auctoritatem mulctandi, & condemnationes pecuniarias faciendi, teneantur poſtq̃ eas fecerint, (modo ad Fiſcum pertineant) ſi fuerint ciuitatis Mediolani, Intra tres dies, Si vero aliarum ciuitatum, & aliorum locorũ extra Ciuitatem, Intra octo dies Magiſtratui trãſmittere. In quibus diſtincte apponant nomina, cognomina, & prænomina condemnatorum, eorumq; parentũ, & fideiuſſorum, Exprimantq; In quo loco, & loco loci condemnati habitent, & condemnationis quantitatem, terminum ſolutiõis faciendæ, & pœnã adiectam ſi non ſoluerit condemnatus, ſub pœna contrafacienti, amiſſionis Salarij ſex menſium, Fiſco applicanda. §. Huiuſq; rei In ſindicatu, & ante ſindicatum, ratio habẽda eſt. §. Omneſq; pecuniæ ex dictis condemnationibus exigendæ, ad Theſaurarium generalẽ huius Dominij deferãtur.

Prohibitũ eſt omnibus Iuſdicentibus, & officialibus, ne pecunias condemnationum exigant, ſub pœna quadrupli, Quia hæ pecũiæ omnino Theſaurario generali numerandæ ſunt, Qui tamẽ curabit, ne In alium vſum eas conuertat, niſi per prius ſatiſfactum ſit officialibus, qui eas cõdemnationes fecerũt, tam de eorum ſalarijs, q̃ de earum cõdemnationum contingenti portione eiſdem ſpectante, Quæ tamen ſolutio fieri non poſſit, niſi mandato Magiſtratus.

Pertinetq; ad hunc Magistratum, omnes habẽtes causam a Principe, vel a Fisco, ponere In possessionẽ bonorum & Iurium a Principe, vel Fisco, In eos quocunq; titulo translatorum. §. Nõ tamen ponat, nisi prius, & ante omnia factis liquidationibus Iusta ordines, Quod tamẽ locũ nõ habeat, quãdo trãslatio facta esset In cõdemnatum Iam gratiam a Principe assequutum, vel In eos qui condemnato ab Intestato successuri essent.

Exequutio autem omnium bonorum confiscatorum, vel vacantium, ad Ipsum Magistratum etiam pertinet. Isq; modus seruandus erit, q Iusdicens Illius ciuitatis loci, In cuius territorio crimen cõmissum est, vel bona vacantia erunt, postq̃ cõmissi criminis, vel eorum bonorum vacantium, notitiam habuerit, teneatur Infra biduum, mittere notarium maleficiorum, qui vna cum notario Referendarij Illius ciuitatis, & sindico Fiscali, In præsentia consulis, & duorum bonorum virorum. (Si extra ciuitatem fuerit) Si vero Intra ciuitatem, In p̃sentia Antiani, vel duorum vicinorum, accedant ad loca, vbi sita sunt bona Imputati, vel vacantia, & omnia bona Illius Imputati, vel hereditatis vacantis, mobilia, & Immobilia, ac se mouẽtia, describãt. Mobilia cum suis qualitatibus, & nominibus, Mouentia cum coloribus, & signis animalium, & per eorum nomina, Immobilia cum situ, coherentijs, & numero perticarum, Exprimendo an culta sint, vel vineta, prata ue, aut Inculta, vel nemora, vna cum diuersitate fructuum satorum, & pendentium, si extabunt. Eaq; omnia & singula, ac Iura quæcunq;, ac nomina debitorum, Fructusq; & redditus, siue collectos, siue pẽdentes, nomine Fisci apprehendant.

Eaq; omnia bona consignent cōsulibus, vel antianis, qui se obligent, & huius sanctionis virtute, obligati esse Intelligantur, bona Ipsa accipere, & cōseruare, Eaq; Questoribus extraordinarijs quoties ab eis requisiti fuerint, vna cum fructibus collectis, & colligendis restituere, & consignare. §. Et Item fructus pendentes temporibus debitis colligere, (Impensis tamen fructuum,) Alias ex suo ære proprio Fisco teneantur. §. His peractis, Iusdicens, & Referendarius, collatis descriptionibus, & apprehensiōnibus, per suos notarios modo præmisso factis, intra decē dies duplum auctenticum Magistratui transmittāt, Qui, si secus fecerint, pœna erit amissionis Salarij trium mensium. §. Si vero bona non fuerint In Iurisditione In qua cōmissum est delictū, sed In alia, etiam Pheudatariorum, & Donatariorum, Modo tamen agatur de bonis ad Fiscum Principis pertinentibus, Iusdicens Ille Intra quattuor dies litteris suis moneat Prætorem, & Referendarium ciuitatis In cuius Iurisditione sita sunt, vel saltem Prætorem Illius loci, In cuius territorio sita sunt bona, vt nomine Fisci dictas descriptionem & appræhēsionem faciant, & Intra quatriduum Magistratum certiorem reddant. §. Hi Ita moniti, Prædicta executiōi mandare necesse habēt, & Intra decemdium Magistratui cedulam apprehēsionis, & descriptionis, per notarium subsignatam transmittere, alias pœnam aureorum Quinquaginta, Fisco applicandam, Incurrant. §. In Capitaneatus Iusticiæ officio, & Prætura Mediolani, cum notario Capitanei, vel Prætoris, ad prædicta exequēda semper erit notarius Magistratus. §. Per has tamen apprehēsiones & descriptiones, sancitum est, reo nec Ius habētibus In bonis;

quæ tamq̃ vacantia descripta erunt, nullum afferri præiudicium, tam Iure Dominij, q̃ possessionis, nisi Ita demũ condẽnatio, vel declaratio sequuta fuerit.

Post factam condemnationem, & bonorum condemnati publicationem, & respectu bonorum vacantiũ, seruatis seruandis declarationem, scilicet ea bona vacantia esse, Tunc si ea bona, In ciuitate & Ducatu Mediolani fuerint, Magistratus, Si In alijs ciuitatibus, vel districtu ciuitatum Referẽdarij, Et In alijs locis Insignibus Prætores, omnes tamen hi, de comissione Magistratus, cunctos monebũt per Edictum publicum, in locis publicis & consuetis, & In loco habitationis condemnati, vel Illius cuius hereditas vacans est, In hanc formam faciendum.

EDICTVM

QVILIBET prætẽdens se condẽnati, vel hereditatis vacantis creditorẽ, vel Ius aliquod habere In bonis p Ipsum cõdẽnatũ relictis, aut hereditatis vacantis, & vere, vel ficte, virtute cõstitutionum huius Dominij, nomine Fisci apprehensis, teneatur & debeat, si In Dominio habitauerit, Intra tres menses, si vero extra Dominiũ, vel pupillus, furiosusue, aut mentecaptus, aut alius curatore Indigens, Itẽ veniens ex successione, vel persona alterius, vidua, mulier prætendens Iura dotalia, Intra sex menses, corã Magistratu, vel Referẽdarijs, aut Prætoribus a Magistratu delegatis, comparere, & In scriptis producere, aut probare, & probatũ habere per omne genus probationũ, omne & totum, & Ius Id quod habere prætendit, a dicto condẽnato, vel hereditate vacante, vel super bonis Ipsis. §. Quicũq; etiam qui fue-

rit debitor condemnati tempore cõmiſſi delicti, vel hereditatis vacantis, vere, vel fictæ, ex q̃cunq; cauſa, & pro quacunq; re, pure, vel In diem, vel ſub condi-tione, vel aliter quomodocũq; aut habuerit, vel ha-beat, tenuerit, poſſederit vel quaſi, eo tempore eius rem, vel proprietatem, ad fictum perpetuum, vel ad tempus, aut de bonis mobilibus, ſe mouentibus, & Immobilibus, fructibuſq; & redditibus eorumdem, teneatur Intra menſem & alterius menſis dimidiũ, coram Magiſtratu, vel a Magiſtratu delegatis, voca-tis, vel præſentibus Aduocato, & ſindico Fiſcalib⁹, notificare prædicta omnia quæ per ipſum teneban-tur, vel quaſi, cum ſuis qualitatibus, & dictincte, Et Item dare Fiſco, omne & totum Id quod tenebatur dare condemnato tempore cõmiſſi delicti, vel hære-ditati vacanti, ſub pœna quadrupli debiti, vel valo-ris bonorum, quæ pœna Ipſo Iure & facto, ſine pro-ceſſu cõmittatur, (ſi tamen hoc edictũ publice pro-poſitum fuerit, In ciuitate In qua, vel In cuius di-ſtrictu, Epiſcopatu ve, debitor, vel habens bona vt ſupra, habitauerit). §. Qua etiã pœna, quoad om-nia, teneantur hi, qui ſub aliquo ficto titulo, vel co-lore pignoris, vel fœnoris, aut In fraudem, & præiu-dicium Fiſci, haberẽt de huiuſmodi bonis condem-nati, In formam emptionis, vel alicuius alterius cu-iuſcunq; tituli, veri, vel ficti, aut ſi tacite, vel expreſſe, inter eos & condemnatum actum, conuentum, vel promiſſum foret de retrouendendo, vel aliis pactis. §. Intraq; dictum terminũ pari modo teneantur no-tarii, qui rogauerunt Inſtrumẽta crediti, vel acqui-ſitionis aliquorum bonorum condemnati, aut ſuc-ceſſerint notariis Qui id fecerint, vel eorũ protho-collos habuerint, Nec non quicunq; alii, qui habe-

ant penes se scripturas, Instrumenta ve, condemnato spectantia ante crimen cōmissum, vere, vel ficte, aut scirent alios penes se habere, ea omnia Magistratui, vel ab eo delegatis, notificare distincte tamen, cũ quantitate, qualitate, re, & causa, ac tempore confecti Instrumenti. §. Instrumentaq; & scripturas condemnati, & hereditatis vacantis, penes se existentes Magistratui restituere, sub pœna soluēdi ex suo ære ꝓprio, & quadrupli valoris rei In Instrumēto, libris, aut scripturis expressæ, Notificentq; notarij, Instrumenta cōfessionũ rogata ad fauorē cōdemnati, tam ante cōmissum delictum, vere, vel ficte, q̄ ex post, ex quibus condemnatus, vel Ille in cuius locum successerit, a præambula obligatione sit liberatus. §. Nō teneantur tamen notarij, Instrumenta notificare, nisi ea que a decēnio citra, rogata sunt. §. Prædictos autem In memorato termino nō notificantes, aut præmissis contrafacientes, quilibet lapso termino, deferre Magistratui possit, Secreto si voluerit tenebitur, Tertiamq; partem omnium bonorũ, & rerũ quarũcunq;, quæ eius facto, & opera, ad Fiscum peruenient, In premium accusationis habebit.

FINIT EDICTVM.

HI qui in termino sex mensium, ex dicto Edicto limitato cōparere, probare, & producere habeēt, ad eius Edicti formā, necesse nō habent probare In eo termino q̄litates, propter quas In termino sex mēsiũ eos vocat, Probare tamē tenētur, quotienscũq; eis in specie obiectum fuerit, de ea qualitate nō cōstare, eam qualitatem subesse, & hoc Intra quindecim dies exinde numerandos.

Hoc quoq; Edictũ, ex Senatus cõsulto, nõ cõpræhendit Iura dirrectorũ Dñiorũ, quæ Intacta, & Illæsa esse vult, licet Dñi dirrecti nõ cõtradicant, nisi Ipsa dirrecta dñia specifice & expresse, In Edicto descripta sint. §. Itẽ Edictũ nõ cõprehẽdit casus euictionis, nisi agatur de bonis Illius qui cõtraxit. Et qa plerumq; euenit, siue Incuria officialiũ, vel per errorẽ, ꝙ bona describũtur, que delinq̃ntiũ nõ fuerũt, cũ nõ paruo subditorũ dãno, qui cõtradicere ad formã memorati Edicti cogũtur, Ideo ex Senatus cõsulto sancitũ est, ꝙ Edicta prædicta, tã facta, q̃ faciẽda, nõ noceãt his, quorũ bona fuerãt, seu erãt, vbi Illi quorum bona cõfiscãtur, nõ fuerint In possessiõe, seu tenuta dictorum bonorũ, & etiam si essent In tenuta, modo essent nomine alieno.

Edicto publicato, Referẽdarij, & alij a Magistratu delegati, publicatiõis fidem Intra sex dies, Magistratui trãsmittãt, sub pœna aureorũ viginti qnq; Fisco applicãda. §. Et Itẽ certiorẽ reddãt suis litteris Magistratũ, si In dicto mẽse & dimmidio, aliq̃ scripto notificata fuerint, vel cõsignata, & quæ, & q̃lia sint, Eoq; amplius, si fuerint Instrumẽta, scripturæ, vel aliæ res mobiles portatu faciles, ad Magistratum (Impẽsis tamen Fisci) trãsmittãt, alias pœna p̃dicta teneãtur.

Quicũq; In termino Edicti cõparuerit, vel corã Magistratu vel ab eo delegatis, ad singulos actus citare teneatur Aduocatũ, & sindicũ Fiscales, qui Iura Fisci diligẽter & solicite defendãt, Curentq; ne fraus, dolus ve cõmittantur, vtanturq; ꝓbationibus, & Instrumẽtis necessarijs. Impẽsis tamẽ Fisci. §. Procedaturq; In ipsis causis, cõtradictiõibus, & defensionibus, Summarie, Simpliciter, & de plano, sola facti veritate Inspecta. §. Hoc amplius cõparẽs, & con-

tradicens,vel aliquid quocũq; modo a Fisco petẽs, occasiõe bonorũ cõdẽnati,vel vacãtiũ,& quacũq; actiõe cõtradicat,vel agat,ꝙ in prio actu quẽ faciet ipse,vel eius ꝓcurator specialis,post dictã contradi ctionẽ,vel petitionẽ, Iurare teneatur in hãc formã. §. Prædictã petitionẽ,seu contradictionẽ malitiose, nec animo calumniãdi,nõ facere, nec in aliquã frau dẽ Fisci,alterius ve personæ,Sed credere Iustã foue re causam,Iuraq;,& Instrumẽta,seu causas,quarum vigore cõtenta In petitiõe,seu cõtradictiõe, cõsequi Intẽdit,esse bõa,Integra,& vera,& nõ ficta,nec simu lata. §. Vbi vero In cõtradictiõe,vel petitiõe,dixerit se creditorẽ pecũiæ,vel bõa cõdẽnati,aut vacãtia,ꝓ credito obligata esse,Teneatur etiã iurare,se esse ve rum creditorẽ,& ꝓ qua,& quãta summa. §. Falsum aũt Iurãs,vel dolũ,aut fraudẽ In p̃missis committẽs, ipso Iure & facto, absq; aliquo ꝓcessu,in pœnã qua drupli cadat sũmæ ꝓ qua cõtradixit,vel valoris ei⁹ rei,ꝓ q̃ falsum Iurauit,vel dolũ cõmisit. De qb⁹ per iurio,dolo ve,Magistrat⁹,& q̃libet alius Iudices ab eo delegat⁹,quãdocũq; cognoscãt,etiã ex eorũ me ro & puro officio,& per opportũa remedia Inqrant, puniãtq;,ꝓut Inspecta cõditiõe persõe, & q̃litate fa cti,eis videbitur cõuenire. §. Hæ aũt fictio,vel simu latio cõtractus,vel distract⁹,Instrumẽtorũ,& Iuriũ ꝓductorũ,detegi possint etiã per libros Iurãtis, vel Illi⁹,In cuius locũ successerit,ad quorũ librorũ exhi bitionẽ cogi possit a Magistratu , vel delegatis ab eo,per omnia Iuris remedia , secundũ q̃ verisimile erit,saltim p comunẽ opinionẽ,vel famã,ipsum Iurã tem libros habere,In qbus scripta sit ratio dicti credi ti. §. Q d si ad terminũ statutũ libros nõ exhibue rit,vel in dicto termino legitimã causam nõ adduxe

 rit.

rit, quare non exhibeat, Ipso Iure & facto, habeatur pro conuicto, & confesso, ꝙ falsum Iurauerit, vel dolum aut fraudem cōmisserit, aut simulatū contractum, vel distractū fecerit. §. Quilibet autē quocunq; tempore accusare possit, & accusator habeat dimmidiā partē pœnæ, eorū quæ eius opera ob periuriū, fraudē, aut dolū detectū, in Fiscū ꝑuenerint. Tenebiturq; secreto si voluerit. §. Prædicta tamen quoad pœnas, habeant locū In his ꝑsonis dūtaxat, quæ verisimiliter arbitrio Magistratus habuerint Iustam causam sciēdi cōtēta in petitiōe fore vera tēpore quo sic Iurabūt. §. Vbi vero cōparēs, vel cōtradicens Iurare in ꝓmissam formā ommisserit, Ipso Iure & facto, In petitis succūbat, Supq; eis Impositū esse Intelligat, & sit ꝑpetuū silētiū, & āpli⁹ nō audiat.

E lapsis terminis triū, & sex mensiū ex Edicto statutis, nulla amplius admittatur cōtradictio, cōparitio vel nec Iuriū ꝓductio cōtra Fiscū, vel bona condēnati, Inimmo omnes ꝑsonæ etiā fictæ, & repsentatæ, sint Ipso Iure & facto exclusæ, & nullū Ius habere Intelligantur In bonis condemnati, cū termini dictorum triū, & sex mēsiū ꝑemptorij sint. §. Possint tamen In tēpore cōtradicētes, etiā lapsis dictis tēporibus, Instrumēta, & publicas scripturas ꝓducere, & Itē testes, qui intra tempus Iurauerint, examinari facere, Intra tamen terminū per Magistratum statuendū.

R eferēdarij, & a Magistratu delegati, lapsis trib⁹ mensibus quo ad ꝑsentes, & sex mēsibus quoad alios, Intra decē dies teneātur Magistratui trāsmittere, sumptibus cōparentiū, omnes cōtradictiones, petitiōes, Iuriū ꝓductiōes, cū Ipsis Iuribus, vel copijs eorū cum originalibus collatis, & omnia deniq; acta, & producta occasiōe bonorū cōdemnati, tam per par-

tem,q̄ per Fiſcum,ſub pœna retentionis Salarij triũ menſium,& alia arbitrio Magiſtratus Imponenda.

S tudeant qui cõparuerint,omnemq; diligentiã adhibeant,ſumptuſq; debitos faciant,Ita vt appareat per eos non ſtetiſſe,quominus per delegatos Magiſtratui Intra dictos decem dies,proceſſus & Iura mitti poſſint,ad finem,vt eis habitis, Intra duos menſes per Magiſtratũ ſententia proferri poſſit, & bona liquidari. §. Q d ſi negligentes & remiſſi fuerint , & Intra dicta tempora expeditionẽ habere nõ procurauerint(modo facto Magiſtratus Impediti nõ fuerint)habeantur ac ſi nõ comparuiſſent, omnia acta ſint nullius momenti,& ſuper eis perpetuũ ſilentiũ Imponatur. §.Eſt tamẽ arbitrij Magiſtratus,ſi contingat aliquem paupertate,Infirmitate , vel alio caſu legitimo Impediri , quominus Intra dicta tempora prædicta facere poſſit,prouidere ſi petitũ fuerit,eorũ Indemnitati,tempus & terminos prorogando.

H orũ omniũ cõtradicentiũ Iura,& ꝓbatiões , Q ueſtores cũ participatione Aduocati & ſindici Fiſcaliũ,teneantur diffinitiue decidere,& terminare Intra duos mẽſes,(finitis tamẽ ſex mẽſibus, & decem diebus exinde ſeq̃ntibus) ꝓut Iuſticia ſuadebit. §.A quorũ ſentẽtijs, & liq̃datiõibus bonoꝝ ſup huiuſmodi Edicto,& bõis cõdẽnatorũ,vel hr̃ditatis vacãtis fáciẽdis,appellari,q̃rellari,ſupplicari,nec de nullitate dici poſſit,nec etiã In Integrum reſtitutio peti.

S i per Q ueſtores Iudicatũ erit bona cõdemnati, vel hereditatis vacãtis,In toto,vel In parte, cõtradicẽti Iure Dñij,vel quaſi pertinere , eũq; habere meliora Iura q̄ Fiſcus,Incõtinenti ea bona relaxabũt Iuxta rem Iudicatã.Ea tamẽ lege,ꝙ vbicũq;,& quocunq; tẽpore cõperietur,obtinentẽ deieraſſe,vel dolũ, aut

fraudẽ cõmisisse, vel simulatũ, fictũq; cõtractũ, vel distractũ fecisse, vel Instrumẽti per eũ ꝑducti falsitas detegatur, his casibus, Iura Fisci sint Illæsa, Eoq; In statu, & gradu, prout erãt ante Illius cõtradictionem, & ac si nõ esset lata sentẽtia, nec facta relaxatio In executiõe rei Iudicatæ, Reseruatũq; sit Fisco ipso Iure & facto Dñium, & possessio, vel quasi dictorũ bonorũ. §. Periurusq; vel dolũ cõmittens vtsupra eiusq; heredes, ad restitutionẽ fructuũ perceptorũ ex bonis prædictis relaxatis, Fisco teneantur, (si extabunt) sin minus, ad eorum pretium.

Si vero Questores declarauerint credita cõtradicentiũ, aut bona condẽnati hipotecata, teneantur Intra tres menses his creditoribus satisfacere In pecunia, vel In bonis, secũdũ tamẽ extimationẽ faciẽdã, Et eo casu, Fiscus nõ teneatur ad manutentionẽ bonorum, nisi pro dato & facto suo, & Prĩcipis, & ꝑ quãtitate bonoꝝ quæ penes Fiscũ remãebũt. §. Saluis tamẽ Insolutũ accipiẽti bona, quo ad alios, primæuis Iuribus, & cũ retentiõe eorũ, pro deffensiõe dictorũ bonorũ, & In casu euictiõis modo quosupra.

Et quia plerũq; euenit, ꝙ In terminis Edicti nemo cõparet, Ideo sancitũ est, Intra decẽ dies, post eos terminos, delegatos a Magistratu cũ litteris suis monere debere, Edictũ publicasse, nemineq; comparuisse. §. Quibus peractis, Questores reliq̃ bona veluti rite, & solẽniter liq̃data, Sup libris Fisci describi faciant, Immobilia cũ situ cohærẽtiarũ, & numero perticarum, nec nõ Iura distincte, ac mobilia & se mouẽtia,

Notarij Magistratus Capitaneorum, Prætorũ, & Referendariorum, pro descriptionibus, & apprehensionibus bonorum faciendis, habeant pro singulo eorum, & singulo die, ex bonis Imputati, vbi soluẽdo

erunt, libras quattuor Imperialium singulo die, si extra ciuitatē fuerit, & hostiarius soldos quinquaginta Imperialium, Si vero Intra Ciuitatem, & corpora sanctorū, notarij soldos quadraginta, & hostiarius Viginti, In omnibusq; dictis casibus, proprijs Impensis viuant, nichilq; vlterius accipiant, sub pœna amissionis Salarij trium mensium, & alia maiori, arbitrio Magistratus. §. Liceat tamen eis, & cuicunq; eorum, pro omnibus ad hoc vt eis satisfiat, pignus ex bonis imputati retinere, donec eis satisfactum fuerit, modo tamen Id pignus pari modo cum alijs bonis describatur. §. Quod si bona rei soluendo non erunt, habeant prædicti Impēsas cibi & potus, in mora, & reditu, sumptibus Fisci. §. Hi tamen caueāt, ne dolum, vel fraudē, per se, vel Interpositas personas, dirrecte, nec per Indirrectum cōmittant, accipiendo aliquid vltra dictum pignus, occultādo uc bona Rei, vel ea occupando, aut omittendo describere. Quod si aliquod prædictorum cōmisserint, puniantur In quadruplū eius rei, & maiori pœna, etiā corporali, arbitrio Principis, vel Senatus, Eosq; quilibet accusare possit, habebitq; medietatē pœnæ, & occulte deferre poterit. §. Idq; si delatū fuerit delegatis a Magistratu, postquam delatū sit, erit eorum officij, Intra sex dies Magistratū certiorem reddere, alias retentiōis Salarij sex mensium pœna esto.

Interdictum est Questoribus, ne vltra salarium annuū, quod a Fisco eis soluendum est, quicquam vlterius quocunq; quesito colore accipiāt, præter quam pro honorario sententiarum diffinitiuatum. Si questio erit Inter Fiscum & priuatum, solidos viginti Imperialium pro quibuslibet libris Centum Imperialium valoris rei decisæ, accipere possint. Et eo casu nota-

rij,& Fiscales,solidos decem Imperialium,pro quibuslibet libris Centum. §.Quinimmo etiam,si questio fuerit Inter priuatos,In casibus In quibus Magistratus vigore harum constitutionum cognoscere potest,Questores & notarij,ab ambabus partibus vltra solidos Triginta Imperialiũ,pro quibuslibet libris centum Imperialiũ vtsupra accipere nõ possint,dirrecte,nec per Indirrectum. §.Nec pro quacunq; causa salarium prædictum libras sex centum Imperialiũ excedere possit. §. In causis vero dotiũ, legitimæ,alimentorum,nichil penitus accipiãt, nec etiam pro ordinationibus,quæ per modum prouisionis fient.

Teneantur omnes officiales,singulo mense Magistratui mitttere notulam querellarum,& denuntiarum ac cõdemnationum,quæ eo mense factæ fuerint,In quibus pœna sanguinis,vel Interesse Fisci vertitur. Et vbi atrox delictum fuerit,monere Senatũ. Eoq; amplius causas Magistratui scribere, cur In termino sexaginta dierũ a constitutionibus limitato,processus non perfecerint,Inserantq; In eã notula parcelas confiscationum,& mulctarum ex causa criminali per eos factarum,vna cum descriptionibus bonorum superinde factis, pœna arbitrio Senatus imponenda.

DE OFFICIO THESAVRARII.

THESAVRARIVS nullas pecunias Fisco debitas accipiat,nisi prius habuerit scripturam a rationatoribus Fisci factam,In qua scriptum sit,Thesaurarium eas pecunias recipere debere a tali persona,& ex qua causa.Qua scriptura habita, Thesau-

rarius subscribat, cōfitēdo eas pecunias habuisse. Et demum eam ad rationatores remittat, qui de eis creditum faciant Fisco, & debitum Thesaurario.

I nhibitum est Thesaurario, ne alicui pecũiam numeret, minus super libris suis aliquem creditorē faciat, sine expresso mādato Magistratus In scriptis faciendo. Q d si Iussu Principis pecũiā numerauerit, Magistratui Intra sex dies notificabit.

T eneatur Thesaurarius In scriptis singulis dieb⁹ Magistratui mittere quid die præcedenti solutum ei sit, & quid Impensum. Et de hoc per rationatores memoria fiat, Pœna arbitrio Senatus Impoēnda. §. Singulo quoq; mense, requisitus a Magistratu, rationes suas ostendat, vt calcula fieri possint.

N on possit Thesaurarius debita, vel credita transferre de persona ad personam, sine licentia Magistratus. Et si alio modo factum fuerit, habeatur pro infecto, nulliusq; sit momēti. Thesaurariusq;, & cũ eo agentes, & cōsentiētes, arbitrio Magistratus puniantur.

DE PRAEFECTIS ANNONAE.

NON sine ratiōe Magistrat⁹ ānonæ in Excelsa vrbe Mediolano constitutus est, Q ui curam ānonæ per vniuersam Mediolanensem ditionem haberet. Studeretq; vt ordines in eam causam facti obseruarentur. Q uia per huius Magistrat⁹ cōstitutionē, ānonæ vbertas conseruatur ad cōmodum subditoꝝ, & huius Imperij tutellam. Is Igitur Magistratus curabit, vt ordines Inferius describendi obseruentur, Eiq; omnes officiales ānone parebunt, & de fraudibus Inuētis Iuxta ordines ipsum Magistratum certiorem reddent, ad hoc vt ordinibus contrafacien-

tes puniri possint, cõtra quos possit, & teneatur procedere summarie, & de plano, sine strepitu, & figura Iudicij. Curetq; omni studio veritatem habere, nocentes quoq; punire, mulctare, & condemnare, & In omnes tam mediate, q̄ Immediate subditos huic Dominio, In concernentibus hos ordines Iurisditionem exercere, & Inobedientes, vel contrafacientes mulctare, & condemnare.

Ad Magistratum prædictum pertinebit licentias concedere, De Ipsisq;, & emolumentis earum rationes teneat.

Cæterum si quæ licentiæ per Principem, vel eius locumtenentem concedantur, hæ apud acta dicti Magistratus presentẽtur. Et vlterius, obtinẽtes necesse habent ab eo Magistratu habere ordinem exequendi, ne fraudes cõmittantur. Vtenresq; eis alias q̄ modo præmisso, de fraude puniantur, non secus, ac si licentiam non obtinuissent.

Non possitq; Magistratus nisi ex graui causa, & per prius re participata cũ Principe, vel Senatu, descriptiones generales bladorum per Dominium Mediolani facere. Et quotiens fieri necesse sit, ea cura ad memoratum Magistratum pertineat, Impensisq; Fisci fiãt. Curabitq; Magistratus personas Idoneas ad Id munus eligere, & ab eis Idoneos fideiussores exigere, ne pro dictis descriptionibus faciendis quicq̄ a subditis accipiant, sub pœna quadrupli, vel Ictuũ trium funis, & etiam grauiori, arbitrio Principis, vel Senatus.

Habeatq; Magistratus auctoritatem cum ãnonæ Inopia fuerit, mercata publica tam comunibus, q̄ particularibus personis concessa, respectu ãnonæ suspendẽdi, re per prius cũ Principe, vel Senatu

comunicata. Et cum hæc fiant, non sint præiudicio locis, In quibus mercata fiant, quin eorum Priuilegia seruentur.

Erit quoq; officij eiusdem, Idoneos & expertos Commissarios, & eorum contrascriptores eligere Iusta solitum, Eisq; officia gratis dare, biennio tamen terminanda, Eoq; finito eos sindicatui subijcere, & altero ex Fiscalib⁹ adhibito, de erratis punire Iusta ordines.

Electio autem Capitaneorum, & eorum cōtrascriptorum, ad Principem, seu ad eius locūtenentē spectat.

Electi a Magistratu Instructionem exercendi officij accipiant, Et ante omnia apud ipsum Idonee fideiubeant, tam ipsi, q̄ contrascriptores, & officiales sui, q̄ officia bona fide, personaliter, & non per substitutū, exercebunt, Sindicatuiq; stabunt, & parebunt, Iurabuntq; solenniter, an aliquid dederint pro ipsis officijs obtinēdis. q̄ si repertum fuerit quicq̄ dedisse, ab officio amoueantur, & puniantur pœna quingentorum aureorū, & maiori, arbitrio Principis, vel Senatus. Et quandocunq; procedi possit. Nec cōtinuari præmissa officia vltra bienniū possint, Et finito biennio, omnino dicti Capitanei, & officiales sindicētur.

Gubernatoribus ciuitatum, Præfectis arciū, Pheudatarijs, officialibus quibuscunq;, ac subditis, comunibus, & particularibus expresse Inhibetur, ne se se aliquo modo de pertinentibus ad ānonam, vel de licentijs concedendis Impediant. Quia hæc omnis cura Præfectis ānonæ, & eorum officialibus committitur. §. Qui In omnibus Iusta eorum auctoritatem eis attributam, & ordines prouidebunt. Q̄d si quid per præmissos In concernentibus ānonā factum fuerit, Id ex nūc Irrtū sit, & Inane. Vtentesq; Ipsorum, vel alicuius eorum auctoritate, vel licētia,

de

de fraude per Magistratū Irremissibiliter puniātur.

Capitanei autem In præsens sunt bladorū pro præmissis, & Infrascriptis exequendis, Mediolanensis Dominij In Seprio vnus, In Martesana alter, Quorū primus equites quattuor tenere debeat, & salarium annuum habeat librarū octo centū, Alter vero totidem equites, Sed habeat salarium librarū sex centū, Et a Thesaurario super redditibus prouenientibus a Magistratu extraordinario, libras. Quattuor centum. In Agro Cremonēsi, vnus erit Capitaneus, qui equites sex tenere debet, & salarium annuū habeat librarum Mille Ducentum. In agro nouariēsi, alter, qui Idem onus habeat, & totidem librarum Mille Ducentum salariū. Idem quoq; habeat Capitaneus agri Alexandrini, In agro autem quem Lumellinam vocant, alius erit Capitaneus, qui equites quattuor tenere teneatur, Et pro salario libras octo centū annuas habebit. Idem quoq; habeant ceteri quattuor Capitāei, videlicet Capitāeus Clastidij, Capitaneus agri Laudensis, Capitaneus Glareæ Abduæ, & Capitaneus Casalis maioris.

Erit quoq; Capitaneus Lacus Larij, qui nauē Instructam tenere teneatur, Et Salarium habeat librarum Mille centum, Iuxta solitum exsoluendum.

Vt autem Capitanei prædicti, bona fide, & sincere officia sua exercere possint, vnicuiq; ipsorum ea salaria constituta sunt, In quibus tamen cōputari debeant emolumenta, quæ ipsi pro molandinis, & Signatura Iumētorū exigūt, solidos scilicet octo, pro qualibet rota molādini, solidosq; duos & denarios sex, p signatura cuiuslibet Iumēti, & etiā omnia alia emolumenta per Magistratū eis constituenda, pro licentijs mandato Magistratus concedendis, & deniq;

omnia alia emolumēta ordinaria, ad eos virtute ordinū, & Instructionū Magistratus pertinentia, Exceptis tamen his, que ex cōsignatione licentiarum Magistratus, & ex licentijs, quæ per Magistratum de loco, ad locū conceduntur, percipiunt, ac mobilibus domus, que nullo modo eis cōputari debeāt. Que emolumenta, si ad deputatū salariū nō ascendāt, suppleat eis Magistratus, ex emolumētis ad Fiscū pertinentibus, ex causa Inuentionū per eos factarum. Contrascriptores quoq; & Cōmissarij salariū habeāt per Magistratū taxandū, §. Nihilq; vlterius præmissi exigere possint, sub pœna quadrupli, ꝑ dimidia Fisco, & reliqua accusatori applicanda.

Nemini liceat subdito, vel non subdito, cuiuscunq; sexus, & cōditionis sit, ex locis & territorijs mediate, vel Immediate Dominio Mediolani suppositis, nec per loca, & territoria dicto Dominio supposita, extra Dñium conducere, portare, nec conduci, portari ve facere, furmentū, Risium, legumina, nec aliquod aliud genus bladorum, aut farinam, sine licentia, nec conducentibus, portantibus ve, auxiliū, consiliū vel fauorem dare, sub pœna amissionis earum rerum, ac animalium, plaustrorū, & nauiū, ac instrorū quibus dictæ res veherētur. Et vltra præmissa, sub pœna cōfiscatiōis bonorū, Et alia pœna, vsq; ad vltimū suppliciū Inclusiue, arbitrio Principis, vel Senatus.

Non liceat etiam sine licentia de vno districtu, ad alterum districtū memorati Dominij, prædicta cōduci facere, nec portari facere, vel conducentibus, portantibus ve, auxilium dare, & vt supra, Sub pœna amissionis bladorū, Risij, farinæ, & leguminum.

Liceat tamen cuicunq; de loco subdito alicui ciuitati ꝑdicta Impune, & sine licētia, ꝑ Itinera recta, siue

terrestria, siue fluuiatilia, prædicta portari facere ad Ciuitatem, cui locus subest, Solutis tamē dacijs, & pedagijs solitis, & etiam liceat prædicta conducere per transuersum, de terra ad terram, In eodem territorio existentem. Eoq; in casu Intelligantur terræ esse eiusdem territorij, quando sint de eodem comuni, & cum eo onera sustineāt. §. Licet etiā in eo districtu de loco, ad locum, blada ꝓpria, nata super proprijs agris conducere ad domum propriam habitationis Impune, & sine licentia, & etiam de vna Iurisditione, ad aliam Iurisditionem, vbi habitationem habeat, dūmodo nō distet vltra q̄ttuor millia passuum.

Prohibitum tamen est, ne prædicta cōducantur ad aliquem locum, etiam eiusdem Iurisditionis, & districtus, qui prope sit confinia territorij Dominio Mediolani non suppositi, per quattuor millia passuum, vel tantum q fraus præsummi possit, habita consyderatione locorum arbitrio Magistratus, nisi a Magistratu licentiam specialem habuerit, alias reperti in fragranti crimine, prædicta amittant, vna cum animalibus, vehiculis, & Instrumētis super quibus, & In quibus veherentur. Et vlterius contrafaciens tribus Ictibus eculei plectatur, & alia grauiori pœna, arbitrio principis, vel Senatus, Inspecta qualitate facti, & personæ.

Liceat tamen habitantibus Intra dicta loca prope cōfina existentia, facta prius descriptiōe per Capitaneū Illius Prouinciæ, Impensis tamen Fisci, conducere blada, & legumina cuiuscūq; generis, ex agris suis, ad domos eorū habitationis sine licentia. Ea tamen lege, ne ad aliud Territorium cōducant. Alias reperti pœna prædicta teneantur.

Mediolanum cuilibet personæ liceat cōducere & cō

duci facere, ex quacunq; parte Dñij Mediolanensis Impune furmentum, legumina, farinam, Risium, & bladum cuiuscũq; generis, solutis tamen dacijs, & pedagijs, modo cõducentes, per vias rectas conducant, & licentiam ab officiali Illius prouinciæ obtineant, quæ gratis concedatur.

Hoc amplius, ciuibus, & Incolis Mediolanensibus, sine licentia Impetrãda facultas cõceditur, cuiuscũq; generis blada, & Risium, collecta In eorum agris, & possessionibus, vbilibet In Dominio Mediolanensi consistentibus, Mediolanum cõducendi, modo per vias rectas conducant.

Extra autem Ciuitatem Mediolãi omnibus liceat Impune, & sine licentia, panem exportare, & etiam modium vnum cuiuscunq; generis bladi, & Risij, ad loca distantia, per decem millia passuum, Abinde autẽ supra non sine licentia Magistratus.

A partibus vltra padanis cuicunq; liceat cõducere, & conduci facere omnem quantitatem bladorum, farine, & cuiuscũq; generis, & speciei, ad ciuitatem Mediolani Impune, omniq; Inhibitiõe cessante, solutis tamen dacijs. Ea tamen lege, vt conducere volentes prædicta, a ciuitate Alexandriæ, & eius districtu, ac partibus circunstantibus dicte ciuitati, non suppositis, licentiã obtineant a Capitaneo Illius Prouinciæ, Hoc amplius q; si per Flumen Padi prædicta cõducant, non solũ licentiam obtinere habeant, quæ sine solutione, & Incontinenti concedatur, Sed etiã fide iussorem præstare, q; Intra quindecim dies fidem facient dicto Capitaneo, q; p̃dicta In dicta ciuitate cõsignauerint. §. Idẽ seruetur In ea cõducẽtibus a ciuitate Derthonæ, eiusq; districtu, & partibus circũstantibus. §. Pariq; modo seruẽt cõducẽtes ex Co-

mitatu,

mitatu,& districtu Papiæ vltra Padum consistente,
& licentiam a Capitaneo Clastidij obtineant.

Portitoribus,nautis quibuscunq; fluminũ omnium huius Dñij,& custodibus Pontiũ,expresse Inhibetur,ne aliquẽ cõducentẽ Risiũ,Blada,farinã,vel legumina,transfretent,nec trãsire permittant,nisi secũdum ordines,licentias ab officialibus ad Id deputatis habeant,sub pœna triũ Ictuũ funis,& maiori, arbitrio Principis,vel Senatus Imponẽda. Quinimmo præmissos si poterunt detineant, Et capitãeo Illius Iurisditionis consignent,Qui secundum ordines,eos punient,data prius notitia Intra triduũ Magistratui,Et medietas pœnæ,In detinentes perueniat,Reliqua Fisco applicetur. §. Si vero eos detinere non potuerint,Incontinenti Capitaneo Illius Iurisditionis denuncient,seu Magistratui,& denunciatori cum Iuramento,& vno teste fidedigno, credatur. Pœnaq; In tres partes diuidatur,vt duæ partes sint Fisci,Denunciãti vero reliqua cedat. § .Et nõ solũ pœnis Prædictis teneantur nautæ,portitores,& custodes Pontiũ,Sed & Molendinarij & Piscatores, Pœnis tamen arbitrio Magistratus moderandis, Inspecta qualitate negocij,& personarum.

Portitoresq; prædicti,& custodes Pontiũ,singulo anno apud acta Magistratus fideiubere teneantur,deseruãdis ordinibus,pro summa arbitrio Magistratus taxanda.

Cœterum nautæ per Padũ,Ticinũ,vel Abduã,blada nõ cõducant sine speciali licẽtia,nisi Illa conducant recto Itinere,ad ciuitatẽ Papiæ,& Ibi exonerent, ad effectum ea cõsumendi In ea ciuitate,vel per rectas vias Mediolanũ cõducendi.Q d si alio modo factũ fuerit,nauta nauẽ amittat,& dominus blada,Incur

rantq; pœnas, a legibus statutas.

Conducentes autem blada, farinam, vel legumina, & Risiũ extra Dñium, etiã obtenta licentia iusta ordines, non conducant nisi prius viderint licentiam in scriptis obtentam, quam secum deferre teneãtur, sub pœna amissionis bladorum, & vtsupra, Iumentorũ, vehiculorũq;, vltra alias pœnas a legibus statutas. In quã pœnam etiam Incurrant conduci faciẽtes, & Iumenta, ac plaustra, scienter huiusmodi conductoribus locantes, vel commodantes.

Non licitum sit etiam alicui personæ, aliquã quantitatem bladorũ, farinæ, vel leguminũ, exportare ex aliquo loco, vel villa distãte a Ciuitate Mediolani per millia passuum decem, Et a nauigio magno, & terra Abiate per millia passuũ quattuor, videlicet a terra & territorio Mazentæ Inclusiue versus Mediolanum, gratia cõducẽdi etiã in die mercati, ad oppidũ Galaratæ, nec etiã ad alia loca, tã In Ducatu, q̃ extra, sine speciali licentia, sub pœnis præmissis, Excepto tamen Mediolano, ad quod conduci per vias rectas, sine licentia permissum est.

Cœterũ conducentes cũ licentia blada, præter ensem, aliqua alia arma secũ deferre nõ possint. Alias reperti, carceri mancipentur, blada, & Iumenta amittant, & his pœnis plectanť, ac si licẽtias nõ obtinuissent.

Nec etiã possint blada vtsupra cõducere noctis tẽpore, sub pœna amissionis Iumentorũ, & bladorũ, Exceptis his qui per vias rectas, & cõsuetas, Mediolanum, & etiam ad alias ciuitates, conducerent.

Qui autem cõducunt cum licentia vtsupra, si ea abutantur, vtpote, qui pluribꝰ vicibus, vel maiorẽ quãtitatem, q̃ In licentia expressum sit, cõducãt, puniantur ac si licentiam non obtinuissent.

Molendinarijs

Molẽdinarijs Impũe liceat cõduci, & portari facere furmentũ, & blada, ad eoꝝ molẽdina, causa molẽdi, & redacta In farinã, a molẽdinis recõducẽdi, dũtñ Id de die fiat, & p vias vsitatas, & de locis vbi nõ sit mãifesta fraudis suspitio, Et ꝙ Intra octo dies a die exportati bladi numerandos, Illud In farinã recõducãt. §. Idẽ quoqꝫ seruet' in alijs psonis portãtib⁹ blada, & furmẽtum, ab habitatiõibus suis ad molẽdina. §. Teneantur tamen molendinarij, In principio anni, apud Capitaneum suæ prouinciæ fideiubere, de seruandis ordinibus, & solitas licentias ab eo obtinere.

His quoqꝫ molẽdinarijs ꝓhibitũ est, ne causa molendi accipiãt blada, In locis nõ cõprehẽsis In licentia molendi, eisdẽ cõcessa. Nec ẽt ꝙ cõducãt granũ de vno loco, ad aliũ locũ, sub colore licentiæ molendi, vel ad alium locum, aut alijs psonis, q̃ ad eũ, & eis, In quo, & a qbus granũ accepint ad molẽdũ, sub pœna amissiõis Iumẽtorũ, & bladoꝝ, ac solidorũ viginti, ꝓ quolibet stario. Et molendinarius ꝓ sua familia teneatur.

Sub pœnis etiã p̃missis ꝓhibitũ est dictis molendinarijs, & cuilibet de sua familia, ne emãt, vel emi faciant, blada, farinã, & legumina In quouis loco, In q̃s pœnas etiã Incurrãt vẽdẽtes, nisi licẽtiã a Magistratu habuerint. §. Et Itẽ ꝓhibitũ est, tã Ipsis, q̃ eorũ familiæ, Ita ꝙ semp dñs pro familia teneatur, ne locent operas cõducẽdi blada, his q licentiã habẽt hinc inde cõducendi, sub pœna amissiõis Iumentorũ. Et vlterius dominus bladorum ea amittat.

Ne autẽ Daciatij panis, vini, & carniũ, plebiũ, locorũqꝫ huius Dñij, ex ꝓhibitiõib⁹ p̃missis Iacturã patiãtur, Capitaneus In quorũ Iurisdictiõe pistrina exercẽtur, habita diligenti Informatione, vnicuiqꝫ pistrino taxet tantã quantitatem furmenti, vel farinæ, quæ pro vsu

vnius ãni cõueniat, & sup huiusmodi taxatiõe, licentias singulis duobus mẽsibus cõcedat, & gratis fiant.

Tempore penuriæ consulto Principe, vel Senatu, Magistratus ãnonæ eas prouisiones faciet, quæ vtilitati publice conuenient.

Contrafaciẽtes autẽ p̃sentib⁹ ordinib⁹, ql̃ibet accusare possit, & accusatori credatur cũ sacramẽto, & vno teste fide digno, Et accusator tenebitur Secreto si voluerit. §. Sit etiã auctoritas, facultasq; oib⁹, tã cõmunitatibus, q̃ etiã singularib⁹ p̃sonis, nõ solũ accusandi vt supra, Sed etiã detinẽdi quoscũq; In fragrãti crimine repertos, bladaq;, Instra, anialia, ac vehicula, sup qbus, & in qbus cõducerẽtur, p vim auferẽdi, modo tamẽ officialibus deputatis Illi prouinciæ cõsignent, & ablata Intra triduum, Magistratui notificent.

In oibusq; casib⁹, qbus cõtrafaciẽtes pœnã Incidunt, pœna hoc modo applicetur, & diuidatur, videlicet q; Inuẽtori oium reptorũ in fragrãti crimie, medietas detur, altera vero medietas Fisco cedat. Cõfiscationis autẽ bonoꝶ, seu cõpositiõis causa dictæ cõfiscationis per Magr̃atum faciẽdæ, tertiã partẽ Inuentor habeat, Reliq̃s Fiscus. Vbi vero p Inq̃sitionẽ p̃cedatur, tertia pars delatoris sit, Reliquæ fisco cedãt. Hæcq; pœnarum diuisio In omnibus casibus seruetur.

Non tantum ad pœnas prædictas procedi possit, contra repertos In fragranti crimine, Sed contra quoscunq; qui blada, & alia contra ordines, conducant extra Dominium, vel prope confinia vbi sit fraudis suspitio, etiam si non reperiantur, sed alijs probationibus conuincantur, Modo id Intra annum fiat a die commissi delicti. §. Intra autem Dominium, nisi reperiantur In fragranti crimine, procedi nullo modo possit.

V enditores vero bladorum scienter, fraudatoribus, & conductoribus bladorum contra ordines, ea pœna, qua contrafacientes, teneantur.

C apitaneus In Iurisdictionibus ei cõmissis, describi faciat per colorem, & signa, omnia Iuměta, oneraria & vehicularia, & Dominorũ nomina, & cognomina, Eaq; candenti ferro, certo signo Impsso, signare. §. Et vlterius Capitãeus In locis ab hominibus ipsorũ locoꝝ, Iuxta solitũ, expromissores accipiat, se non passuros blada, & alia contra ordines, per sua territoria, nec extra cõduci, sub pœna aureorum decem pro quolibet modio, Cameræ applicanda.

S tudeant autem Capitãei, & officiales, omni studio, & diligẽtia, officia eisdem cõmissa exequi, vt omnino hi ordines seruentur. Q d si secus fecerint, Indignationẽ Principis Incurrant, & pœna arbitrio Iudicis Imponenda, puniantur. §. Si vero dolum cõmisserint, videlicet q licentias fecerint præterq̃ In suis Instructionibus continetur, aut patientiam præstiterint, cum prohibere possent bladorum, & aliorũ exportationes, cõtra formam ordinum, aut contrafacientes non punierint, Bona omnia eorum publicẽtur, & capitali pœna plectãtur, etiam vsq; ad mortẽ inclusiue, arbitrio Principis, vel Senatus. Et ꝓcedi possit etiam vltra ãnum, & quãdocũq;. §. Si vero licẽtias pdictas Capitaneus nõ cõcesserit, Sed officialis ab eo electus, vel deputatus, Pro eo capitãeus præcise teneatur, nisi eum Magistratui consignauerit. Et vlterius teneatur omni diligentia vti, contra officiales a Magistratu, vel a Principe deputatos.

Capitãeis quoq; ꝓhibitũ est, ne ꝓ licẽtijs quæ p eos ex auctoritate eisdẽ attributa fieri cõtigẽt, qcq̃ accipiant, nec accipere pmittãt, aliq̃ cõsuetudine in cõtrariũ nõ

obstante, Sed gratis concedant, Sub pœna priuatio nis officij, & aureorum decem, pro medietate Fisco, & reliqua delatori applicãda, cui cũ Iuramento, & vno teste fide digno credatur.

C œterũ vt omnes sciãt, qd soluẽdũ sit ꝓ licẽtijs obtinẽdis, Sancitũ est, ad hoc vt Impẽsa officialiũ eius Magistratus, quæ maxima est, ꝑsolui possit, In hanc formam solutiões esse faciẽdas, & ab eis solutióibus neminẽ q̃cunq; dignitate fulgentẽ, esse exemptũ. §. Et prio accipiẽs licentiã cõducẽdi blada, de districtu vnius ciuitatis Dñij Mediolãi, ad aliũ districtũ alterius ciuitatis dicti Dñij, soluat ꝓ honorario, solidos duos ꝓ qualibet salma. § . Idẽ soluat cõducẽs cũ licẽtia In Ducatu Mediolani blada, vel panẽ furmẽti, vel furmentatæ ad regiões montis briãtiæ, plebis Incini, valasinæ, Leuci, vallis saxinæ, & riperiæ Leuci, agri Mediolanensis vltra lacũ lariũ. § . Pari modo soluãt q̃ cõducere volent cũ licẽtia, blada ex Ducatu Mediolãi sito citra Abduã, ad loca glareæ Abduæ vltra abduã dicti Ducatus. § . Et etiã qui cõducent ex regióe Nouariẽsi bladũ, farinã, legumina, panicũ, ad regiões vallis sicidæ, ortæ, & riperiæ, lacus verbani, & terrarũ circum vicinarũ Ducalis Dñij. § . Idem quoq; seruetur In accipiẽtibus licẽtiã cõducẽdi blada, ex agro cremonensi, a villa Iouis altæ Infra, ad partes superiores agri Cremonẽsis, & simili modo ad terrã, & territoriũ Casalis maioris. § . Eodẽq; modo soluãt cõducẽtes cũ licẽtia blada, farinã, legumina ex agro Papiensi citra Padum, videlicet Lumellinæ, campaneæ Papiæ, tam Inferius, q̃ superius, ad loca Comitatus Papiæ vltra Padũ existẽtia. § . Et qui ex agro Laudensi citra Abduã, blada vltra abduã In agro Laudẽsi cõducẽt. § . Q ui vero licentiã accipient cõducẽdi auenã, Speltã, Mi-

licam, Vitiā, & similia pro honorario prædicto, solidum vnū pro salma soluant. §. Subditis autem Dominij Ducalis, qui In vna Iurisditione habitāt, & In alia Iurisditione dicti Dominij agros habent, licētiæ gratis, & sine aliqua solutione honorarij cōcedātur, cōducendi scilicet partē suā dominicam fructuum, ad eorū domos habitatiōis. §. Si quis vero licentiā acceperit cōducendi blada, farinā, vel legumina, aut panē furmēti, vel furmētatæ, ex quacūq; parte Dñij pdicti, ad loca eiusdē Dñij, existētia ppe cōfinia dicti Ducalis Dñij, duo vel tria millia passuū, honorariū pdictū solidoꝝ duorū pro salma, oīno soluat.

DE OFFICIO COLATERALIS GENERALIS.

PROPRIVM Munus Colateralis gñalis est, Iusdicere In causis militū ex causa militiæ, vel ab ea depēdētibus, Modo tñ nō trahant habitantes extra Ducatū Mediolāi, quādo sūma causæ cētū aureos nō excederet, nisi lis Inter milites esset, & ex causa militiæ. §. Ad eū quoq; ptinet solutiōes facere oibus Præfectis arciū, eorūq; militib⁹, & aliis qbuscūq; militib⁹, In hoc Dñio existētibus, de eorū stipēdijs, & eorū militū noīa describere, diligēteq; rōnē tenere. Et si quos milites minus habiles cognouerit, monebit prīo eoꝝ Capitaneū ad quē electio spectat, per quē si puisum nō fuerit, erit colateralis officij, Principem, vel Locumtenentem, de his certiorē facere. Curare etiā habet, q custodes Portarum ciuitatū ab Ingredientibus nō accipiant vinum, ligna, fœnum, paleam, fructus, nec quicq aliud etiā a sponte dantibus, cōtrafaciētesq; punire pro prima vice, In aureo

vno,pro secundo In retentione Salarij trium mensium,pro tertia ictuum duorũ eculei.

Cognoscet etiam de omnibus controuersijs, occasiõe venditionum,vel permutationum equorum, & cũ ex locato vel conducto equorum agatur,quãdo alter ex litigantibus miles sit,Eamq; ob causam prosonetæ horum contractuũ, tenentur anteq̃ In hoc se exerceãt,se apud acta Colateralis describi facere,sub pœna aureorum decem,Fisco applicanda.

Prouidere quoq; habet,vt præter seruitores Cõmunitatis Mediolãi,omnes alij baruerij,& famuli Iusdicentiũ Mediolani,per prius q̃ se exerceant In faciendis executiõibus,apud eius acta se describi faciãt,q̃a non nisi per descriptos,executiones fieri possunt.

Et Item cognoscat circa fraudes quæ fiunt per famulos executores ve,In ipsis executionibus faciendis, Et q; ordines,In eã causam facti,obseruẽtur.Et eius officij erit,eos contrauenientes punire iuxta eorum ordinum formam.

In præmissis omnibus Iusdicere habet summarie, & de plano,sine strepitu,& figura Iudicij,Ipsa facti veritate attenta.

DE OFFICIO PRAEFECTORVM SANITATIS DOMINII MEDIOLANI.

SINGVLO Anno ante festa natalitia, per Senatum eligantur singuli,ex singulis Magistratibus redituũ scilicet ordinariorũ,extraordinarioꝝ,& ãnonæ,Colateralis vnus,& a collegio Medicorũ vrbis Mediolãi medici duo,qb⁹ Senator præsit,a Senatu pariter eligẽdus,Et cũ his quotiẽscũq; opportunũ

fuerit Prothophisicus Interueniat, habeantq; causarum auditorem vnum, ex Mediolanensi collegio Iuriscõsultũ, ab eis Præfectis eligendũ. §. Hi absolutam, & omnimodã auctoritatẽ, & potestatẽ habeãt; In his scilicet, que ad eorũ officiũ spectant, & quouismodo pertinent, subditis quibuscunq; huius Dominij mediatis, & Immediatis imperãdi, mulctãdi, ac bonorũ confiscationem ad Sanitatis beneficium, necnon & quascunq; corporis pœnas, ad vltimum vsq; supplicium Inclusiue Iudicandi, & quoscumq; eorum mandatis, & ordinibus non obtemperantes, puniendi, seruatis, ac nõ seruatis ordinibus, & constitutionibus. Seuerius enim agendũ est ad ea facinora comprimenda, que nõ solũ oppido, aut ciuitati perniciem parere, sed vniuersæ Prouinciæ, & humano generi, exitium afferre possunt. §. omnes officiales, & Iusdicentes, & præsertim Capitãeus Iusticiæ; eis In prædictis parere habeãt, & omni auxilio, & fauore vocati presto adesse, & mandata exequi.

Hi salubri etiã tẽpore singula ebdomoda conueniant, vt si quid forte prouidendũ fuerit, Intelligant, & occurrant. Pestilenti vero tẽpore totiẽs quotiẽs visum fuerit. §. Erit autẽ præcipuæ eorũ curæ, nõ solũ si qua pestilentia subditos nostros Infecerit, omni diligentia expurgare, & raddicitus euellere, verum etiã omni studio eniti, vt ab vniuersis finibus huius Dominij procul arceatur. Vigiles Itaq; sint, vt q̃primũ Innotuerit, regionem aliquam hoc pernicioso morbo laborare, Edictis, & proclamatiõibus, pœnas Indicant, ne quis inde aduenieẽs absq; ipsorũ Præfectorum cognitiõe, fines huius Dñij ingrediat̃, easdẽq; hospitibus ad quos diuerterint, cominẽtur, Et si expedierit signa a finitimis ciuitatibus exposcant. Cu-

stodesq; traiectitijs fluminum nauibus apponant. Mandentq; ne quépiam sine Incolumitatis fide cõuentoq; signo, admittant. Prohibeantq; pœna capitali, nequis quempiam aliter traijciat. Vrbiumauté, & oppidorum, quæ vltra amnes sunt, aditus pariter obseruari Iubeant. Quin etiam, si expedire visum fuerit, vicos vallari mãdent, vtq; dispositis custodijs neminem contra præscriptos ordines, recipiant. Caueantq; summopere In admittendis mercibus. Moneantq; Ideo opportuno tépore mercatores, vt mercium, & suæ pariter Incolumitatis afferãt attestationes, aliter non admittendos.

Ministros, & officiales, Conseruatores præmissi deputabũt, Iuxta ordines, & ob demerita amoueãt. Eosq; ordines apud ipsum Magistratũ existentes, per vniuersum Dominium, omni studio, & diligentia, obseruari faciant.

DE OFFICIO VICARIORVM GENERALIVM.

INTER cætera que In hoc Dñio sancita sunt, ad tollédas subditorũ oppressiões, & vt Iusticiæ indifferenter locus esset, Illud Imprimis fuit, q; Iusdicentes, & officiales, qui ppetui nõ essent, finito officio, censuræ se subijcerét. Eamq; ob causam, erectus fuit Magistratus vicariorũ generaliũ, Constitutũq; est, vt septem numero sint, qui eos Iusdicétes, & officiales, de his que durãte eorũ officio gesta sunt, sindicare habẽt. Nõ tñ Id facere possunt per se, sed prius habita a Principe, vel Senatu, speciali cõmissiõe cõtinéte nomẽ alteri⁹ eorꝫ, & Iusdicẽtis sindicãdi. §. Qua habita cũ aplicuerit ad Ciuitaté, vel locũ, vbi

ſindicatus faciendus eſt, prima, vel ſecunda die, omnes per edictũ moneant, Vt quicumq; voluerint accuſare ſindicandum, vel libellum, aut querelam contra eum porrigere, Id termino quindecim dierum faciant. Eoq; trãſacto Id eis amplius nõ licere. §. Cauſamq; ipſam ſindicatus ad tardius Intra quinquaginta dies, Immediate ſequuturos poſt reſponſionẽ factam Inquiſitioni generali, ſeruato ordine de quo Infra, expediant. Et hoc ſi ſindicãdi, Iuſdicẽtes, vel officiales, ſint Ciuitatum, Si vero aliorum oppidorũ, & locorum, Intra triginta dies, a die dictæ reſponſionis numerandos. §. In eiſq; cauſis procedere debent ſummarie, & ſine ſtrepitu, & figura Iudicij, ipſa facti veritate Inſpecta, prout eiſdem melius conuenire videbitur.

Non eſt permiſſum dictis Vicarijs, officia per ſubſtitutum exercere, nec etiam Informationes aſſummi facere, Sed ipſi præſentes eſſe, & Intereſſe habent. §. Durãteq; dicto ſindicatu, Iudicis, vel officialis ſindicati officiũ exercere debent, & etiam poſt finitũ, donec de ſucceſſore puiſum fuerit. Nec ab eo loco diſcedere poſſunt, niſi ſucceſſoris aduẽtu expectato. Intereaq; ſalaria, & honoraria eius officij, pro eo tempore percipient.

Iuſdicentes, & officiales, ſi reperti fuerint cõmiſſiſſe (vt vulgo dicitur) Barataríam, vel aliquid Indebite extorſiſſe, vel ſcienter, & doloſe, vel per ſordes, Iniuſticiam feciſſe, puniẽdi ſunt in pœna quadrupli, pro dimidia Fiſco, & pro alia dimmidia Iniuriam paſſis applicanda, & pecuniaria, vel alia pœna corporali, etiã vſq; ad vltimũ ſuppliciũ Incluſiue, arbitrio Senatus, Inſpecta qualitate delicti. §. Et ſi comperti fuerint recepiſſe aliquid non permiſſum, puniendi

ſunt In pœna quadrupli, Fiſco applicanda. §. Nec Iuuabit eos Iuſdicentes, vel officiales, ſi facto Initio ſindicatus, vel ante, pecúias Indebite ablatas, vel aſſumptas reſtituerint, quia cótra eos procedi debet, ac ſi earũ reſtitutio facta nó eſſet. Et In eãdẽ pœnã incident, in quã nõ facta reſtitutione Incidiſſent. §. Quinimo etiam non cóquerentibus Iniuriam paſſis, erit officiũ Sindicatoris, vbi hoc aliunde reſciuerit, omnibus modis prout eidem videbitur, veritatẽ Inquirere, & ea comperta, illum Iudicem, vel officialem delinquentem condemnare, ac ſi pars conqueſta fuiſſet. Et Ille, cuius cauſa veritas in lucẽ vẽiat, ſecreto teneatur, Et habeat Illud quod habuiſſet laſus, ſi querelaſſet. §. Si Iuſdicens, vel officialis cum querelante conuenerit, ea conuentione nõ attenta, Vicarius ſindicator ad inquiſitionem veritatis procedat. §. Inhibitumq; etiam eſt ipſis Vicarijs, & ſindicatoribus, vt nullo modo audeant attemptare, vt querelantes ſe cum Iuſdicẽtibus, & officialibus cóueniant, ſub pœna arbitrio Principis, vel Senatus, Imponenda. Et nihilominus ea conuentione non attenta, Iuſdicentes ipſi, & officiales, puniendi erũt. §. Vicarij Incepto Sindicatu, ipſum perficiãt in terminis ſuperius limitatis. Nec in eo ſuperſedere audeant, nec aliquid cognoſcendum reſſeruare.

Non poſſunt tamen Vicarij ad abſolutionem, vel cóndemnationem in cauſa ipſorum ſindicatuum deuenire, niſi facta relatione in Senatu, & alio modo abſolutióes, vel cõdẽnationes factæ nõ valeant, ſintq; nullæ, & nullius momenti.

Iuſdicentes, & officiales, a loco officij recedere nõ debeant, niſi prius fuerint legitime ſindicati, & donec per eos omnibus ex quacunq; cauſa eorum creditoribus

tibus satisfecerint, & cōdemnatiōes cōtra eos factas soluerint, non obstante fideiussione in principio officij, vel alio modo data, sub pœna arbitrio Senatus Imponenda.

Iusdicentes, & officiales sindicādi, tenentur ad omnē cōdemnationē pro familia, nisi delatū ex familia, Intra terminum per sindicatorem assignandum, cōsignauerint. §. Et eo amplius ꝓ eis satisdare tenētur.

DE OFFICIO CAPITANEI IVSTICIAE.

ET SI in hoc Dñio multi Prætores, & Iusdicētes cōstituti sint, qui Iurisdictionē criminalem exercēt, tamen ex eo ꝙ limitata est, nisi In tātum, quantū territorium ciuitatis, vel loci, cōmissæ eisdē Iurisdictionis se extendit, vsu cognitum est, nocentes facilime pœnas corporales euitare, numerū ex hinc condemnatorum, & bānitorū augeri, a quibus viæ publicæ obsidentur, Turbariq; propterea cōmercia publica, & populorū quietem. Et Ideo opus esse Magistratu magnæ auctoritatis, qui in vniuerso hoc Dominio, Iurisdictionē criminalē exercere possit. Ea ꝓpter erectum est officiū Capitanei Iusticiæ generalis totius huius Dominij, qui Mediolani residea t. Cui vt forti māu officiū exercere possit, ad tutādas vias publicas ab Incursione latronum, & bannitorū, & ad purgandū Dñiū malis hominibus, decreta est turma equitum, Impensis Fisci, & nōnulli pedites, quibus & ductores deputabit, & ꝓ libito amouebit, & Imperabit. §. Eligetq; sibi capitaneus vicariū Iuris vtriusq; doctorem, In eo officio permansurum, donec eidē visum fuerit, (per Senatū tn̄ approbādū,)

Capitanei, & eius vicarij Iurisdictio, In causis criminalibus erit, (si tamen prius præueniāt,) vbiq; In Dominio cognoscere hoc modo, Mediolāi, & circa Mediolanum per decem millia passuum, In omnibus causis. §. Extra vero eos limites, nisi In causis in quibus ingeritur pœna capitis naturalis, vel confiscationis bonorū, Et in alijs delictis, in quibus per capturam præueniāt. §. In causis autem damni dati, nullo modo, nec in ciuitate Mediolāi, nec in aliq̄ parte Dominij, se Intromittere possunt.

Causarum autem ciuilium capitaneus, & eius Vicarius nullam cognitionē habēt, nisi habuerint a Principe specialem delegationē. §. Possunt tamē cognoscere de causis Senatorū, Quæstorum ordinariorū, & extraordinariorum redituum, Præfectorum ānonæ, Thesaurarij generalis, Colateralis generalis, Cōmissarij taxarum generalis, Aduocatorum, & Sindicorum Fiscalium generalium, Vicariorum generalium Mediolani cōmorantium, Secretariorū, & cancellariorū, tam Principis, q̄ Senatus, Rationatorū Fisci, nec non curialium in domo Principis, vel locū tenētis residentium, vel qui ab eis prouisionem, aut stipendiū habent. Et hoc siue præmissi omnes agāt, siue conueniantur. §. Non poterunt tamen trahere Inuitum ex alijs ciuitatibus, & districtu earum ciuitatum, ex causa quæ aureos centum nō excedat. §. Procedentq; In ipsis causis Capitāeus, & Vicarius, summarie, & de plano, sine strepitu, & figura Iudicij, Ipsa facti veritate Inspecta. §. Causæ Instantiā nō habeant. §. Appellationes ab eorū, & cuiuslibet eorum sentētijs, in casibus, in quibus appellari possit, ad Senatū deuoluētur. §. In eis causis Capitaneus, nec Vicarius, neq; sportulas, neq; honoraria accipiāt.

Curabuntq;

Curabuntq; Capitaneus, & Vicarius, vt notarij sui, & omnes officiales, ordines seruent, & In causis criminalibus, vltra id quod ex præsentibus sanctionibus sancitum est, p sportulis, honorario, vel alio quouis quæsito colore, nec dirrecte, nec per indirrectũ qcq̃ penitus accipiant. §. Sindicenturq; quotiens Principi, vel Senatui, visum fuerit.

DE OFFICIO COMMISSARII GENERALIS TAXARVM.

COMMISSARII Generalis Taxarum equorum cura, Illa Imprimis est, exigere omnes pecunias taxarũ equorũ, & additionũ earũdẽ ad Fiscum pertinentes, Nõ tñ per se, Sed per mãus Cõmissariorũ taxarũ Ciuitatũ, & locorũ huius Dñij. §. Qui particulares Cõmissarij, huic gñali parere habẽt. Et In omnibus causis coram eis vertẽtibus recursus haberi potest ad Cõmissarium generalem. §. Isq; Commissarius de eis pecunijs Fisco rationem reddere tenetur. §. Cognoscet insuper de omnibus causis taxarum equorum.

DE OFFICIO IVDICIS DACIORVM.

IN Ciuitate Mediolãi vnus erit Iudex daciorũ, per principem deputandus. Is cognoscet de omnibus causis Dacij, Pedagij, vel gabellæ, vel alia occasione ab eis, vel aliquo eorum dependente, emergente vel connexa. §. Nec aliquis alius Iusdicens de eis se Intromittere possit, sub pœna aureorum centum, & vlterius, pcessus coram eis facti sint Irriti, & Inanes,

nulliusq; valoris & momēti. §. Possitq;, & debet Iudex, omni excusatione remota, Potestates, Capitaneos, officiales, Castellanos, Custodes portarū, portitores, si aliqd cōmisserint in fraudē, & contra ordinem ipsorum Daciorū, condemnare, & punire iuxta formam statutorum, ordinū, & cōstitutionū, Et intra quattuor dies In scriptis condemnationes Fisco transmittere.

A ppellationes ab eius sentētijs, In casibus, In quibus de Iure, vel ex forma harum constitutionum appellari nō est prohibitum, ad Q uæstores ordinariorū reddituum deuoluantur.

I s Iudex Daciorū tribunal habeat super Pallatio nouo ciuitatis Mediolani, Inibiq; Ius reddat. Nec alibi Iurisdictionem exercere possit.

DE REFERENDARIIS CIVITATVM.

REFERENDARIORVM officiū pro vtilitate Fisci multum necessarium est, Ea propter In vna quaq; ciuitate, Mediolano excœpto, vnus Referendarius cōstitutus est. §. Hi Igitur officium suum sincere, & diligenter exercebunt, Et nullo modo pro exigendis debitoribus Fisci aliquid percipiant, In pecunia, vel aliis reb⁹, nisi in quantū eis ex lectura litterarū dicti officii pmissum est, Et Illud amplius nisi per prius Fisco fuerit satisfactum, vel per solutionem, vel per cautionē, quæ loco solutiōis succedat, Alias In quadruplū teneantur, & ab officio amoueantur, absq; spe restitutionis, arbitrio Q uæstorum ordinariorum, vel sindicatorum habentium cōmissionem specialē a Principe. §. Q uod si aliquem cōcutere,

iniuria

Iniuria ve, afficere, aut Indebitū exigere audeāt, per eos quæstores vltra restitutionē accepti, In quadruplum puniantur, pro parte Fisco, & partim læso applicandum, Et secundum qualitatem facti, & personæ, vsq; ad pœnam corporalem Inclusiue.

Referendarij dictarū Ciuitatum singulo mense, In fine tamen mensis, vel saltē intra decē dies alterius mensis sequentis, mittant Quæstoribus notulam redditū, & Impensarum Illius mensis.

Eritq; officij Referendariorū, Informationem habere reddituū, vectigaliūq; naturā noscere, & aliorū ex quibus augeri, & conseruari redditus possint, Idq; omni diligentia & studio facere. Et eo maxime cum In ciuitatibus licitatiōes faciunt, In quibus faciendis omnino Intersint Referendarij, adhibitis Fiscalibus Illius ciuitatis, qui gratis Interueniant. Easq; licitationes omni diligentia faciant, ad eū finē, vt Fisci melior conditio fiat. §. Nec In eis per se, nec per submissas personas, participare possint, Iuxta præsentium constitutionum formam, sub pœna amissionis officij, & cōfiscatiōis bonorum. Et vlterius arbitrio Principis puniantur.

Si contingat vectigalia per Referendarios In Ciuitatibus existentes licitari, hæ licitatiōes sono tubæ præmisso in locis publicis, & solitis fiant, Inibiq; etiā auctiones fieri, & deliberationes necesse est, nō autem in locis secretis, Alioq; modo q̄ præmisso factæ, nullius sint momenti. Eoq; casu Referēdarij, agētesq; & cōsentiētes, ad omne damnū, & Interesse, versus Fiscum teneantur, prout per Quæstores declaratum fuerit. Eoq; amplius, arbitrio Principis puniantur.

Factis licitationibus a licitatoribus, qui In licitatione vicerunt, Referendarij bonos, & Idoneos facultati-

bus,& faciles couenie͂do fideiussores exiga͂t,p qua͂titate summæ In licitatione expssæ,Ita q Fisco cautum sit,alias ex suo versus Fiscum teneātur,(Inter esse per Quæstores liquidādo)Insuperq arbitraria Principi pœna plectendi erunt.

Eorum quoq curæ comissum est,vt solutiōes a debitoribus Fisci fieri procurent.Et q pecuniæ Fiscales, Thesaurario generali deferant.Et vbi cōtingat debito tēpore exactiōes factas nō esse, Magistratū moneāt sub eadē pœna. §.Onerū vero que extra ordinem Imponi cōtingant,rationes per rationatores super vno libro dictincte,teneri omnino faciāt,In quo & oneris qualitas,tēpus solutiōis faciēdæ,& nomina debitorum,Inscribantur.

Ex redditibus Fisci,vel ad Fiscū quomodolibet pertinentibus,Referendarijs Impensas facere nō est permissum,præter Illas de qbus In Principio anni licētiā faciēdi habuerint,vel a Magratu,scripto Iussum fuerit,aut a Pricipe.Eoq casu,cū Princeps Iusserit, Intra decemdiū Magistratū de oībus certiorē reddant,Alias eius Magistratus arbitrio puniantur.

Cognoscāt insuper Referēdarij ciuitatū,in causis inter Fiscū & priuatos,& cōtra debitores publicanorum ex quacūq causa,& debitores debitorū ex causa vectigaliū tātū,Et in oībus causis Daciarijs,summarie,& de plano,sine strepitu & figura Iudicij.Et causæ Instantiam non habeant.

DE EXECVTORIBVS FISCI.

EXECVTORES Fisci,duo erūt. §.Hi ex natura sui officij,habēt executiōes cōtra quoscūq debitores Fisci facere. & Item cognoscere de his que

circa

circa executiões Incidẽter emerxerint. §. Cognoſce re etiã habẽt Inter priuatos circa executiões facien das ex cauſa vectigaliũ, tã cõtra debitores publica norũ Immediate ex q̄libet cauſa, in qb⁹ credita ceſſa nõ cõprehẽdãtur, (qa in his, vti iure, & foro ceden tis debẽt) q̄ debitores debitorũ ex cã vectigalis tan tũ. §. In aliis autẽ caſib⁹, Executorib⁹ ſe Intromitte re Interdictũ eſt, cuiuſcũq; q̄litatis ſint, Etiã ſi fuerit eiſdẽ per aliquẽ Iuſdicẽtẽ, aut officialẽ, q̄cũq; digni tate fulgeat, demãdatũ, niſi a Pricipe, locũ tenẽte ve, vel Senatu cõceſſum fuerit, Sub pœna executorib⁹ amiſſiõis officii, & aureorũ cẽtũ, Fiſco applicãdorũ.

Notarius Executorũ de aliis cauſis q̄ In p̄cedẽti con ſtitutiõe exp̄ſſis, ſe nõ Intromittat, ſub pœna ipſi no tario ſi cõtrauenerit, vel Executores cõtraueniẽtes, Senatui nõ notificauerit, amiſſionis notariæ, & au reorum viginti quinq;, Fiſco applicanda.

Vbi Iuris articulus oriatur In cauſis p̄miſſis priuato rũ, Executores altera partiũ petẽte, teneãtur aſſum mere cõſiliũ cõſultoris Iuriſperiti de collegio dñorũ Iuriſperitorum Mediolani, partibus noti, & non ſu ſpecti. Et Illud ſequi neceſſe habent.

Si Executores abſq; conſilio diffinitiue Iudicauerint, habeãt pro honorario, vnã p centenario In totũ. §. Si vero cũ cõſilio, vltra ſalariũ cõſultoris, habeãt ſo lidos viginti. §. Pro ſentẽtiis Interlocutoriis per eos ſine cõſilio latis, nichil accipiant a partibus, De con ſilio autem, vltra ſolidos decem non habeant.

Pro executiõib⁹ realib⁹, & pſonalib⁹ faciẽdis, habeãt executores ipſi p honorario, ſemel & a debitore tantũ, facta executiõe, vnã p cẽtenario In totũ veri crediti, Ita tamẽ q̄ non excedantur aurei viginti. §. Familia autẽ eorũ Id ſolũ quod ſancitũ eſt ex ordi

nibus. §. Executores cõtrafaciẽtes Incidãt pœnã de quasupra. Famuli vero eorũ ꝑ quolibet pœna aureorum decẽ plectẽtur, Ad cuius pœnæ satisfactionẽ si Inhabiles erũt, arbitraria pœna Senatus punientur, toties quoties, contrafactum fuerit.

DE OFFICIO RATIONATORVM FISCI.

RATIONATORES Generales duo erũt. Eorum officiũ Illud Imprimis est, oium reddituum, & Impẽsarũ Fisci diligẽtẽ rõnẽ tenere, Et supinde opportunas scripturas facere, Curãq; adhibere vt singulis dieb⁹ a Thesaurario habeãt, qd ꝓcedẽti die eidẽ solutum fuerit, & Impẽsum, Hecq; oia In vno libro rõnatores scribãt. § . Nõ nisi a Quæstorib⁹ Iussi litteras dictẽt Thesaurario, (quæ mãdata dicuntur,) easq; litteras In eo libro describãt. § . Teneãt Insup rõnatores librũ in quo omnes assignationes scribantur, quæ Iussu Principis fient.

Si cõtingat aliq̃s pecũias solui Iussu Pricipis, absq; eo q Id nõ fiat per mãus Thesaurarij, Curabũt rõnatores q̃primũ resciuerint opportunas scripturas facere, ita ordinib⁹ cõformes, ac si vere, & cũ effectu hæ pecũiæ p Thesaurariũ nũeratæ fuissent, alias Quæstorũ arbitrio puniãtur. § . His quoq; rõnatoribus, cœteri rõnatores Fisci In cõcernẽtib⁹ officiũ pareãt, In his maxime, que vtilitatem Fisci concernunt.

Nemini libros rõnatores sinẽ licẽtia Quæstorũ, ostẽdãt, Alias eorũ arbitrio puniãtur. § . Seruabũtq; in scribẽdo ordinẽ vt Incœpta in vno foleo, In eodem, vel seq̃ntib⁹ cõtinuatim, & nõ p Interuallũ finiãtur § . Minusq; (vt vulgo dr̃) portatas de p̃sona ad p̃sonã faciãt, Sed dilucidas rõnes teneãt, pœna arbitrio

Magrat⁹ Irrogāda, vltra amiſſionē ſalarij triū mēſiū, quotiēs cōtrafecerit. §. Nō faciēt ēt aliquē creditorē, vel debitorē Fiſci, ſine lr̄is Magrat⁹, Itaq; libros ſuos tenebūt eo ordīe, vt clare videri poſſit, q ſint debitores, & q ſint creditores Fiſci, pœna arbitrio Magiſtratus Imponēda.

DE MONETIS, ET IVDICE MONETARVM.

QVICVNQVE fabricauerit, vel fabricare Incohauerit, aut fabricare fecerit, monetā falſā, ēt q̄ nō p̄fecerit, & q auxiliū, vel fauorē, dictæ fabricatiōi dederit, puniat̄ pœna ignis, Ita q̄ moriat̄, & confiſcatiōis bonoꝝ, p̄ tertia parte Fiſco, tertia accuſatori, & reliq̄ p̄fecto cudēdæ mōetæ hui⁹ Dn̄ij applicāda. §. Expēdēs vero, vel expēdi faciēs monetā falſam, puniatur arbitrio Pricipis, vel Senat⁹, ēt vſq; ad mortē Inclusiue, cōſyderata q̄litate q̄titatis mōetæ, casus, & p̄ſonarū. § . Eadē ēt pœna tenebit̄ q auſus fuerit monetā aureā, vel argēteā, quocunq; artificio, vel opera diminuere, vel diminui facere, vel alio modo deteriorem reddere.

Interdictū eſt oīb⁹ ne in eorū domib⁹, nec alibi forpices habeāt, & (vt vulgo dr̄) fornelos a vēto, & crosolos, vel alia Inſtr̄a apta ad tondēdū, Imprimēdū, vel fabricādū monetā aliquā, ſub pœna cōfiſcatiōis bonoꝝ. & ēt alia corporali, vſq; ad mortē incluſiue, arbitrio Pricipis. §. Hæc tn̄ cōſtitutio nō cōprehēdit artifices & fabros, qui pro eoꝝ artificiis neceſſe habēt huiuſcemodi Inſtrumentis vti, Qui tamen ſi delinquent, eadem pœna punientur.

Nullus audeat ſecernere, nec ſecerni facere monetam Mediolāi cuſſam, nec alias monetas, qb⁹ ex ordini-

bus vti Mediolãi pmissum est, Nec fundere, nec fun di facere, Nec qs sciẽs, pmissis auxiliũ, vel fauorem dare, sub pœna cõfiscatiõis bonorum, & etiam vsq; ad mortem Inclusiue, arbitrio Senatus.

Si qs aliquẽ resciuerit monetã falsam fabricare, vel fabricari facere, si Mediolãi Id actũ fuerit, Iudici Intra vnã diem notificet, Si extra Mediolanum, Intra triduum, alias eisdem pœnis tenebitur.

Nemini pmissum est facere formas, (q̃s stãpas dicũt,) nec (vt vulgo dicit̃) spontonos, p ipsis formis faciẽdis ad cudẽdũ monetã, siue cudẽda In hoc Dñio sit, siue alibi, nisi prio Id Iudici notificauerit, & ab eo licẽtiã obtiuerit, sub pœna cõfiscatiõis bonoꝝ, & alia ẽt corporali, vsq; ad mortẽ inclusiue, arbitrio Senat⁹.

Monetarij huius Dñij nõ possunt extra Dñiũ laborare sine licẽtia, sub pœna priuatiõis officij, & alia pœna arbitrio Quæstorũ ordinariorum imponenda.

Omnibus phibitũ est exportare, & exportari facere, extra aliquã ex ciuitatibus huius Dñij, nec Dñiũ Mediolani, aliquã quãtitatẽ auri, nec argenti, In petijs, verghis, granis, nec mõetis (vt vulgo dicitur) bolzonatis, nec etiã monetã exterã, sub pœna amittẽdi aurum, argẽtũ, & monetã, animalia, plaustra, naues, & alia Instrumẽta, In qbus, & sup qb⁹ veherentur, vel cõducerẽtur, Et etiã sub pœna dupli. §. Et Intelligãtur In ciuitatib⁹ in pœnã incidisse, hi q sine notificatiõe ptrãsiuerint locũ, vbi officiales Dacij mercaturæ cõmorãtur. §. Cõducẽtes pdicta Mediolanũ, termino bidui cõsignare teneãtur Præfecto mõetæ Mediolanẽsis, sub pœna ãissiõis reꝝ, & dupli, & ad ingressum portaꝝ notificare officialibus, sub eadẽ pœna.

Aurifices, & fabri non possunt emere argentũ, nec aurum in petijs, verghis vel grana, sine licentia Præfe-

cti monetæ. Saluo q; pro vsu suo, qualibet ebdomo da quilibet emere possit Marcas quinq; bolzonalia rum. §. Si vero emerint argentũ, aurum ve fabrica-tum, ab vna Marca supra, teneãtur eadem die Præ-fecto monetæ notificare, eumq; cautũ facere, se labo rando, dictũ aurũ, & argẽtũ cõsumpturos, alias Illa Ipsi Præfecto vendere tenent, nec alio modo emere possunt, sub pœna amissiõis auri, & argẽti, ac dupli.

Artifices, qui vulgo Batifoliæ appellantur, possunt p vsu suo, vsq; ad omnẽ quantitatẽ, argentũ emere, mo do tñ maiori ptio nõ emant q̃ pretio limitato, & qua libet vice notificent Præfecto monetæ, cum nomine venditoris, sub pœna amissionis argenti, & ementi-bus, & vendentibus, aureorũ quattuor pro Marca, applicanda vtsupra.

Prohibentes ne officiales monetæ possint Inquire-re huic sanctioni contrafacientes, ipso facto Incur-rãt pœnã aureorũ Quinquaginta, Fisco applicãdã.

Super præmissis cognoscẽdis, & exequẽdis, vnus est Iudex, qui Iudex monetæ appellatur, cui⁹ cura est, vt ordines præmissi obseruentur, & executioni mit-tantur. §. Ab eoq; Iudice, vbi de pœnis pecuniarijs agatur, recursus haberi potest ad Magistratũ ordina rium. vbi vero de pœna corporali, vel confiscationis bonorũ, nõ nisi prius re In Senatũ relata, ad cõdem nationem, vel absolutionẽ deuenire possit, Iuxta alia rum constitutionum formam.

DE ADVOCATIS ET SIN-DICIS FISCALIBVS.

HODIE Mediolani Aduocati Fisci, tres sunt, & sindici totidẽ. §. In alijs vero Ciuitatibus duo erunt

Fiscales, vnus Aduocatus, qui exterus sit, & vnus sindicus, vel exterus, vel de Ipsa ciuitate, prout Principi videbitur. §. In oppidis & terris vbi Iurisdictio criminalis exercetur, vnus sit sindicus. §. His omnibus Aduocatis, & sindicis, salariũ annuũ, cõdecens a Fisco statuatur, arbitrio Principis, cuius etiam arbitrio officium durare habet.

Curabunt Fiscales omni studio, ea facere, tã agẽdo, q̃ defendẽdo, que vtilitatẽ Fisci cõcernant, & maxime vt per Iusdicentes causæ, & ꝓcessus criminales, debitis tẽporibus Inchoẽtur, & cũ iusticia, & sine fraude expediantur. Et Itẽ ꝙ Antiani, & cõsules negligẽtes denũciare crimina, delicta, & excessus, & alia ad que tenẽtur, debitis pœnis puniãtur, Q dq condemnatiões trãsmittantur ad Fiscũ, & pœnarũ exactio Integre fiat. §. Et deniq; eorũ officium erit, pro viribus instare vt bona malefactorũ cõfiscata, vel cõfiscanda, Iuxta ordines describantur, & noĩe Fisci appræhẽdãtur, vna cũ fructibus, Beneq; aduertere ne In sinistrum trãseãt, Q uibus Interesse etiã cũ alijs officialibus possint, si voluerint. §. Operãq; dabunt vt malefactores, banniti, vel rebelles detineantur, & In potestatẽ Iusdicẽtium cõsignentur. §. Necesseq; habent, maxime In grauibus, & atrocibus delictis, vna cũ Iusdicẽtibus, Interesse examinibus quorũcũq; testiũ ꝓducẽdoꝝ sup denũcijs, q̃rellis, & accusatiõib⁹, ac Indicijs, & Informatiõib⁹ assummẽdis, Inq̃sitiõib⁹q; formãdis, Et tã ante litẽ cõtestatã, q̃ ex post, tã ex mero officio, q̃ alio modo, etiã vbi nõ esset necessaria litis cõtestatio, sub pœna Iusdicẽtibus nõ reqrẽtibus, vel nõ admittẽtibus, amissiõis salarij triũ mẽsiũ, & pluriũ, & paucioꝝ, Inspecta q̃litate delictorum, ꝑsonarũ ve, & lesione Fisci, arbitrio Magr̃atus

tus extraordinarij. §. Q đ si alio modo testes examinati fuerint cõtra voluntatẽ Fiscaliũ, vel saltim vno eorũ nõ nominato, aut citato, pcessus, nec ea dicta testiũ, nõ valeãt in piudiciũ Fisci, Et vlterius habeatur ac si per Iusdicentẽ, ad quẽ cognitio pertinet, cõmissus fuerit euidẽs dolus, in fraudẽ, & damnũ Fisci §. Processusq; factus, & finitus, etiã per sentẽtiã absolutoriã, nõ citatis offensis, & Mediolãi saltim vno ex aduocatis, & alio ex sindicis, & In aliis ciuitatib⁹, & oppidis, Fiscalibus Ibi deputatis, sint nullius valoris, & momenti, Ipso Iure & facto, quoad præiudicium Fisci, & quorũ Interest. §. Denuoq; possit procedi, & cognosci de eo crimine, delicto', vel excessu, ac si nulla sententia absolutoria lata esset.

Aduocati, & sindici bene aduertant circa denuncias, querellas, accusationes, Inquisitiões, processus, & Informatiões, ne cõdẽnandi absoluantur, vllaq; fraus, dolus ve, in præmissis cõmittatur. Et vlterius In relationibus causarũ criminalium Senatui iuxta ordines In scriptis faciendis per Prætores, & Iusdicentes Ciuitatum, & locorum, se ei relationi subscribere necesse habent, si tamen cum eis Iusdicentibus concordes fuerint, vbi autem disentiant, Senatũ omnino moneant de causis disensus. §. Idem seruare habent Fiscales Mediolanenses In his relationibus, q̃s viua voce In Senatu faciunt.

Ad dictos quoq; Mediolanenses Fiscales pertinet, relationes causarum criminaliũ, quæ Senatui ab officialibus trãsmittentur, In eo Senatu referre, secũdũ formam a præsentibus constitutionibus traditam.

Inquisitiões de animo deliberato formari nõ possint, nisi vno ex Aduocatis Fiscalibus subscribente, In locis vbi adsunt Aduocati, sin minus Sindico.

Non debent Fiscales propalare dirrecte, nec per Indirectum Indicia contra reos assumpta, vel assumenda, acta ve, aut processus, deliberationes, condemnationes ve, quæ secreto teneri debent, siue ex natura causæ, siue ex Iussu, siue ex earum constitutionũ forma. Et deniq; nullum dolum, fraudem ve, In eorum officiis scienter cõmittere, Nec prece, vel pretio moueri debent, sub pœna priuationis officii, Et vlterius puniantur inspecta qualitate delicti, arbitrio Principis, vel Senatus.

Aduocati, & sindici Fiscales, contenti erunt stipendio eisdem statuto, Nichilq; accipiant ab eis, cõtra quos pro Fisco agant, Et siue agant, siue cõueniantur, sub pœna priuationis officii, & alia pœna, arbitrio Principis, vel Senatus Imponenda.

Admittantur Fiscales per omnes Iudices, vt intendãt expeditiõi causa℞, In omnibus causis, In quibus agitur de Interesse Fisci, vel vbi Ingeritur pœna sanguinis, alias omnia nulla sint. §. Eoq; amplius Fiscalis In vna causa semel citatus, nisi absens fuerit, vsq; ad finẽ causæ semper citari debet. §. Notariiq; præmissorum, officialium non solũ præmissis Fiscalibus patientiam prestare teneãtur, vt inspiciant libros, querellas, accusationes, denuncias, Inquisitiones, acta, & processus, rescripta, & quascumq; scripturas, quotienscũq; etiã verbo, requisiti fuerint, etiã si nõ fieret examen testiũ pro cõdemnationibus, vel absolutionibus faciendis, sed etiã omne auxiliũ, & fauorẽ Impartiri habent, Sub pœna aureorum decẽ pro quolibet cõtrafaciente, aut negligente, & qualibet vice, Fisco applicanda.

nõ seruat

Fiscales de aliis causis (nisi ad Fiscum spectãtibus, & pro Fisco) se aliquo modo Intromittere nõ possunt,

agendo, defendēdo ve, sub pœna arbitrio Principis, vel Senatus Imponenda.

Non possunt etiam Fiscales cōmissiones ad Iudicandū acceptare, nisi in causis quæ coram Magistratibus tractari contingent.

DE OFFICIO ET IVRISDICTIONE DIVERSORVM IVDICVM.

PRAETORES, Comissarij, & alij officiales a Principe electi, non possint ad ea officia admitti, nisi fuerint prius a Senatu tamq̄ Idonei approbati, & Idonee satisdent apud acta Magistratus extraordinarij, se recte munus sibi cōmissum administraturos.

Omnes Iudices Intra tempus Instantiæ causas expediant, sub pœna aureorū Centum, pro quolibet, & qualibet vice, Fisco applicanda.

Sciant omnes Iudices ordinarij, sibi non esse concessum In causis eisdem delegatis, vel cōmissis, quæ alias Iure ordinario ad eorum Iurisdictionē spectarēt, salarium accipere, sub pœna quadrupli, Fisco applicanda, eiusq; facti rationem in sindicatu habendam esse, & etiam non expectato sindicatu, pœna exigatur, & dimidium pœnæ notificanti detur.

Iusdicentes diebus quibus Iusdicendum est, tribunalia ascendere debent mensibus Octobris, Nouembris, Decembris, Ianuarij, Februarij, & Martij, mane, hora tertia diei, & In sero, hora vigessima secūda. In reliqs autē mēsibus mane, hora cōsimili, vespere, hora vigessima pria. § . Nec vltra horā residere in tribunali possint. Et postq̄ descenderint non est permissum pro ea hora, Iterato tribunal ascendere.

Alienigenæ, vel forenses habitantes, vel habitaturi In Ciuitatibus, vel terris huius Dominij, cuius principalis origo fuerit aliunde, q̄ ex hoc Dominio, etiam si habitassent per annos sexaginta, & ad ciuilitatem admissi fuerint, non possint exercere aliqua officia que concernere habeāt negocia Illius ciuitatis, vel terræ, In quā Incolatū habent, Nec se de eis officiis Intromittere. Nec esse de numero Antianorum, Sapientum, deputatorum ve, seu præsidentium negocijs eiusdem.

Prætores ciuitatum conducere secum nō possint, néc tenere, Vicarios, Iudices, colaterales, qui sint de Ciuitate, vel eius territorio, vbi officiū exercere habēt.

Officia omnia biennalia sint, etiam si cōcessa sint ad bene placitum, vel ad vlterius tēpus. Et exerceātur per electum, & nō per substitutum, nisi in casu Impedimēti. quod si vltra mensem durabit, Senatus monendus est. §. Hæc tamen constitutio nō compræhendit Senatores, Quæstores, Thesaurarium generalē, Præfectos ānonæ, Colateralem, Cōmissarium taxarum, Capitaneū Iusticiæ, eiusq; Vicariū, eorūq; omnium Secretarios, rationatores, & scribas, & aduocatos, & sindicos Fiscales. §. Nec etiam præmissi possint admitti ad Illud officiū nisi lapso saltim biēnio.

Commissarij, siue Gubernatores ciuitatum, & Terrarum huius Dominij, plenam potestatem habeāt, circa ea que ad bonā custodiam Ciuitatum, & Terrarum suæ fidei cōmissarum spectāt, & statum Principis concernant, in cæteris vero se nō Intromittant.

Officiales ciuitatum, & terrarum, ab eorum officijs discedere non possunt sine licentia Principis, vel Senatus, sub pœna amissionis salarij.

Omnes Iusdicentes huius Dnij sciant, eis permissum

non esse præcepta generalia cõtra debitores conce-
dere, Nec aliquas executiones reales, vel personales,
nec famulos in possessionem mittere, nisi In casibus
a iure, & ex cõstitutionibus permissis. Et tunc in eis
eorũ debitorũ nomina, & cognomina, expresse ap-
ponenda sunt. Et In omnibus casibus necesse est, q
prius de vero debito legitime, & parte citata cõstet.
sub pœna Iudici, aureorum viginti quinq;, pro qua
libet vice, & grauiori, arbitrio Pricipis, vel Senatus,
& parti quæ eis præceptis, vel executiõibus vtatur,
aureorũ decem, pro tertia parte Comunitatibus ci-
uitatum, & locorũ, pro tertia Accusatori, & reliqua
Fisco applicanda.

DE ADVOCATIS MISERA-BILIVM PERSONARVM.

MISERABILIBVS Ad prosequutionẽ cau-
sarum suarum opportuna auxilia deesse non debẽt.
Ideo sancitum est, vt Mediolani per Abbates colle-
gij doctorum, octo Doctores deputentur, qui per
biẽnium curam habebunt causarũ ipsorũ miserabi-
lium, ac omnia necessaria, & opportuna, que ad Ad
uocati, & consultoris officium spectabunt, gratis ex
pediant. Et qui nunc eligẽtur, munus hoc statim in-
cohabũt, Nec Illud deserẽt, nisi post bienniũ Initio
inseq̃ntis anni Incohandũ. Et eorũ quilibet, assum
ptum interea pendentiũ causarũ miserabiliũ patro-
cinium, etiã post biennij lapsum non relinquet, Sed
absoluet. §. Ordoq; Is seruabitur, vt q̃ causas habe
bunt necesse habeant adire Abbates ipsorũ Docto-
rum, & causas contra eos motas, vel per eos mouen
das, notificare. Abbatũq; officium post hæc erit, de-

putare ex electis Doctoribus, qui in singulis ipsis causis adiri debeant, Et iuxta eorum Decretum, Ad uocati ipsi causas prædictas sincere, & cum fide tractabunt. §. In ciuitatibus vero Papiæ, & Cremonæ, sufficiat ab Abbatibus, seu Rectoribus collegiorũ, tres Doctores eligi, & in alijs ciuitatibus duo, qui reliqua seruabunt in præsenti constitutione sancita. §. Eo amplius sancitum est, ꝙ Abbates collegij notariorum, & ipsi causidicos eligant, & deputent ad causas miserabilium agendas, & defendendas, modis præmissis. §. Iudices autem Ipsarũ causarum, tam motarum q̃ mouendarum, & eorum cõsultores, Iuxta ordines, quanto celerius expediant, & omni cura, & diligentia tractent, Idq; gratis faciant. §. Q d si præmissi oĩa hec in præsenti constitutione sancita, adamussim non obseruauerint, Sciant pœnam sibi Iniunctam suspensionis officii eorum, per annum, & maiorem, arbitrio Senatus Imponendam. §. Miserabiles autem hi Intelligãtur, prout ex alijs constitutionibus cautum est.

LIBER SECVNDVS.

DE TVTELLIS, ET CVRIS.

ET Si Iure comuni, diuersis legibus, & constitutionibus, videatur satis esse Indemnitati minorum consultum, tamen crescente in dies hominum malitia, vsu cognitum est, multis fraudibus, quæ in damnū minorum comittebantur, occurrēdum esse. Eam ob causam sancitum est, q̄ aliquo decedente relictis liberis in eius potestate cōstitutis, pupillis, vel adultis, non dato, vel nominato per eum, In eius vltima voluntate, tutore, vel curatore, (superstite eorū, vel alteri⁹ eorū matre, vel auia viduis) teneātur Ille, vel Illi, cui, seu qb⁹, tutella Ipsa tamq̄ legitimo, seu legitimis deferretur de Iure, (si dictæ mater, vel auia nō forent in rerum natura) Infra menses quattuor, post eius defuncti mortem denunciare matri, vel auiæ, (non existēte matre vidua) an velint tutellā, Ipsam acceptare, Et si Infra mensem vnum post factā denunciationē suscipere voluerit, tūc eam accipiat dato Idoneo fideiussore, tam facilitate cōueniendi, q̄ facultatibus, Aliaq; faciat, & obseruet, que Ius comune requirit. §. Q d si fideiussor non erit Idoneus facultatibus, pro eo teneatur Magistratus, qui eum fideiussorem acceptauerit, & mulierem ipsam in ea tutella confirmauerit. §. Si autē mater, vel auia, Infra ipsum mensem non responderint, vel nolle acceptare dixerint, vel postq̄ acceptassent, ad secunda vota trāsirent, vel alio modo desinerent esse tuttrices, etiā per renuntiationē factā apud acta Iudicis, In casibus in quibus renuntiare possunt, vel quādo ipsæ

mater,& auia non adessent,his casibus,& quolibet eorum,locus sit legitimo,qui vbi absq; aliqua legitima causa excusationis recusaret, compellendus est. §.Is legitimus teneatur pmittere,obligare,& Iurare secundum Iuris dispositionem,ac Idonee satisdare,Ita vt bene ipsi pupillo cautum sit. §.Et vbi Ille cui tutella primo loco deferretur,non esset Idoneus, nec fideiussores Idoneos reperiret,Idq; etiam Iuramento affirmaret,& Ita verisimile Iudici videatur Inspecta qualitate personæ,tunc tutella decernatur alteri propinquiori, secũdum Iuris dispositionem, qui tamen Idoneus sit,satisdet,& faciat vtsupra: §. Q̃d si casus euenerit,q̄ in casibus præmissis dicto legitimo de facto vtsupra tutella nõ decerneretur, tamen perinde teneatur,& obligatus sit,eiusq; bona obligata sint pupillo,seu pupillis, ac si exp̃sse tutella decreta esset,& ac si eius bona pro ratione reddenda, & residuis,seu reliquis restituendis,& alijs,p quibus solent obligari tutores,obligasset. §.Si vero nullus legitimus reperiatur,tũc procedatur ad datiuum,qui dandus est cum legitima Inquisitione,& satisdatiõe, & per Iudicẽ,qui Iurisconsultus sit,& non per aliũ §. Hec que dicta sunt in hac sanctiõe In tutorib⁹, & eorũ fideiussoribus,locum etiam habent in curatoribus adultorum,furiosorum,mentecaptorũ,hæreditatis Iacentis,bonorum absentium , ventris prægnantis,& similiũ,quibus prouideri de curatore debet. §. Tutores,& curatores, Inuentariũ seu repertorium facere tenentur,non obstante quacunq; liberatione,nec prohibitione per testatorẽ facta.Et insuper In ea confectione Inuentarij In hanc formã Iurabunt,se omnia de quibus noticiã habent,In eo describi fecisse,nec eorum scire,vel credere aliud fore in

bonis

bonis, vel Iuribus ipsius minoris, vltra in ipso repertorio descripta.

Tutores, & curatores generales, tenentur anteq̃ se In administratione Ingerant, registrari facere Instrumẽta tutellæ, aut curæ, Mediolani, ad officium Panigarolarũ, & in aliĳs ciuitatibus, ad loca solita, sub pœna aureorũ qnquaginta, pro dimidia Comunitati Illius ciuitatis, & ꝑ altera dimidia, Fisco nostro applicãda.

Et quia plerumq; euenit, ꝙ datio, vel deputatio tutoris, vel curatoris generalis, Ita cõmode fieri nõ potest, Intereaq; creditores, & qui contra minores lites mouere, vel prosequi habent, damna patiuntur, Ideo sancitum est, præmissos, & omnes cum minoribus litigare volentes, vel litem prosequi vt supra, Id facere posse citatis duobus proximioribus agnatis, sanguine coniunctis ipsi minori. Q đ si vnus tantum sit agnatus, citetur agnatus ipse, & vna cũ eo, vnus cognatus ꝓximior. Q đ si nulli agnati fuerint sanguine coniuncti, citandi erunt duo cognati proximiores. Hisq; hoc modo citatis valeat Iudicium, ac si cum legitimo tutore, vel curatore actum esset. §. Tenebũtur tamen ad Indemnitatem minorum, & ad pœnas a Iure, & ex cõstitutiõibus cominatas hi, ad quos tutella vel cura, de Iure spectat, ac si tutellam, vel curã suscepissent, & bona sua obligassent.

DE IVDICIIS.

NE lites fiant pene Immortales, & vt vtilitati subditorum quantum possibile est consulatur, hac sanctione constitutum est, omnes causas ciuiles & ciuiliter motas, vel mouendas, siue ordinarias, siue delegatas, In hoc Dominio nõ vltra quadraginta dies vti-

les, à die cœptæ litis numerandos, protrahēdas esse, Cœptaq; lis Intelligatur petitiōe porrecta, In actisq; dimissa, & parti legitime Intimata. §. Sed omnes Iudices, etiam delegatos, debere Intra dictū tēpus causas cognoscere, & terminare seruatis statutis ciuitatum, & locorū, huic sanctioni nō contrariantibus, remotis cauillationibus, & friuolis exceptionibus quibuscunq;, sub pœna aureorum Centum, Fisco applicanda, Ipsoq; Iure Incurrisse Intelligantur, eo ipso ꝙ causa parte Instāte, & debitas sportulas soluēte, vel deponente penes notarium causæ, non fuerit In eo termino expedita, exceptione aliqua non obstante. Qđ si Iudices legitimā excusationem differēdi prætendant, eam coram Senatu, ante finē Instantiæ, deducere habent. §. Hæc tamen constitutio locū non habet in causis corā Senatu, vel Senatoribus, Quæstoribus ordinariis, extraordinariis ve, Capitāeo Iusticiæ, Præfectis ānonæ, conseruatoribus Sanitatis, Collateralibus, & Executoribus cameræ, vertentibus. §. Et vlterius causas fiscales non respicit. §. Nec etiam ad causas Daciarias, nec mercatorum ex causa mercaturæ, nec proclamationū pro bonis per priuatos ad proclama positis pertinet, quia particularia statuta sua, & particulares ordines seruādi sunt, Nec ad alios casus, quos ex constitutionibus cautum est Instātiā nō habere. §. Nō etiā habet locū in causis compromissorum, que de voluntate partiū fiunt, quia quod cōuenerit Inter partes, Seruandum erit. Qđ si nullū tēpus expssum sit, habeāt eā Instantiā, quā causæ cōpromissorū necessariorū habent. §. Libellus, seu petitio qualiscunq; sit, Ipso iure admissa esse Intelligatur, dummodo actoris, & rei personas, contineat, Et Item quantitatem, remq; vel

Ius,

Ius,quod petatur,& petitionis causam. §.Qua pe
titione porrecta,& parti Intimata,statutus sit,& esse
Intelligatur Ipso Iure terminus vnius diei vtilis se/
quentis reo ad deliberandum,eiq; petitioni respon/
dendum,Quo elapso,siue responderit,siue non,
lis pro contestata habeatur,& Immediate statutus
sit,& esse Intelligatur terminus actori,& reo,quide/
cim dierum vtilium,petendi,excipiendi,opponendi,
probandi per omne genus probationũ,ac producẽ
di,& ostendendi quicquid partes ipsæ voluerint.
Quo finito,quecumq; In eo termino agitata,pro/
ducta,& ostensa,Intelligantur,& sint ipso Iure,pu
blicata,Ita vt de eis fiat copia,si petita fuerit.§.Ha/
bent dehinc partes ipsæ terminũ dierum decem vti
lium,Immediate sequentium,ad reprobandum,&
Impugnandum,quecunq; producta,pbata,& ostẽ
sa In eo termino.Et si aliqua partium In ipso termi/
no reprobatorio,articulos,vel capitula pduxerit ad
reprobandum probata.vel producta per alterã par/
tem In primo termino,liceat Illi parti,contra quam
producta fuerint,& alij cuius Intersit,coadiuuare
per legitimas probationes producta,& ostensa in
primo termino.§.His decem diebus vtilibus fini/
tis,quecunq; agitata,producta,& ostensa in eis,In
telligantur Ipso Iure & facto,publicata,& de eis co
pia partibus,si petatur,facienda est,& pcessus vtri
usq; partis Intelligatur,& sit publicatus.§.Omnia
hec in præsenti sanctione constituta,locum habent
etiam In causis,quæ per Rescriptum Principis,per
qualcũq; clausulas summariæ fiũt,In quibus tamẽ
breuiores termini,& dilationes ad probandum,re/
probandum ve,per Iudices statui possint,& si statu
ti non fuerint,Ipso Iure statuti esse Intelligantur,&

currant termini superius limitati.

His peractis, Iusdicentes, siue ordinarij, siue delegati, ad partiũ requisitionẽ, seu alterius earũ, teneãtur Infra dies duos vtiles Immediate seq̃ntes ipsos terminos, eam litẽ, seu causam cõmittere vni doctori confidenti partiũ, de collegio Iurisperitorum Illius ciuitatis, In qua, vel eius districtu, lis agitari contingat. Q đ si aliqua pars recuset, vel contumax sit ad dandum suos confidentes, & tot, ꝙ in vnũ cõueniri possit, Iudices causam cõmittẽt vni ex cõfidentibus alterius partis suos producentis, & non contumacis. §. Dandiq; sunt per partes solũmodo cõfidentes, & nõ suspecti, residẽtes Illius ciuitatis In qua, seu cuius territorio lis agat᷑, si Ibi copia erit, sin minus, de alijs residentibus In vna ex ciuitatibus ꝓximioribus, modo In oẽm casum nõ cõmittat᷑ officialib⁹ habẽtib⁹ salariũ de publico, sub pœna nullitatis. §. Q ui cõfidens omnibus Iuris remedijs, Incõtinenti, cõmissionem Ipsius causæ acceptare cogatur, & Iurare tenetur, ꝙ recte, & Iuste consulet In causa sibi cõmissa, Deum semper præ oculis habendo, eiusq; tremẽdũ Iudiciũ expectando, Idq; Iuramentũ In actis causæ redigendũ est. §. Huic confidenti electo, Intra decẽ dies post factam cõmissionem, partes deferre tenentur omnia Iura, super quibus Iudicandũ est, specifica, & In forma fidem faciente, vltra quẽ terminũ, alia Iura exhibere non possint sine dispensatiõe Principis, vel Senatus, qui nouã dilationẽ nisi ex legitima causa, non concedet. §. His Iuribus visis, & diligenter consyderatis, Auditisq; allegationibus quæ per partes & eorũ aduocatos fieri voluerint, teneatur & debeat Is confidens causæ Cõmissarius consilium suum in scriptis, manu sua propria subsignatum

tum, præsentare, vel præsentari facere Iudici coram quo lis vertebatur, ante finē eorū quadraginta dierū vtilium. De qua præsentatione per notarium causæ In actis expressa mentio facienda est. Iudexq; teneatur, & debeat ad eius consilij formā, sententiā diffinitiuam proferre, & publicare. Quæ pronūciatio, & publicatio, Ipso Iure facta esse Intelligatur, si Iudex causæ eā proferre, & publicare omiserit. §. Possunt tamen Iusdicentes de per se, & absq; consilio, causas decidere, si nō petatur consilium tempore debito, quod peti debeat Intra decem dies vtiles, post litem cōtestatam, vel habitā pro contestata. Eoq; casu, & ipsi Iurare, & alia facere modo quo supra tenentur. Nullumq; præterea salariū, seu emolumentum percipiant, sub pœna quadrupli fisco applicāda. Et quādocumq; ob eam causam sindicari possunt. Hocq; seruandum est etiam vbi Iudex ordinarius sit etiam delegatus in causis, quæ ad eum Iure ordinario spectarent.

Omnes Iusdicentes & cōmissarij teneantur eorum sententias, & consilia proferre, & dare in scriptis, clare, & aperte, & in omnibus causis omnino condemnare partes succumbentes, in omnibus expensis factis in causa, secundum determinationem Iuris, nisi habuerint Iustam causam litigandi, Quo In casu si absoluerint, teneantur cum Iuramento exprimere causam specificam, In sententia, seu cōsilio, sub pœna duplicatarum Impensarum, In quam Incurrāt Ipso Iure & facto, quarum medietas applicet͛ Fisco, & altera victori. §. Vbi vero Iudices, & vtsupra omittāt cōdemnationem, vel absolutionem Impensarū, Ipso Iure & facto, victus in expēsis cōdēnat⁹ esse cēseat͛.

Et quia quādoq; cōtingit in his causis ciuilibus par-

tes habere vel testes absentes ꝓducẽdos, vel Instru
menta, aut scripturas existẽtes extra territoriũ, illius
ciuitatis, vbi lis agitari contingat, Ideo sancitum est,
ꝙ si vna partium nominauerit aliquos testes per no
mina, & cognomina, & loca, In quibus habitant, vel
Instrumenta, aut scripturas, quos, vel quas, asserue-
rit habere extra territorium Illius ciuitatis, vel loci,
vbi lis agitari contingat, & eis, vel aliquo eorum In
digere ad probationẽ sui Iuris, Iurauerit que per se, vel
procuratorem, etiam generalem, ꝙ Id non facit do-
lo, nec per calumniam, nec in fraudẽ, nec animo pro
telandi eam litem, Sed credẽs eis nominatis, vel ali-
quo eorum Indigere ad probationem Iuris sui, Tũc
Iusdicens, siue ordinarius, siue consultor, aut arbitra-
tor, coram quo lis vertitur, teneatur, & debeat, nomi
nanti terminum competentem secundum distantiã
locorum, & negocij qualitatem, statuere, qui tamen
triginta dies vtiles non excedat, ad probandum per
ipsos testes, & eorum attesta tiones præsentandum,
Instrumentaque & Iura nominata producendum. §.
Qua nominatione sic facta, & quo termino duran-
te, non currat terminus, nisi quoad probationes præ
sentes per vtramque partem faciendas, nec etiam cur-
rat Instantia ipsius causæ, Ita tamen ꝙ ea nominatio
non admittatur, nisi fiat ante quinque dies vtiles ter-
mini probandi, vel reprobandi, & In quocunque eoꝝ
§. Duranteque termino nominanti dato, possit aduer
sa pars nominationem testium, Instrumẽtorum, &
scripturarũ modo præmisso facere, dum tamen faci
at ante lapsum dimidiæ partis termini, & temporis
dati alteri nominãti. Statuaturque residuum termini
primo nominanti statuti ad probandum, & produ-
cendũ vt supra secũdo nominãti. §. Qua noiatione

sic facta per alteram, vel vtramq; partem vtsupra, eidem nichil addi possit, nec alia noua nominatio fieri per eum, qui Iam nominationem fecisset.

Si contingat causam Introduci in Senatum, eius causæ Instantia non currat, postq̄ fuerit in Senatu Introducta. §. Per hoc tamen Iudicibus non est prohibitum, quominus lapsis diebus ex ordinibus limitatis, ad eorum ordinum formam in causa procedere, & ad expeditionem denenire possint.

Et quia sœpissime contingit causas in eo termino quadraginta dierum vtilium expediri non posse, vel ob maxias Iuris difficultates, vel partiū Incuria, alijsq; diuersis ex causis. Ideo vt vtilitati litigantium consulatur, Sancitum est, Si partes concordes fuerint Instantiam causæ ciuilis prorogare, cōcedenda est prorogatio, modo & forma, prout petent, dum tamē spōte, & libere consentiant, & ipsi prorogationi se subscribant principales, nisi essent absentes, vel valetudinarij, aut mulieres, vel pupilli, vel ex eo genere hominū qui scribere nesciant, aut petere non possint. Pro his enim procuratores constituti, petere, & subscribere poterunt. §. Q̄d si prorogationes sine præfixiōe temporis de voluntate partium cōcedantur, ad alterius partis petitionem terminus præfigatur, qui mensem non excedat, Vbi vtriusq; partis cōsensus ad prorogandum Instātiam non accedat, Sed altera partium tantum petat causam prorogari, duæ prorogationes vnius mensis pro singula, concedi debent, si tamē Iudex, & pars, se prorogationi subscribant, & Iure Iurādo affirmēt specifice, & In hāc formā, videlicet q̄ nō per calumniā, & vt res ꝓtrahatur, Sed ex necessitate causam ꝓrogari postulāt, & q̄ ꝓrogatio est necessaria ꝑ cognitiōe, & decisiōe causæ, Iuramentūq; hoc

præſtandum eſt vel In manibus notarij ad Id rogati, vel Cancelarij Senatus ad Id deputati, Sufficiatq; ſi Id fiat Intra duos dies a die petitionis, & per Procuratorem ad cauſas generalem præſtari poterit, aliter prorogationes factæ non teneant, Et Iudex ad Intereſſe partis arbitrio Principis, vel Sẽatus, teneatur. §. Vna quoq; ſuſpẽſio Inſtantiæ vnius menſis concedatur, Et duæ quattuor dierum, Si In ciuitate fuerit lis, Si extra, duodecim dierum concedantur, Iuramento tamen præſtito modo In prorogationibus concedendis expreſſo. §. Hæ prorogationes a die finis Inſtantiæ Incipere habent. §. Q d ſi præter præmiſſas prorogationes aliæ a Principe, vel Senatu petantur, exprimi debet in ſpecie cauſa, ob quam petantur, Et ſi dicatur ex eo q̀ Iudex non ſit clarus, exprimatur in ſpecie cauſa, q̃re non ſit clarus, & tam pars ſupplicãs, q̃ cauſæ Cõmiſſarius, teneatur ſe ſupplicatiõi ſubſcribere, & Iurare cauſam expreſſam veram eſſe, cum hæ niſi ex cauſa vrgenti, & valde neceſſaria concedendæ non ſint, ſub pœna Iudici falſum Iuranti, arbitrio Senatus Imponenda. §. Inſtãtia tamen ſtabit in ſuſpenſo a die porrectæ ſupplicatiõis, vſq; ad conceſſas, vel denegatas prorogationes, modo nõ excedat dies ex alijs cõſtituiõibus limitatos.

Tempore quadrageſſimæ, & lœtaniaꝝ, duo dies nõ feriati In honorem Dei, & ſanctorũ, habeantur ꝓ vna die vtili.

In citatiõibus, vel præceptis, quorum cauſa quis cõparere tenetur, dies præciſa apponenda eſt, cum nomine diei, & quoto die mẽſis, & hora præciſa, In tertijs, vel In veſperis, Alias præcepta, & citatiões nullius ſint valoris, & momenti.

Ne proceſſus cauſæ differatur, ſancitum eſt, q̀ omnes

exceptiones, replicationes, & triplicatiões, dilatoriæ, declinatoriæ, peremptoriæ ve, & cœteræ, cuiuſcunq; generis ſint, de quibus nõ ſit cognitum, & deciſum Inter partes, ſint ſaluæ vtriq; parti In fine litis, tẽpo/re diſputationis faciendæ. §. Quæ quidẽ exceptio nes reiectæ Intelligãtur, ſi de ipſis in ſentẽtia, vel pro nunciatiõe ſuper cauſa principali facienda, non fue/rit facta mentio.

Poſitionibus per partem producendis, teneatur altera pars reſpondere ad terminũ per Iudicem aſſignandum, clare, & aperte, affirmãdo, vel negando, de ſciẽtia, vel credulitate, ſine vlla conditione, ſuppletione, vel proteſtatione, alioquin poſitiones pro confeſſis habeantur.

Si quis In cauſa Inſtrumenta, vel Iura produxerit, ad alterius partis Inſtãtiam, & cuius Intereſt per prius Iurantis, ſe non dolo, nec per calumniã petere, Idq; In eadem cauſa, vel abinde dependenti fiat, cogatur omnibus Iuris remedijs, etiam per pœnas, & mul/ctas, ac per perſonæ detentionem, ad ea Inſtrumen/ta, & Iura, Iterato exhibendum.

Vbi contingat litem contra abſentem moueri, facta fi/de Summarie Iudici, citatum abſentem eſſe, Iudex ſtatuat citato terminum ad comparẽdum per ſe, vel ꝓcuratorem, ad rationem diei vnius pro ſingulis vi/ginti millibus paſſuũ, eundo, & redeũdo, vbi ſit certum vbi ſit, vbi autẽ Ignoretur, arbitrio Iudicis, mo/do menſem non excedant. Dehinc currere tempora ex his conſtitutionibus limitata Incipiant.

Iudices cogere habẽt, & debẽt teſtes ad Iurandum, & veritatis teſtimonium, perhibẽdũ, ſub pœna teſti Inobediẽti, aureorũ decẽ, & plus, & minus, arbitrio Iudicis, Inſpecta q̃litate facti, & cõditione ꝑſonarũ,

pro dimidia Fisco, & pro residua parti applicanda quæ pœna per Iudicem causæ exigatur.

Non admittere debent Iudices aliquē libellū exhibitoriū, seu præuentorium, quacūq; causa, nec eius occasione, executionem differre, vel omittere, nisi prius producens (si Id quod in ipso libello deducetur, fuerit Intra valorem librarum Centum) penes personā Idoneam per Iudicem eligendam, libras decem deponat, Exinde vsq; ad valorem librarum ducentū, libras sexdecim, & a ducentis vsq; in quingentas, libras viginti quinq;, & abinde supra, quadraginta libras, quæ parti in casu succūbentiæ dentur.

Si per apparētem prima facie debitorē, vel eius hæredes, aut legitimum eius procuratorem, contra Impetratas, factas ve In eos, eorum ve bona executiones, contradici contingat, sancitū est, q; producto per creditorē Instrumento, seu chirographo verificato, præfixus sit ipso Iure debitori terminus quindecim dierum vtilium, probandi, & probatum habendi quocunq; probationum genere, quicquid cōtra Ipsa Instrumenta, & chirographa velit, Ipsoq; termino præterito, nec solutione probata, aut quare ad ipsam solutionem non teneatur, Iuris oibus remedijs, omni prorsus exceptione post posita, etiam non obstantibus statutis ciuitatum, & locorum, de sapientibus dandis, cogatur debitor alia absq; monitiōe, & omni appellatione remota, ad Ipsi creditori satisfaciēdum. §. Q d si de parte solutiōis, aut non debendæ partis eiusdē, sit probatum, ad residuum soluendum debitor cōpellat᷑. §. Satisfacto vero creditore, si infra triginta dies vtiles a die solutiōis nūerādos, debitor Indebite exactā pecuniā, vel Indebitū solutū, ꝓbauerit, quæ tñ ꝓbatio admissa Ipso Iure censeat᷑, cogat᷑

creditor ad duplum eius, quod indebite exactũ erit, restituẽdum, nisi in credito alij successerit, & de eius mala fide non appareat, quo casu, ad exactum Indebite tantum teneatur. §. Per hanc tamen sanctionem non tolluntur alia remedia, tam creditoribus, q̃ debitoribus ex statutis ciuitatum, & locorum competentia. §. Huius tamen constitutionis beneficio vti non possint forenses non suppositi Iurisdictioni eius Iudicis, coram quo vti voluerint, nisi ante omnia, parte citata, subijciant se Iurisdictioni Illius Iudicis, & renuncient p̃uilegio fori, Idoneũq; fideiussorem præstẽt suppositum Iurisdictioni Illius Iudicis, de præmissis omnibus adimplendis, ac expensis soluendis.

Quoties a Principe, vel Senatu, aliæ dilationes In causis ciuilibus petantur, q̃ ex præsentibus constitutionibus cautum est, cuncti sciant necessitatem Impositam esse, vt in precibus exprimant causam in specie, quare dilatio petatur, & supplicationi se, tam Iudex, q̃ pars, subscribat, & Iuret, Iudex scilicet de credulitate, pars de veritate, sub pœna parti falsum Iuranti, falsi Iuramenti, de quo possit querelari dumtaxat Intra mensem, Et vlterius aureorum decem, pro dimidia parti, & pro residua Fisco applicanda. Et eo amplius, In eis precibus facienda est mentio, si quæ alia dilatio concessa fuit, & de dilationum obtentarum numero, alias non valeat dilatio ad beneficium Impetrantis.

Qui calumniose causas In Senatu Introducent, vel dũ audiuntur, vel in alijs expeditionibus, In omnibus expensis ea de causa per alteram partem faciendis condemnentur, & vlterius arbitrio Principis, vel Senatus puniantur.

DE ARBITRIS, ET ARBI/TRATORIBVS.

SI fuerit causa, lis, questio, controuersia, vel discordia, Inter ascendentem, & descendentem, vel Inter agnatos, vel cognatos, affinitate præsenti, vel præterita, teneatur, & debeat quilibet Iusdicens aditus per aliquam partium, easdem partes cogere ad cõpromittendum In amicum, seu amicos comunes, communiter eligendos. §. Hæcq; petitio compromissi fieri debet Intra decem dies continuos a die litis contestatæ, vel habitæ pro contestata, nec vltra dictum tempus fieri possit. In eaq; compromissi petitiõe, petens nominet arbitratorem suum suppositum Iurisdictioni Illius Iudicis, coram quo petitio facta erit, alias sit nulla nulliusq; effectus, & momenti. §. Petitione, & nominatiõe modo præmisso factis, Iudex alteri parti terminũ competentẽ statuet, ad arbitrum nominandum, & cõpromissum faciẽdum de ea lite, quæ vertitur, de iure, & amicabili compositione, & per publicum Instrumentum. §. Si autem aliqua partiũ negligẽs, aut renitens esset ad faciendum compromissum, seu partes ipsæ cõpromissum nõ fecerint, teneatur Iudex eo casu, compromissum facere apud eius acta, vel per publicũ Instrm, In arbitrũ, vel arbitros nominatos, Possitq; partes, & earum bona vicissim obligare pro arbitramentorum faciendorũ obseruatione, & Insuper pœnam adijcere, vsq; ad eam summam, quæ Inspecta rei, & personarũ qualitate, ei cõueniens videbitur, habeanturq; pro appositis clausulæ continentes hincinde solemnem stipulationẽ, renũciatiões, pacta executiua, reliqua deniq; omnia, que in compromissis apponi solent. §. Instãtia causarum

ſatum compromiſſi duret per Id tempus, quod in alijs cauſis ordinarijs, & delegatis, præfixum eſt. §. Acta, & arbitramēta, per quemcunq; notarium rogari poſſint.

S i contingat In eis compromiſſis neceſſarijs, ſeu voluntarijs, propter eorum arbitrorum diſcordiam tertium aſſummi, eo caſu priores arbitri, ſeu arbitratores a Iudice electi, vel a partibus vtſupra, ſe amplius Intromittere nō habent, Sed ſolius tertij auctoritati pareatur, valeantq; arbitramenta, ac ſi per omnes lata fuiſſent. Et ſi contingat priores arbitros ſalarium, vel partē eius habuiſſe, reſtituāt partibus. §. A quorum præceptis, arbitrijs, vel arbitramentis, Inter præmiſſas perſonas factis, non poſſit appellari, nec querellari, Sed elapſo termino in eis appoſito, (ſi appoſitus fuerit,) ſin minus, triginta diebus elapſis omnibus Iuris remedijs, & quolibet die feriato, & non feriato, modo in honorem Dei & ſanctorum Introductus non ſit, executioni mittantur.

R euiſio autem arbitramentorum quocunq; modo cōpetat, vel concedatur, peti poſſit ſeruata forma Iuris municipalis Ciuitatum, & locorū, Et vbi forma data non ſit, ſed reuiſio per litteras a Principe, vel Senatu cōcedatur, teneatur reuiſionem petens, primo, & ante omnia, ſoluere alteri parti omne, & totū Id, In quo condemnatus fuit In ipſis arbitramentis occaſione expenſarū litis, ac pro ſalario. Et Item ex cauſa depoſiti fideiubere de ſoluendis expenſis faciēdis In ea cauſa reuiſionis, ac etiam pœna in cōpromiſſo appoſita.

C ōmiſſarius reuiſionis ad requiſitionem eius contra quem petita erit reuiſio, non attenta eius emolegatione tacita, vel expreſſa, cognoſcere, & moderari

possit, si contra eũ ipsa arbitraméta lesioné cõtineãt.

Moderari autem arbitramenta non possunt, etiam si lesionem contineant, quando lesio sextam partem nõ excedat.

Si petitum non fuerit compromissum in causa principali, in causa appellationis peti non potest.

Decisa, in prædictis cõpromissis nõ veniant, & decisa Intelligantur tam per sententiã, q̃ per arbitramenta, que mereãtur executionem, vel per Iuramẽtum In Iudicio a parte parti delatum, vel habitum pro relato, vel per quamlibet vltimam voluntatem non abolitam, nec cancelatam, nec in aliqua sui parte vitiatam, vel alium contractum, de quo appareat publicum Instrumentum a publico notario confectum.

DE FORO COMPETENTI.

QVICVNQVE debitor fuerit alicuius huic Dominio subditi, non possit ex causa alicuius ordinis, dignitatis, aut Priuilegij de nouo acq̃siti, vel acquirendi, postq̃ debitor fuerit vel bona tenere, aut possidere Incœperit, Magistratuum, & Iusdicẽtiũ quib⁹ suberat, forum, & Iurisdictioné declinare quacumq; causa, nec ab eis se eximere, Sed coram eis ita respondere teneatur, & eisdem subsit in omnibus, & per omnia quoad debita contracta, & bona vtsupra, quemadmodum ante acquisitionem tenebatur, & suberat.

Cessionarij tam quoad forũ, q̃ quoad reliqua, vti alio Iure non possunt, q̃ cedentis.

DE

SECVNDVS

DE FERIIS.

ETSI Iure diuino cautū sit dies festos cū omni veratiōe celebrari debere, & ab omni Illicito, opere cessandum esse, tamen non desunt qui spreta religiōe, æternæ Salutis Immemores Illicita exercere nō formidant, vt Id Igitur genus hominum etiam mœtu pœnæ coerceatur, Sancitū est, ꝙ nullus audeat, vel præsummat in diebus Dominicis, nec alijs introductis in honorē Dei, & sanctorū, ex præcæpto, vel cōsuetudinibus Ciuitatum, & locorum, operari in aliquo artificio, per se, vel per alios, nec tabernas (quas apotecas appellāt) apertas tenere, nec per se, aut per alium, quicq̄ vendere, Medicinalibus, & alijs, que ad vsum quotidiāi victus necessaria sunt, dumtaxat excæptis. Et hoc sub pœna trium aureorum contra facienti, quotiens contrafecerit. Et teneatur Dominus pro famulo, & pater pro filio, & magister tabernæ, seu apotecæ pro operario.

Quilibet possit accusare, & credatur accusatori cū Iuramento, & vno teste fidedigno, & pœnæ tertia pars In accusatorem perueniat, tertia in hospitale, vel locum pium principale, & reliqua In comune Illius Ciuitatis, vel loci, vbi cōtrafactum fuerit. Et exactio pœnæ sine aliquo processu facienda est.

In diebus quibus Instrumenta per notarios rogari possunt, etiā Iudicibus concessum est Interponere auctoritatem, & Decretum.

DE PROBATIONIBVS.

NEMINI licet extra Iudicium, testes ad æternam rei memoriam examinari facere, nec eorum attesta-

tiones per notarium In Instrumẽto redigere, nisi mo do quo Infra, sub pœna aureorũ viginti quinq;, Ipso facto cõmittenda, & Fisco applicanda pro quolibet teste examinato, & toties quoties contrafactũ fuerit. §. In quam pœnam Incidat ipso facto notarius, qui attestationes ipsorum testium ad æternam rei memo riam receperit, seu de eis documentũ fecerit, toties cõ mittendam, quoties cõtrafecerit. §. Vlterius hæ at- testationes sint Ipso Iure nullæ, nulliusq; momenti, nec aliquã fidem, vel probationẽ, etiã semiplenã, vel ꝑsumptionem faciant, aut suspitionem inducant. §. Nec possint hi testes, vbi In Iudicio examinabunt, ad eorum attestationes extra Iudiciũ sumptas se re- ferre. §. Omnibusq; Iudicibus Interdictũ est, & no tarijs qui In Iudicio testes examinabũt, huiuscemo di Instrumenta continentia attestationes testis exa- minati extra Iudiciũ admittere, nec super eis testes examinare, Immo ea omnino respuant, Et testes In Iudicio deponere habẽt, ac si nunq̃ Interrogati, vel examinati extra Iudiciũ fuissent, Nec propterea Im putari de falsitate possint, ex eo q̃ dicerentur esse cõ trarij primo examini. §. Sed quoniam materia pro- bationum nõ est angustanda, aliquiq; sunt casus, In quibus, etiam litẽ non contestata, vel quasi, de Iure testes recipi possunt ad æternam rei memoriam, Pro pterea sancitum est, q̃ si quis sperat contra aliquem litem mouere, vel dubitat contra eum moueri, & ve lit aliquem vel aliquos testes producere ad æternã rei memoriam, vel ex eo q̃ sint In periculosa Infirmi tate constituti, vel q̃ sexagenarij sint, vel In longum Iter profecturi, (& Intelligatur longum Iter, quãdo ad locum remotum per millia passuum quinqua- ginta ab Isto Dominio quis ꝓfecturus est,) His ca

sibus

ſibus volens producere teſtes compareat corã Iudi-ce ordinario ciuitatis, vel loci, In quo lis agitãda erit, Et Ibi capitula ꝑducat, ſuper quibus duxerit teſtes examinandos. Et ſi Ille cõtra quẽ teſtes ꝑducere vo luerit, erit præſens In eo loco, citandus eſt ad viden dum eis teſtibus Iuramẽtũ deferri, ſi vero abſens fue rit, citandus eſt ad domũ eius habitationis, & vnius ex proximioribus agnatis, & in eius defectum, aliqs ex cognatis per Iuſdicentẽ eligendus, abſentis nomi ne cõpariturus, citatiõeq; hoc modo facta, Iuramen tum teſtibus deferatur, etiã ſuper eo an ſint in aliquo ex caſibus ſuperius exp̃ſſis, Et ſi Ita eſſe Iuramẽto af firmauerint, tunc examinandi ſunt per notariũ Iudi cis ordinarij, vel alios notarios ad examina teſtiũ de putatos, factis tamen ab vtraq; parte debitis Interro-gatorijs, vbi tamẽ partes, vel altera earũ dare volue-rint. Quibus examinatis, producens ſi voluerit eos teſtes publicari, publicentur, tamen ea cõditione ꝙ ſit ſibi ꝓcluſa via ſuper eis capitulis, vel alijs Idẽ cõ tinẽtibus, alios teſtes examinari faciẽdi. §. Vbi au-tem publicari nõ petat, per notariũ nõ edantur, Sed lite poſtea pẽdẽte atteſtatiões ꝑmiſſæ clauſæ, & ſi-gillo firmatæ Iudici corã quo lis pendebit tranſmit-tendæ ſunt, qui eas tempore debito publicabit, ean-demq; vim & robur habebunt, ac ſi lite cõteſtata, & corã Iudice hi teſtes depoſuiſſent.

Et quia plerumq; In Iudicijs producebantur capitu-la per teſtes probanda, quibus continebatur quem aliqd cõfeſſum fuiſſe, vel habuiſſe dicere & ꝓſta-ri, nõ exp̃ſſis loco, & tẽpore præciſo, vnde & pluri-mæ falſitates oriebantur, ſublataq; erat facultas con trariũ ꝓbãdi, Ideo ſancitũ eſt, In capitulis Annum, menſem, & diem, & locũ, & locũ loci proteſtationis

exprimi debere. Et vbi ex dictis testiũ superinde producendorũ, de loco, & tempore copulatiue nõ appareat, dicta testiũ sint nulla. §. Si vero appareat ex dictis testiũ de loco, & tẽpore vtsupra, Id, anteq̃ processus publicetur, parti aduersæ edi debeat, vt suas probationes exinde facere possit.

DE SPORTVLIS.

OMNIBVS, & singulis Gubernatoribus, Capitaneis, Cõmissarijs, Prætoribus, Assessoribus, Vicarijs, Iudicibus, & quibuscunq; alijs Magistratibus, quacunq; dignitate fulgentibus, & quocunq; nomine nuncupentur, etiã si eos cõtingat delegatã exercere Iurisdictionẽ, necnõ oĩb⁹ aduocatis, & sindicis Fiscalibus huius Dñij Mediolani, hac sanctiõe Interdictũ est, ne quidpiã accipiãt, neq; acceptent, nec In magna, nec etiã minima quãtitate, dirrecte, nec per Indirrectum, nec sub colore sportularum, aut honorarij, vel alio vellamine, in tractandis, aut terminãdis causis criminalibus, ab alterutra ex partib⁹, aut agẽtibus pro eis. §. Pari modo notarijs, scribis, Comentariensibus, & alijs, qui officia exercent, aut munera sustinent, In huiuscemodi causis criminalibus Inhibitum est, ne pro actis scribendis, scripturis recipiendis, ac admittendis, testium examinationibus, processuum editionibus, sentẽtiarum Interlocutoriarum, & diffinitiuarũ pronuntiationibus, & traditionibus, aut quibusuis alijs præeminentijs, & emolumẽtis, & etiam pro carcere, & eius apertura, pro ligatura reorum ad eculeum, & quæstionibus exercendis. & deniq; pro quibuscunq; alijs, In quibus eos pro susceptis muneribus versari cõtingat, nichil plus accipiant

piant, aut acceptent, nisi In quantũ specialibus ordinibus continetur. §. Contrafacientibus, & omnibus illis, qui ministri, & participes fuerint, pœna est priuationis omniũ officiorũ, que habẽt, & aureorum Mille, Fisco applicandorũ, & vbi nõ habeãt in ære, luãt In corpus, arbitrio Principis, vel Senatus. Cuius pœnæ pecũiariæ dimidiũ detur delatori. §. Sententia obtenta per sordes, sit nulla. Et si forte illemet (quatenus respiciat fauorẽ illius, qui per sordes, vel munera obtinuit,) In cuius fauorẽ sentẽtia, aut alia expeditio data pecũia, vel muneribus vt supra, obtẽta fuerit, termino duorũ mensiũ rei veritatẽ In notitiã primus detulerit, sententia ipsa, aut expeditio, perinde valida sit, & efficax, ac si nullæ sordes Interuenissent, modo alias valida sit. Et vlteri⁹ dimidiũ pœnæ pecuniariæ consequetur.

Iudices qui ordinarij sunt, siue in ciuilibus, siue In criminalibus, salariũ accipere nõ possunt. Qui autem ordinarij nõ sunt, aut qui a nobis delegati fuerint cũ auctoritate decidẽdi, siue in ciuilibus, siue in criminalib⁹ causis, quarũ cognitio alias ad eos nõ spectet, nõ ꝓhibent̃ quin salariũ sentẽtiarũ ad rationẽ vnius ꝓ singulo centenario a q̃libet partiũ accipere possint, Ita tamen ꝙ quãtacũq; fuerit causæ extimatio, summa ducẽtorũ aureorũ excedi nõ possit, Cõputatis ẽt semp pecunijs ꝓ scripturis, & motiuis habitis.

DE APPELLATIONIBVS.

PLVS q̃ necessariũ erat In hoc Dñio prouidere de Iudicibus, qui in causis appellationũ cognoscerent. Ea ꝑpter sancitũ est, ꝙ lata sentẽtia, a qua liceat appellare, quilibet qui appellare voluerit, vel nullam

dicere, Id teneatur facere, Intra terminum quatuor dierum cōtinuorum a die Intimationis ſententiæ, & non vltra, ad Iudicem competentem. §. Qua appellatione, vel nullitate Interpoſita, teneatur appellans petere Iudicem appellationis a Prætore, vel alio ſuperiore Magiſtratu Illius ciuitatis vel terræ vbi primo fuit Iudicatum. Qui prætor vel Magiſtratus ſtatim teneatur, & debeat omnibus Iuris remedijs, partes cogere ad dandum confidentes, de Collegio dominorum Iuriſperitorũ Illius ciuitatis, In qua, vel cuius territorio Iudicatũ fuerit, ſi Ibi confidentium copia erit, ſin minus, vnius ex ciuitatibus proximioribus, Et reperto partium confidente, tũc Prætor ille vel Magiſtratus, nō Iure ordinario, Sed præſentis conſtitutionis virtute, tamq̃ delegatus Principis, teneatur eidem confidenti cauſam Ipſius appellationis & nullitatis cōmittere audiendam, examinādam, & debito fine terminandam. § Qd ſi altera partium recuſauerit, vel neglexerit In termino ſtatuto confidentes ſuos dare, In eius contumaciam, vel renitentiam, cauſa cōmittatur vni ex confidentibus per alteram partem datis. §. Is confidens cauſæ cōmiſſarius non poſſit cōmiſſionem recuſare, & niſi fuerit de partium voluntate, eidem dari adiunctus, vel ſocius, ad eam cauſam examinandum decidendum ve, non poſſit, Iurareq; teneatur prout Iudices In prima Inſtantia, ex forma harum conſtitutionum, Iurare tenentur. §. Qua commiſſiōe ſic facta, Inſtātia Ipſi⁹ cauſæ appellationis, & nullitatis habeat, & habere Intelligatur dies viginti vtiles tantũ, ad eā cauſam appellatiōis terminandũ.

Teneatur appellans, vel nullam dicens, per ſe, vel procuratorem ſuum, Infra tres dies vtiles a die fa-

ctæ

ctæ cõmissionis prædictæ, coram eo comparere, & petitionem suam In scriptis porrigere, partiq; eam Intimare personaliter, vel ad domum habitationis, vel procuratori, qui confidentes in causa dederit, Quæ petitio qualiscunq; sit, dũmodo tollerabilis, admittatur, & admissa Ipso Iure esse Intelligatur, nullaq; litis contestatio exigatur, Et Item Iurare se non dolo, nec calumnia, Sed credens Iustam fouere causam, appellasse, & nullam dixisse, Et statim satisdare de restituendo alteri parti omnia damna, & Interesse, ac expensas litis prædictæ, que passa fuerit, & que taxata fuerint per Iudicem si succubuerit in causa appellationis, vel nullitatis, vel si ipsam appellationem non fuerit prosequutus, Alioquin Ipsi appellatiõi renuntiasse Intelligatur, & prima sententia firma remaneat, & executioni mittatur.

Post hæc statim, & sine Interuallo statutus sit, & esse Intelligatur appellanti, & nullam dicenti, & appellato, vel appellatis, vel his contra quos de nullitate dicitur, terminus octo dierum vtilium probandi, producendi, & ostendendi, tam super appellatione, nullitate, Iniquitate ve, dicte sententiæ, & aliis ad dictam causam pertinentibus, & quicquid ipsæ partes, & quælibet earum facere voluerint, Ipsoq; termino finito, statim omnia agitata, ꝓducta, & ostẽsa, Intelligantur ipso Iure publicata, & de eis vtriq; parti copia fiat, Ita demum si petita fuerit. §. Successiue vero statim Intelligatur, & sit Ipso Iure statutus vtriq; parti, terminus dierum sex vtilium, reprobandi, Impugnandi, & excludendi quecunq; agitata & producta In eo primo termino. Etsi aliqua partiũ In ipso termino reprobatorio, capitu-

la, vel articulos produxerit ad reprobādū ꝓbata, & ꝓducta per alterā partē In primo termino probatorio Capitula ipsa, & articuli ꝓducanť per tres dies vtiles ante finē termini reprobatorij, parte ꝑsente, vel legitime citata, & data vel oblata copia, aliter produci nō possint, nec admitti, Et tunc liceat parti contra quā ꝓducta erunt, & alteri cuius Intersit, coadiuuare, & corroborare per legitimas ꝓbationes, producta & ꝓbata In eo prio termino. Quo termino elapso, omnia agitata In eo, ipso Iure publicata sint, & omnes exceptiones sint saluæ In fine litis, vt etiā ex alia cōstitutione cautū est. § . De hinc partes compareāt corā Cōmissario causæ, & ei deferant processus, & omnia acta dictæ causæ, & deniq; oia Iura sua. § . Qui Cōmissarius, eis visis, & diligēter examiatis, & partiū allegatióib⁹ quæ fieri voluerint auditis, teneatur & debeat eam causam diffinire, & terminare per eius sententiam diffinitiuam in termino dictorū dierum viginti vtilium.

Lata sententia in causa appellationis, vel nullitatis, In quantū cōfirmata fuerit prima sentētia lata In causa principali, nō liceat amplius ꝓuocare, nec appellare a dicta sentētia, Nec nulla dici, nec eidē aliquo modo contrairi, nec contra eam quicq̄ excipi, vel opponi possit; Sed prout lata fuerit, executiōi mittēda est oibus iuris remedijs. § . Si vero per Ipsam sententiā latam in causa appellationis, vel nullitatis, fuerit dicta prima sententia annullata, vel reuocata, vel aliquo modo refformata, particulariter, vel In totum; Tūc liceat succumbenti In causa appellationis, vel nullitatis, & cuilibet alij, cui de Iure licet, appellare, vel nullam dicere ab ea sentētia pro ea parte, In qua primæ sentētiæ cōformis nō fuerit. Et hoc Infra ter-

minum quattuor dierũ cõtinuorũ a die Intimatiõis sentẽtiæ, & nõ vltra, ad Iudicẽ cõpetentẽ. §. Et Intelligantur esse termini limitati In omnibus, & per omnia, ꝓut In prima causa appellationis sancitũ est, cõgrua congruis referẽdo. §. Saluo quoad Instantiã, quia Instãtia Ipsius secũdæ appellatiõis durare habet viginti qnq; dies vtiles, Intra quos sententia diffinitiua ferenda est, & quatenus fuerit cõformis, omnibus Iuris remedijs executioni mittenda est.

Instantia causæ appellationis prorogari & suspendi potest, prout etiam In causæ principalis Instantia ex presentibus constitutionibus sancitum est,

DE BONIS AD CRIDAS PONENDIS.

MVLTVM vtilitati publicæ conducere cõpertũ est, & subditorũ quieti, vt aliquis modus reperiret, quo, quilibet rei suæ familiari, tã sibi, q̃ posteris, cõsuleret, & qñq; sciret an bona laborib⁹, vel quauis causa parta, libera vel ne haberet, tã ad ea sibi, & posteris cõseruãdũ, q̃ ẽt vendendũ, & alienãdũ sine onere alicuius fideiussiõis ꝓstãdæ, Emptoresq; propterea & ipsi tuti eẽnt. Ideo sancitũ est, q̄ si q̃ ꝑsona, comune, collegiũ, vel vniuersitas, voluerit aliquã rẽ Immobilem, aut Ius, quã vel qd possideat, vel quasi possideat, (Ita q̄ detentatio nõsufficiat,) ponere ad cridas ad finẽ vendẽdi, vel alienãdi, teneatur, & debeat, per se, vel per procuratorem ad hoc speciale mandatum habentem, Mediolani, comparere coram Vicario Prouisionũ, In alijs ciuitatibus corã Iudicib⁹ ad Id deputatis, sin minus corã Prætore earũ. Et Ibidẽ in scriptis dare Id quod ad cridas ponere voluerit. Q d

si res Immobilis fuerit, Illa per situm, aut locũ, & cohærentias, & verũ numerũ perticarũ, vel circa, describenda est, cõgrua cõgruis semper referẽdo. Si vero Iura fuerint, specificanda sunt per prius loca Inqbus ṕdicta exercentur, seu ipsorũ Iuriũ emolumẽtum percipitur, Et eo amplius nõ solum exprimere tenetur a quibus datum de eis, vel aliquo eorum habuerit, si Id Intra annũ factũ sit, Sed omniũ eorum qui ea bona Illo anno realiter possederint, vel quasi, Et si lapsus fuerit annus, exprimere etiã tenetur nomen eius a quo habuerit datum vsq; ad decẽnium, sub pœna nullitatis. Et etiã Iurare teneatur ꝙ ipsam rem, vel Ius, quã, vel quod ad cridã ponere vult, vere, & realiter, ac nomine suo proprio, & non alieno possidet, vel quasi possidet, & ad sui cõmodum, & ꝙ sua scientia, aliqua vnio, seu separatio, vel diuisio, ab anno vno citra, facta non fuit de eis bonis, & Iuribus, vbi Id Ignorauerit, Si vero sciuerit, exprimere tenetur vt supra. §. His sic actis, & apud acta Illius Iudicis redactis, curare cum effectu etiam habent, ꝙ Mediolani, mandato Vicarij, in alijs ciuitatibus, Iusdicentis ad quẽ spectat Iussu, sono tubæ ṕmisso, per tubatores comunis, publicæ cridæ fiãt ad scalas Pallatij Prætorij Illius Ciuitatis, hora sextæ, vel circa, seu hora vesperarũ vel circa & de die clara ad loca solita ciuitatis, vbi cridæ fieri solent, & etiã in contrata, seu loco, vbi habitauerit Ille, q̃ cõparuerit vt supra, Si In districtu ciuitatis habitabit, sin minus ad locũ vbi p eũ electũ est habitaculũ, quod oĩno per prius eligere teneatur. Et hec omnia in ṕsentia duorum testiũ, & etiã tribus vicibus In vna ebdomoda, diuersis tñ dieb⁹, & alijs tribus vicibus in alia ebdomoda sequenti diuersis diebus, & vna vice in altera

ex ipsis ebdomodis, In terra, in qua, sen eius territorio sita sunt bona, vel Iura vtsupra, & in publica platea ipsius terræ, vel In parrochia, si fuerint in ciuitate, Publicando edictum in hanc formam.

EDICTVM.

Omnibus notũesse. T. corã Iudice cõparuisse, In scriptisq; dedisse vel rem Immobilẽ, vel Iura, describẽda tamen vtsupra, eaq; velle alienare, Propterea si qua persona, comune, collegium, vel vniuersitas est, habens, vel habere prætendens, Ius aliquod in ipsa re, vel parte eius, debeat Infra menses tres Immediate sequẽtes post oẽs publicatiões huius Edicti, p se, vel aliũ eius nomine ad hoc speciale mandatũ habentẽ, corã eo Iusdicente, vel eius sucoessore, cõparere, & Inscriptis dare, & ostẽdere Ipsum tale Ius, quod in ipsa, vel super ipsa re, vel aliqua parte eius habet, seu ptendit habere. Si vero fuerint absentes a ciuitate, & comitatu ciuitatis, (& absentes nõ Intelligãtur, qui Intra mensem a tẽpore publicatiõis huius edicti cõputandũ, reperiãtur, vel essent In ciuitate, vel Comitatu eius ciuitatis.) Vel minores ãnis viginti, furiosi, aut mentecapti, vel viduæ pro Iure dotiũ suarũ. & rerũ parafrenaliũ, aut aliæ personæ habentes, seu habere ptendentes Ius ex causis Infrascriptis, vel aliq earum, videlicet, Ex causa administrationis alicuius tutellæ, seu curæ, hipotecæ pro aliquo ficto libellario, legatis, fideicomissis, Institutione, aut substitutione Testamentaria, qualsbet ve successione ex testamento, vel ab Intestato, Hi enim etiam ex causis præmissis Intra sex menses computandos vtsupra cõparere, & in scriptis dare, & ostendere Ius suũ

qđ

H

habent,per se,vel per alium,vtsupra,alioquin respe-
ctu eorum qui in terminis prædictis non comparue-
rint,& Ius suum non deduxerint,dicta bona,seu Iu
ra vtsupra sint,& esse Intelligant libera ab omni one-
re obligationis,& hipothecæ,& etiã a quacunq; per
sona vtsupra,& Irreuocabiliter fient emptoris.§.Po
teritq; ponens ipsam rem,seu Ius,vel partem ipsius,
libere vendere,& absq; eo etiam q teneatur fideius-
sionem dare,Ipsaq; venditio libere fieri poterit,absq;
eo q emptori,vel eius successori,vel heredibus,su-
per ea re,vel Iure,aut ex eorũ causa,per aliquã per-
sonã,comune,collegiũ,vel vniuersitatẽ ꝓtendentẽ,
vel habẽtẽ Ius super eis,aliqua quæstio moueri pos-
sit,Ita q Illi qui non comparebunt vtsupra,nullum
Ius habebunt,nec ad eam rem,vel Ius vtsupra,nec
ad eius pretiũ,si vendatur,dũmodo tamen aliena-
tio Intra ãnũ fiat post oẽs hui⁹ edicti publicatiões.

FINIT EDICTVM.

HVIVS edicti copias præcones publici Illius ciui
tatis,qui edictũ publicabunt,vnã ad scalas Pallatij
prætorij ciuitatis,Itẽ aliam in contrata,vel loco habi
tationis ponẽtis,aliã ad plateã Illius terræ,vel loci,
In qua,seu cuius territorio erũt bona,vel Iura vtsu-
pra,dimittẽt,parietibusq; affigent.§.Cõmissionesq;
publicationis huius edicti,eiusq; publicationes,pu
blicationumq; relationes fieri poterunt quolibet die
feriato,& nõ feriato,nisi fuerint feriæ In honorẽ Dei,
vel sanctorũ Introductæ.§.Habeãturq; publicatio
nes edicti pro solẽniter factis,si præco,vel præcones
Intra octo dies post oẽs eas factas retulerint corã eo
Iudice,Iuxta formã ꝑdictã edictũ publicasse,quæ re

latio Inscriptis facienda est,& apud acta Iudicis cō-mittentis,& In ea describēda sunt nomina testiū ad quorum præsentiam publicationes factæ sunt.

Præcones si In ꝓclamando hanc formulam adamussim non obseruauerint,tam locorū q̄ dierū ratione, ac reliquorum,que agere debent,quotienscunq; in hanc culpam inciderint,proclamandi munere abdicentur,& priuentur,ac publice per ciuitatem virgis cedantur. §.Quicunq; vero cedulas per præcones dimissas,& affixas abstulerit,quotiēscūq; Id fecerit, Ipso Iure & facto,viginti qnq; aureis mulctatus sit, Quorū pars accusatori detur,& dimidia in Fiscum perueniat,& alia grauiori pœna puniatur,etiam corporali,arbitrio Principis,vel Senatus,

Comparentes In termino trium,& sex mensium ex edicto limitato ad dandū In scriptis,& ostendendū Ius suū,Iurare debent,ꝙ Id non faciunt per malitiā,nec In fraudē,necanimo malitiose Impediēdi aliquam alienationē quouismodo.Et si hi qui comparuerint, in scriptis dederint,& ostēderint eā rem,vel ius, aut partē eius suā esse,Tūc,& eo casu,Ipsa res,vel Ius, alienari nō possit eo cōparente Inuito. §.Si vero aliud Ius q̄ vtsupra ostenderint,ponens nichilominus libere vendere poterit,modo Ipse & emptor In Instrumēto cōficiēdo,Iurādo declarent totā verā quātitatē ꝓtij,ꝓ qua Ipsa res,vel Ius vendi cōtigerit. Et ꝙ Ipsa alienatio est bona,& vera,& non ficta,nec simulata,nec In fraudē facta,& Itē ꝙ ꝓtiū Ipsiꝰ rei vēdendæ penes aliquē bonū,& Idoneū campsorē illius ciuitatis per Iusdicētē eligēdū deponatur,& sic depositū succedat loco rei venditæ,& eo casu,de eo ꝓtio disponatur,& fiat Inter eos q cōparuerint vtsupra,prout fieri debuisset de Iure de ipsa re vendita.

Casu quo per ponentem venditio fiat, & comperiatur aliquam personam, comune, collegium, vel vniuersitatem, prætendere Ius acquisiuisse In vel super ea re, vel aliqua parte Ipsius, ab eo venditore a die publicationum edicti, vel alicuius earum, vsq; ad diem venditionis faciẽdæ, q; ipsum tale Ius nõ possit emptori prædicto, vel eius successori obesse, respectu ipsius rei vendendæ, modo fiat venditio Intra annũ, a die quo facta fuerit proclamatio computandum. Saluo tamen Iure quod haberet, vel habere prætenderet, mediate, vel Immediate, tẽpore ipsius emptionis, & etiã abinde in antea ab emptore contra ipsum emptorem, & etiam alia sua bona.

Quotiẽscũq; ponẽs, rẽ, vel Ius ad cridas positũ vẽdere voluerit, teneatur notificare creditori, q cridis cõtra dixerit, q; ipsam rẽ, vel Ius, vẽdere vult, exp̃sso p̃tio, ad finẽ vt si dictus creditor respõdiderit velle ipsam rem, vel Ius maiori p̃tio emere, cogatur ei creditori vẽdere, & res pari modo efficiet̃ ei libera modo quo supra, modo tamen respondeat Intra octo dies a die notificationis. §. Si plures vero creditores contradixerint, omnibus notificandum est vt supra. Et si concurrant emere volentes, eo casu plus offerenti danda est, & libera sit vt supra. §. Cogantur tamen creditores post respõsionem factam, omnibus Iuris remedijs emere, etiam per personalem detentionẽ, & pœnas, & mulctas Fisco applicandas.

In præiudicium minoris viginti annis prætendentis habere Ius In re, vel iure ad cridas posito, qui cridis contradixerit, vel cuius nomine contradictum fuerit, venditio nullo modo fieri possit. §. Quinimo plus sancitum est, q; si minor non contradixerit, nec aliquis pro eo, q; volens vẽdere rem, vel Ius ad cridas

das positum, si tutor vel curator alicuius minoris sit, per prius notificare teneatur, Mediolãi, Vicario Prouisionum, In alijs ciuitatib⁹, Prætori, quod est talis minoris tutor, vel curator. Qua facta, Vicarius, vel Prætor, ex suo officio citari faciet ipsum minorem, & duos eius minoris cõiunctos ꝓpinquiores, ex parte patris, & his deficiẽtib⁹, ex parte matris, Quib⁹ notificet eam venditionẽ per tutorem, vel curatorẽ fieri velle. Et si minor vel aliquis ex citatis contradicat, venditio In eius præiudicium fieri non possit.

Quilibet etiam non tutor, nec curator minoris, furiosi, vel mentecapti, nomine eorum cridis contradicere possit, Iurareq; & alia facere, quę ex constitutionibus cauentur, ac si quoad hoc tutores, & curatores eorum legitimi essent, & valeãt, & teneant. §. In processu tamen causæ eis tutor, & curator ad finiẽdam litem constituendus est, vel eorum In locum citãdi sunt agnati, vel cognati Iuxta aliarum cõstitutionũ formam.

Super deductis In comparitionibus contradicentiũ, ad eorum omnium, vel ponentis Instantiam, & cuiuslibet personæ, cuia Interest, vel Intererit, & cuiuslibet eorum, Iusdicentes ad Id deputati cognoscant sũmarie, & de plano sine strepitu, & figura Iudicij, appellatione & querella qualibet remota, quolibet die feriato, & non feriato, exceptis his, qui In honorẽ Dei Introducti sunt, modis tamen & formis vt infra §. Finitis enim sex mensibus ex edicto limitatis, Ipso Iure & facto sit, & esse Intelligatur statutus ponenti terminus viginti quinq; dierum vtilium, tunc proxime futurorum, Immediate sequẽtium post finitos dictos sex menses, ad probandum, & producendũ, ac ostendendum, & probatum habẽdum per omne

genus probationũ, quicquid voluerit, seu voluerint In ipsis causis cridarum, & contradictionum, Et omnes dies Intelligãtur vtiles, nisi fuerint dies feriati in honorẽ Dei vel sctõrũ ex forma Iuriũ mnnicipaliũ, Ita tñ q̃ si contingat dictum tempus viginti quinq; dierum Incidere in tẽpore quadragessimæ, tũc duo dies non feriati In honorẽ Dei, vel sanctorũ, habeantur pro vna die vtili, Quod etiã seruandum est temporibus lœtaniarum. Cui termino possit per ponentem, vel ponentes renũtiari, In toto, vel In parte, prout voluerint. Et si aliquid In eo termino per ponentem capitulatum, vel productum fuerit, & nõ aliter, Eo in casu sit, & esse Intelligat̃ ipso Iure & facto statutus similis terminus aliorum dierum viginti quinq; vtilium vtsupra contradicenti, seu contradicentibus contra quẽ, vel quos fuisset capitulatum, vel productum, ad Impugnandum, & confutãdum quecũq; producta, probata, & ostensa, per ponẽtem In eo termino viginti quinq; dierum vtilium assignato vtsupra, Cui termino In toto, vel In parte per cõtradicẽtem, vel cõtradicentes, renuntiari possit, In sui dumtaxat præiudicium. § . Qui terminus sic ipsi contradicenti, vel contradicentibus assignatus vtsupra, sit etiã ipsi ponẽti comunis ad suas probationes prius factas coadiuuandum, vel probationes contradicentis, vel contradicentium Impugnandum, Ita tamen q̃ nulla capitulatio, vel Iuriũ productio possit fieri per ponentẽ, vel cõtradicentẽ, In dicto proxime comuni termino, nisi fiat per octo dies vtiles ante finẽ eiusdẽ termini, Et hoc saluo si per alteram partiũ fieret nominatio de aliquibus testibus, vel Iuribus existentibus extra districtum Illius ciuitatis, vbi lis agitari continget, cum Iuramento, quod Iuramentum

possit

possit etiam præstari per procuratorem generalē ad causas In ea causa constitutum, effectus q eam nominationem non facit per malitiam, nec In fraudē, nec animo, nec Intentione litem protelandi, Immo credens eis testibus, vel Iuribus Indigere ad probationem sui Iuris, Eo casu assignetur terminus cōpetens secundum distantiam locorum, & negocij qualitatem, arbitrio Iudicis, Qui tamē non excedat triginta dies vtiles, Infra quem dicti testes recipi, & examinari possint in debita forma Iuris, Eorumq; dicta Vicario, vel Prætoribus solēniter præsentari, & ipsa Instrumenta & Iura produci. Quo etiam In termino assignato pro ea nominatione vtsupra, possit etiā altera pars ostēdere, & probare de Iure suo quicqd voluerit, etiā per testes, & probationes præsentes. Qua nominatione semel facta, nō possit per Ipsam partem, vel eius procuratorem, qui eam nominationem fecerit aliquid denuo addi, nec aliqua alia nominatio fieri. §. His terminis debite referendo elapsis, cridæ, & relationes earum Intelligantur esse productæ, & pro productis habeantur, & statim totus processus causæ Intelligatur ipso Iure publicatus, Eo tamen Intellecto, q quecunq; facienda per contradicentem, vel contradicentes In eis terminis vtsupra, tantum eis prosint contra ponentem, non autem cōtra alios contradicentes. §. Sed si ipsi contradicētes adinuicem contendere voluerint de eorum contradicentium Iuribus, ad mutuam Inter eos Impugnationem, vel confutationem, hoc eis tantum facere liceat elapso dicto termino sex mensium, In terminis vtsupra limitatis, singula singulis congrue referēdo, Saluo si fieret nominatio, quo casu seruetur vtsupra cautum est. Et eo termino elapso processus publica-

tus esse Intelligatur vt supra. §. Productiones tamē Iurium, & Instrumentorum, quæ in eis causis fient, non valeant, nec teneant, nisi specifice apponantur nomina, & cognomina notariorum qui rogati fue- rint de ipsis Instrumentis, & etiam tempora expressa rogationum. §. Eorumq; Instrumentorum produ- ctiones fieri possunt quandocūq;, etiam elapsis præ- dictis terminis limitatis, valeantq; perinde ac si debi to tempore factæ fuissent. Et eo amplius sancitū est, q; testes, qui In tempore Iuramentū præstiterint de veritate dicēda, possint etiā post lapsum terminū de ponere, & eorū testiū depositio valeat, & teneat, ac si debito tēpore deposuissent, modo præmissa infra vi- ginti dies post lapsum termini, & ante emanatū per- emptorium signatum manu Iudicis faciant. §. Ela- psis temporibus probationum, Intra decem dies vti les Immediate sequentes, fiat cōmissio partium con- fidenti, vel confidenti Illius, vel Illorum, qui compa ruerit, vel comparuerint, In contumaciam alterius partis, vel aliarum partium, alicui de collegio Iurispe ritorum Illius ciuitatis, vbi lis agitari cōtiget, Si ibi copia confidentium fuerit, sin minus, vnius ex ciui- tatibus proximioribus, ad consulendum, & consiliū suum in scriptis dandum ipsi Vicario, vel Prætori, quæ debeant esse partes suæ de Iure. Et quod consi- lium non solum sequi teneatur, Sed eo amplius, eo consilio præsentato notario causarū ciuilium, Ipso Iure & facto sit, & esse Intelligatur lata & pronuntia ta sententia, In omnibus & per omnia Iuxta dictum consilium. §. Q d si In eo termino decem dierum vti lium cōmissa non fuerit causa, Tūc cuiuslibet cau- sæ contradictionis a tunc in antea Intelligatur esse, & sit perempta Instātia, Partesq; vtātur Iuribus suis

coram

coram ordinario.

Facta cómissione, Instátia eius causæ triginta dies vtiles habet, & non vltra, Ita q̄ quilibet dies non feriatus in honorem Dei, vel sanctorū habeatur pro vna die vtili, & exceptis diebus quadragesimæ, & lœtaniarum, quibus duo dies non feriati vtsupra, ꝓ vna reputentur.

Ne quispiam augustia temporis cōtradicendi, Iure suo excludatur, Sancitum est, q̄ ad cridarum contradictiones faciendas, citatiões possint fieri pro qualibet hora, nulla In hoc seruata forma cōstitutionum nec Iurium municipalium.

Et quia sæpenumero cōtingit poni bona vel Iura ad cridas in diuersis corporibus existentia, & aliquando pro oibus, aliqñ ꝓ aliquo vel aliquibus ex eis cōtradicitur. Ideo sancitum est, q̄ quãdo pro omnibus contradicitur, debeant vnica sententia decidi contradictiões factæ pro omnibus corporibus bonorum, Sed quando contradictum fuerit particulariter pro aliquibus corporibus bonorum, vel Iurium, vel etiã omnibus bonis aut Iuribus diuisim per diuersos cōtradicentes, possint, & valeant decidi per separatam, seu separatas sententias, & sic diuisim, Et eis in casibus, vel altero eorū possunt fieri separatæ cōmissiones ad consulendum Iudicibus ad quos spectat, citatis tãtūmodo his, Inter quos faciēda erit cōmissio.

Quia ponenti necesse est exprimere a quo datum habuerit, & per quem Intra annum possessa fuerit, Vt releuentur contradicentes ab onere probandi, Sancitum est, q̄ presumantur bona ipsa & Iura fuisse In bonis & Iurib⁹ Illius a quo dixerit ponens habuisse datum dominij, seu possessionis vtsupra, Quantum est & erit in eius ponentis præiudicium. Saluo Iure

cuiuslibet alterius tertij.

Cridæ prædictæ nõ ꝑiudicãt Vxori, Nurui, Pronurui ponentis constante matrimonio respectu bonorum dotalium, vel in dotem datorum, Nec iurium dotium suarum, vel rerum parafrenalium, Nec etiã præiudicant filijs, vel alijs descendentibus eiusdem ponentis, In eius tamen potestate constitutis, quan tum est pro dotibus quondam matris, vel auiæ, aut alterius Ascendentis, nisi eorum legitimus consensus accesserit. §. Et vt omnib⁹ modis fraudibus occurratur, Sancitũ est, ꝙ cridis quæ fient pro bonis obligatis pro dotibus, vel bonis parafrenalib⁹ Vxorum, Nuruũ, & Pronuruum, vel Iuribus dotalibus descendentium In potestate existentium datorum ipsorum ponẽtiũ, mediate, vel Immediate, Possint, & valeant agnati, & affines prædictarum Vxorum, Nuruũ, & Pronuruum, ac descendentium In potestate constitutorum eorum datorum mediate, vel Immediate ponentium, & eis liceat & licitum sit, & cuilibet eorum comparere, & In scriptis dare Ius, seu Iura dotium earum mulierum, & descendentium In potestate constitutorum vt supra, Etiam eis mulieribus & descendẽtibus Inuitis, & recusantibus, Et Iurare & alia facere que ex præsentibus constitutionibus requiruntur, vsq; ad sententiam inclusiue, Valeantq; præmissa, ac effectum sortiãtur ac si per ipsas mulieres, vel descendentes legitime facta fuissent, seu ab eis speciale, & solemne mandatum ad præmissa habuissent. §. Ipsæq; mulieres maritum habẽtes, aut aliqua ex eis, aut descendentes vt supra, ea acta reuocare non possunt, nec eis renuntiare, nec aliquid in contrarium facere, tacite, nec expresse, dirrecte, nec per Indirre

ctum

ctum, nisi ad Id auctoritas Principis, vel Senatus accesserit, Omnisq; reuocatio, seu renuntiatio aliter facta, Omnisq; actus, & omne & totum Id quod In contrarium fieret, aut factum erit quomodocunq;, nullius sit valoris, & momenti Ipso Iure & facto, & pro Infecto prorsus habeatur. §. Notarij Instrumenta rogantes contra formam præsentis sanctionis priuentur officio, & grauiori pœna puniantur, arbitrio Principis, vel Senatus. §. Amplius sancitum est, q; etiam si per dictas mulieres & descendentes vtsupra, nec eorum agnatos, & affines, non contradicatur, q; tamen hæ cridæ non præiudicent nuribus, pronuribus, & descendentibus In potestate cõstitutis datorum ponentis, nisi hæ personæ in specie citatæ fuerint, & vltra eas, earum agnatus ꝓximior, & in defectum, cognatus tamen ꝓximior.

Non præiudicant etiam cridæ Iuri Fisci Principis, & Item Comunitatibus ciuitatum vbi sita sunt bona, vel Iura vtsupra, Seruitutibus ve, quibus subiacebant bona anteq̄ ad cridas ponerẽtur, Nec casibus euictionum. §. Non etiam præiudicant creditoribus ponentium, nisi Intra annum venditio sequatur, Vbi nemo cõtradixerit, Si vero cõtradictũ fuerit, Intra triennium.

Habentes Iura conditionalia, vel In diem, contradicere cridis non tenentur, nisi ea Iura eisdem competãt ex contractu, vel quasi, facto Infra ãnũ ante cõparitionem factam per ponentẽ, Quo casu in terminis limitatis contradicere & Iura In scriptis dare tenentur, Alias respectu eorũ bonorum & Iurium ad cridas positorum exclusi remaneãt, Exceptis tamẽ dotibus, & casibus euictionum, In quibus disposita in præsenti sanctione seruentur. Eaq; bona & Iura non

cadant in obligationem puram, vel conditionalem, vel In diem ex contractu descendentem, vel etiã ex compromisso, quod, vel quæ factæ reperiantur Infra annũ vnũ a tempore dictarũ proclamationũ citra.

Si ponentes anteq̃ ponant, paciscantur cum aliquibus eorum creditoribus vel Ius In re habentibus, q̧ cridæ faciendæ eis non noceant, hæc pacta, & hæ conuentiones non noceant, quin bona posita ad cridas transeant libera in ementes, etiam post dictum terminum.

Per cridas prædictas, & earum dispositionem, nõ tollitur, nec sublatum esse Intelligatur Ius alicui competens, seu quod competere posset vigore statuti Mediolani positi sub rubrica de re paterna luenda, quod Incipit, Si rem aliquam Immobilem paternã. Et alterius positi sub rubrica de predijs, quod Incipit, Si quis habuerit predium alicui suo Sedimini non cõtiguum. Et subsequentis statuti, quod Incipit, Si q̄s habuerit maiorem seu dimidiam, seu quãcumq; aliã quotam partem domus, Et aliorũ statutorum, quorũ vnũ Incipit, Aliquæ comunantiæ, vicanalia, &c. Aliud, Si quis habẽs decimam, vel Ius decimandi fructus, Et aliud, Cuilibet ciuitatis & districtus Mediolani in aliquem non subditum, &c. Nec etiã Iuribus competentibus mulieribus nõ dotatis ex statuto Mediolãi Incipiente, In successionibus ascendentium, ad eius statuti formam. § . Idem seruetur vt cridæ non præiudicent Iuri cõpetẽti, seu quod cõpetere posset virtute cõsimiliũ statutoꝶ aliaꝶ ciuitatũ.

Et quia cõtingere potest, aliquẽ nõ publice clericum, ponere bona ad cridas, & demũ, cũ sibi videatur, se clericũ ostẽdere, & sic effectũ earũ cridarũ cũ voluerit, deludere. Ideo sancitum est, q̧ casu quo Id eue-

niat, eas cridas cōtradicentibus & emptoribus pro-
desse, & non ipsi ponenti, nec aliis.

Euenit quandoq; vt creditores vigore Iuriū suorum bona suorū debitorū apprehendunt, & demum ea ad cridas ponunt, sicq; ipsis bonis factis liberis bn̄ficio earum cridarū, postmodū vigore eorū Iuriū, alia bōa, vel apprehēdunt, vel ab aliis possessoribus creditoribus defendunt. Ideo huic morbo occurrentes, sancitum est, q ea bona sibi cedant Insolutum vsq; ad cōcurrentē quātitatē veri crediti existentis tēpore quo ea bona ad cridas posuit, Iura tn̄ sua salua sibi remaneant ad defensionē & pro defensione ipsorū bonorum, & Iurium, Et ad agēdum in casu euictionis, & quatenus euictio subsequuta sit.

Non præiudicāt ēt cridæ Ecclesiis, Mōasteriis, Hospitalibus, & aliis beneficiis ecclesiasticis, neq; ipsorum, aut alicuius eorum bonis, rebus, & Iuribus. §. Nec etiam noceant Dominiis dirrectis, nisi dirrecta ipsa dominia specifice & expresse sint posita ad cridas.

Si dn̄s dirrecti cōtradicat cridis factis de aliqb⁹ aliis bonis eidē obligatis Iure hipotecæ pro ficto libellario tēporis futuri, eo casu, si emphiteota, vel Ille, q posuit ad cridas, aut Ille, q esset obligat⁹ bōa ad cridas posita defendere, aut alius habēs Ius in bonis ad cridas positis, durātibus sex mensibus ex forma edicti limitatis ad cōtradicēdum, vel Infra tres menses post ipsos sex mēses, obtulerit acqrere ipsum dirrectū dominiū, & ciuilē possessionē bonorū, sup qb⁹, seu p qb⁹ fictū libellariū p̄stati debuerit, respectu dirrecti dn̄ii, & ciuilis possessiōis, & Ius dicti ficti libellarii, ad cōputū librar̄ Centū Impialiū p quibuslibet libris q̄tuor & solidis decē Impialiū Ipsius ficti libellarii, pecuniæ seu valoris rerū quæ dari debent pro ipso

ficto libellario, extimandi per vnum ex extimatoribus Illius ciuitatis partium confidentem, vel vnius partis in cōtumaciam alterius, vbi tamē ad sit, & duret pactum liberandi per contracambium, vel contracambia, Eo casu contradictor teneatur Illi sic offerenti vēdere eo pretio, & ad Id cogatur. Si vero ad sit, & duret pactū liberandi ad pecunias, pariter vendere teneatur pro Illo pretio quo ipse emphiteota liberare se poterat, Quo in casu saluū sit Ius emphiteotæ liberandi se ab eo emptore, prout poterat a venditore, Et ipse venditor eo casu teneatur tantum promittere pro suo dato & facto tantum, Ita etiam q; non teneatur ad pretij restitutionem. §. Si vero non adesset pactum, vel extinctum foret, teneatur contradictor alterum de duobus facere, vel ipsum directum dominium, & ciuilem possessiōem, & ius dicti ficti libellarij vendere volenti emere vtsupra, ad computum librarum Centum Imperialium pro quibuslibet libris quattuor Imperialium, In forma communi, & Iuris, nisi alias ipsum directum legitime esset prohibitum alienari, Aut renuntiare ipsi contradictioni, & bona ad cridas posita liberare ab eo ficto libellario tēporis tunc futuri, In electiōe Ipsius contradictoris. §. Quam electionem ipse contradictor teneatur facere, & Intimare ipsi offerenti velle emere vtsupra, Infra dies triginta continuos post oblationem, & requisitionem Ipsius emere volentis, modo sit laycus, & suppositus Iurisdictiōi Ciuitatum huius Dominij, Aliter dictæ cōtradictioni ipso Iure Intelligatur renūciatum fuisse, Et bona vel Iura ad cridas posita, Ipso Iure & facto Intelligātur liberata a cōtentis In ea cōtradictione, respectu ipsi⁹ ficti libellarij temporis tunc futuri tantum. §. Hoc

Intellecto, q vbi ipsa electio fiat, & Intimet vtsupra, ipse qui obtulerit velle emere, cogatur per omnia Iuris remedia, etiam per personalem detentionem, ad emendum, & ipsius pretium soluendum, Saluo si ostēderet bona ipsa legitime prohibita esse alienari.

Qui semel bona ad cridas posuerit, nō possit, nec ipse, nec habens datum ab eo, durātibus ipsis cridis, & earum Instātia, Iterato ea bona ad cridas ponere. Q đ si posuerit, cridæ sint nullæ, Et vlterius ponēs in pœnam valoris rei Incidat, Fisco applicādam, Quam si soluēdo nō fuerit, luat in corpus, arbitrio Principis, vel Senatus.

Non potest siue actor, siue reus, rē, vel Iura, super quibus lis est, ad cridas ponere, sub pœna valoris rei, pro tertia parte Fisco, tertia deferenti, & residua illi, In cuius præiudicium Id factum sit, applicanda, & alia grauiori, etiam corporali, arbitrio Principis, vel Senatus Infligenda. §. Poterunt tamen contradicentes his cridis factis de bonis & Iuribus, super quib9 lis est, Ius suum prosequi coram primo Iudice.

Beneficio harum cridarum non solum hi, qui vendere volunt vtsupra, vti possunt, Sed etiam hi qui acquirunt, Nam & ipsi, vt bona & Iura sibi & posteris libera conseruent, ea ad cridas, seruata in cæteris forma harum constitutionum, ponere possunt, Modo tamen Id Intra annum a die acquisitionis per eos factæ faciant.

LIBER

DE BONIS INSOLVTVM DANDIS, AVT AD HASTAM VENDENDIS.

IN casibus, in quibus debitum sit soluendum in pecunia numerata, liquidūq; sit, nec alio modo succurri possit creditori, ad hoc vt satisfactionem in pecūia numerata cōsequatur, Omnes Iudices competētes aditi a creditore, teneantur statuto per prius debitori viginti dierum termino ad soluendum in pecunia numerata, & eo nō soluente, per subhastationem bonorum creditori satisfacere, Post quam satisfactioné, si Maior & p̄sens, termino mēsis, Absens vero, Pupillus, Furiosus, Mentecaptus, termino duorū mensiū de ea corā Iudice cōqueratur nimis vili p̄tio alienata esse, Iudex tenet̃ alienationé reducere ad duas partes ex trib⁹ veræ extimatiōis bonorū, ad vtilitaté debitoris. §. Et eo āplius oī casu, saluū semp̄ erit Ius debitori, ea bona eodé p̄tio Intra ānū redimédi.

Molesti quandoq; adeo sunt creditores, vt nil aliud curare videantur, q̄ vt debitores In carceribus marcescant. Ideo sancitum est, q̄ in omnibus casibus (exceptis tamen in præsenti sanctione comptæhēsis) In quibus, vel pacto, vel aliter, debitor teneatur ad soluendum in pecunia numerata, possit debitor dare de bonis Insolutum creditori, deducta tamen tertia parte veri pretij, & veræ extimationis eorum bonorum. §. Eaq; bona Intra duos annos eodem pretio redimere poterit. §. Huic sanctioni per pactum q̄buscūq; clausulis vallatū renūciari per debitorem nō possit. §. Notarij Instrumēta cōtra tenoré p̄sentis cōstitutiōis rogātes ab officio suspédātur, & maiori pœna arbitrio Senatus puniantur. §. Casus vero in

præsenti sanctione compræhensi, hi sunt. Debitores ex causa ficti simplicis, Vel libellarij, Pẽsionis, Et crediti (quod adiutorij massaritij vulgo appellant) Expensarũ litis, Mercedis, Depositi veri & realis, Pretij rei venditæ, Onerũ, Daciorum, Mercimonij, litterarum cambij veri & realis, Fideiussiõis, Et redemptionis captiuorum.

DE PROHIBITIS, ET CONCESSIS EXECVTIONIBVS PERSONALIBVS.

PRO debitis priuatis nemo personaliter detineri potest, nisi ex præsentibus cõstitutionibus, vel Iure municipali ciuitatum, & locorum caueatur. § .Hac tamen sanctione nõ compræhenduntur huic Dominio non subditi.

Coloni, Partiarij, Fictabiles, Vel Emphiteotæ, Et Qui societatis noĩe animalia tenẽt, Pensionãtes, & Molẽdinarij, pro eorum debitis ad creditorum petitionẽ carceri mancipari possunt, constito tamen de credito. §. Idem de his qui maiores viginti annis cum eis habitauerint eo tempore quo debita contraxerunt. § .Nec hi ad cessionem bonorum admittantur, Et si contingat alias cessisse, ea cessione non obstante detineri poterunt, nec relaxandi, nisi creditore satisfacto. § . Hæc tamen constitutio quoad capturam locum nõ habet In fictabilibus, Inquilinis, Emphiteotis, Pensionãtibus ve bonorum, vel rerum existentium in ciuitatibus huius Dominij, vel oppidis munitis, habentibus merum & mixtum Imperium, Nec etiã In his, qui In perpetuum, vel ad tempus conducunt res, siue rusticas, siue vrbanas, per prius

per eos locatori vẽditas cũ pacto redimẽdi, & ad-
huc pactũ duret, nec in eoꝝ correis & fideiussorib⁹.

Consuetũ est vt In ciuitate Mediolani singulo quoq;
anno per Summum Romanum Pontificem Indul
gentiæ cõcedãtur alternis ãnis, modo Fabricæ tem
pli, modo hospitali maiori, cuius cã cõcursus est ma
gnus populorũ, & gẽtiũ. Qui vt maior fiet, Sanci
tũest, neminẽ ꝓ debito priuato, vel publico, nec alia
q̃uis ex cã In ære, vel ꝑsona, molestari, nec Impediri
quouismodo posse ꝑ dies q̃ttuor ante diẽ festũ An-
nunciationis virginis Mariæ, ipsum diẽ, & quattuor
ex post. §. Huius tamen sanctionis beneficio vti nõ
possunt Rebelles, vel Rei criminis lesæ Maiestatis,
aut Homicidæ, Famosi ve latrones, & Bãniti ex cau
sa capitali, Aut veniẽtes ex locis bannitis, aut suspe-
ctis ex causa pestis.

Vt Indicta sit quies litigantibus, & his, qui eorum pa
trocinium habent, cautum est, ne quis in portis, por
ticibus ve, aut domibus Iurisperitorũ, & Causidico
rũ, ex causa debiti publici vel priuati, detineri possit.

Coloni, fictabiles, Redituarij, partiarij, molendinarij &
alij, qui Inculta bona relinquunt, & non Integre fa-
cta satisfactione locatori, aliunde habitatum se trans
ferũt de vna Iurisdictione in aliam, vel in eadem, Ma
gistratus Illius Iurisdictiõis ad petitiõem locatoris,
cogat eos ad satisfaciẽdum omnibus Iuris remedijs,
etiam per personalem detentionem, etiam si præno-
minati starent, vel habitarent, cum aliqua persona,
communi, collegio, vel vniuersitate non subdita di-
cto Magistratui, vel eius Iurisdictioni.

SECVNDVS.

DE EXECVTORIBVS, ET FAMVLIS IVS DICENTIVM.

QVIA vsu cognitũ est, satis non esse ꝓuisum per iura mũicipalia ciuitatum & locorum huius Dñij, Indemnitati subditorum, ad tollendas extorsiões & cõcussiones, quas executores & famuli Iusdicẽtiũ, & seruitores cõmunitatum faciebant, Eamq; ob causam sancitum est, omne Id genus hominum præter Seruitores Cõmunitatum, describi debere, Mediolãi, apud acta officij, Collateralis generalis, & in alijs ciuitatib⁹, apud Iudices ordiarios, & exprimi nõ solum nomina, & cognomina, Sed etiã de cuius Iusdicentis familia sint, Et Iurare se adamussim ordines seruaturos, Eoq; casu anteq̃ executionem vllam faciant, ab eo Iudice habendum est præceptum in scriptis, manu eius Iudicis subsignatum, quod & parti ostendere tenentur, & in actu executionis, eius copiã dimittere. Et si executio realis fuerit, non nisi præsente Antiano, vel cõsule, vel in eorum defectu, duobus Vicinis præsentibus facienda est. Q ue si non seruauerint, vel alicui significauerint q. licentiam pignorandi, vel detinendi habeant, & non habuerint, incidant in pœnam aureorum decem pro quolibet, & qualibet vice, Fisco applicanda, vel alia grauiori pœna, etiã corporali, arbitrio Iudicis, Et eo amplius pignora ablata, sine impensa restituantur, & detenti, relaxẽtur, Impensas Illico, & sine mora, Seruitor, vel famulus detẽto, vel Illi cui pignus ablatũ est, Iuxta ei⁹ Iuramẽtũ resarciãt, Nullũq; exinde publicũ officiũ exerceãt, sub pœna Ictuũ triũ eculei, vel fustigatiõis, arbitrio Iudicis. Q d seruãdũ est siue fiet exe-

uide idẽ sub titt. ð accus. et dni. c. 68. §. et quia. et in titt. ð penniis c. 78 circa fine. et stricties

cutio pro debito priuato, siue pro publico. §. Cum executiões fecerint in rebus, non possint pignora ablata penes se tenere, nec ea vendere, vel pignori dare. Q d si contrafecerint, libere restituere pignora teneãtur. §. Si executiones fuerint factæ in ciuitatibus, pignora facta deponere teneantur penes Antianum vel vicinum, Si vero extra, penes consulem, vel vicinum Illius loci, vbi fit executio, sub pena aureorum duorum, Fisco applicanda, & vlterius ad catenã publice ponẽtur. §. Hi tenebuntur ea pignora consignare ad omnem Iudicis requisitionem, Illius tamẽ Iudicis qui executionem concesserit. §. Poterunt tamen caupones acceptare ab his executoribus Iumẽta viua, modo pro eis maiorem Impensam non consequantur, q̃ ex ordinibus cautum est.

Executores & seruitores præmissi præcepta eisdẽ data ad exequendum, exequantur, si in ciuitate executio faciẽda est, saltem Intra duos dies, Si extra ciuitatem per decem millia passuum, Intra quattuor dies, & abide supra, Infra sex dies, sub pœna aureoꝝ duorum, si fuerit executio facienda a libris Centum Infra, Si vero pro maiori summa, aureorum quinq;, In quã pœnam Ipso Iure & facto cadãt, Carceriq; mancipandi sunt, nec relaxandi nisi soluta pœna, quam si soluere non poterunt, ponantur ad catenam. §. Idẽ quoq; seruandũ est In executionibus personalibus, si tamẽ Iudici facta fides sumarie fuerit, eas personas in præcepto nominatas detinere potuisse, & non detinuisse. §. Cum executiones in rebus facient, eas facere nõ possunt in bestijs aratorijs, plaustris, aratris, nec alijs Instrumentis aptis ad colendum agrũ, vel ad vsum molendini, nec In libris cuiuscũq; generis, etiam rationum, nec In scripturis, nec In vestibus ad

vsum

vsum mulierũ, ipsis Ita esse Iurãtibus, Nec in lecto ad vsum proprium, vel promiscuum cum viro, vel liberis destinato, sub pœna aureorũ quinq; Fisco applicanda, Quos si nõ soluerint Intra tres dies, Fustigentur, Vel Ictibus tribus eculei plectantur, procediq; possit contra eos de Robaria, ac si præceptum a Iudice non haberent, Si Iudici videať. Præmissa ablata, restituantur sine Impensa, sub pœna Iudici retẽtionis salarij trium mensium. §. Nõ etiam facere possunt executiones in bonis dotalitijs, vel parafrenalibus, Quæ si facta fuerit, & Iudici cõstiterit, ea bona dotalia, vel parafrenalia esse, executio nulla sit, & derobata sine Impensa restituantur.

Si vero executiones personales fecerint, anteq̃ captos siue ex debito publico, siue ex priuato, ad carceres conducant, eos Iudici qui executionem concessit, p̃sentare habẽt, Ad hoc vt si captus allegauerit causam legitimam, propter quam detineri nõ potuerit, & creditor causam legitimam non docuerit, libere, & sine Impensa relaxetur, sin minus ad carceres publicos illius ciuitatis, vel loci cõducãtur, Et Mediolani, ad carceres malæ mãsiõis, Q̃d si ad alios carceres cõduci voluerint, solutio maior q̃ in dictis carceribus exigi propterea non possit, vel per creditorẽ Impensa soluatur. §. Has tamen executiones personales facere non possunt pro debitis publicis, vel priuatis, cõtra conducentes victualia ad ciuitates, eundo, & redeũdo, Nec in cõfinibus Pallatij Prætorũ, Nec In domib⁹, Nec in Ecclesijs, Nec post vigessimam quartam horam diei, Nec nisi de die.

vide supra sub titulo de prohibiti... et contrariis executionibus car. 55. sicut indicem.

Executores præmissi maiorem mercedẽ non accipiãt, etiam a sponte dantibus, q̃ ex ordinibus statutũ est, nec partes moneãt, nec dilationem dent, nec ob eam

causam pecuniam accipiant, & pignora ablata, si In ciuitate, Intra vnam diē, si extra, Intra tres dies apud acta Illius Iudicis describi facere necesse habent, sub pœna aureorū decē, Fisco applicāda, Et vlterius carceri mancipādi sunt per bimestre, Vel alia pœna corporali puniendi, arbitrio Iudicis.

Iudices tenentur numerum famulorum in præceptis executiuis p̄cisum, secūdū qualitatē casuū, maiorē, vel minorē apponere, Nec missionē famulorū In possessionē cōcedere possunt, nisi ex causa Daciaria, Vel publica, Et ēt In eis p̄ceptis clausulā apponere habēt, Ne in rebus prohibitis ex præsenti cōstitutione executiones faciant.

DE SALVIS CONDVCTIBVS.

SI tres partes ex quattuor omnium creditorum, tam respectu numeri personarum, q̄ quantitatis debiti, cum debitore conueniant, ea cōuentio per reliquos creditores, qui non cōuenerunt, seruanda est, In hāc tamen formam, Vt debitor per quinquēnium vbiq; locorum in hoc Dominio stare, morari, Indeq; abire, & redire, pro libito suo possit, & valeat, omni p̄sonali molestia, cā cuiusuis priuati debiti ei Inferēda penitus cessante, Modo tñ p̄missi creditores & debitor corā Iudice ordinario citatis reliq̄s creditoribus Iure Iurando affirmauerint, Ipsam cōuentionē nō fecisse, nec facere, per malitiā, neq; dolū, nec In fraudem alicuius, nec Iuris alicuius personæ, sed gratia Iura sua cōsequendi, Et etiam se esse veros creditores, videlicet Qui de crediti sūma verisimiliter Informati esse possunt, Qui vero verisimiliter Informati esse non

possunt,

possunt,vtpote q in Ius alterius successerint, vel credita Implicata habuerit, Iuxta credulitatẽ suã Iurẽt, Ita ꝗ qui de veritate Iurauerint creditores esse maioris summæ q̃ nõ sint,si aliter esse reperiatur,Incurrãt In tantã pecuniariã pœnã,Fisco applicãdã, quantũ erit summa falsi crediti,quã expresserint. §.Error tñ decẽ librarũ Imperialiũ punibilis nõ sit. §.Teneatur tamen Is creditor reliqs creditoribus suis,qui nõ cõuenerint,qñcunq; cõuentionẽ per tres partes ex quattuor creditorũ factam acceptauerint, satisfacere ad ratã,Iuxta factã cũ creditoribus assentientib⁹ cõuentionẽ, Alioquin cõtra eũ debitorẽ, Iuribus suis creditores non assentientes vti possint. §.Huius tñ cõstitutionis beneficio vti non possunt debitores ex causa ficti bonoꝝ,in quorum tenuta tũc essent,Nec etiã cõtra fideiussores per eos datos versus eos creditores,qui conuentioni nõ assenserunt,quin ipsi fideiussores quotiẽscũq; ab his creditoribus vexentur, agere possint,vt releuentur,& Indemnes conseruentur.§.Hæc quoq; sanctio nõ pertinet ad creditores a decẽ libris Infra,Nã attẽta modicitate summæ,eorum nulla ratio habenda est.

DE NOTARIIS PVBLICIS.

NOTARII maleficiorũ nichil exigant vltra ordines,sub pœna quadrupli, Priuationis officij,Et maiori,arbitrio Principis,vel Senatus. §.Sindicẽturq; quando prætores & Iudices sindicantur. §.Interim tamen si quis de eis conqueratur Pro barataria, Extorsiõe,Vel falsitate,fiat Iusticia. Teneantur quoq; notarij pœna quasupra,omnes denuncias,querelas, accusationes,testes,Inquisitiones,banna,& cõdem-

nationes, In terminis a cõstitutióibus præsentibus, & statutis ciuitatũ, & locorum limitatis, super libris vernacula lingua nominatis, (mastris & sfoliatis) describere. §. Ordines autẽ, quos notarij causarum criminaliũ seruare habent, vt ad omnium notitiam deueniant, Inferius describuntur.

Si quis sponsorem dederit, se non læsurum, & quoties citatus fuerit, se præsentaturum, Idq; vno actu, & vna ex causa egerit, & hoc pars altera petat, vel vtriq; petatur, notarijs, qui hoc In acta referent, tantũ solidi sex ab ipsis partibus numerabũtur, Si vero post sponsionem vnam datam, altera Interiecto temporis spatio In ea re præstabitur, Tũc dimidiũ soluat, Idq; ẽt seruabitur, si sponsio, & fideiussio, vel petat, vel detur pro eadem re, ab vno, vel pluribus.

Si quis citatus cõparuerit, & fideiusserit, formata Iam Inquisitione, In qua de sanguinis pœna non agatur, Aut si plures ex eadẽ familia in cõmunióe viuentes cõparuerint vt supra, Notarius qui hæc in scriptis mandabit, solidos tãtum vndecim exigat, Si autem ex eadem non fuerit familia, Nec in cõmunione viuent, & vnus pro omnibus coram Iudice comparuerit, ipsorũ causam agẽs, Et id de Iure fecerit tamq̃ eorum patronus, & defensor, Is solidos viginti duos pro omnibus errogabit, Si vero nullus extiterit, qui Id negocium suscæperit, & vnus quisq; defensionẽ suam acturus cõparuerit, vnus quisq; solidos octo Imperialium notario persoluet, Sed si plures comparuerint, atq; Id ipsum per procuratorem egerint, singuli eorum tantumdem soluent.

In describendis vero processibus In quibus sanguinis pœna minime sit, Notarii pro singulis folcis solidos tres Imperialium accipient, In quibus autẽ de

sanguine

ſanguine agitur,ſolidos quattuor.
Si lata fuerit ſententia,per quam aliquis condemne-
tur, Notarius a partibus nichil habeat.
Et ſi quis comparuerit,& erroris veniam præſentaue-
rit,vel eodem tempore Impetrauerit,Idq; vno actu
a notario in actis referatur, Notarius tãtum decem
ſolidos habeat., Sed ſi poſt cõparitionem Interiecto
tempore remiſſio Impetrabitur,dimidium ſoluat. §.
Pro præſentatione autem litterarum gratiæ,& expe
ditione,ſolidos tantum viginti quinq; habeat.
Si quis ab eo crimine pro quo pœna ſanguinis non
Imponitur,abſolutus fuerit,Is pro abſolutione ſoli-
dos decem notario præſentabit , Si vero ſanguinis
pœna eſſet,ſolidos viginti numerabit.
Pro teſtium Interrogatione,ſi ea res de qua tractabi-
tur,vtilitati,Fiſci cedat,nihil ſoluendum erit.
Notarij cauſarum ciuilium nihil vltra accipiant, q̃ ex
ordinibus cauetur,ſub pœna In eis contenta, & au-
reorum triũ,Pro medietate Fiſco , Et pro medietate
accuſatori applicanda,toties cõmittenda,quoties cõ
trafactum fuerit.
Hac ſanctione,omnibus Iuſdicentibus,etiam delega-
tis,Interdictum eſt,ne In Iuriſdictiõe Prætoris Me
diolani,vtantur opera aliorum notariorum, q̃ nota-
riorum cauſarum ciuilium In cõficiẽdis actis,& ſen
tentijs rogandis,In cauſis ciuilibus habẽtibus prin
cipium a contractu,Inter quoſcunq; agatur,etiam ſi
Inter forenſes agatur,& ſiue ea cauſa cõmiſſa fuerit,
vel delegata,per Principem,vel Senatum, aut Ma-
giſtratum,vel aliter quomodocunq; , tam ad deci-
dendum,q̃ ad referendum. §. Quicunq; notarius
ſe Intromittens contra huius conſtitutionis formã,
puniatur pœna qua in ordinibus,& alia maiori arbi

trio Quæstorũ ordinariorum, Et eo amplius acta, & sententiæ, per eum confecta, & rogatæ, nullæ sint, nulliusq; valoris, & momenti. Teneaturq; Insuper ad resarctionem damni, damnum passo. §. Hæc tamen constitutio non compræhendit causas vertentes coram Magistratibus, vbi tractatur de Interesse Fisci, Nec coram Senatu, vel Senatoribus vertẽtes, Nec coram vniuerso collegio doctorum, vbi vniuersum collegiũ cognoscit, & Iudicat, Nec ad causas Fisci, vel Daciariorum, vel vbi de Dacijs agitur, nec in causis mercatorum, Nec corã Abbatib⁹ eorum collegiorum, quę proprios notarios ex consuetudine habent.

Notarij, & scribæ, qui ad solutiõem dacij notariæ causarum ciuilium non tenentur, In casibus, In quibus in ciuilibus acta conficere possunt, eadem pœna tenebuntur, si plus pro solutione eorum exigant, q̃ ex ordinibus cauetur.

Notarij in causis pauperum, & miserabilium personarum, acta, processus, & sententias, absq; mercede cõficiant, & edãt, Sub pœna quadrupli eius quod habuerint, ab eis Irremissibiliter auferẽda, p tertia notificanti, pro tertia parti, & pro reliqua Fisco applicãda, Ita tamen q̄ si contingat partẽ aduersam in salario condemnari, liceat notarijs Illud exigere. §. Hi vero Intelliguntur pauperes, & miserabiles, pro quibus Ita attestatum fuerit mediante Iuramẽto de credulitate, Si Id fiat in ciuitate Mediolani, per Parrochianum, & duos ex deputatis Hospitalis magni, Illius tamen portæ habitatiõis ipsius miserabilis, In alijs vero ciuitatibus, per Parrochianum, & duos deputatos Hospitalis principalis Illius ciuitatis.

Nulli notarij huius Dominij post hac audeãt Instru-

menta

menta conficere, vel rogare, per que mulier contrahat, vel distrahat, seu consentiat causæ, seu casui, In qua, seu quo, de Iure ipsi⁹ mulieris agitur, Nisi præcise, & ad vnguem apponantur, seu seruētur, solemnitates requisitæ per statuta, & ordines ciuitatum, & locorum, In quibus Instrumētū fiet. §. Contrafacientibus est pœna falsi, Et priuatiōis officij tabellionatus. §. Contrahentibus vero, Aut distrahentibus cum mulieribus, tam per Instrumentum, q̄ aliter, non seruata præcise forma vtsupra, pœna est solutionis pretij extimationis rei, de qua, seu quo agetur, Quod pretiū mulieri, cum qua actum erit soluendum est. Et eo amplius aliam tertiam partem dicti totius pretij Fisco persoluet. §. Hæc tamen constitutio non pertinet ad eas mulieres, quæ tutorio, vel aliter alieno nomine contrahunt, vel distrahūt.

Calamitosis, & miserabilibus personis carceratis, per scribas rescripta & litteræ, per notarios vero, tam ciuilium q̄ criminalium quorumcūq; Iusdicentiū, cōmissariorum, & delegatorum, acta, & scripturæ cuiuslibet generis existant, gratis, & absq; vlla prorsus solutione tradantur ad tardius Infra dies duos proximos, postq̄ requisiti fuerint, & etiam citius si poterunt, sub pœna contrafacienti aureorum triū ꝑ quolibet, & qualibet vice, Fisco applicāda. Adiq; Senatus, Magistratus, & Iusdicentes, Id omnino exequi, & obseruari facient.

LIBER TERTIVS.

DE TESTAMENTIS, ET VLTIMIS VOLVNTATIBVS.

TESTAMENTA, legata ve, & donationes causa mortis legitime confectæ, per omnes Iudices competentes, q̃ celerius fieri poterit, executiōi mittantur, vlla absq; prorsus cauillosa, vel sinistra Interpretatione, Et nisi Illa, vel ea, quæ menti testatoris legitime deseruiat, admissa. Et superinde procedant summarie, Simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura Iudicij, friuolis excæptionibus omnino reiectis.

DE ACQVIRENDA HAEREDITATE.

NEMO possit hæreditatem a patre suo repudiatã adire patre viuente, nisi fuerit emancipatus, & non In fraudẽ, Et aditio alio modo facta non valeat nisi obtenta licentia a Principe, ex qua huic sanctioni In Indiuiduo derogetur.

Si filius hæreditatem maternam consistentem In credito, contra bona, aut hæreditatem paternam, Intra annum à die scientiæ mortis maternæ non repudiauerit, adiuisse censeatur.

Idẽ locũ habeat vbi materna hæreditas ẽt In bonis Immobilib⁹, aut ãnuis reditib⁹ cõsisteret, quorum vsusfruct⁹ patri quærat̃, si viuẽte p̃re fili⁹ decesserit.

Que tñ omnia locũ habere volumus, si ipsoꝝ filiorũ creditorib⁹, aut hæredib⁹, Ita expedire visum fuerit.

DE

DE CONTINVANDA POSSESSIONE DEFVNCTI.

POSSESSIO seu quasi aliquorum bonorum defuncto possessore non vacet, Sed sit & Intelligatur cõtinuata Immediate In eius hæreditate, & In hæredem, seu hæredes, per aditiõem, seu Immixtionem pro hæreditarijs portionibus, quoad omnem effectum, etiam recuperandæ ipsius possessiõis, Et omnis appræhensio medio tempore facta sit nulla, nulliusq; valoris, & momenti, quocũq; Iu e, etiã speciali, succedatur. §. Hoc tamen locum non habeat vltra decennium a die scientiæ delatæ hæreditatis. §. Et Itẽ si quis reperiretur in possessiõe, seu tenuta legitime adepta ex causa proueniente ex facto ipsi⁹ defuncti, & de qua per publicũ instrumẽtũ cõstet. Insup seruandũ est, ꝙ si cõtingat quẽ vltra ãnũ Iam possidere, eũ ad Informatiões assummẽdas, & concessionẽ ꝑcepti per Iudicẽ hæredi faciẽdã, citãdũ esse. §. Præmissa Intelligantur, & obseruentur, ad litteram prout Iacent.

DE LEGITIMATIONIBVS.

NVLLVS Comes Palatinus virtute alicuius Priuilegij quomodocũq;, & cũ q̃cumq; potestate, a nobis cõcessi, possit vti ea potestate in Dñio Mediolãi sine licẽtia Locũtenentis, aut Senatus nostri In eo Dñio residẽtis, sub pœna nullitatis act⁹, & aureorũ q̃nq; cẽtũ Fisco applicãdoꝝ. Notarioq; de hoc documentũ cõficienti, aureorum centũ pœna erit. Et eo amplius nullus Magistratus eiuscemodi legitimationis vel dispensatiõis vllam rationem habeat.

Hæc tamen locum habebunt, nisi expressa voluntas patris, aut aui paterni, ipsius legitimandi Intercesserit. §. Nolumus tamen q legitimati etiam cũ consensu patris, vel aui, succedant transuersalib⁹ ab Intestato, Nisi Illi, vel eorum transuersalium parentes, legitimationi consenserint.

DE PHEVDIS.

IN quacumq; Donatione, siue concessiõe Pheudali facta, vel facienda, qualiscumq; sit, & sub quauis efficacia, Et validitate verborum concæpta, non Intelligatur derogatum constitutioni maioris Magistratus, Et Intelligantur solum fuisse concessa Dacia, que propria sunt locorum concessorum, & in ipsis locis exigi consueta, Non autẽ Dacia mercantiæ, Ferraritiæ, Tractæ gualdorum, Taxarũ equorum, Census salis, esto q in Iam factis concessionibus de his non fieret mentio, etiam q essent cõcessa regalia. §. Q ue omnia Dacia ipso iure sint Principi & Fisco resseruata, Pariq; modo in eis locis exigantur prout ante concessionem exigebantur.

N e beneficiorum memoria Intercidat, Sancitum fuit per Mediolanẽses Duces, Inpheudatiões, Aut cõcessiones qualescunq; gratuitæ, etiam ob benemerita, qualiacũq; sint, per eos quomodocumq; factæ, Aut faciendæ de bonis Immobilibus, Iuribus, Vectigalibus, Aut Immunitatibus, quibusuis clausulis, aut derogationibus amplificatæ, & munitæ, Q uæ Ius trãsmittendi ad fœminas, aut extraneos, vel de eis aliter disponendi, contineant, trãsire non possint, nisi tantum ad primi acquirentis descendentes p lineã masculinã, masculos legitime natos,

Vel per subsequēs Matrimonium legitimatos, Ita vt neq; facto hominis, neq; legis ministerio, In alios q̄ vtsupra exp̄ssos alienari, aut deuenire possint. Et quicquid contra ipsam constitutionem factum fuerit, nullum, & Inane decernitur. Prohibeturq; ne ad alienantem alienata reuertantur. Excipiunturq; bona publicata, de quibus libera facultas disponendi, acquirentibus conceditur, Nisi tamē Interea quidpiam ordinarij reditus fiscalis sit; Id enim ad descendentes tantum masculos vtsupra, transire permittitur. Noluerūt tamen ipsas constitutiones vires extēdere ad bona, Iura, & vtsupra, quorum contractus, aut dispositiones, virtute concessionis, aut licentiæ, a Principe obtentæ, per possessionis adeptionem, effectū Iam sortitæ fuissent ante diē promulgatarū constitutionum, que fuit septima Martij. M.cccccxc.

Nos vero præmissam sanctionem, nō solum quo ad gesta per Ipsos Duces confirmamus, verum etiam ad Inpheudationes, & concessiones nostras in Dominio Mediolani, successorumq; nostrorum extendimus.

Prohibitum est Pheudatarijs, Et separatā Iurisdictionem habentibus, ne ab eorum hominibus, & subditis, quicq̄ exigant, nec quouis quæsito colore accipiant, vltra ea, que tempore eorum cōcessionis per Principem factæ exigebātur, Sub pœna amissionis Pheudi, Et cuiuscūq; Iuris quouismodo quæsiti, Fisco applicanda.

Non possint Pheudatarij facere aliquas gratias de aliquo delicto, nisi respectu pecuniariæ pœnæ, & confiscationis bonorum, quæ eis applicetur.

Iusdicere in causis proprijs, Pheudatariis nō est permissum, Nec per eorum officiales, nisi in casibus

a Iure expressis, sub pœna nullitatis, expensarumq;, & damnorum, Iuramento eius, cum quo lis agitata esset, taxandorum.

Officiales Pheudatariorum biennales sint, In fineq; biēnij curabunt Pheudatarij, vt sindicētur, Et etiam ante, si contingat eos ab officio recedere, per sindicatorem per eos nominandum, & a Senatu approbandum.

Interdictū est omnibus, siue cōmunitatibus, siue singularibus personis, cuiuscumq; conditionis existāt, Iurisdictionē quomodocumq; In hoc Dominio habentibus, ne dirrecte, vel per Indirrectum, cogant ciues, aut Incolas ciuitatum, & terrarum aliarum Principis, alijs non concessarum, eorumq; fictabiles, vel colonos, super ipsorum possessionibus cōmorantes, (Etiā si eos in locis subditis prædictis Iurisdictionē habentibus vtsupra, residere contingat) ad fidelitatem præstandam, Nec ad aliquod nouum onus reale, vel personale, subeūdum, etiam ex causa reddituū, ex dictis possessionibus percipiendorum, quin ipsos quo voluerint, libere, & sine aliquo Impedimēto, nouo ve vectigali, abducere possint. §. Prohibitum est etiam, ne contra ipsos, eorumq; res, & bona, procedant, vel procedi faciant, palam, vel occulte, etiā pro bonis sitis, & fructib⁹ natis in locis separatis, Quin imo nec eos ex quauis causa, vera, vel simulata, quouismodo, pro aliqua differentia, ad se, vel ad alios pertinente, siue ciuilis sit, siue criminalis, trahant coram eis, vel officialib⁹ suis, Nec ex officio, Nec ad alterius petitionem, nisi in casibus, in quibus, forensis alias compelli ratione contractus posset, Sub pœna aureorum Mille, Priuationis Pheudi, & Iurium suorum, Ipso Iure, & facto, Fisco applicanda.

§.Habeanturq; pro ciuibus,nõ solũ Illi,qui vere ciues sunt, Sed etiam illi, qui sunt in possessione,seu quasi,saltim per decenniũ separatim soluendi onera, non cum ruralibus,Sed separatim,tamq̃ nobiles. §. Nec ciues ex Priuilegio hac constitutione compræhenduntur,nisi transtulerint totam,vel maiorẽ partẽ familiæ ad ciuitatem,ad Incolendum. §.Non compræhẽdit etiam hæc constitutio emphiteotas, Nec pensionantes ciuiũ,& nobilium,Nec etiã colonos, vel fictabiles,ciuiũ,vel nobiliũ bona Immobilia colentes,vbi hi colerent bona Immobilia propria, vel que a subditis pheudatariorum conduxissent, que maioris quãtitatis forent,eorũ que a ciuibus conducta haberent,Q uia hi omnes sub Iurisdictiõe quo ad omnia Pheudatarij sunt. §.Pari modo non compræhenduntur non subditi huic Dominio,Nec subditi alterius Pheudatarij,q nõ sint coloni, vel fictabiles ciuium,conuenire volentes subditum alterius Pheudatarij,Q uia eo casu corã Iusdicẽtibus Pheudatarij conueniendus est. §.Q đ si oriatur lis Inter ipsos Iurisdictionẽ habẽtes vt supra vel Inter Ipsos, & eoꝝ subditos,& alios nobiles,ciues, vel rusticos, suæ Iurisdictiõi nõ suppositos,vel rõne cõtract⁹ foꝝ nõ sortitos,His casib⁹,sit Iudex cõpetẽs maior Magistrat⁹ Illi⁹ ciuitatis,vel oppidi pricipalis,In cui⁹ districtu locus Inpheudatus,vel separat⁹ esse cõsueuerat,cũ plẽa,& ampla potestate ꝓcedẽdi sũmarie,simpliciter,& de plano,sine strepitu,& figura Iudicij,ac ipsa facti veritate inspecta,ac facultate arbitraria mulctãdi cõtumaces,Pœnis tñ Fisco applicãdis. §.Nõ cogãturq; ciues,& dicti nobiles,& alij nõ subditi,Iurisdictiõi memoratorũ vt supra,ꝑ bõis,tã mobilib⁹, q̃ imobilib⁹,In eoꝝ Iurisdictiõe existẽtibus, seu pro

causis Inter eos, & eorum colonos, & fictabiles, ex quacunq; causa, coram eis, vel eorũ officialibus agere, vel respondere, sed hæc fiant coram ipso maiore Magistratu, sub pœna de qua supra. §. Possunt tamen Iusdicentes Iurisdictionem habentium vt supra, cogere omnes, etiam comprænensos in præsenti constitutione maioris Magistratus, ad solutionem Imbotaturarum, Et Daciorum, per Principem, vel Fiscum in eos habentes Iurisdictionem trãslatorum, Et contributionem onerum salarij Prætoris. §. Et etiam aliorum quorumcumq; onerum, modo summa aureos tres non excedat, & præmissi sint in quasi possessione soluendi. §. Tenentur Iurisdictionem habentes, si coram eis, vel eorum officialibus, Iusticia petatur, contra eorum subditos facere Ius summarium, & expeditum, de plano, & sine strepitu, & figura Iudicij, §. Notarij autem rogãtes acta & processus contra formam præsentis constitutionis, Incurrant pœnam Ducentorum aureorum pro qualibet vice, pro dimidia Fisco, & reliqua accusatori applicandam, Et alia grauiori pœna, arbitrio Principis, vel Senatus punientur.

Si contingat crimen cõmitti, In quo vnus, vel plures sint compræhensi in præcedenti constitutione maioris Magistratus, & alij sint subditi Iurisdictionem habentium, Ne sequatur absurdum, q̃ diuersæ sententiæ ferãtur, Sancitum est, quoad omnes, maiorẽ Magistratum cognoscere debere, Sed respectu subditorum Pheudatarij, confiscationes, & Item condemnãtiones pecuniarias Pheudatarijs applicandas esse.

DE DONATIONIBVS.

HAC constitutiõe sancitum est, ne quis audeat quauis causa, aut occasione, cuipiam, cuiusuis status, & conditionis existat, bona aliqua Immobilia, cuiusuis generis fuerint, Inter viuos donare, nec principaliter, nec in cõsequentiam, Nec aliqua Iura titulo lucratiuo In alium transferre, & cedere, Notariosq; de eiuscemodi donationibus, Iuriũ cessionibus, & trãslationibus, publicã Instrumenta conficere non posse, Nisi donatores, & donatarij, Cedẽtes, & cessionarij Iure Iurãdo In actu earum, affirmauerint eas esse veras, non autẽ fictas, nec simulatas esse, neq; in fraudem alicuius, Sed sincero mentis affectu, & bona fide ad huiuscemodi donationes, & cessiões, deuenire, Et absq; vlla pactione, palã, vel secreto facta, Q d̄ vllo vnq̄ futuro tempore retrodatio, vel retrocessio fiat de bonis Iã donatis, & cessis vt supra. §. Donationes, & cessiões, alio modo factæ, nullæ, & Irritæ sint §. Notarij qui contra formam istius constitutionis Instrumenta cõficient, tabellionatus officio, ipso Iure, per annum priuati erunt.

Et quia plerumq; euenit Donationes, Et cessiones fieri absentibus, Et pijs locis, Ita q In actu per Donatarios & cessionarios Iuramentum præstari non potest, Ideo sancitum est, Absentes, Et deputatos locorum piorum, habita noticia earum donationum, & cessionum in actu accæptationis earum, Iuramentũ præstare debere, Valereq; ac si In actu cõfectionis ipsarum donationũ, & cessionum, præstitum esset. §. Hæ donationes, & quæcunq; aliæ donationes, siue omnium bonorũ, siue partis, quæ minor nõ sit di-

midia, publicari debent voce præconia Intra mensem, postq̃ factæ erũt, ad loca solita ciuitatum, vbi Id fieri solet, Et hoc tribus diebus In vna hebdomada, Quod si factum non fuerit, sint nullæ, nulliusq;, momenti.

DE EMPTIONE ET VENDITIONE.

QVILIBET Dominio Mediolani subditus acquirere potest in quibuscunq; locis huius dominij, & ipsorum locorum territorijs, etiam q; non sit suppositus Iurisdictioni eorum locorum in quibus bona acquiruntur, non obstantibus dispositionibus Iurium municipalium earum ciuitatum, & locorũ. Bonis tamen ipsis transeuntibus cum onere suo, & sine fori declinatione.

Innotuit, plures alienationes factas fuisse bonorum, quæ quandoq; etiam in emphiteosim concessa fuerunt nulla facta expressione loci, seu quotæ, Sed solum expressa aliqua parte ex ꝓprietate maioris quãtitatis, vnde In dubiũ refricabat, an ex huiuscemodi contractu Dominium & possessio translata essent, Ideo ad id tollendum, sancitum est, q; ꝓpter allegatam Incertitudinem loci, & quotæ, allegari nõ possit Dominium & possessionem non esse translatam, & Id In præteritis & in futuris contractibus seruari debere.

DE IVRE EMPHITEOTICO,

EMPHITHEOTA alium emphiteotam Inuito domino facere non potest. §. Nec etiam eo Irrequisito, rem emphiteoticam alienet, Et vbi possessionem actualem, seu tenutam tradat, non excusetur a caducitate, etiam qꝑ in contractu appositæ sint clausulæ resolutiuæ cõtractus, Sub quacũq; forma verborum conceptæ sint.

DE VLTIMIS VOLVNTATIBVS, ET CERTIS CONTRACTIBVS REGISTRANDIS.

NOTARII tenentur Instrumenta dotalia, & protestationum rerum parafrenalium, a die eorum cõfectionis Intra mensem registrari facere, Mediolani, ad officium Panigarolarũ, Et in aliis ciuitatibus ad archiuia publica, vel loca solita, super vno libro Ibi tenendo expensis cuiuslibet ciuitatis, hoc modo, scilicet, Ponendo contractus nomen, & diem, ac partium nomina, & cognomina, Ipsiusq; notarij nomẽ, & cognomen, Et hoc sub pœna aureorũ quinquaginta ipsi notario qualibet vice auferenda, Pro tertia parte Cõmunitati Illius ciuitatis, pro tertia collegio notariorum, Residua accusatori applicanda, Et alia grauiori pœna, arbitrio Principis, vel Senatus. §. Idem facere habent de donationibus. §. Et Item de omnibus contractibus, vel quasi, vbi adsit prohibitio alienationis bonorum. §. Et etiam de Testamentis, & qualibet alia vltima voluntate, siue In eis contineatur prohibitio alienationis, siue nõ, Etiam

viuente teſtatore, ſi tamen teſtator voluerit, Sin minus Intra menſem poſt eius mortem, Si tunc notarius viuet, & de morte teſtatoris notitiam habuerit, Si vero defunctus fuerit, vel ante mortem teſtatoris, vel Intra tempus regiſtrationis faciendæ, Teneatur notarius habens auctoritatem ea Inſtrumēta explendi poſt habitam auſtoritatem, Id a die ſcientiæ intra quattuor menſes facere, ſub eadē pœna. §. Regiſtrationes autem hoc modo faciēdæ ſunt, Vbi teſtamentum, vel alia vltima volūas, fideicōmiſſum, vel prohibitionem alienationis non contineat, Talis condidit teſtamentum, annum, menſem, & diem confectionis exprimendo, ac ipſius notarij nomen, & cognomen, ac habitationem, Si vero fideicōmiſſum, vel ſubſtitutionem, aut prohibitionem alienationis contineat, etiā de eis mentionē facere teneantur. §. Q̄d ſi prædicta per notarios obſeruata non fuerint, non propter hoc contra ea Inſtrumenta de nullitate opponi poſſit, Sed contra eos notarios ad pœnam procedendum eſt. §. Et non ſolum In futurum notarij hec ſeruare habent, ſed etiam reſpectu dictorum Inſtrumentorū, que confecta ſunt ab anno. M.cccccxxx. citra, Intra tamen ſex menſes proxime futuros. §. Sub eademq; pœna notarij tenentur contractus emphiteoticos Intra decē dies a die eorum confectionis, & reſpectu Iam factorum ab ān̄o. M.cccccxxx. citra, Intra ſex menſes modo præmiſſo regiſtrari facere, Eoq; caſu ſufficiat ſi nomen emphiteotæ cum loco, & ſumma bonorum emphiteoticorum, & canōis præſtandi, expreſſerint. §. Hæq; regiſtrationes gratis fiant, ſub pœna amiſſionis officij, Et alia grauiori pœna, arbitrio Principis, vel Senatus.

DE TRANSVMPTIS FACIENDIS.

INSTRVMENTORVM, aliarũq; scripturarum publicarum, trãsumpta, fieri possunt coram quocum q; Iudice competente Illius, qui transumptum fieri petit, modo tamen in eo conficiendo Intersint etiam Abbates, vel consules collegij notariorũ Illius ciuitatis, Vel duo eius collegij Antiãi, Et etiam ex eo duo alij notarij. Et eo amplius Iudex transumptum subsigner, & ipsi quattuor notarij ei se subscribant, annum, mẽsem, & diem In ea subscriptione exprimẽdo, Quibus peractis, fides adhibenda est ei transumpto, sicut originali. §. Fieriq; potest transumptum sine aliqua citatione, & habeatur pro solenniter facto, nec contra Illud opponi possit, nisi contrarium appareat per Inspectionem Imbreuiaturæ ipsius Instrumẽti, vel publicæ scripturæ, de qua transumptum factum foret. §. Amplius sancitũ est, etiam de transumpto modis præmissis facto, aliud transumptum fieri posse, & valere. §. Et etiam de Instrumentis ex auctoritate expletis, modo tamen de breuiatura Instrumenti constet, & seruentur solemnitates, quæ supra.

LIBER QVARTVS.

DE ACCVSATIONIBVS, ET DENVNCIATIONIBVS.

RATIONE, & vsu, compertum est, nil esse, per quod, populorum quieti magis consulatur, q̄ si Prouinciæ malis hominibus purgentur. Quod vt facilius per Iusdicentes fieri possit, & ne ob occultationem, vel Ignorantiam delictorũ, delicta Ipsa. Impunita remaneāt, Sancitum est, vnam quamq; villam, vel terram, vnum, vel plures consules, eligere debere, Et vnam quamq; Parrochiam, Antianum, vel Antianos in principio cuiuslibet anni, Sub pœna aureorum quinq; Fisco applicanda. §. Qui Antiani, & cōsules, etiam pro delictis cōmissis in capsinis separatis, quæ alium consulem non habeant, (quas eo casu ad ipsius consulis Salarij solutionem teneri volumus pro earum portione) teneantur denuntiare, & In scriptis dare Iusdicēti, sub cuius Iurisdictione fuerint, omnes violentias, robarias, Inuasiones, agrorum depopulationes, assasinamenta, homicidia, raptus virginum, & mulierum, Incendia, vulnera cum sanguine, Insultus cum armis, fustibus, vel lapidibus, percussiones etiam sine sanguine, quæ fierent, cōmitterenturue, a solis ortu, vsq; ad occasum, Et hoc saltim In sequenti die criminis, vel excessus cōmissi, Si crimē vel excessus cōmissa fuerint In loco, vbi residet Iudex, Si vero in alijs locis, Intra tres dies, a die criminis, vel excessus numerandos. §. Et etiā Id facere teneātur in prædictis, quæ noctis tempore cōmissa erunt, Intra tamen decem dies, a die cōmissi criminis numerandos. §. Hæc omnia deferre

habeant

habeant expressa qualitate huiuscemodi maleficiorum delictorũ, vel criminũ, ac tempore cõmissi delicti, locoq; eius debite terminato, cum nominibus, & cognominib9 eorũ q delicta cõmisissent, vel cõmitti fecissent. Et eo amplius in ea delatione inserãt nomia & cognomina testiũ, q ipsis delictis Interfuerunt, aut de eis erunt quomodolibet Informati, Et hec omnia seruare tenentur Cõsules, Et antiãi præmissi, siue pro huiuscemodi delictis sit Imponenda pœna corporis afflictiua, Aut cõfiscationis bonoꝝ, Siue pecũiaria, Et separim, aut cõiũctim, Et siue hæ pœnæ Fisco Principis, siue Cõmunitati loci, vel alteri persone, In totum, vel pro parte applicent, Sub pœna aureoꝝ decẽ, in casibus, in qbus pœna corpus afficiens, vel cõfiscatio bonoꝝ Imponenda sit, In reliqs, dimidiæ, Et nihilominus Intra similes terminos ea delicta denunciare teneãtur, sub cõsimili pœna, vltra alias pœnas a Statutis locoꝝ Irrogatas, Q uas, si cõsules, Et antiani, Inhabiles ad soluẽdũ fuerint, teneantur cõmunia, & Incolæ locorum, ac vicini, pro eis. §. Contra eos ꝓcedant Iusdicentes, et ad exactionẽ pœnarũ, Q ui si in præmissis negligentes fuerint, sciãt, ex ære suo ꝓprio se Fisco dãnũ ressarcituros.

D elatis criminibus, vel modo præmisso, aut per accusationẽ, vel querelã, teneãtur Iusdicentes super eis ꝓcessum debitũ Incohare, ꝓsequi, & finire, secundum formã, tẽpus, & Instantiã, a statutis ciuitatũ, & locorũ, In qbus Iurisdictionẽ exercẽt, limitatam, Et sub pœna In eis cõtenta, vel vbi nõ sit Imposita, retentionis salarij triũ mensiũ, & plurium arbitrio Principis, el Senatus, quotiens cõtrafactũ fuerit. §. Vbi vero a statutis certa forma data nõ sit, tenean-

tur Iuſdicẽtes ſub eadẽ pœna, Intra dies quĩdecim ꝓceſſum Incohare, eũq; Intra alios ſexaginta dies cõtinuos, nõ cõputatis tamen feriatis In honorem Dei, terminare, & finire, Q ue ſi facere omiſſerint, puniri poſſint, etiam non expectato ſindicatu.

E o amplius Iuſdicentes Illud ſeruare habent, vt In huiuſcemodi proceſſibus faciendis, ad omnia & ſingula acta ꝑiudicialia, ẽt ante Inquiſitionẽ formãdã, vſq; ad ſententiã diffinitiuã Incluſiue, citari faciant Iniuriam paſſum, aut eius hæredes, vel ſucceſſores, perſonaliter, vel ad eorũ ſolitã habitationẽ, Si In Ciuitate, vel diſtrictu, habitare ſoliti ſint, & vbi ſolẽt ex forma ſtatutorũ citari, Nec nõ ẽt procuratorẽ Fiſcalem, perſonaliter, vel ad domum habitationis ſolitæ, vbi adſit, Idq; ſeruetur ſiue procedatur ad denunciã, querelã, vel accuſationẽ, aut Inquiſitionem, ẽt ex mero officio, ad hoc, vt procuratores Fiſcales, & offenſi, vel eorũ heredes vt ſupra, aſſiſtant in probationibus faciendis, & Informationibus dandis.

S i quis quẽpiam calumnioſe detulerit, vel accuſauerit, aut notificauerit, condemnetur In expẽſis in duplum parti reſſarciendis eadem Sententia, qua reus abſoluetur, vltra pœnas a Iure Inflictas.

R ei carceribus mancipari non poſſint pro aliqua Imputatione, niſi ex ea Ingeratur pœna corporis afflictiua. §. Pari modo non fiant deſcriptiones bonorum, niſi pro delictis pro quibus veniant confiſcanda bona.

M ortuorũ damnari memoria, Bona ve eorũ publicari nõ poſſint, prætextu alicuius delicti, Niſi in caſib⁹ a Iure cõmuni permiſſis.

E x cauſa Iuramenti In Iudicio delati, ſiue In cõtractibus qbuſcũq; facti, vel cũ cridis factis noie priuatorum,

rum, quis cõtradicat, In casibus in qbus põt ꝓcedi de Iuramẽto falso, Iuramentũ nõ possit dici falsum, seu nõ verũ, Nec aliter cõtra eũ, qui iurauit, quouis modo procedi, Nec puniri possit ciuiliter, nec criminaliter, nec ex officio, nisi dicatur Infra mensem vnũ continuum a die Iuramenti præstiti.

Si In eadẽ Iurisdictiõe duo, vel plures Iudices cõcurrant, cõtingatq; pro eodẽmet delicto per vtrũq; Iudicẽ ꝓcedi, Ille qui ex ipsis prior ꝓcessum Incohauerit, ipsum ꝓsequatur, & finiat, alteriq;, Interdictũ sit, ea de causa ꝓcedere. Q d si super præmissis dubiũ oriatur, adinuicẽ acta cõferant, vt ex eis cognosci possit, quis prior ꝓcesserit, Et intelligatur prior ꝓcessisse, q primus inqsitionẽ trãsmiserit, Q d si eadẽ die concurrant transmissio, & captura rei, preualeat in procedendo Iudex capturæ. Volumus tamen q; in præmissis casib⁹ præferatur Ille Iudex, qui de grauiori delicto Inquirat.

In causis criminalibus consilium sapientis nõ detur, quibuscũq; statutis ciuitatũ, & terrarũ nõ attentis.

Iudices in causis capitalibus, & grauibus, in quibus pœna corporalis est Imponenda, ipsimet testes examinẽt, Et notarij Iussu eorũ Iudicũ præsentium, & dictantiũ, eorũ testium attestatiões In scriptis redigant, sub pœna notario decẽ aureorum ꝓ qualibet vice, Et alia grauiori, arbitrio Pricipis, vel Senatus. Hoc tñ nõ pertinet ad testes assummendos ad Informationẽ curiæ ante formandã Inquisitionem. §. Omnes tamẽ hi testes plene, & perfecte examinãdi sunt, ẽt super gñalib⁹, & eorũ dicta Integre describẽda, Ad hoc vt sciri possit q̃nta fides sit eis adhibẽda.

Omnibus Iusdicẽtib⁹ Interdictũ est ꝓcedere per præcepta pœnalia cõtra Imputatos de maleficio, ex p̃ssa,

vel nō exp̄ſſa cauſa, Incōſulto Senatu, Sed ꝓcede re habēt ſeruatis ſeruādis. §. Nec ēt admittere poſſunt delatiōes criminū, niſi Is q̄ deferat, nomē & cognomen exprimat, Nec ſuper eis alio modo ꝓcedi poſſit, Et ſi ꝓcedatur, Proceſſus ſit nullius valoris, & momenti, Iudexq; puniatur arbitrio Principis, vel Senatus.

Omnes Iuſdicētes teneātur in fine cuiuſlibet mēſis, Quæſtoribus extraordinarijs omnia nomina & cognomina reorū delatorū trāſmittere, vbi de Intereſſe Fiſci agi poſſit, Exprimātq; qualitatē delictorū, Et qui ꝓceſſus expediti fuerit, expediēdiq; ſint, ſub pœna amiſſiōis ſalarij triū mēſiū, quotiēs Id nō obſeruauerint, Fiſco applicāda. §. Finitoq; officio, a loco officij nō diſcedēt, niſi prius præſentibus Aduocato, & ſindico Fiſcalib⁹, Et ſindicis, vel Rationatorib⁹ Ciuitatū, ſi Intereſſe voluerint, curauerint, q̄ omnia acta, & ꝓceſſus, ac reſcripta remaneāt penes notariū officij, Si In officio pſeuerēt, Sin min⁹ omnia præmiſſa per Inuentariū conſignentur notario ſucceſſori, Qui de eis bonā rationē teneat, Et anteceſſori ſuo, pro his, de debitis emolumētis rñdeat.

Et quia quādoq; ad falſas relatiōes ſeruitorū, & executorū, ꝓ ꝓhibitis executiōibus, vel ablatis pignoribus, cōtra Inſontes ad Inquiſitionē, & quod peius eſt, ad cōdemnationē, Iuſdicētes ꝓcedunt, Ideo ſancitū eſt, eos a præmiſſis abſtinere debere, niſi hi ſeruitores, & executores ab officialibus legitimas licētias pignorādi, Inſcriptis habeāt, Et huiuſcemodi ꝓhibitiones, vel pignorū ablatiōes factæ fuerint in præſentia cōſulis loci, vel antiani patrochiæ, vbi eorū copia haberi poterit, Sin minus, in duorū teſtiū Iuratorū pſentia, Vbi hec in ciuitate, Caſtro, Bur

gò, Vel villa mœnib⁹ circōdata acta sint. §. In villa mœnibus nō circōdata, Vel loco, Aut caplina, quæ cōsulē nō habeat, sufficiat vnius testis Iurati præsentia, vltra seruitorem, & famulum. §. Processus alio modo q̄ præmisso facti, non valeant Iudicesq; contrafacientes Incidant in pœnā aureorū decē ꝓ quòlibet, & qualibet vice, Fisco applicādā, Et aliā grauiorem, arbitrio Principis, vel Senatus. §. Consules & antiani reqsiti a seruitore, adesse teneātur, sub pœna aureorum trium, quotiens contrafecerint.

In casibus, in quibus condemnatio pecuniaria faciēda est, vbi adsit pax, vel remissio offensi, aut ei⁹ hæredum, & successorum, aliquo modo ꝓcedi nō possit, Nisi hi sint, in qb⁹ ex officio ꝓcedere cōcessum est.

Sancitum est, ꝙ vbi agitur de tertio furto, vel vlteriori, Furi remissionē partis non prodesse.

Iudices In causis damni dati, Ita demum ad expeditionem deuenire possunt, si citatio peremptoria ad Instantiam partis transmissa fuerit, Et parte Instante, Et non alio modo.

Procedant Iusdicentes contra absentes Imputatos de aliquo crimine, Eosq; citabunt ad domum vbi habitant, si certam habitationem In eorum Iurisdictione habuerint, ꝙ si non habuerint, citentur in ciuitate, vel terra, In qua, seu eius territorio, delictum commissum est, & ad valuas, Ecclesiæ maioris Illius ciuitatis, vel loci, Et Item citandi sunt ad loca publica, & solita, illius ciuitatis, vel terræ vbi de crimine cognoscatur, voce præconia In locis, vbi proclamationes fieri solent. §. Q̄d si quis deliquerit extra Dominium in casibus, In quibus procedi potest, & certam habitationē non habeat in Dominio, citetur In forma absentis, & pro prima vice, duo agnati eius,

Si agnatos habebit, Vel citãdus est per litteras sub
sidiales, Si Ita Iudici videbit᷑, Hocq; modo citati, le
gitime citati sint, & Intelligãtur, Qui si in terminis
assignatis nõ cõparuerint, ponãtur in bãno, In quo
ipsis aliquo termino assignato, Si in cõtumacia per/
seuerabunt, & cõparere negligant, habeantur ꝓ cõ
uictis, & cõfessis, Et per sententiã diffinitiuã cõdem
nentur in pœnis ex cõstitutiõibus, & ordinibus sta
tutis, Et fiat executio per eos Magistratus, ad quos
spectat. §. Bonaq; eorum reorum publicẽtur Iuxta
formam constitutionum.

q pro iniuria verbali p[ro]cedi nõ possit p[er] Iudices nisi ad q[ue]relã partis.

I noleuerat abusus, ꝙ ad denunciã consulis, vel An/
tiani, Aut ad simplicẽ querelã partis cũ Iuramento,
per Iusdicẽtes Inquisitiões formabantur pro Iniuria
verbali, Ea propter sancitum, est pro Iniuria verbali
non nisi ad querelam partis procedi posse.

A sententia lata In causa criminaliter mota, & crimina
liter decisa, siue Interlocutoria, siue diffinitiua sit, ẽt
respectu Interesse partis In ea sententia cõpræhẽsi,
nõ possit per quẽpiã appellari, querelari, nec de nul
litate dici, nec In Integrũ restitutio peti, nec alio Iu/
ris remedio vti, Sed executioni mittatur. §. Possit
tamẽ haberi recursus ad Pricipẽ, vel Senatũ, Qui
secũdũ qualitatẽ casuũ ꝓuidebit. §. Sed quia ali/
quãdo cõtingit, ꝙ damnati per sentẽtiã, in cõtuma/
ciã latã, omni remedio destituri, Ad senatum cõfu/
giũt vtsupra, Vt omnibus modis sibi ipsis cõsulãt,
Petẽdo litteras ad nouas defensiones, & reuisionis
eiusdem sententie, vel ex longo Interuallo post sen/
tentiam, expectata Interdum morte testium, & per/
sonarum de crimine Informatarum, Et etiam per
prius obtenta pace ab offensis, vt his artibus senten
tiam elidant, & Impuniti remaneant. Ea ꝓpter san/

citũ est, Senatũ nostrũ diligenter animaduertere debere anteq̃ has litteras cõcedat, Naturã criminis, Indiciaq;, Ac diuturnitatẽ tẽporis post sentẽtiã considerare, Et an in petente calumnia sit, Secũdũq; qualitatẽ casuũ, eas litteras quãdoq; cõcedere, vel denegare. §. Non Intelligantur tamen litteræ prædictæ ad nouas defensiones habere effectum quoad bona, lapso anno a die sententiæ. §. Concessis per Senatũ litteris ad nouas defensiones, Iudices cõtra reum ad quæstiones, & torturã, nõ deueniant Senatu Inconsulto, Sed referant Iuxta ordines. §. Hæc constitutio etiam ad condemnationes pecuniarias pertinet, Intra tamen annum a die sententiæ numerandum.

IN QVIBVS CASIBVS CRIMINALITER PROCEDI NON POTEST.

SCIANT Capitaneus Iusticiæ, Et omnes Iudices, quantũcũq; amplã auctoritatẽ habentes, circũscriptis omni auctoritate, & arbitrio, si quod haberent, vltra Ius, eis nõ licere, sub pœna Indignationis Principis, cõtra quẽpiã ꝓcedere per q̃relã, denunciam, vel accusationẽ, Nec alio quouis modo ꝓ aliqua re, vel cã, seu asserto delicto, quæ vel quod sumi possit ex negocio, quod originẽ habuerit a cõtractu, & sapiat naturã cõtractus, Et vbi alio modo processum foret, Is ꝓcessus ꝓ nullo habeat̃, Sitq; nullius efficaciæ, valoris, & momẽti. §. Hæc tñ sanctio non compræhendit casum vbi vis Interuenit, Nec etiam vbi contractus dolose Initus reperiatur. §. Tenentur quoq; Iusdicẽtes ꝓbatiões Inquisiti, volentis ꝓbare rem habere originẽ a cõtractu, admitte

re,absq; eo q; se in carceribus cōstituat,Ipso tñ fide/iubente de fuga nō facienda,Et de se constituendo,casu quo postea teneretur se constituere,sub pœna arbitrio Iusdicentis Imponenda,attenta semper rei & personarum qualitate.

DE CRIMINE LAESAE MAIESTATIS.

IN omni crimīe læsæ Maiestatis,Rebellionis ve,Siue turbatiōis status,Rei citandi sunt ad domū soli/tæ habitatiōis tempore delicti, & Illa cessante,vbi aliquando habitare consueuerunt tempore tamen cōmissi delicti,& ad loca publica illius Ciuitatis,vel loci,In forma,In qua absentes citari solēt,Hisq; cessantibus,in loco delicti,Et ad loca publica eiusdem Iuxta solitū locoꝝ,Q d si delictū extra Dñiū cōmittat,certaq; non esset habitatio delinquentis,vel vbi habitare consueuerat,citandus est in loco originis ꝑpriæ,vel paternæ,Nec nō ad loca publica Iuxta solitū ipsius loci. §.Possit quoq; fieri citatio tā per edicta,q̄ alio modo,In casib⁹ tamē a Iure permissis. §.Iudices in ꝑmissis cōsyderare debēt in dāda dila/tione maiori,vel minori,habita ratione vbi sit, vel verisimiliter esse possit citādus,Et Insuper ꝓcedere possunt per Accusationem,denunciationē,Inquisitio/nem,& aliter,etiā per præcepta pœnalia,Sub pœna confessi,& conuicti criminis,summarie,ac ipsa facti veritate attenta,Omnibus Iuris,& statutorū solemnitatibus omissis.

Quicūq; crimen læsæ Maiestatis,Vel rebelliōis commisserit,Is ipso Iure crimen læsæ Maiestatis,& re/bellionis Incurrisse Intelligatur,vltimoq; supplicio

afficiatur,& bona eius Fisco applicata Intelligantur, vltra alias pœnas a Iure cõmuni Impositas. §. Non possittamen post mortem ꝓcedi, Nisi in casibus alias a Iure permissis.

Si qs psonã Pricipis, Vel locũtenẽtis gñalis offenderit, vel offendere attẽptauerit, aut praticauerit, tam Ipse, socij, & participes, q̃ horũ cõscij, q nõ reuelauerint, scindãtur In frustra, locisq; eminentioribus ciuitatis affigãtur, donec cõsumpta erũt, Bonaq; eorũ allodialia & pheudalia cõfiscentur, Et sentẽtia, ẽt In cõtũaciã lata, oĩbus p̃iudicet. §. Ascẽdẽtes vero, & descẽdẽtes, Ac alij, secũdũ iuris cõis formã puniãt.

DE RAPTV MVLIERRM.

RAPTORES, mulierũ honestarũ, aut eis vim Inferẽtes, ẽt si copula nõ sequatur, pœna capitis puniendi sunt, Ita ꝙ moriãtur, Et ẽt cõfiscationis bonorũ. §. Et nõ solũ Ipsi, sed etiã eisdẽ pœnis teneantur, hi qui eos comitati fuerint, vel ad Id auxilium, consiliumue, & fauorem dederint.

Imputatus de raptu, aut de vi mulieri Illata minime ꝓbare possit eã fuisse Inhonestæ vitæ, modo rapta, aut vim passa, habitaret cũ patre, aut matre, vel marito, aut fratribus, aut patruo, vel Auunculo, aut amita, Et ẽt si sola habitaret, & eã in vicinia hõestæ vitæ existimari p duos ĩtegre opiniõis testes ꝓbetur, Et si cõtrariũ in dictis casib⁹ ꝓbatũ fuerit, non releuet, Quinimo accusati, cõplices, & auxiliatores, pœnis ex præsentibus constitutionibus, & a Iure communi, Illatis puniantur. §. Cæterum omnes, qui de vi, aut mulierum quarumcumq; raptu, ẽt ꝙ prostitutæ sint, rei fuerint, Necnõ participes, & auxilia

tores, puniri poterunt non solum Iuxta Iurium municipalium dispositionẽ, Sed, pro arbitrio Principis, vel Senatus, etiam corporaliter, secundum qualitatem delicti, & personarum.

DE BANNITIS, ET RECEPTATIONIBVS BANNITORVM.

QVOTIENS aliquem pro crimine præsentẽ, vel cõtumacẽ bãniri cõtigerit, Is publicet in locis solitis, & in albo apud officiũ Iudicis bãnientis describatur, cum causa, & delicti qualitate. Insuper vbi in Ciuitate, Vel ducatu Mediolani bãniantur, Iudices quãtumuis separatam Iurisdictionem habẽtes, curent cũ effectu intra dies octo Immediatos post bannũ, bãnitos similiter describi In albo Panigarolarum, In aliarũ vero Ciuitatũ Territorijs, aut districtibus, In albo Prætoris Illius Ciuitatis, In cuius Territorio, aut districtu Iusdicẽt. Et hoc sub pœna priuatiõis officij, Et alia grauiori, arbitrio Pricipis, vel Senatus.

Nulla persona cuiuscunq; status, & conditionis sit, audeat, vel præsummat, scienter receptar, vel permittere q; In suo, vel super suo receptet aliquis bãnitus, vel cõdẽnatus de aliq̃ ciuitate, vel terra huius Dñij de aliquo crimine, ex quo pœna mortis, mutilatiõis mẽbri, seu ẽt alia pœna sanguinis veniat Imponenda, Nec Ipsis bãnitis præbere aliquod cõsilium, nec auxiliũ. Q đ si cõtrafecerit, Ipso facto Incurrat similẽ pœnã, quã bãnitus pati deberet. §. Si fuerit commune, & collegiũ, vel vniuersitas, quæ bãnitum vel cõdẽnatũ, receptauerit, vel ei dederit auxiliũ, vel cõsiliũ, & Intelligat auxilium dedisse, cum in eorum

locis bãniti per biduũ steterint, cõdemnẽť In pœna aureorũ ducentũ, Et grauiori, arbitrio Principis, vel Senatus. §. Pheudatarij quantãcunq; latã cõcessionem, & exemptionẽ habeãt, Et etiam Cõmunia, & vniuersitates, quæ gaudeant priuilegio Immunitatis, vel Exemptionis, non præsummant bãnitos ex quauis causa, scienter in eorũ domibus, Terris, villis, & castellis, ac Iurisdictiõe, receptare, Nec eis dare Auxiliũ, vel consilium, Sub pœna, si Pheudatarij sint præsentes in loco, amissiõis Pheudi, Priuilegij, Immunitatis, & Exemptionis concessorum a Principe, etiã ex pacto, vel cõuentiõe, vel aliter quouismodo, Etiã q; clausulã derogatoriã habeant, Et alia pœna grauiori, arbitrio Pricipis, vel Senatus, In q̃s Ipso Iure, & facto Incurrãt. §. Pœnis prædictis præmissi non tenebuntur, si bannitos detinuerint, & Iudici ad quem spectant, consignauerint ea die, vel sequenti. Et vbi ob potentiam bannitorum eis resisti non possit, sufficiat, q; in eo termino Iusdicenti notificẽt. §. Vbi vero domini absentes sint Officiales, Potestates, Et Castellani eorum, necesse habẽt bannitos Ibi cõmorantes detinere, etiã q; non sint banniti in dictis locis, & Pheudis, Et statim moneant Principẽ, Vel locũtenẽtẽ, Aut senatũ, Nec etiã audeant receptare bannitos, minus eis dare auxilium, vel cõsiliũ, pœna qua supra. §. Puniantur q; officiales præmissi priuatiõe officij, Ita q; Intra triẽniũ nõ possint ãpli⁹ ipsum officiũ exercere, Et alia grauiore pœna, ẽt corporali, arbitrio Pricipis, vel Senatus.

Capitanei, tam peditũ, q̃ equitũ, In eorũ turmis, bannitos ex causa capitali in Dominio nõ habeãt, Q đ si habuerint, & nõ expellant, vel Capitaneo Iustitiæ non consignent, eadem pœna, qua bannitus,

omni excæptione remota punientur.

Imputati de receptatione alicuius banniti, non excusentur ex eo, q̃ probent tolleratos esse bannitos, nisi probent tollerantiam a Principe, Locũtenente, vel officialibus Ciuitatum habentibus merum & mixtum Imperium.

Banniti ab officialibus eorum qui separatam Iurisdictionem habent, Intelligantur banniti a toto Dominio, & e contra.

Non possint Iusdicentes procedere pro receptatione bannitorũ, Vel auxilio, aut cõsilio eis dato, Contra parentes pro filio, Socerum & socrũ pro genero, Et nuru, & e contra, Vxorem pro marito, aut e contra, Nec cõtra fratrem pro fratre In eadem habitatione cõmunionẽ habẽte, Pricipe, aut Senatu Incõsulto.

DE POENIS.

QVICVNq; falsificauerit, vel falso mutauerit, sigillum, litteras, Instrumenta, vel scripturas Principis, Locũtenentis ve, Vel senatus, Vel falsum circa præmissa, vel aliquod præmissorũ, cõmisserit, Igne comburatur, Ita q̃ moriatur. §. Modoq; præmisso veneficos, & assassinos, puniri sancitum est.

Latrones viarum, & hostili more Inuadentes territoria Principis, & vias publicas, si homicidium nõ cõmisserint, hoc modo puniãtur, vt vinctis manibus, ad caudam vnius equi alligẽtur, & per publica loca illius ciuitatis, vel loci, vbi pœna Imponetur, ducantur ad locum Iusticiæ viui, horis quibus maior pars hominum conuenire solet, Et furcis suspẽdan dantur, laqueoq; Inibi vitam finiant. §. Si vero robariam & homicidium cõmisserint, vel homicidium

tantum,

tantum, grauiori pœna plectendi sunt, Nam postq̃ ad locũ Iusticiæ modo præmisso ducti fuerint, Ibi cum textura membrorum suorũ in rota lignea Intertexi debẽt. §. Occidẽs dolose dominos, Vel personas, cum quibus habitat, & morã trahit, Vel vxorem, aut liberos, aut aliquem prædictorum, aut alicuius eorum, eadem pœna puniatur. §. Dantes ad præmissa In præsenti sanctione compræhensa scienter, & dolose ad Id auxilium, vel consilium, eisdem pœnis teneãtur. §. Receptãtes scienter prædictos, vel aliquẽ Ipsorum, ducantur viui ad caudam equi ad locum Iusticiæ, & Ibidem laqueis furcis suspendantur, donec animam emittant. §. Hi tamen receptatores puniendi non erunt, si Infra secundam diẽ post receptationem, delinquentes Iudici cõpetenti cõsignabunt, Vel operam efficacem nauauerint, vt consignentur. §. Bona, res, & Iura præmissorũ omnium ex tẽpore cõmissi maleficij Ipso Iure, & facto publicata, & confiscata sint, & esse Intelligantur Fisco, secundum formam aliarum constitutionum.

Quicunq; cuiusuis sexus In mortem alicuius coniurauerit, siue sequutus fuerit effectus, siue nõ, Et quicunq; huiuscemodi cõiurationis, & tractatus particeps erit, citra spem remissionis laqueo vitam finiat, Aut capitis amputatione puniatur, Ita ꝙ moriatur, Bonaq; omnia Fisco, secundum aliarum cõstitutionum formam, deuoluantur. Si quis vero horũ participum huiusmodi tractatus, & coniurationis, eam anteq̃ effectũ sortiatur, detexerit, Is qui primus detexerit, ab omni tam personali, q̃ reali pœna, solutus & liberatus Intelligaẽ, Et ei in præmiũ quarta pars bonorum pricipalis, Et auctoris coniurationis detur. §. Vbi tamen aliquis eorum, Qui tñ princi-

palis nõ sit, Et ex causa prædicta exul fuerit, alterũ ex ea cã exulẽ, tã In Dñio q̃ alibi occideret, Vel viuentẽ, In potestatẽ Principis consignaret, ei quoad personã gratia fiat, dum tamen In casu, quo sequutũ sit homicidiũ, pacem habeat, Et si ipse exul non fuerit, possit alium ex pari causa exulem nominare, & liberare. §. Pheudatarij, Et quicũq; alij subditi sciẽter alicui ex huiusmodi homicidis Auxiliũ dantes, vel vbi præsentes sint, In Domo, vel in loco inpheudato admittentes, Incurrant eãdem pœnam, quam homicida, Pheuda, Iura, actiones, bona, & donata a Principe quocumq; tempore, Ipso Iure amittant. §. Sub eadẽ pœna tenẽtur eos capere, & officialibus consignare, Quod si facere non poterunt, in tempore detegant, aut denuncient.

Mandãtes, extra rixam homicidiũ, Aut aliud quoduis maleficium, cõmitti, Etiã si homicidium, vel aliud delictum nullo modo sequatur, nec attemptetur, puniantur ea pœna, quæ ipsi mandatario, casu quo delictum cõsumasset, Imposita esset. §. Eadem quoq; pœna tenentur Mandatarij, qui siue gratis, siue pretio, vel alio quouismodo, mãdatum suscipient extra rixam homicidium, gladio, vel veneno, aut alio quouis modo, comittẽdi, Etiam si homicidiũ ipsum, nõ sequatur, seu attemptetur, qua puniri deberẽt, si homicidiũ perpetrassent. §. Q d si nec vulnus, nec cõsumatio criminis Interuenerit, liceat mandantibus post factum mandatũ pœnitere, & Illud reuocare, Modo tñ ex eo mãdato, aut ei9 causa, factũ, aut attemptatum delictum non sit, Aut ante mandati reuocationem Iudici delatio facta non fuerit, Et reuocatio mandatario Infra Illud tempus, re Integra Intimata fuerit. §. Mandatarijs quoq; permissum est,

(vbi

(vbi tamen homicidium cõmissum, vel attemptatum non sit,) post suscæptum mandatum pœnitere, Et eam mãdati susceptionem reuocare, Quibus per mandantem, mandatarium ve, nõ seruatis, pœnitentia, nec reuocatio, dati, vel suscepti mandati, allegari, nec ipsis opitulari possit. Ipsisq; mandantibus, & mandatarijs onus Incumbat probandi pœnitentiam, & reuocationem, dati, suscepti ve, mandati, modo quo supra. §. Si mandatarij crimen deferant, & ex delatione mandantes conuincantur, ea que cõuenta erunt Inter ipsos & mandantes, & tantumdem de bonis mandãtis In præmium delationis habebunt. §. Qđ si se gratis obtulerint, cõdemnatione sequuta, tenebitur Fiscus ex bonis mandantis, eisdem viginti quinq; aureos dare, Et etiã maiorẽ summam, arbitrio Principis, vel Senatus, Inspecta qualitate facti, & personatum. §, Qđ si mandans mandauerit homicidium, vel aliquod aliud delictum cõmitti, & mandatarius recuset, mandans puniatur etiam vsq; ad mortem Inclusiue, arbitrio Principis, Vel Senatus.

Homicida capite puniatur, Ita ꝙ moriať. §. Et tamq̃ homicida puniatur quicumq;, etiam non sequente morte, tantũmodo vulnerauerit, aut insultum cum telo euaginato fecerit, animo tamen deliberato occidendi, etiam si non lædat, vel occidat. §. Pari modo Intelligatur quicunq; huiuscemodi pensato maleficio auxilium dederit, consilium ve, q̃uis etiam Is manus ad opus non extendat.

Quicunq; sciens aliquem velle cõmittere homicidium, vel aliud delictum, pro quo veniat Imponenda pœena mortis naturalis, eũ receptauerit ante cõmissum delictum, vel aliter sciens ad Id auxilium

præstiterit, puniatur ea pœna, qua principalis pu-niendus esset, §. Receptans autem sciens post de-lictum puniatur pœna cētum aureorū, Vel trium Ictuum, funis, Et grauiori, arbitrio Principis, vel Se-natus. §. Si quis vero auxilium In rixa ad delicta præmissa cōmittenda dederit, puniatur arbitrio Iu-dicis Iuxta qualitatem facti.

Si quis ex proposito aliquid fecerit, vt ex eo sequatur abortus, vbi fœtus sit animatus, puniatur pœna vlti mi supplicij, & confiscationis bonorum. Q đ si fœ-tus non sit animatus, puniatur secundum qualita-tem facti, arbitrio Principis, vel Senatus. §. Vbi ve-ro non ex proposito, ex quo sequatur abortus, Sed alio modo aliquid fecerit, propter quod abortus se-quutus sit, pœna arbitraria, etiā vsq; ad mortē, arbi-trio Senatus puniendus est.

Iudæus carnali copula mulierem Christianam co-gnoscens capite puniatur, Ita q moriatur, Et eius bona confiscentur. §. Idem seruetur In Christiano Iudæam cognoscente. §. Mulieres vero arbitraria pœna puniantur.

Mulier adulterium cōmittens, puniatur secundū for-mam Iuris municipalis, Et vbi eo Iure cautum non sit, Arbitrio Principis, vel Senatus punienda est.

Parentes filiam prostituētes, Et quilibet eorum, virgis cedātur, Et etiam grauiori pœna, arbitrio Principis, vel Senatus, puniantur.

Matrimonia clandestina esse non debent, Sed cum In teruentu parentum, & affinium vtriusq; partis fa-cienda, secundum antiquas, & bonas consuetudi-nes, Verum Innotuit multa clādestine In hoc Do-minio fieri. Ideo huic morbo occurrētes, Sancitum est, Neminē operam dare debere, vt puellæ nubi-

les

les minoris ætatis annorum decem octo, (quæ tamen viduę non sint) sponsalia, vel matrimoniũ tractent, vel de facto contrahant, sine licentia patris & matris (vbi tamen mater ad secunda vota non transiuerit) Et In subsidium, duorum ex proximioribus agnatis, sanguine cõiunctis, Et in eorum defectum, cognatis, Q đ si cõtrafactũ fuerit, Maritus dotẽ nõ lucretur, nec antenuptialem donationem, nec quicquid aliud ex bonis, vel Iuribus ipsius vxoris, virtute cuiuscũq; contractus, vel vltimæ voluntatis, aut Iuris municipalis, Etiam q; ex post cõsensus parentum, vel agnatorum, aut cognatorum accesserit. §. Idem habeat locum In muliere maritum filiumfamilias ducẽte, minorem annis viginti, sine consensu patris. §. Omnibus prohibitũ est In huiuscemodi clandestinis matrimonijs se Intromittere, vel Interesse, sine cõsensu parẽtũ, & vt supra, Nec eos clandestina matrimonia cõtrahentes hospitari, sub pœna aureorum ducentum, Et alia grauiori pœna, arbitrio Principis, vel Senatus. §. Notarij contractus aliquos in præmissis, vel occasione præmissorũ conficere nõ possint, sub pœna priuatiõis officij, Et alia grauiori, arbitrio Pricipis, vel Senatus Imponenda.

Carnali copula cognoscens monialem professam, Incedenrem tamen in habitu, In monasterio, siue extra monasteriũ, capite puniatur, Ita q; moriatur. §. Cuicumq; etiã layco Interdictum est sine Episcopi, vel superioris, licentia speciali, monasterium monialium Ingredi, de die, nec de nocte, sub pœna aureorũ centum pro prima vice, Pro reliquis, pro qualibet earũ In ducentis aureis condemnetur, Et Ictibus tribus eculei plectatur, Pœnaq; prædicta pecuniaria pro duabus partibus Fisco, Pro tertia accusatori cedat,

Et si quis monitus Iterato accesserit, puniatur pœna confiscationis bonorum, Et etiam grauiori, arbitrio Pricipis, vel Senatus, Isqꝫ accusator secreto tenebitur, si voluerit. §. Eademqꝫ pœna tenebitur, qui sine superioris licentia, monialem hospitio accipiat, vel In domo teneat.

Q uicunqꝫ ensem, vel gladium animo aliquem offendēdi, ad p̄sentiā Pricipis enudauerit, capite puniatᷣ, Ita ꝗ moriatur, Et bona oīa cōfiscentᷣ. §. Si vero Id actū fuerit Inloco vbi Priceps habitat, & exinde percussio cū sanguine facta fuerit, eadē pœna puniatur, vbi Vero sanguis nō exiuerit, ēt si delictū cōsumatū nō fuerit, ei māus, In qua magis potest, abscindatur. §. Si autem quis In curia, In qua Senatus, & cœteri Magistratus resident, Et In platea, quæ e regione curiæ est, ensem, vel gladium enudauerit, & percussionē cum sanguine fecerit, amputetur ei manus, In qua plus potest, Si vero nō percusserit, amputanda ei māus est, In qua minus potest. §. Q uicunqꝫ vero in præmissis locis, sine armis, pugno, vel manu, aliquem percusserit, & sanguis exiuerit, Ictibus tribus eculei plectēdus est, Et carceri per mensem mancipādus, Et alia grauiori pœna, secundum eorum locorum qualitatem, arbitrio Principis, Vel Senatus, puniēdus, Si sanguis autem non exiuerit, Ictibus duobus funis, Et alia grauiori vtsupra plectendus est. §. Vbi autē fuste, baculo, vel lapide, aliquē percusserit, & sanguis exiuerit, præmissa pœna duplicanda est, Et pari modo duplicanda est, si sine sanguine Id factum sit.

A butentes armis, si fuerit de die, condemnetur in tribus aureis, si de nocte, duplicetur pœna.

S odomitæ, tam agentes q̄ patientes, Igne cōburātur.

Si

Si quis fecerit robariam pecuniæ, vel rei valoris excedentis dimidiam vnius aurei, extra ciuitatē, vel burgos, villas ve, & cassinas, ac domos habitatas, furcis suspendatur, Ita q̄ moriatur, Si vero fuerit minoris quantitatis, puniatur arbitrio Iudicis, In ære, vel persona, Cōsyderata qualitate personarū, & delicti. §. Si vero robariam fecerit, In ciuitate, burgo, villa, cassina, aut domo habitata, pecuniæ, vel rei excedentis summam quinq; aureorum furcis suspendatur, Ita q̄ moriatur, A dicta summa Infra, puniatur pœna pecuniaria, vel corporali arbitraria pro prima vice citra mortem, Pro secunda vero, vel pluribus, etiam vsq; ad mortem Inclusiue. §. Et quia per statuta ciuitatum, & locorum cautum est, q̄ Communia teneantur ad resarciendum damnum, vbi delinquens non reperiatur, & quibusdam aliis casibus, Ideo sancitum est, q̄ communia prædicta, non teneantur ad resarctionem damni In his, que tempore belli committentur, Vel quādo alias per homines ipsorum cōmunium resisti non potest.

Quicunq; fecerit, vel fieri mandauerit cartam falsam, vel acta publica falsa, vel falsificauerit, aut falsificari mandauerit, cartam, vel condemnationem, aut attestationes, vel confessionem, aut testes, vel acta publica, vel alias scripturas, In toto, vel pro aliqua parte, super quantitate, re, vel Iure non excedente quantitatem aureorum viginti, condemnetur pro prima vice In quadruplum, Et per triduum continuū mitra vinctus producatur in publicum. §. Pro secunda vice sit pœna amissionis manus, Et pro tertia ignis. §. Ab aureis viginti

vſq; in quingẽtos auri, Pro pria vice ſit pœna amiſ-ſionis manus potentioris, Pro ſecunda ignis. §. Si quingentos aureos excedat, ſit In arbitrio Iuſdi-centis reum condemnare, Pro prima vice, in amiſ-ſione manus, vel Ignis, Inſpecta qualitate facti, & pſonæ, Pro ſecũda vero vice, oĩno ſit pœna Ignis.

Si quis falſum teſtimonium dixerit, vt aliquis con-demnetur in cauſa criminali, puniatur ea pœna, qua puniendus eſſet Ille, contra quem falſum te-ſtimonium dixerit, ſi delictum, de quo Imputa-tus erat, commiſiſſet, Modo pœna minor non ſit, q̃ linguæ abſciſionis. §. Vbi vero pecuniaria pœ-na mulctandus eſſet, Is teſtis mitra vinctus pro-ducendus eſt In publicum, & lingua priuandus. Econuerſo ſi quis In cauſa criminali falſum dixe-rit, vt quis nocens abſoluatur, puniatur Illa pœ-na, qua Ille puniendus erat, vbi corpus afficiat, ſin-minus, ſi pecuniaria ſit, priuetur lingua. §. Eiſdem pœnis teneantur, qui ſcienter, & doloſe In cauſa criminali falſum, vel falſos teſtes produxerint, vel eis ſcienter, & doloſe vſi fuerint, Poteruntq; Inter-rogari, ſi velint vti dictis teſtium, vel teſtibus, Et Interrogati, ad terminum per Iudicem ſtatuen-dum, reſpondere teneantur, Q đ ſi non reſpon-diderint, habeantur perinde, ac ſi nollent vti. §. Vlterius teſtis falſum dicens, Et eum ſcienter vt ſupra producens, Inſolidum teneantur, Vnica ta-men ſolutione ſufficiente realiq;, & perſonali actio ne, ad reſarciẽdum damnum, & Intereſſe cauſa-tum ex cauſa præmiſſa. §. Si quis vero falſum di-xerit, vt quis abſoluatur, vel condemnetur, in cau-ſa ciuili, amputetur ei lingua, Eadẽq; pœna tene-

bitur producens,& vtſupra,Et quilibet eorum In-ſolidum tenebuntur ad ſatiſfactionem damni. §. Punientur etiam hiſdem pœnis qui ſolicitauerint, aut operam dederint,vel conſilium,vt quis teſtimonium falſum dicat.

Omnibus ciuibus,& Incolis ciuitatum, & locorum Dñij,quacũq; dignitate fulgeant, Interdictũ eſt,ne per ſe,vel per aliũ,dirrecte,vel per Indirrectũ, creari ſe faciant ciuem,Incolam,vel burgenſem,ſocium, confœderatum,aut ſubditum,aliarum ciuitatum,& terrarum,huic Dñio non ſuppoſitarũ,neq; etiam in eis aſcribi,Q đ ſi etiã motu ꝓprio fiat, huiuſcemodi Priuilegium acceptari non poſſit,nec etiã eo vti, ſine diplomate Principis,vel Senatus,ſub pœna arbitraria Principi,In quam huic cõſtitutioni cõtrafacientes,Ipſo Iure,& facto,Incurrant.

Omnis qui a Principe ſtipẽdium habet,ſi ab aliquo, oretenus,vel In ſcriptis requiratur,ad finẽ,vt ſe abdicet a ſeruitijs Pricipis,vel ſtipẽdijs, aut fidelitate, vt cõducatur ad alia ſtipendia,vel ſeruitia,teneatur Id notificare Principi,vel officialibus,ad finẽ, vt ad eius notitiam deueniat,Et eo amplius,vbi tractetur de Intereſſe Principis,requirentem capere,ſi poſſibile erit,nec ſine licentia Principis relaxare,ſub pœna arbitraria Principis,vel Senatus,Imponenda .§. Sub eadẽq; pœna omnibus,ſiue Incolis, ſue non, ſiue ſubditis, ſiue nõ,Interdictum eſt,requirere,vel tentare aliquẽ vt remoueat̃ a Seruitijs,ſtipẽdijs,fidelitate,obediẽtia,reuerẽtia, vel ſubiectiõe Pricipis.

Nullus foſſam ciuitatis Mediolani,nec aliarum ciuitatum,locorum ve munitorum,de die,nec de nocte tranſeat, niſi per portas conſuetas, ſub pœna au-

teorum ducentum, Vel trium Ictuum funis, arbitrio Principis, vel Senatus, secundum casuũ qualitatem.

Si quis non prouocatus, nulla ve contumelia affectus, verbo, vel facto, Doctori de collegio cuiusuis ciuitatis, ex causa proueniente ab exercitio muneris Doctoratus, Iniuriam Intulerit, quicunq; Is fuerit, puniatur, vltra alias pœnas a Iure cominatas, In aureis ducentum, Pro medietate collegio Illius Doctoris, Et altera Fisco applicanda, vel In Ictibus tribus eculei, Et In hoc credatur doctori cum vno teste fide digno, Possitq; contra hos procedi, tam ad offensi querelam, q̃ collegij, Et etiam ex officio, per quemcumq; Iudicem causarum criminalium. §. Imputatus audiendus non est, nisi se constituat, Et non minus In carceribus Iusdicere tenetur, ac si Imputatus esset pro alio delicto, ex quo pœna sanguinis esset imponenda. §. Si vero huiuscemodi Iniuriã non prouocatus vt supra, & ex causa proueniente a patrocinio causarum, in aliquem causidicum de collegio notariorum cuiusuis ciuitatis huius Dominij Intulerit, puniatur in aureis quinquaginta, Pro medietate Fisco, Et altera collegio Illius causidici applicanda, Vel In pœnam corporalem, arbitrio Senatus. Pariq; modo procedatur, vt de doctore supradictum est.

Officiales condemnati ex aliqua violentia, extorsione, seu alio delicto In officio exercendo commisso, vel eius officij cã, In posterũ ad aliquod officiũ nõ admittanť, Q đ si placuerit Pricipi admittere, Id fiat p diploma mãu Principis signatum, in quo specifice

exprimãtur causæ cõdemnationis, Nec alio modo Impetrare possint officia, sub pœna priuationis officij, & confiscationis bonorum omnium, Ipso Iure, & facto, Quæ si aureos Centum non excesserint, carceri per annum Includendi sunt.

Colegijs, Vniuersitatib⁹, Et deniq; omnib⁹, cuiusuis status, & conditionis sint, Interdictum est, per se, vel per Interpositas psonas, dirrecte, nec per Indirrectũ, vẽdere, nec alienare, nec etiam per quamcumq; vltimam voluntatem expressam, aliquam rem Immobilem alicuius territorij huius Dominij mediate, vel Immediate nobis subditi, nec annuũ reditum, aut eorum vsumfructum, In personam huic Dominio nõ subditam, Sub pœna amissionis rei, sic venditæ, vel aliẽatæ, vel precij eiusdem, Bonaq; res, & preciũ, Ipso Iure, & facto, in Fiscũ perueniant, Cõtractus, & alienationes non valeant, sintq; nullius momenti. §. Notarij cõtra formam præsentis cõstitutiõis Instrumẽta rogare nõ audeant, sub eadẽ pœna, Quã si soluendo non erunt, punientur In personam, arbitrio Principis, vel Senatus. §. Per hanc tamen sanctionem non prohibetur, quin in cõtractibus faciendis Inter subditum & non subditum, hipoteca constitui possit. §. Non prohibetur etiam non subdito accipere bona debitoris sui Insolutũ, vel ab eo, vel a Iudice, Dummodo Intra ãnum subdito vendat, alioquin Fisco applicentur. §, Si contingat contra, vel præter hanc cõstitutionem, per Principem, Vel Senatum, dispensari, hæ dispensationes Intra decem dies apud Quæstores extraordinarios registrari debent, Alias nullius sint momẽti. §. Eo amplius sancitum est, q; non subditi huic Dominio alicui subdito ab Intestato succedere non possint.

Decuriones, aut alij, rebus Cõmunitatum huius Dominij administrandis præficiendi, eligantur probitate, Integritateq; Idonei, nulla factionum habita ratiõe, Q đ si secus fiat, electio sit nulla, Puniẽturq; eligentes pœna arbitrio Principis, vel Senatus, Imponenda, Aliqua cõsuetudine (quæ potius corruptela dicitur) non obstante, Et etiam Iure municipali. Et eo amplius sancitum est, ꝙ vnus ex eis nõ possit sui loco subrogare alium, Sed ad omnes subrogatio pertineat.

Si quis in tantam temeritatem ꝓruperit, vt ausus fuerit, per se, vel alium, dirrecte, vel per Indirrectũ temptare, seu corrumpere, officiales, vel Iusdicẽtes huius Dominij, puniatur in pœna aureorum ducentum, Vel trium Ictuum funis, arbitrio Principis, vel Senatus.

Qui fallacibus ludis, & subdolis artibus euellunt, & quodam modo rapiunt ex Imperitorum manibus, pecunias alea ludentes, vel alio genere ludi, In quibus fallacias adhibent, Item res vendentes adeo artificiose, vt preciosas, quæ. viles sunt, & pauci valoris, (qui vulgo barri dicuntur) Puniantur pœna pecuniaria, vel corporali, arbitraria pro qualitate, & modo delictorum, Et non solum ipsi, sed ipsis dantes ad præmissa auxilium, aut consilium.

Prohibitum est omnib⁹ Impedire, vel Impediri facere, executiões, quacũq; causa criminali, ex qua pœna corporis infligi posset, cõcessas per officiales quo modocumq;, Nec his, cõtra quos esset cõcessa executio, dare auxiliũ, sub ea pœna corporali, q̃ Imputatus detinẽdus puniẽdus erat, si Imputatio vera esset §. Q đ si id fieret ꝓ cã ciuili, vel pecuniaria, etiã criminali, est pœna triũ Ictuũ eculei, Aut ducento-

Idem vide sub titulo de accu sationibus et denunti. cap. 68 prope finem et in titt. de famil. Iusdi. c. 56 in princi pio

rum aureorum, Fisco applicandorum, Et hoc vltra damna, & Interesse. Volumus tamen, q si maior pœna a Iure cōmuni Imposita sit, Illa seruetur, Procedaturq; in præmissis per Iusdicētes, modo in executionibus faciendis sit seruata forma ex alijs constitutionibus tradita.

In hoc Mediolanensi Dominio, nemini licet, siue Is subditus sit, siue non, aliquem litteris, nuncijs ve, aut alio modo ad duellum Inuitare, vel prouocare, faciēdum In Dominio, aut extra Dominium, Vel ad dictum finem In locis publicis, vel priuatis, litteras prouocationis affigere, vel affigi facere, sine licentia Principis, vel locumtenētis, Sub pœna capitis, Ita q moriatur, Et cōfiscationis bonorum. §. Qua etiam pœna teneatur quicunq; subditus, qui alium Principem, vel Rempublicam adiuerit, vel Impetret locum duelli cum aliquo alio subdito, vel non subdito commorante In hoc Dominio. §. Et non solum præmissi eis pœnis tenebuntur, Sed etiam prouocatus, qui sine licentia Principis, vel locumtenentis, prouocationem, siue litteris, siue verbo factam, accæptauerit, Et hi qui litteras prouocationis præsentabunt, vel affigent, aut oretenus alieno nomine aliquem requirent, vel his ad Id auxilium, & consilium dederint.

Non fiant ligæ, vniones, confœderationes, sectæ, & cōuenticulæ, cōiurationes, conspirationes ve, Sub pœna corporali, vel pecuniaria, vsq; ad mortem, arbitrio Principis, vel Senatus, Qua pœna etiam teneantur participes, Nec nō auxilium, & consilium, ad Id dantes.

Causidici, & notarij falsum cōmittētes, si Principi placuerit eos In gratiam admittere, & a crimine libera-

re,ac ad priſtinos honores reſtituere,nunq̃ reſtituti Intelligantur ad officium cauſidici, vel tabelliona-tus. §. Hi quoq; ſi palam,vel occulte, dirrecte, vel per Indirectũ, fœnerati fuerint,priuẽtur officio tabellionatus,& cauſarum dicendarum, Et Ita priuati amplius reſtitui in priſtinũ nõ poſſint, Et vbi reſtitutio fiat, non valeat,& pro nulla,& Infecta habeatur.

Si Aduocati,cauſidici,notarij,& ſolicitatores, facient pactum de quota litis,applicetur res,& rei pretium Fiſco,Et ſi pecuniam pacti fuerint,tantũdem pecuniæ per eos Fiſco perſoluendum erit, Et vlterius In aureis Centum verſus Fiſcum condemnabuntur, Et etiam in perſona,arbitrio Principis,vel Senatus, Et criminaliter ꝓcedetur.§. Præmiſſi cũ cliente per menſem vnum anteq̃ patrocinium litis ſummant, nec durante lite,nec poſt finitam litem,per ſemeſtre contrahant ſine licentia Pricipis,vel Senatus, Q đ ſi cõtrafecerint, cõtractus ſint nulli,& Incurrãt pœnam amiſſionis rei,ſuper qua contractũ fuerit,a cõtrahentibus exigendam.

Si quis auſus fuerit Doctori, Magiſtratui, vel Commiſſario,coram quo litem habeat,minas Inferre,Incurrat pœnam aureorum centum, Fiſco applicandam,totiens,quotiens contrafecerit, Et grauiorem etiam,arbitrio Principis,vel Senatus.

Si quis arma prohibita ferat, vel vltra ſolitam familiam aliquos cum armis duxerit, coram Doctore, Magiſtratu, vel Commiſſario eo die, quo ſententia ferenda eſt, & ad locum vbi ferenda eſt ſententia,Incurrat pœnam, ducatorum centum pro armis, que ipſe portauerit. §. Quicumq; cum eo fuerint cum armis, pœna aureorum decem pro

quolibet eorum teneantur, Qui si soluendo non fuerint, ea pœna Insolidum a Principali exigenda est. Huius pœnæ duæ partes Fisco cedant, Reliqua accusatori.

Sancitum est, q; ne quis Magistratus alicuius ciuitatis, vel terræ, Vel qs ex cõmuni opiniõe, & fama, reputatus ex potentioribus Ipsi⁹ Ciuitatis, vel Terræ, audeat, per se, nec per Interpositã personã, dirrecte, nec p Indirectũ cõducere, Notarias maleficiorꝝ, vel dãnorꝝ datorꝝ exercẽdas, vel custodias carcerũ, Nec participare cũ cõducentibus, sub pœna quinq; centum aureorum, Fisco applicãda pro quolibet, & qualibet vice, Credaturq; accusatori, cum Iuramento, & vno teste fide digno, lucrabiturq; tertiã partem pœnæ, & secreto tenebitur, si voluerit.

Seuere puniendi sunt hi, qui salutis æternæ Immemores, Deum, Et gloriosam virginem Mariã, Sãctosq; conuitijs, & contumelijs, multis modis afficiunt. Ea propter sancitum est, hos blasphemos, & maledicentes, Deo, virgini Mariæ, & sanctis, seu alicui, ex eis, verbo, vel facto, Et siue Id faciãt Irati, seu nõ, Et In loco publico fiat, hoc modo esse puniẽdos, Pro prima vice, In aureis decẽ Pro, secũda, in aureis viginti, Quos si ĩtra triduũ nõ soluerint, virgis cedantur, vel Ictibus tribus eculei, Pro tertia vero vice lingua secanda est. §. Intelligãturq; loca publica hec esse, Ecclesia, Platea, Via publica, Hospitium, Apoteca, Vel alius locus ẽt priuatus, In quo cõgregent se homines ad quoduis negociũ, Modo tñ sint numero qttuor vltra familiã Illi⁹, cui⁹ Is locus est. §. Si vero In priuato factũ fuerit, Pro pria & secũda vice, medietate dictæ pœnæ puniẽdi sunt, Pro tertia vero In aureis vigĩti, Quos si ĩtra triduũ nõ soluerĩt, pœna

pœna blasphemiorum

corporali qua supra puniẽdi erunt, Q đ si reiterauerint, puniantur hi blasphemi pœna vltimi supplicij, Vel triremiũ, arbitrio Pricipis, vel Senat⁹. §. Eo amplius Iusdicentibus permissum est, ꝗ si eis In quolibet casuũ præmissorum atrox, vel blasphemia, vel cõuitium, visum fuerit, Senatum consulant, Qui secundum qualitatem casuum dignam pœnam, & maiorem Imponet. §. Mercatores, Et qui artificium exercẽt, Et domini, qui famulos habẽt, & audiuerint aliquẽ, vel famulum, vel artificem blasphemare, Intra vnam diem expellãt, Et itẽ Iudici deferãt, Alias eisdem pœnis, quibus delinquentes, teneantur. §. Prohibitum est etiã, ne quis permittat In eius domo publice ludere (vt vulgo dicit a Zarro) Nec alio modo In ludis prohibitis, sub pœna cõtrafacientibus, & ludentibus, Ictuum triũ eculei. §. Sacras autem Imagines Dei, virginis Mariæ, vel sanctorũ, percutientes, vel cũ Iniuria deturpantes quomodocũqꝫ, manu dextra, vel sinistra, In qua sint magis potentes, priuentur, Et secundum qualitatẽ casus grauiori pœna plectendi sunt, arbitrio Principis, vel Senatus, Et hoc ꝓ prima vice, In vlteriori autẽ, pœna vltimi supplicij, vel triremium, arbitrio vt supra puniantur. §. Antiani parrochiarum, Et consules terrarum, & locorum, qui prædicta In præsenti constitutione contenta audiuerint, vel ab alijs Intellexerint, teneantur sub pœna priuationis officij, & aureorũ decem denunciare Iudici Illius loci, In quo crimen cõmissum est. §. Iudices Mediolani super præmissis erunt Prætor, Et Capitaneus Iusticiæ, In alijs ciuitatibus, & locis, Prætores, & Iudices ordinarij, Qui In prædictis crialiter procedent, & ex officio, Et ꝓut in delictis, in qb⁹ pœna sanguinis Ingeritur,

procedi

pena pmittentis in domo sua ludere

procedi solet, & animose procedant, Causasq; Intra mensem expediant, sub pœna soluendi pœnam ex suo ære proprio, Et alia grauiori, arbitrio Principis, vel Senatus. §. Notarij eorum diligẽtes sint in præmissis, Alias In eorum sindicatib⁹ ratio habebitur, & de negligentia punientur, ac si delicta præmissa cõmisissent. §. Eo amplius Mediolani notarij notificare Intra vnam diem necesse habent Deputatis Sanitatis, querelas, & denuncias eis porrectas, sub pœna quadrupli, & suspensiõis ab officio per annũ, Et In alijs ciuitatibus, & locis, deputatis Illorũ piorũ locorum, quibus pœna applicanda est. §. Harum autem pœnarum In pecunia consistentium, medietas accusatori, Alia medietas Mediolãi officio Sanitatis cedet, Et In alijs ciuitatibus, & locis, Illis locis pijs, quibus per Præsidentes ciuitatum & locorum ordinatum erit esse applicandas. §. Accusatores secreto tenebũtur, Et dictum præmium consequentur, Ita demũ si Intra quindecim dies querelam, vel denunciam, deferant, Quæ vltra eum terminũ deferri non possint. §. Sancitum est In Ecclesia maiori Mediolãi, Et In alijs ciuitatibus, & terris, mœnijs, vel vallo circũdatis, In pricipalib⁹ Ecclesijs capsam vnã clausam poni debere, cuius clauis Mediolani erit penes deputatos Sanitatis Mediolaui, In alijs, penes ad Id Præfectos, Licitũq; sit omnibus scriptulum In ea capsa deferre, In quo contineantur nomina & cognomina prædicta comittẽtium, dies, & locus cõmissi delicti, nomina, & cognomina testium, Habebũt medietatem pœnarum de quibus supra. §. Tenẽturq; deputati singulis tribus diebus, eam capsam aperiri facere, & videre an aliq̃ delata sint, Ad effectum, vt Iusdicẽtes secundum hanc consti-

tutionem procedere possint.

Eruens oculum alicui, vel faciem aliquomodo deturpans, vel membrum abscindens, vltra pœnas a Iure mũicipali Irrogatas, puniatur grauiori pœna, etiã corporali, arbitrio Iusdicentis.

Si quis cum duabus mulieribus matrimonium contraxerit, Puniatur in quinq; cẽtum aureis, Fisco applicãdis, Vel In tribus Ictibus eculei, Et alia grauiori pœna, etiam corporali, arbitrio Principis, vel Senatus.

Si quis Incendium posuerit, vel poni mandauerit, In domo, vel loco habitato, puniatur pœna capitis, Ita ꝗ moriatur, Et confiscationis bonorum. §. Si vero Id factum fuerit In domo, vel loco inhabitato, puniatur In quadruplũ dãni, De quo stetur Iuramento damnũ passi, Præuia tamen Iudicis taxatiõe, Et ẽt alia pœna grauiori, vsq; ad mortẽ Inclusiue, arbitrio Principis, vel Senatus. §. Si quis autem ponat Incendium In aliqua re, etiam sua, Incendiumq; in alieno vagauerit, puniatur, (vltra dãnũ, de quo stetur Iuramento damnum passi, præuia taxatione vt supra) arbitraria pœna etiã corporali, arbitrio Principis, vel Senatus, secũdum facti qualitatẽ, Per detentionemq; procedi possit.

Faciens vt quis euadat e carceribus, puniatur ea pœna, qua carceratus puniendus erat, si pro delicto, ꝑ quo erat Imputatus, cõdemnatus esset. §. Si quis autem aliqd fecerit, propter quod ipse e carceribus euadat, puniatur pœnis a Iure cõmuni statutis.

Nullus corporaliter puniatut, nisi ex præsentibus cõstitutionib⁹, vel statutis ciuitatũ & locoꝝ (a Pricipe tñ approbatis) caueatꝰ, Nec extra Illos casus qs puniri possit corporaliter Incõsulto Pricipe, vel Sẽatu.

Nullus

QVARTVS.

Nullus officialis reos detentos Senatu Incõsulto, absoluat, vel condemnet, In casibus, In quibus pœna mortis naturalis, vel mutilationis membri, aut confiscationis bonorum, sequi potest. §. Quod etiam ad officiales Pheudatariorum extenditur. §. Hæc tamen constitutio non pertinet ad Iam condemnatos, Nã hos, cum in eorum potestatẽ peruenerint, absq; eo q̄ In Senatu referant, punire poterunt.

DE MVLCTIS.

MVLCTAE, si ad Instantiã partis factæ fuerint, ad Cameram non transmittãtur, nisi parte Instãte. §. Omniq; casu Irritæ sint, casu quo Inobediens ante earum transmissionem paruerit.

Non possit appellari a mulcta, sed a præcepto cominãte mulctam, Modo id tempore debito fiat. §. Possit tamen a mulctis recursus haberi ad Senatum, Iuxta aliarum constitutionum formam.

DE CVSTODIA REORVM.

DETENTI ex causa debiti non possint retineri in alijs carceribus Mediolani, q̄ male mansionis, Et in alijs ciuitatibus In carceribus Cõmunitatum, Nisi appareat carceratos aliter voluisse.

Nulli officiales quicq̄ extorquere possint dirrecte, nec per Indirrectum, a carceratis. §. Nec etiam Vicarij generales durante eorum officio, tempore eorũ sindicatus Id facere possunt, sub pœna quadrupli, Ipso Iure, & facto Fisco applicãda, Et custodibus, & officialibus carcerum Ictuum trium eculei.

Si aliqui In carceribus Capitãei Iusticiæ, vel alijs car-

ceribus pro Impensa tantum retineantur, Mediolani ad carceres malæ mansionis transmittantur, Et in alijs ciuitatibus, ad carceres cōmunis.

Nullus custos carcerum, nec alius pro eis deputatus possit, nec valeat, accipere, consequi, nec habere, dirrecte, nec per Indirectum, ab aliquo carcerato ꝑ Introitu, exitu, consignatiōe, clauibus, compedibus, cipo, ligatura, lecto, vel aliter qualitercunq;, præter expēsas cibi, & potus, nisi tantūmndo solidos quattuor Imperialiū, Et pro custodia cuiuslibet diei denarios sex, In quibus computetur dies consignationis, Saluo q̄ custodes carcerum Capitanei Iusticiæ pro prædictis Introitu, & exitu, duplum accipere possint. §. Contrafacientibus pœna est aureorum decem, Fisco applicāda pro quolibet, & qualibet vice, De qua contrafactione credatur Ipsi carcerato, cum vno teste fidedigno. §. Executio contra prædictos fieri possit per quemlibet Iusdicentem, Et eam facere teneantur, sub pœna aureorum decem, Fisco applicanda, & ab eis durante officio auferenda.

Si Prætores, & Iudices carceratam mulierem, etiam volentem, carnali copula cognouerint, Incidēt pœnam priuationis officij, Et grauiorem, arbitrio Principis, vel Senatus. §. Custodibus, & alijs officialibus Id facientibus, pœna est trium Ictuum eculei, Et alia grauior, arbitrio Principis, vel Senatus.

DE IVRE, ET PRIVILEGIO FISCI.

OMNIA bona & Iura quorumcunq; debitorū Fisci, eorumq; fideiussorum, sociorum, & participum, & cuiuslibet eorum, sint Insolidum Fisco obligata,

& hipothecata, ac si obligatio, & hipoteca fuissent legitie cōtractæ, In eaq; accedāt ea oīa que In obligatiōe generali nō vēiūt, Habeatq; Fisc⁹ facultatē præmissorum bona, propria auctoritate, appræhendendi sine Iudicis auctoritate. §. Non possit, tamen Fiscus si ex eo Iure cesso agat, vti nisi Iure cedentis. §. Socij autem, & participes, hi Intelligātur, qui In vectigalibus, & eorum licitationibus quouismodo participauerint, aut ea vectigalia exercuerint, In toto, vel In parte, ad cōmodum, & Incōmodum proprium. §. Nulla facta excussiōe Immediate executio realis & personalis fieri possit contra quemlibet præmissorum, & eorum bona Insolidum, ac si bona, eorumq; possessio, tenuta ve, essent penes principales debitores.

Statutoq; prius termino competenti arbitrio Magistratus ordinarij, principali debitori ad soluendum, vbi nō soluerit debitor, teneantur Quæstores propria auctoritate, nulla facta excussione contra bona principalium debitorum, possessionem bonoꝝ Immobilium huiuscemodi debitorum, sociorū, & participum, appræhendere, superindeq; publica documenta confici facere. §. Hisq; confectis, bona ipsa, & Iura, ad cridas ponere, Iuxta formam aliarum constitutionum de bonis Fisci ad cridas ponēdis disponentiū, Et Iuxta earum formā, (vt vulgo dicunt) liquidatiōes facere, A sentētijsq; superinde per eos proferēdis appellari, querellari, nec etiam supplicari possit, nec In Integrum restitutio peti. §. Licitum tamen semper debitori erit, vel Illi, cuius bona erūt, nedum In termino per edictum ad contradicendū statuto, sed In tempore ad liquidationem faciēdam ex cōstitutionibus dato, soluto debito Fisco, vna cū

expenlis factis occasione appræhensionis bonorũ, ea bona redimere, Et eo casu bona cũ fructibus per Fiscũ relaxẽtur. §. Necesse habet Fiscus post factas liqdatiões, si bona appræhensa fuerint maioris ꝑcij, & debitum excedentia, facta eorum extimatione, ea que supererunt, domino relaxare, vna cum fructibus. §. Si autem bona mobilia, vel se mouentia, Aut ea, que seruando seruari non possunt huiuscemodi debitorum, nomine Fisci capta, Vel pignorata fuerint, Quæstores, quorũ Iussu Id factum fuerit, per edictum omnes moneant, vt prætendentes Ius In ipsis, vel super Ipsis bonis, Infra terminum, per eos, Inspecta qualitate facti, limitãdum (modo mensem non excedat) compareant, Et In scriptis Iura deducant, superq; deductis summarie, simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura Iudicij, sola facti veritate attenta, Iusticiam faciant vt supra. §. Nemine autem comparente, bona licitentur, plusq; offerenti dentur, precio Thesaurario persoluendo, & debitori computãdo. §. Bonis autem fideiussoris, vel alicuius pro debito alterius, In toto, vel pro parte, nomine Fisci subhastatis, Ipso Iure huius sanctionis virtute Intelligatur datus regressus contra principalem, vel Illum, pro quo bona subhastata fuerunt, tam quo ad capturam personæ, q̃ quo ad bona, ac si contra eum, & bona sua, a fisco Solemnem cessionem haberet. Et quilibet Iudex in ꝑmissis Ius faciat summarie, Simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura Iudicij, sola veritate Inspecta, vsq; quo Integre eidem satisfactum erit, tam de quantitate precij bonorum subhastatorum, q̃ damnorum, Interesse, & expensarum. §. Bonaq; Illius Intelligantur esse, Et sint ei obligata

sicut

ſicut Fiſco, qui ſubhaſtauit. §. Prædicta autem omnia fieri poſſe ſancitum eſt quolibet die, etiam feriato, Exceptis his qui In honorem Dei, & ſanctorum Introducti ſunt, Et hoc amplius, vbi periculum eſt in mora, appræhenſiones, capturas perſonarum, ſequeſtrationes, conteſtationes, & depoſita, de bonis debitorum Fiſci fieri poſſe cautum eſt, Etiam dictis diebus feriatis In honorem Dei.

Hi vero qui In terminis in memorato edicto annotatis comparuerint, teneantur ad omnem Fiſcalium petitionem, libros rationum ſuarum, vel eorum, in quorum loco ſucceſſerunt, In termino per Quæſtores ſtatuendo, exhibere, Q đ ſi nõ exhibuerint, vel legitimam cauſam non adduxerint, quare non exhibeant, Vel per Fiſcum verificatum fuerit, Inſtrumenta producta eſſe vltra veram ſortem, Vel Inſtrumenta, aut Iura producta eſſe fictitia, aut ſimulata, vel falſa, hi Ipſo Iure, & facto, ab omni Iure cadant, ratione dictorum bonorum eis competente.

Id etiam amplius, comparentes præmiſſi, & Iura producentes, ſeruare habent, vt poſt primam comparitionem Iurent In hanc formam, per ſe, vel ad Id ſpeciale mandatũ habentes, Q đ In veritate ipſam comparitionem, ac Iurium productionem non fecerunt, nec faciunt per malitiam, nec In fraudem, Sed credentes Iuſtam fouere cauſam, Et ꝙ Inſtrumenta & Iura producta ſunt vera, nec ficta, nec ſimulata, Et ꝙ eorum cauſa ſunt veri creditores In toto, vel pro parte, partem exprimendo. §. Quo Iuramento omiſſo, comparitiones, & Iurium productiones non valeant, & pro Infe

ctis habeantur. § Falsum autem scienter in prædi-ctis Iurantes, non solum a Iure super dictis bonis competēte, cadant, Sed & Ipso Iure, & facto, absq; aliquo processu condemnentur In quadruplum valoris, seu extimationis eorum bonorum, que In-debite obtenturi fuissent, Cuius pœnæ dimidia Fi-sco, Reliqua accusatori cedat, Habeanturq; semp periuri, & falsarij. §. Sancitumq; est, ne post dictam appræhensionem bonorum, de dictis bonis, aut eorum parte, aliqui contractus, distractus, Instru-menta, vel quicq̄ aliud fieri possit, siue ad possessio-nem, siue ad proprietatem, pertineat, in præiudiciū Fisci, vel habētiū datum a Fisco, Q d si secus factū fuerit, sit ipso Iure Irritum, & Inane.

Ius tertij sublatum esse non Intelligatur per Dona-tiones, absolutiones, & quasuis cōcessiōes, per Prin-cipem, tam factas, q̄ faciendas, quibus vis verbis conceptas.

Absolutiones, liberationes, & abolitiones per Prin-cipem, tam factæ, q̄ faciendæ, de quibusuis rebus, creditis, vel bonis, ad Fiscum spectantibus, non compræhendant credita, que Fiscus haberet cum aliquibus Thesaurarijs, Daciarijs, Gabellatorib9 salis, Nec que contra alias personas, siue singulares, vel vniuersitates, haberet, occasione bonorum & re-rum ad Fiscum spectantium, Sed tantum com-præhendat debita ex causa mulctarum, vel con-demnationum pecuniariarum occasione, & pro de-licto factarū, Et hoc nisi de huiuscemodi re, vel cre dito, In eis fiat specialis, & expressa mētio, cū huius sanctionis particulari derogatione.

Nemini liceat capere, vel accipere Indebite pecu-

niam, vel rem Principi, vel Fisco pertinentem, nec acceptam retinere, Etiam si licite accæpta foret, tamen restituēda, sub pœna quadrupli, In quam pœnam contrafaciens ipso Iure Incurrat. §. Hæc tamen constitutio non compræhendit personas ad Id de publico deputatas.

Si quis vnam vel plures donationes fecerit bonorum suorum, vel partis eorum, quæ non sit minor dimidia, cuiuscumq; qualitatis existat, & post eam Intra duos annos animo deliberato delictum perpetrauerit, ex quo donantis bona confiscanda venirent, huiuscemodi donatio nullius sit valoris, & momenti, & pro nulla, & Irrita habeatur, Ad hunc dumtaxat effectum, vt bona donata Ita in confiscationem veniant, ac si nulla facta fuisset Donatio.

Nobiles quantumcunq; priuilegiati, & exempti, etiā habentes merum, & mixtum Imperium, nō sint Impedimento officialibus Principis prosequentibus Rebelles, Bannitos, Vel cōdēnatos, Aut delinquētes, compræhensos in cōstitutione maioris magistratus, vel debitores Fisci, & eorū bona, Quin immo eis auxilium & fauorem præstent, ac patientiam, & liberam facultatem Ingrediendi eorū terras, pro huiuscemodi hominibus detinendis, & eorum bonis capiendis, sub pœna Indignationis Principis.

Litteræ donorum, Remissionum, Indulgentiarum, Priuilegiorum, Ordinationū, Edictorum, Et gratiarum per Principem concedendæ, Senatui præsentari debent Intra annum a die earum concessionis, Et per Senatum approbandæ, aut limitandæ, aut restringendæ, prout e re Principis, aut publica, esse cognouerit, quas si non approbauerit, nullæ

ſint, &, Inanes, ac ſi a Principe nunq̃ conceſſæ fuiſſent.

Litteræ gratiæ non concedantur, niſi facta condemnatione, vel niſi exprimant delictum cum qualitatibus ei adiunctis, huiuſcemodiq; confeſſio habeat eundem effectum, ac ſi condemnatio ſequuta eſſet. §. Non noceat tamen confitenti, niſi gratia obtenta ſit. §. Et poſtq̃ litteræ gratiæ conceſſæ erunt, Impetrantes ante earum approbationem detineri poſſunt, & debent, & In eos agi, ac ſi gratias non Impetraſſent. §. Q͞d ſi Intra annum approbationis detineantur ad corporalem punitionem deueniri non poſſit Senatu Inconſulto.

Donationes, ſeu adminiſtrationes bonorum per Principem factæ vel faciendæ, ante condemnationem Imputati, ſint ipſo Iure nullæ. §. Poſt condemnationem, ante eorum bonorum liquidationem executioni non mittantur, nec effectum habeant, niſi fierent ipſi condemnato Iam gratiam aſſecuto, vel eius ab Inteſtato hæredibus.

Nullus familiaris, Officialis, Aut ſtipendiarius Principis, Nullusve pater, Filius, Frater, Vel fratris fili⁹, Socer, Gener, Aſcẽdẽs, Aut deſcẽdẽs cuiuslibet eorum, dirrecte, vel per Indirrectum, conducat, vel conduci faciat, aliqua vectigalia Principis, eo Inconſulto, & ſine eius ſpeciali licentia, ſub pœna confiſcationis bonorum; & Indignationis Principis. §. Quilibet accuſare poſſit, Dimidium confiſcationis habebit, Etiam ſi fuerit particeps, Et ſecreto tenebitur, Ita tamen ſi prius habita noticia non fuerit.

Habentes Immunitates, & exemptiões, ſi eis aliquo

modo abutantur In fraudem Fisci, Ipso Iure, & facto Immunitatibus, & exemptionibus, priuentur, priuatiq; esse Intelligãtur. Contractusq; superinde facti, sint nullius valoris, & momenti.

Bona eorum, qui ob demerita notoria per manus Iusticiæ necantur, propter que, si sequeretur sententia, veniret bonorum confiscatio, non minus Intelligantur, & sint confiscata, q̃ si condemnatio præcessisset,

Omnium, qui In contumaciam, vel conuicti, condemnati erunt ad mortem, etiam si vltimo supplicio vita priuati fuerint Ex eo q̃ commisserint, vel committi mandauerint, aliquod ex his criminibus, scilicet, Læsæ Maiestatis, Fabricationis falsæ monetæ, Veneficij, Homicidij, Assassinamenti, Rapt⁹ virginum, Aut mulierum honeste viuentium, tam religiosarum, q̃ nõ, Robariæ, Incendij domus habitatæ, Falsificatiõis, Aut falso mutatiõis sigilli Principis, Cancelariæ, Aut curiæ eiusdẽ, Item falsi circa Instrumẽta & scripturas Pricipis, Inuasionis hostili more In dominium nostrum, Et In vias publicas, Et etiam alia delicta cõmittentium, In quibus tamen de Iure communi, municipali, vel ex præsentibus constitutionibus, Imponatur pœna confiscationis bonorum, Bona & Iura Ipsorum omnium malefactorum vere, vel ficte, vbiq; sita, vel reperta, Fisco publicentur, Et ipso Iure, & facto, publicata, Incorporata, & confiscata fisco, pariterq; appræhensa sint, & esse Intelligantur, a die commissi criminis, Etiam si per Ignorantiam, vel negligentiam, Aut Impossibilitatem officialium, vel aliter, vere, & actu, non fuerint appræhensa, Iure tamen legitimæ ascẽdẽtiũ, & descendẽtiũ reseruato,

Saluo ꝙ In crimine læsæ Maiestatis disponatur de legitima, ꝑut Iure cõmuni cautum est. §. Nec opponi possit, ꝙ non appareat de aliqua appræhẽsione, nec Incorporatione, nec de aliquo processu, Et quolibet tempore executio, & appræhẽsio fieri possint, nulla præscriptione admissa, nec obstante. §. Nec possint de huiusmodi bonis applicatis cameræ fieri aliqui cõtractus, vel distractus, aut aliquod Instrumentum, nec aliquid aliud, quod proprietatem, vel possessionem respiciat, In præiudicium Fisci, vel habentis datum a Fisco, Q đ si secus factum fuerit, Ipso Iure, & facto, sit Irritum, & Inane. §. Hæc tamẽ constitutio non compræhendit contractus ex causa onerosa factos bona fide post annum, a die cõmissi criminis numerandum, Et hoc quando crimẽ occultum esset.

V bi subditus Pheudatarij delictum, ex quo confiscatio bonorum veniat, cõmittat In Iurisdictione Principis Immediata, vel vbicumq; In Immediate subditum Principis, Bona ipsius vbicũq; sita sint In Dominio nostro mediate, vel Immediate, Fisco Principis applicentur. §. Vbi vero extra Dominium, vel etiam In Iurisdictiõe Ipsius, vel alterius Pheudatarij In non Immediate subditum Principis, & In casibus non compræhensis In cõstitutione de maiori Magistratu, Tũc bona Illiꝰ ipsis Pheudatarijs applicentur, In quorum Iurisdictione sita reperientur, Et Isto casu Iudex Pheudatarij, ad quem spectat, de delicto cognoscat. §. Q ue vero reperientur sita In Immediata Iurisdictione Principis, eius Fisco applicentur.

E t quia cautum est In pluribus casibus, ꝙ quicumq; Fisco detulerit, vel notificauerit, bona, vel Iura, ad

Fiscum spectantia, de quibus non habeat noticiam Fiscus, ꝙ quãdam portionem habeat In notificationis præmium, Idq; non ad omnes casus extenditur, Ideo sancitũ est, ꝙ In omnibus alijs casibus, In quibus specialiter per alias constitutiones non sit prouisum, quicumq;, & ex quacunq; causa notificauerit Fisco, bona vel Iura Fisco spectãtia, de quibus Fiscus noticiam non habeat, Idq; faciat Intra sex menses a die quo acquisitum sit Ius Fisco, tertiam partẽ eorum bonorum & Iurium notificatorum habebit, Et secreto, si voluerit, teneb itur.

Nulla præscriptio contra Fiscũ allegari possit, nisi præscriptio tanti temporis, cuius Initij non sit memoria in contrariũ, Quæ etiam in Iurisdictionalibus admittatur.

Cõmunitatib⁹, Vniuersitatibus, Collegijs, Et deniq; omnibus personis prohibitum est, ne ædificent, seu de nouo cõstruãt aliqua fortalicia, In hoc Dominio nec ea, que non sunt fortalicia, reducere In fortalicium, sine Principis speciali licentia, sub pœna cõtra facienti confiscationis bonorum, Etiã grauiori, arbitrio Principis. §. Fortalicia Incæpta, vel finita, cõtra huius cõstitutionis formam, Et omnia eisdẽ adherentia in Fiscum perueniãt. §. Officialibus necessitas Imponitur contrafacientes In sua Iurisdictione Intra mensem notificandi, sub pœna priuationis officij, Ac etiam aureorum quingentorum Fisco applicanda, Et alia grauiori, arbitrio Principis.

Omnibus, & singulis, cuiuscunq; status, & conditionis, existant, hac constitutione Interdictũ est, ne audeant, vel præsummant, quouismodo, dirrecte, nec per Indirrectũ, palã, vel occulte, sub aliquo ve ꝑteso colore, vendere, vel donare, pignori dare, vel Inso-

lutum,nec ex causa dotis transferre,nec alio quouismodo,tam Inter viuos,q̄ in vltima voluntate,etiam ex causa dotis,vel alia quauis priuilegiata transferre, vel quouismodo alienare,Inpheudare,vel ad longũ tempus locare,vel concedere,nec ex aliqua legitimatione Incapacium, & Inhabilium , quouismodo relinquere,dare,vel legare,aliqua castra,vel fortalicia,seu loca pro veris fortalicijs habitata, & ædificata,vel aliquam partem eorum,pheudalia,vel allodialia,In quauis parte hui⁹ Dominij existẽtia In quẽpiam subditum,vel nõ subditum,sine Principis expressa licentia. §.Si quis contra hanc constitutionẽ fecerit,alienãs,& trãsferens vt supra,precium,siquod habuit,& rem amittat,tam ipse,q̄ emptor , & venditor,Et vterq; in aureis mille pro singulo eorũ,Fisco applicandis,puniatur,Et vlterius cõtractus, & omnes alienationes,& quilibet translationis actus Irriti sint,& Inanes. §.Nolumus tamen aliquem Incidere In pœnas prædictas,qui alienaret, vel transferret In eos,qui vocati essent ex Priuilegiis, vel Inuestituris,aut alias ab Intestato successuri eẽnt.§.Hæc constitutio non pertinet ad habentes castra,& fortalicia,quin ea possint ab Intestato filiis legitimis , & aliis de agnatione propria,secundum formam Iuris relinquere,Dum tamen extra propriam agnationẽ nullo modo sine licentia Principis,transferãtur. §. Erunt ꝓpterea diligentes Magistratus ad notificandum contrafacientes huic sanctioni Intra mensem, sub pœna priuationis officij , Et aureorum ducẽtũ, Fisco applicanda.

DE PVBLICANIS, ET VECTIGALIBVS.

NON est Inter postremos huius Dominij reditus, Is, qui ex sale prouenit, Ea propter omnibus prohibitum est, vllam salis quantitatem, nisi e gabella Principis habita fuerit, portare, nec portari facere, ad aliqua loca huius Dominij, sub pœna amissionis salis, animalium, & Instrumentorum, super quibus veheretur, Et Item cōfiscationis bonorum, Et alia pœna, etiam corporali, arbitrio principis, vel Senatus. §. Quorum bonorū tertia pars, In conductores eius Dacij, Tertia in accusatorē, Et reliqua in Fiscū perueniat. §. In quam etiam pœnam Incurrant omnes qui contrafacienti dabunt auxilium, cōsilium ve, Et Item hi, penes quos (sciētes tamen) sal repertum fuerit, Et quicunq; Illud scienter emerint, seu scienter eo vsi fuerint. §. Portitores, Nautæ ve, Aut aliæ personæ, non audeant sal predictum, quod ex gabella Principis non sit, scienter traijcere, nec vehere, per aliqua flumina, aut lacus, sub eadē pœna, Et scienter fecisse Intelligantur, si dictum sal conducatur a regionibus, quæ vltra padum, Ticinū, Abduam, vel lacus, sint, citra dictos lacus, & flumina.

Publicanis, & deniq; omnibus, prohibitum est ex eo sale emere, sub pœna aureorum decem pro quolibet stario, Et vbi emptor sit Inhabilis ad soluēdum, si fuerit ætatis perfectæ, tribus Ictibus eculei plectēdus, Et alia grauiori pœna, arbitrio Magistrat⁹. §. Prætores, & alij officiales cōsentiētes, palā, vel occulte, aut cōsilium, auxiliū ve, dantes his fraudātibus vectigal

salis, priuentur perpetuo ab omnibus officijs, Eorumq; bona confiscentur. §. Et eo amplius omnes Iudices habentes merum, & mixtum Imperiũ, omnes repertos In fragranti crimine detineant, Magistratuiq; notificẽt, ad finem vt debitis pœnis per eũ Magistratum puniantur. §. Pheudatarij, & Iurisdictionem quoquomodo se paratam habẽtes, se Intromittere non possunt de pertinentibus ad dictũ vectigal, Immo etiam præstare patiẽtiam tenẽtur officiantibus, eorum oppida Ingrediendi, & contra eorũ subditos Inquirendi, & procedendi, ac perquirẽdi si vtantur alio sale q̃ Pricipis, Eisq; auxilium requisiti dare, tenentur, sub pœna confiscationis bonorũ, etiam pheudalium. §. Et eo amplius Pheudatarij, Et quicunq; alij exemptiões, vel separatiões habentes, cuiuscumq; dignitatis, status, & conditionis sint, In terris, & locis, eis suppositis non possunt vti alio sale, q̃ Pricipis, & ad gabellas Principis empto, Nec etiam permittant, vel patiẽtiam præstẽt, q̇ per homines In eis habitantes vẽdatur sal nõ accæptũ ad gabellas Principis, nec q̇ vtantur alio sale, q̃ sale Principis, sub pœna priuationis Pheudi, Exemptionum, & Priuilegiorum, arbitrio Principis.

Nullus ciuitatis, & suburbiorum Mediolani, ac corporum sanctorum, audeat emere sal, nisi In gabella Mediolani constituta, vel a venditoribus per publicanos In dicta ciuitate deputatis, sub pœna qua tenẽtur vectigal fraudãtes, Et aureorum decem pro stario salis empto, seu repto In domo, Cuius pœnæ medietas sit accusatoris, Et ei credatur cum Iuramẽto, & vno teste fidedigno, Reliq̃ In Fiscũ pueniat. Nec cõpositio de parte accusatoris fieri possit. §. In præmissis Pater p filio teneatur, Maritus pro vxore, Et

principalis

domus p tota familia, Arbitrio tamẽ Magiſtratus.

Ementes ſal ad gabellam Principis Mediolani nomine alicuius Comunitatis, vel non habitantis Intra ciuitatem, & corpora ſanctorum, non poſſunt reponere dictum ſal In aliqua domo ciuitatis, vel corporum ſanctorum, ſub pœna amiſſiõis ſalis, Et tam reponenti, q̃ recæptanti aureorum decem, pro quolibet ſtario, Et pluriũ arbitrio Magiſtratus, Ipſo Iure, & facto Fiſco applicanda.

Qui deputati ſunt a Principe, vel officialibus ſuis ad conducendum ſal, poſſunt per quecũq; loca huius Dominij, mediate, vel Immediate ſubdita, quãcũq; quantitatem ſalis conducere, vel conduci facere, cũ plauſtris, animalibus, nauibus, & alijs Inſtrumentis ad gabellas Principis, tute, libere, & Impune, ſine ſolutiõe alicuius vectigalis, pontis, vel portus, aut cuiuſcũq; alterius dacij, Quibuſcũq; ſtatutis, & ordinibus locorum non obſtantibus.

Pecuniæ prouenientes ex cauſa condemnationum ſecutarum pro fraudibus cõmiſſis cauſa ſalis, In Theſaurarium generalem perueniant. §. Compoſitiones tamen per Magiſtratum ordinarium fieri poſſunt.

Omnes patientiam officialibus ſalis præſtare tenẽtur, In eorum domibus perquirendi, ſi ſal habent in gabella Principis non emptum, vel haberi nõ permiſſum, ſub pœna cuilibet particulari aureorum decẽ, Vniuerſitati viginti, Pro dimidia In cõductorem vectigalis ſalis Reliqua Fiſco applicanda.

Inſtitores publicanorum vectigalis ſalis (qui vulgo poſterij appellantur) non poſſunt executiones fieri facere, niſi ex cauſa ſalis tantum, Et ſolutiones eis factæ, ẽt ſi ex alijs cauſis creditores reperiãtur, In cãm ſalis, tamq̃ grauiorẽ, factæ ſint, & eſſe Intelligantur.

Fraudanti vectigal Macinæ, vel panis albi quoquomodo, vel per se, vel per alium, pœna est amissionis Iumentorum, & aureorum decem, Pro dimidia Fisco, Et reliqua publicanis applicanda, Et vlterius quattuor Ictibus eculei fraudans plectendus est, vltra etiam alias pœnas ex ordinibus ipsius vectigalis limitatas. §. Non possunt hospites etiam pro vsu suo vti alio pane, q̃ pane gabellæ. Et omnibus prohibitum est alium panem, q̃ vectigalis venalem habere, sub eadem pœna.

Publicanis Imbotaturarum omnes permittãt In quibuscũq; locis vina, & alia ad dictũ vectigal spectantia, perquirere, describereq;, sub pœna aureorum viginti, Fisco applicanda. Et eo amplius contra recusantes possunt publicani ad eorum arbitrium extimare eam quãtitatẽ rerũ, quæ eis videbitur, Succedatq; ea extimatio loco veræ descriptionis, Quibus peractis, temporibus debitis, vectigal soluere omnes tenentur, exceptis exemptis.

Non exempti, qui ab exẽptis conducunt bona In emphiteosim, ad solutionem vectigalis Imbotaturarũ teneantur, nec Immunes seruentur, Hoc tamẽ locũ non habet, quando locator pro eis bonis exemptionem a Fisco soluto præcio emisset.

Nemo cõducat a locis obligatis ad solutionẽ dacij Imbotaturæ ad loca Inpheudata, exempta ve, aut (vt vulgo dicitur) cõuentionata, aliquã quãtitatem magnã, vel paruã vini, & bladorũ, In fraudẽ dicti vectigalis. Pheudatarijs, & oĩbus p̄dictis, p̄missa receptãtibus, pœna est amissiõis Pheudi, Priuatiõis exemptiõis, Et reuocatiõis cõuentiõis, Ac amissiõis vini, & bladorum, vltra alias pœnas ex ordinibus ipsius dacij limitatas. Quilibet accusare possit, & tertiam

partem

partem pœnæ habebit.

Quicunq; fuerit In quasi possessione nõ soluendi dacium Imbotaturæ per annos triginta, tutus sit eius temporis præscriptione, quoad præiudicum priuatorum tantum, etiam Immediate a Fisco concessionem quouis titulo habẽtium, nec dominum dacij, Iuuet etiam excæptio q͞ negligentia vel dolo cõductorum Id euenerit, nisi de dolo constiterit.

Exempti non possunt In eorum hospitijs, &(vt vulgo dicitur tabernis) vẽdere, nec vendi facere panẽ, vinũ, & carnes, alijs p̄sonis, q̄ his, quæ in dictis hospitijs moram trahunt, comedunt, & bibunt, Nec pistores exemptorum possunt alijs, q̄ in dictis hospitijs comedentibus panem vẽdere, sub pœna aureorũ viginti, Pro medietate Fisco, Reliq̄ accusatori applicanda. §. Publicani aliquã cõpositionẽ cum præmissis facere non possunt contra formam præsentis, cõstitutionis, sub eadem pœna.

Per quamcunq; concessionem, quibuscunq; verbis conceptam, cuiuscunq; exemptionis, non Intelligatur concessum Dacium panis, vini, & carnium, nisi specifice Id concessum sit. Ea propter sancitum est, exemptos sub prœtextu generalis exemptionis, In qua dacium prædictum specifice concessum nõ sit, panem, vinum, & carnes vendentes, vel vendere facientes, eorumq; hospites, per annum carceri Inclu dẽdos esse, Bona eorum omnia confiscanda, Et si In bonis non habeant vsq; ad summam aureorum centum, Ictibus tribus eculei plectẽdos, Exemptionibus priuãdos, Et domos vbi Id actum sit confiscandas, nulla penitus excusatione admissa.

Omnia mercimonia, res ve, quæ vectigalibus (vt vulgo dicitur) mercaturæ obnoxia sunt, & conducan

tur a partibus Inferioribus, scilicet, Venetiarum, Et Ferrariæ, Mediolanum, per Padum vehi debent, Sed si terrestri Itinere conducantur, solui debent ea dacia perinde ac si per Padum conducta essent, sub pœna arbitrio Magistratus Imponenda.

Nullus præsummat aliquo modo, dirrecte, nec per In dirrectum, de die vel de nocte, exonerari, vel reponi facere, In aliquo loco suburbiorum, vel corporum sanctorũ Mediolãi, aliquã quãtitatẽ rerũ obnoxiarum vectigali mercaturæ, additionis, & ripæ, sine licentia publicanorum, & nisi prius eis data noticia, & facta solutiõe eius vectigalis, sub pœna amissionis rerũ, animaliũ, nauiũ, & aliorũ Instrumẽtorum, super quibus, & In quibus veherẽtur, Ac aureorũ viginti quinq; toties quoties cõtrafactum fuerit. §. Eademq; pœna teneantur hi, qui sine licentia publicanorum eas res receptauerint. §. Non est permissum transire fossam ciuitatis Mediolani, cum rebus obnoxijs dicto vectigali p̃ cohærẽtia ædificia fossæ (quæ vulgo sostæ appellãtur) Tã de die, q̃ de nocte, Q̃d si quis reptus fuerit trãsire, vel trãsire velle, Res In cõmissum cadãt, & publicanis applicẽtur. AEdificia vero p̃missa, Pro dimidia Fisco, Et pro reliqua publicanis applicãda sunt, arbitrio tamẽ Magistratus, Et hoc vbi bona sint habitãtium, Si vero habitantiũ nõ fuerint, pœna aureorũ cẽtũ habitantibus erit, pro qualibet vice, modo præmisso applicanda, Et vlterius deferenti, vltra res, quæ In commissum cadũt, pro qualibet vice, aureorum viginti quiq; pœna est, Publicanis applicãda. §. Res, quæ ad solutionem præmissi vectigalis tenentur, per nauem conduci non possunt, nisi prius notificata vera quãtitate rerũ publicanis, & facta debita solutione

vectigalis,

vectigalis, sub pœna amissionis nauis, rerum, anima lium, & aliorum Instrumentorũ ad Id paratorum, Et aureorum viginti quinq; toties, quoties contra factũ fuerit. §. Nautæ non dimittant naues In fossa ciuitatis Mediolani noctis tempore, sub pœnis prædictis, arbitrio tamen Magistratus, secundum qualitatem facti moderandis, Licitumq; est publicanis eas naues submergere, vel comburere.

Habentes Mediolani ea ædificia, (que fostas appellant) qualibet die In sero cõsignare tenentur claues publicãis, vel fideiubere, q; per eorum ædificia fraus vectigali non fiet, sub pœna amissionis ædificiorum. §. Et eo amplius portas super eis facere cũ suis clauibus, & mãutenere tenẽtur, Cõductoresq; Et emphiteotæ ad præmissa pro dominis teneantur.

Omnes res quæ vehuntur (vt vulgo dicitur) per transitum a Germania, vel a Venetijs, Genuam, cadant In cõmissum, nisi hi, qui Illas cõducũt, Intra quindecim dies postq̃ publicanis notificatæ fuerint, & (vt vulgo dicitur) daciatæ, detulerint In ciuitate Derthonæ Ibi a publicãis deputato fidẽ (Vernacula lingua, Il rettorno appellant). §. Simili modo In cõmissum cadant hæ res quæ vehũtur per Genuã, eundo In Germaniam, nisi Intra eum terminum eã fidem deputato In Como moranti cõsignauerint. §. Qui vero conducunt res vectigali præmisso obnoxias, a Como Mediolanum a publicão eius Ciuitatis litteras, (quas non Impediantur appellant) accipere tenẽtur, Alias, res, & animalia, Instrumentaq;, super qbus vehuntur, In cõmissum erunt. Sub eademq; pœna tenentur Id facere, cõducentes a ciuitate Vigleũani Mediolanũ, Sed eas litteras a deputato publicanorum In ea ciuitate, vel In oppido

Abiatis grassi habere debent. §. Rerum vero, quæ conducentur a Como varisium, vel ad plebem Incini, aut alia loca Ducatus, habẽdæ sunt hæ litteræ a publicão In Como cõmorãte, sub pœna præmissa. §. Hæ litteræ gratis fiant.

Litteræ (quas vulgo appellãt publicãi bulletas) quæ In ciuitate fiunt, vel eius Ducatu, per publicãos vectigalis mercaturæ, vel eorũ officiales, non valẽt, nisi per tẽpus In eis litteris exp̃ssum, Quo præterito, si res In Ducatu Inueniantur hæ, Plaustra, Animalia, Et omnia Instrumenta, cum quibus veherentur, In cõmissum cadant, Publicani ea accipiant, & nihil in contrarium deduci possit.

Nemini licet dirrecte, nec per Indirrectũ, de die, nec de nocte, In aliquo oppido, vel terra, vbi sunt deputati publicanorum vectigalis mercaturæ, exonerare res obnoxias dicto vectigali, nisi prius eis facta cõsignatione, & ab eis habita In scriptis fide solutionis factæ, sub pœna aureorum viginti quinq;, pro quaslibet vice, Et etiam res In cõmissum cadant vt supra.

Res, quæ accæptæ erunt in Ducatu Mediolani gratia cõducendi ad oppidum Leuci, aut ad terras glareæ abduæ, vel ad alias terras extra Ducatũ, Ita demũ cõduci possunt, si a ꝓximioribus deputatis publicãoꝝ litteræ habitæ fuerint (q̃s ipsi bulletas appellãt) Alias in cõmissum cadãt, & p̃missam pœnã. §. Pro rebus vero quæ extra Ducatũ accæptæ erũt, vel in Ducatu, vt Mediolanũ cõducant͂, litteras (nõ Impediãtur) vectores a deputatis ꝓximioribꝰ accipere tenẽtur, Alias ẽt reptæ sup vijs rectis In cõmissum cecidisse, & In pœnã de q̃ supra Ipso facto Intelligantur. §. Nõ tñ hac sanctiõe compræhenduntur capitia telæ.

QVARTVS.

Qui cõducũt res obnoxias vectigali mercaturæ a Mediolano vltra mõtes (vt vulgo dr̃ per Trãsito Reale,) tenentur Intra q̃ndecim dies deferre litteras (il ritorno appellant) deputatis Illius loci, vbi flumẽ Ticini traiciiẽt, Alioquin res In cõmissum erũt, Et pœna qua supra punientur. Simili modo q̃ conducent a ciuitate Lugduni, & ab aliis locis vltra Ticinum Mediolanũ, teneãtur accipere litteras, nõ Impediãtur, ab Institoribus Illius loci, vbi Ticinũ traiicient, & publicanis Mediolani Illa die cõsignare, qua In ciuitate, suburbiis, vel corporib9 sanctis cõductæ erũt, Alioquin In cõmissum res, & In pœnã quam supra vectores cecidisse Intelligantur.

In suburbiis Mediolani, nec corporibus sanctis, nõ possint aliqui tenere aliquã quãtitatẽ rerũ pinguiũ, nisi prius solutũ fuerit Daciũ, & signata bullo Illius portæ dictæ ciuitatis, In qua reperietur, Alias In cõmissum cadat, Et tenentes puniãtur pœna aureorũ decẽ p̃ qualibet vice, publicanis applicãda. §. Nec deinde poterũt ea Intra ciuitatẽ deferre, nisi p eandẽ portã, sub pœna qua supra. §. Nautæ vero conducentes præmissa Ingredi fossam ciuitatis non possunt, nisi facta solutiõe ad portam ticinensem, Et ad portã cumanã congrue referendo, Alioquin præmissa pœna tenebuntur, Et res In comissum erunt.

Nullus audeat se tamq̃ officialẽ publicanorũ exercere, nisi litteras ab ipsis publicãis habuerit, sub pœna triũ Ictuum eculei, Et maiori arbitrio Magistratus.

Mercimonia nõ cõducantur ab oppido Pallãtiæ versus Locarnũ gratia cõducẽdi Comũ p saltũ (appellatũ Manghinũ) traiiciẽdo lacũ verbanũ, nisi Prius soluto vectigali ciuitatis, & Ducatus Mediolãi, sub pœna amissiõis eorũ, nauiũ, animaliũq; cũ qui-

bus vehetétur, Et aureorꝝ ducentũ ꝑ q̄libet vice.

Omnibus permissum est sine solutione vectigalis extra ciuitatem ad quãcunqꝫ partem Ducatus; quecunqꝫ Lignamina, Ferrũ, Et alia necessaria ad fabricam domorũ, vel pro vsu agrorũ cõducere. §. Pari modo conducere, & recõducere omnibus permissum est vestes, tam nouas, q̃ veteres, suppellectilem, & vtensilia domus pro vsu suo, & familiæ, In Dominio, & extra Dominium, sine solutione Dacij.

Forenses creati ciues Mediolani, Et In futurum creandi, soluant daciũ ripæ, & daciũ verus mercaturæ, nisi prius tẽpore cõcessæ ciuilitatis, continue, seu ꝑ maiori parte tẽporis, decennio habitauerint cũ tota familia, & firmã habitationem tenuerint In ciuitate, vel Ducatu, vel saltẽ cum ea, cũ qua habitassent in loco originis, Aut habeant, & possideant In ea ciuitate, vel Ducatu bona Immobilia Illius valoris, qui In litteris ciuilitatis exprimetur, Oneraqꝫ sustineãt, vt alij ciues.

Arma vetera pro exitu ciuitatis vectigal non soluũt,

Res obnoxiæ vectigali, quæ cõducuntur a regionibus Vercellẽsib⁹, & quæ vltra Flumẽ Sicidæ sunt per agrũ nouariensem, Nouariæ, & nõ alibi vectigal pẽdere debẽt, Q d si sine litteris publicanorum Nouariæ reperti fuerint, In commissum cadant. §. Venientesqꝫ a ciuitate Vercellarum Nouariam, ad accipiendum eas litteras solutiõis vectigalis, per vias rectas vẽire debẽt, Alias si extra Illas reperti fuerint, res, quas deferent, In cõmissum cadãt. §. Non possunt tamen conducere a dictis regiõibus eas res per locũ appellatũ, La Cremosina, sub pœna quingentorum aureorum, tam mercatoribus, q̃ vectoribus, (saluo pro vsu hominũ vallis sicidæ) Et Item

amissionis rerū. Quilibet accusare possit, Secreto tenebitur, & medietatem pœnæ habebit.

Conducētes telam ex canapo factam ab oppido Creuacorij, & partibus circonstantibus, soluere vectigal In Romagnão, & Burgo manerio tenentur, Et si In Ducatū cōducere voluerint, In Ducatu soluere possunt.

Si solutū fuerit vectigal Nouariæ, & cōduci voluerint res Mediolanū, vel p Ducatū, habeant litteras nō Impediātur, gratia traijciēdi Boffalorā, Turbigum, vel Olegiū, Alias nō accipiētes In cōmissum cadāt. Et vlteri⁹ Intra q̄ndecim dies fidem (Il rittorno appellant) consignent, Alioquin ad solutionē vectigalis teneantur.

Conducētes vero res a Como, & partib⁹ circūstantibus, per agrū Nouariēsem, soluant pro eis vectigal In loco Olegii, & nō alibi, Q̄d si Id nō fecerint, res In cōmissum cecidisse Intelligantur.

Porrecta accusatiōe, vel denūciatiōe, aut notificatiōe ob fraudatū vectigal, citari pars Intra decē dies, & a die citatōis Infra duos mēses, cā diffiniri debet, Alioqn vlteri⁹ ꝓcedi nō possit. Quæ qdē denuntia, vel accusatio, nisi Intra decē dies a die factæ fraudis porrigatur, admitti nō debet, nec sup ea ꝓcedi possit. §. Si tn̄ Iusta Impedimēta erūt, Magistratus ordinarius habet auctoritatē terminū duorū mēsiū ad finiendam causam prorogandi per mensem vnum.

Omnib⁹ Iusdicētib⁹ ꝓhibitū est, ne cōtra publicāos & officiales suos, vbi nō Ingerat pœna sanguinis, ꝓcedāt ꝓ delictis p eos cōmissis In his dūtaxat, que in actu exercitij officioꝝ suoꝝ cōtra fraudātes vectigal, vel resistētes, aut ꝓhibētes ne officia sibi cōmissa exerceāt, Sed oīs cognitio ad Quæstores ordi-

narios pertineat. §. Vbi autē Ingeritur pœna sanguinis, possit & ipse Magistratus, & alii officiales, ad quos spectat cognoscere.

Herba est (quā vulgo gualdū appellāt) ex qua tinctura cōficitur, & vectigal Fisco penditur, Ea propter omnibus, siue subditis, siue nō, Inhibitū est cōducere, portare ve, nec cōduci, portari ve facere, aliquā quātitatē gualdi, siue In herba, siue In puluere, vel (vt dicitur) In pane, nec aliq̄ semina ei⁹ herbæ, extra Dominiū, nec per Dñiū sine licentia, & nisi prius soluto vectigali solidoꝝ sexdecim ꝓ quolibet centenario gualdi, quod extra Dñiū conduceretur, Et solidorū octo ꝓ centenario eius, quod per Dominium conducatur gratia In eo consumādi, Hoc tamen nō pertinet ad gualdū natū, vel nasciturum In Ducatu Mediolani, quin tamen habita prius licentia a Quæstoribus ordinariis, vel a publicanis huius vectigalis, sine solutione per vias rectas Mediolanū cōduci possit. §. Cōtrafacientes huic sanctiōi, Gualdū, Semina, Plaustra, Animalia, Naues, Et deniq; oia Instrā, qbus veheretur, amittāt, Et In aureis tribus ꝓ quolibet centenario puniantur, & omnes Insolidū teneātur, Cui⁹ pœnæ duæ partes applicentur Fisco, Reliqua accusatori.

De vno Comitatu ad aliū Comitatū hui⁹ Dñij, gualdū, nec semina, sine licētia, vel facta solutiōe vt supra cōduci nō possint, sub pœna qua supra. §. Nec ēt de vno loco ad aliū locū eiusdē Diocesis sine licentia, vel solutiōe vtsupra, Alioqn res in cōmissum cadāt, Et pœna duoꝝ aureoꝝ ꝓ cētenario puniant̄.

Impune, & sine licentia, & solutiōe vectigalis, licitū est oībus gualdū natum In terris propriis, vel cōductis, portare In herba ad molas In Dominio tñ exi-

ſtentes, vbi gualda moli ſolent, Et poſtq̄ molitũ fue/rit, reportare ad ciuitatẽ, In cuius territorio natũ eſt gualdum, dũmodo Id fiat de die, & per vias rectas, & a locis, In quib⁹ nõ ſit manifeſta fraudis ſuſpitio, & In quibus veriſimile ſit eũ moli feciſſe, & dũmo/do tempus conductionis, & reconductionis quin/decim dies non excedat, Alias In cõmiſſum cadãt, & In pœnam aureorũ duoꝝ, pro quolibet centena/rio applicandam vtſupra.

Siquis licentiam habuerit conducendi gualdum per vnã viã, & per aliã ab ea diuerſam Ire repertus fue/rit, vel per vias rectas, & conſuetas non Iuerit, & ſe officialib⁹ deputatis nõ cõſignauerit, In pœnã frau dati vectigalis Incidat, quoad hoc, vt res In cõmiſ/ſum cadant.

Conceſſa licentia, & facta ét ſolutione vectigalis, non poſſit exportari aliqua quantitas gualdi de loco ad locũ, niſi põderata fuerit Iuxta ordines, Et ſi reper/tus fuerit poſtea ſaccus In quo gualdũ continetur, eſſe maioris põderis (vt dicitur) vltra tres trombas, pro quãtitate ſuperabũdanti dũtaxat In cõmiſſum cadat, & aureoꝝ decem, pro quibuslibet libris Cen/tum gualdi ab vncijs duodecim ſuperabũdantib⁹ detractis libris quattuor pro ſacco.

Inhabiles ad ſoluendum pœnas pecũiarias, luant In corpus, arbitrio Magiſtratus.

Quilibet contrafacientes accuſare poſſit, Et accuſatori credatur cum Iuramento, & vno teſte fide digno.

Cõmiſſarij deputati ſuper fraudib⁹ dicti vectigalis te/neantur, & debeant, procedere ſummarie, & de pla/no, ſine ſtrepitu, & figura Iudicij, etiã Iuris ordine nõ ſeruato, omniq; ſolemnitate Iuris omiſſa, etiam per tormenta, & quæſtiones, legitimis tamẽ præce/

dentibus Indicijs, Et reos punire Iuxta p̄sentis cō-
stitutionis formam.

Cōmissarij & officiales pro licentijs cōcedendis nihil
accipiant, sub pœna priuationis officij, & aureorum
trium pro qualibet vice, Credaturq; accusatori cum
Iuramento, & vno teste iide digno.

Facta descriptione gualdorum, Intelligantur hi, q̄bus
descriptio facta erit, contra hanc sanctionem fecisse,
& extra territorium misisse, nisi ostendiderint licen-
tias obtentas, & fidem de solutione vectigalis pro
quantitate gualdi descripti, vel fidem fecerint, se no-
minatis per eos emptoribus vēdidisse. §. Vectores
contra ordines præmissos hisdē pœnis teneantur.

Sancitum est, q̄ vectigal rerum obnoxiarū dacijs sol-
uatur ad loca solita ciuitatum, & locorum vbi vecti
gal exigitur, Et q̄ eas conducentes teneātur eas res
nominare, ac manifestare specifice publicāis, vel eo-
rum officialibus Ibi deputatis, In qua nominatione
vnam rē pro altera nominare nō possint, Q d si præ
missis contrafactum fuerit, res In cōmissum cadant,
Et puniātur arbitrio Magistratus.

Mercimonia obnoxia vectigali tradi non debent per
venditores emptoribus, nisi prius soluto vectigali,
Alioqn res, & preciū In cōmissum cadant, Et pœ-
na arbitraria Magistratus punientur.

Caupones, & aliæ personæ cōmorantes In suburbijs,
& corporibus sanctis, non permittant conduci ex-
tra hospitia, & domos mercimonia In eis existentia,
nisi prius certi sint dacium solutum fuisse, Pœna ar-
bitrio Magistratus Imponenda.

Mrcimōia nō possin t ligari, nec dissolui p mercatores
nec ēt exonerari, nisi p prius res visæ fuerint, & ex-
timatæ p publicāos, vel eorū officiales & de eis solu-

tum Daciũ sit, Alioquin res In cõmissum cadãt, Et puniãtur arbitrio Magistratus. §. Ligatores vero, qui contra formam præsentis constitutionis faciẽt, arbitrio Magistratus punientur.

Quicunq; tam Intrans, vel exiens ad portas ciuitatũ, & loca solita, prohibuerit ne publicani, vel eorũ officiales ꝑquirãt, an deferat aliquas res obnoxias vectigali, puniatur arbitrio Magistratus, Inspecta qualitate facti, & ꝑsonæ, Detineaturq;, Etsi reptus fuerit res habere, quæ ad solutionem Dacij teneantur, In cõmissum cadant vna cum Iumento, super quo Insideat, Et amplius Magistrat⁹ arbitrio puniatur.

Si quis palam conduxerit Intus, vel extra portã ciuitatis, res pro quibus solui vectigal debet, In fraudẽ vectigalis fecisse non videtur, nec contra ordines, Imputent enim sibi publicani si diligentiam nõ adhibent. §. An autem palam factum dicatur, arbitrio Magistratus relinquendum est.

Per has tamen cõstitutiones nõ Intelligatur derogatum statutis, & ordinibus vectigalium, nisi in quãtum præsentibus constitutionibus contraria essent.

DE ONERIBVS.

ACQVIRENTES bona quocunq; titulo, etiã si esset ex causa dotis, vel priuilegiata, Et siue ex successione vniuersali, siue particulari, Etiã si hi acquirentes Immunes, & exempti essent, teneãtur ad solutionẽ omniũ onerũ, his modo, & forma, ꝑut tenebatur Ille cuius erãt bona, & In eo loco vbi solui cõsuetũ fuerat ꝑ huiuscemodi bonis acq̃sitis onera q̃libet sustinerẽ, Quia volum⁹ bõa cũ onere suo trãsire debere, Nolumusq; ꝑ dictas imunitates, nec ex

emptiones, afferri præiudiciũ tertio, Vel Cõmunitatibus, & locis, cũ quibus onera sustinebãt. §. Eoq; amplius sancitũ est, q Inter alienantes, & acquirentes, conuentiones aliquæ fieri non possint, effectus q alienans non obstante alienatiõe teneatur, vel ad tẽpus, vel In perpetuum, pro bonis alienatis onera sustinere, & ipsos acquirẽtes ab eis oneribus Indemnes conseruare, sub pœna confiscationis eorũ bonorum, Et præcij Fisco applicãdi, Et vlterius hæ conuentiones nõ valeãt, sintq; Irritæ, & Inanes. §. Notarijs autem cõtra formã præsentis constitutionis Instrumenta rogãtibus, pœna est suspensionis officij per triennium, Et vlterius grauiori pœna punientur, arbitrio Senatus.

Cõmunitates, Collegia ve, Immunitatẽ aliquã quouismodo concedere non possunt Principe, vel Senatu Inconsulto, sub pœna quadrupli extimationis ipsius Immunitatis, Et alia grauiori, arbitrio Principis, vel Senatus, Imponenda, Ipsaq; concessio nulla sit, & pro non facta habeatur. §. Notarij Instrumenta rogantes contra hanc sanctionem, pœna qua supra, puniantur.

Quicunq; ciuis, etiã originarius, vel ex Priuilegio, etiã In ciuitate censitus, q habitat cũ familia, vel maiori parte familiæ a festo sancti Martini cuiuslibet anni, vsq; ad calẽdas Maij sequentes, vel aliq parte Ipsi⁹ tẽporis, quæ minor dieb⁹ vigĩti cõtinuis nõ existat, In aliqua Terra, Burgo, Loco, Villa, Cassina, Hospitio, Molandino, mediate, vel Immediate suppositio, siue Ibi laborari fecerit terras (vt vulgo dicitur) ad manus suas, Et siue Ibi fecerit aliquod exercitium, siue non, teneatur pro toto Illo anno ad onus salis, Et ad omnia alia quecunq; onera,

pari modo, & In omnibus, & per omnia, prout ru-
rales faciunt, & cum ipsis ruralibus.

Onera Imponenda per Principem, vel cōmunia debi-
to modo Inter habiles ad soluendum diuidi debēt,
Qua diuisione facta, si vnus contingentē portionē
suam soluerit, non possit pro resciduo debiti oneris
Impositi molestari, Nec etiam cogi ad cōtributionē
alicuius occurrentis Impensæ ex causa dicti oneris,
Sed ea Impensa cedat damno non soluentium. §.
Hoc tamen ad onus salis non pertinet.

Oneribus taxarum equorum, & hospitationis militū,
vnusquisq;, nemine prorsus excæpto, pro rata, & de
bita portione, contribuere teneatur, etiam si exem-
ptus, separatus ve esset, aut alio modo priuilegiatus
foret, & quacūq; dignitate fulgeat, His tamen excæ
ptis, qui a Principe speciales litteras cū speciali de-
rogatione huius sanctiōis habuerint, Vel quorū pri
uilegia ex vsu longissimi temporis hec compræhen
dere Interpræta fuerint. §. Quo casu Intelliga-
tur facta detractio taxarum ad cōmodū Illius Com
munitatis.

Teneantur etiam dictis oneribus taxarum pro rata
& debita portione, cōtribuere vniuersa loca huius
Dominij, tam vnita cū ciuitatibus, q̄ separata, & In
alios quacunq; dignitate fulgētes translata, Etiam
q; In ea translatione quantumcunq; latam conces-
sionem, & exemptionem, a quocunq; onere, a Prin-
cipe haberent, quia ab eis oneribus nullus penitus
excæptus, vel reseruatus esse Intelligatur. §. Et In
tantū prædicta loca teneātur, etiam q; hinc retro ea,
nec similia onera soluissent, Vel q; essent In posses-
sione libertatis non soluendi, nec sustinendi onera.

LIBER

DE AQVIS, ET FLVMINIBVS.

OMNIBVS Interdictum est, ne dirrecte, vel per Indirrectum vtantur aquis fossarum manufactarũ nauigabilium (vulgo nauilia appellãt) Nec etiam Fluminum regalium, siue nauigabilium, siue Innauigabiliũ, Vel alijs aquis, ad vsum Pricipis, vel alias publicum destinatis, vbilibet existẽtibus, & tam In locis mediate, q̃ Immediate Pricipi subiectis, nisi titulum habeant, & ostendant per litteras Principis continentes locum aquæ ducendæ, Ipsiusq; quantitatem, & ad quem vsum, nulla præscriptione admissa, nisi ea, quæ sit tãti temporis, Cuius Initij; In contrariũ memoria non existat. §. Extrahens aquã contra formam huius constitutionis Incidat in pœnam aureorum decem pro qualibet vncia, & qualibet vice, nisi fuerit in quasi possessiõe pacifica aquã extrahendi per triennium. §. Isq; cõtrafecisse Intelligatur ad cuius Cõmodũ compertum fuerit aquas decurrere, Eoq; casu dominus ꝓ familia teneatur, Saluo tamen Iure domino contrarium probandi.

Quicunq; repertus fuerit transire aquæductum, siue rugiam Principis, seu Fisci, alibi q̃ per Pontes, & loca cõsueta, Ipso Iure & facto puniat̃, Si pedes fuerit, In soldis viginti pro q̃libet vice, Si eques, In quadraginta, Si cum plaustro & bobus, In aureo vno, Si fuerint animalia de per se, In soldis decẽ pro quolibet. §. Qui vero ripam, vel ageres eorum aquæductuum, vel canale deiecerint, aut fregerint, vel cauum, aut clausam, vel aliud Impedimẽtum fecerint, vel fieri mandauerint, Ipso Iure, & facto Incurrant pœnam aureorum decem pro quolibet, & qualibet vice, Innouataq; reficere, & In pristinum restituere

tuere

tuere proprijs expensis teneantur. §. Domini proprietatum, Et cóductores, Pro famulis, Partiarijs, Colonis, Vel Inquilinis, Et alijs, qui prædicta fecerint, teneantur, ac si mandassent. §. Pœna In tres partes diuidatur, Campario, seu accusatori vna, Reliquæ Fisco cedant. §. Campario, seu accusatori, cũ Iuraméto pro his, qui pedib⁹ transeunt, credatur. Pro alijs vero, cum Iuramento, & vno teste fide digno, Saluo tamen his Iure contrarium probãdi, §. Contrafacientes si Inhabiles fuerint ad soluendum pœnam, puniãtur aliquã pœnã corporali, Arbitrio Quæstorũ extraordinariorũ Imponenda. §. Dantes vero alibi damnũ In agris, & bonis Fisci, In duplum puniantur eius, quod per ordines, & statuta locorum, cautum est, Credaturq; camparijs, & accusatoribus cum Iuramento.

Omnibus habentibus Ius, & facultatem aquæ ducendæ, tam ex fontanilibus q̃ ex fluminibus, & aliter quomodocunq; liceat aquam ducere per agros & possessiões cuiuslibet personæ, cõmunis, vel vniuersitatis, huius Dñij, etiam secus vias publicas, fossas, clusas, & alia necessaria faciédo, ad min⁹ damnum, & Incõmodum partium, Ipsis tamen aquam ducentibus per prius soluentibus præcium terræ, quæ In his occupanda erit, Quartãq; partem vltra extimationem veri pretij, & damnum, Si quod Inferri continget, Arbitrio duorũ virorum In similib⁹ peritorũ, Qui tñ respectu dãni, Illud plusq̃ in duplum veræ extimationis extimare non possunt, §. Eoq; amplius, præmissi aquam ducentes facere, & manutenere pontes tenentur, agercsq; (& vulgo dicunt soratoriam,) aliaq; necessaria, prout expediens fuerit, Ita q ex aqua ducẽda, prædia aliorũ, maxime

pluuiarũ, tẽpore nõ Inundent, nec exinde aliquod dãnũ priuatis, vel viis publicis Inferat́. §. Possuntq́ʒ duci aquæ, & subtus, & supra rugias aliorũ, modo tamẽ fiant ædeficia de lapidibꝰ, & cemento, & mo- do q ducẽs aquas sub alieĩs aq̃s Ita fisculas struãt, ne aquæ superiores In Inferiores decidãt. Aquæductumq́ʒ firmum, & stabilem, manuteneant, Ita q su- perius ducens nullũ damnũ sentiat, nec vltra solitũ alueꝰ eleuet́, Sed aquæ cõsuetũ decursum habeãt.

DE VIIS PVBLICIS MVNIEN- DIS, ET PONTIBVS MA- NVTENENDIS.

BONO publico cõducit, vt viæ publicæ viatoribꝰ cõmode sternãtur, Pariq́ʒ modo vt pontes manu- teneantur, Ideo sancitum est, omnes cuiuscũq́ʒ gra- dus & conditionis sint, qui, vel de Iure, aut consue- tudine, tenentur, cogi debere pro rata portiõe ad re- parationem viarum, & reflectionem, & manutentio nem pontium, omni Priuilegio, Immunitate, Et ex- emptione, cessantibus.

Quia oriebatur cõtrouersia Inter dominos, dirrecti do morum ciuitatis huius Dñii, & emphiteotas, quis- nam eorũ ad Impensam aptationis viæ e fronte do- morum existentis, teneretur, ad eam tollẽdã hæc cõ stitutio pertinet, vt cum Id fieri contingat, dominus dirrecti pro tertia parte, & pro aliis duabus partibus emphiteota Impensam soluant.

Ad tollendas extorsiones, quas faciebant Iudices, & officiales viarum huius Dominij, sancitum est, per eos Iudices & officiales fieri non posse aliquas con demnationes contra Cõmunia & homines vicorũ

huius

huius Dominij, nisi prius legitime citati fuerint. Et si cõtingat, eos homines, vel cõmunia, condemnari, executiones fieri non possint, nisi prius cõdemnatis Iterũ citatis, Qui, si ꝓbare voluerint, se temporib⁹ debitis vias pro sua contingenti portiõe aptasse, admittantur eorum defensiones, & probatiões, si Mediolani Id actum sit, corã Vicario Prouisionũ ipsius vrbis, In alijs autem ciuitatibus, coram Prætore, vbi Id mun⁹ aptandarũ viarum ei nõ competat, sin minus coram Referendario. Et si probatum fuerit vias debitis temporibus aptatas, vel non egere reparatione, cõdemnatio per Iudicem, seu officiales facta, annulletur, & pro nulla, & Irrita habeatur, Isq; qui cõdemnauerit, condemnatus sit, & esse Intelligatur In summa In eiuscemodi cõdẽnatione cõtenta, Quæ pœna Cõmunitatib⁹ ciuitatũ, vbi agi contigerit applicetur, vltra expensarũ reffectiõem, ad quã omnino Iudices, & officiales, erga condemnatos teneantur. §. Eo amplius sancitũ est, ꝙ si cõperiatur ipsos Iudices, vel officiales, compositiones cum aliquibus Inijsse ante sequutã cõdemnationẽ, nõ aptatis viis, priuẽtur officio, Et alia corporali pœna, arbitrio Senatus, puniantur, Et pecuniæ compositionis applicentur Cõmunitati. Et si Ille qui compositionem fecerit, primo notificauerit, pecuniæ datæ pro compositione restituantur, Et nihilominus viæ, pro quibus hæ compositiones factæ sunt, reficiendæ, & aptãdæ erunt. §. Post sequutam autem condẽnationẽ compositiones fieri non prohibentur, modo Mediolani Vicarius, & sindici, cõmunis, In alijs ciuitatib⁹ Prætores Interueniant. §. Iudices, & officiales pecunias ex quibuscunq; condemnationibus, & compositionibus modo quo supra faciendis, exactas cõsignare

teneantur Thesaurarijs Cōmunitatum, qui postea eis Iudicibus salarium Iuxta ordines persoluent, sub pœna Iudicibus cōtrafacientibus amissionis salarii trium mēsium, pro qualibet vice, Pro duabus partib⁹ Cōitati, Pro tertia accusatori applicāda. §. Hiq; Iudices singulo mense, & In fine mēsis cōdēnationes, quas facient, transmittere tenentur Mediolani, Vicario Prouisionum, In alijs ciuitatibus, Prætori earum, sub pœna qua supra.

DE AEDEFICIIS PRIVATIS.

QVICVNq; In aliqua ex Ciuitatib⁹ huius Dominij laute ædificare voluerit, & domū, areā, locū ve alium priuatum contiguum habuerit, qui nouo ædificio quoquomodo vsui ad eius lauticiā esse possit, teneatur, & debeat Is, cuius domus, area, locus ve, cuiusuis fuerit, ea vendere ædificare volenti, si tamen Is vltra Iustū preciū q̄rtum plus exponere, & dare sit paratus. §. Eo quoq; casu Iusdicentes venditionem faciant, & possessionem tradant, consulto tamen prius Principe, vel Senatu.

Possidens, & tenēs tertiam partem, vel minorem alicuius domus, seu sediminis, & In ea seu eo habitare nolēs, teneatur, & debeat ipsam tertiā partē, vel minorē, cōsortib⁹ suis, vel alias duas, vel plures partes habitātibus locare ꝓ tanta pēsione, quā ab alio percipere posset, seu ꝓ portiōe per duos amicos cōes, vel duos vicinos taxanda. Q d si Id facere recusauerit, Iudex facto per prius per cōsortem eas partes habentem, & possidentem, deposito pensiōis taxatæ pro anno vno, citata parte, eū Inducat ad tenutam bonoꝝ. Quod depositū de anno In annum donec habitauerit

habitauerit, reiterandum est. §. Per hoc tamen non Intelligatur, nec sit factum In reliquis præiudicium domino.

Cautum est, ne quis In posterum possit In vlla ciuitatum huius Dominij vico, & suburbijs eiusdem, ædificia, que se protendant extra muros domorum In vias publicas facere, nec errigere, Q đ si contrafactũ fuerit, ædificiũ per prius destruatur, & ædificãs pœna aureorum viginti quinq; plectatur, Cõmunitatibus ciuitatum applicanda.

DE IMMVNITATE, ET IVRE DVODECIM LIBERORVM

QVICVNq; numerum duodecim liberorũ habuerit, Ita q; i eis duodecim⁹, si In vtero matris fuerit, etiam comprehendatur, Inter quos tamen nõ cõpræhendantur Illegitime nati, (præter legitimatos per subsequens matrimonium) nec nepotes, seruẽtur Immunes quoad vixerint, etiã si exinde filij ipsi decederent ante patris mortem, ab omnibus oneribus extraordinarijs, Et Item ab Imboraturis, ꝑ omnibus fructib⁹ natis super bonis proprijs, cuiuscũq; quantitatis fuerint. Et vbi ex fructibus proprijs nõ habeant, & aliũde, ꝑ vsu suo quæsiuerint, Immunes seruentur vsq; ad summam modiorum triũ furmẽti, & metretarum sex vini pro qualibet persona parentum, & filiorũ. §. Hæc Immũitas etiã post mortem patris perseueret, vbi & donec ipsi omnes duodecim liberi superstites fuerit, & In communiõe viuant. §. Pro mercatura autem nullam habeant exemptionem.

LIBER DE GYMNASIO TICINENSI, ET IN EO STVDENTIVM IMMVNITATE.

INTER cœtera, que in Mediolanensi Dominio admiranda sunt, Ticinense Gymnasium est omnibus ætatibus Illustre, amplis Priuilegiis, etiã a summis Romanis Pontificibus decoratũ, Ad quod nõ solum huius Dñij subditi cõfluunt, Sed ẽt alij exterarũ, gentiũ & nationũ, ad bonas artes, & sciẽtias addiscendas. Et quia hec studia quietẽ desyderant, Ideo sancitum est, q͛ omnes, & singuli In eo Gymnasio studijs operam dantes, togati Incedant vestibusq; longis vtantur, seq; omnino a breuibus abstineant, vt sicut In scientijs profitentur animi Integritatem, & grauitatem, Ita etiam In habitu, & Incessu, præseferant. §. Abstineãt etiam ab armorum delatione, cũ studiis, non armis vacare habeant, sub pœna contrafacienti aureorum viginti, pro singula vice, Fisco applicanda, Et Item amissionis vestium, & armorum, quæ executorum sint.

Omnib⁹ huic Dñio subditis, ꝓhibitũ est, ne se cã studiorum In alijs Gymnasijs q̃ Ticinẽsi cõferãt, sub pœna Indignatiõis Pricipis, & aureorũ q̃dringentorũ ipso facto Fisco applicãda, si cõtrafaciẽs sui Iuris fuerit, si vero In alteri⁹ potestate cõstitutus sit, Is qui eũ in potestate habuerit, si de eius consensu factũ sit, in pœnam ducẽtorum aureorũ Incidat, sin minus Incurrat pœnã pecuniariã, arbitrio Senatus Imponẽdam, & ipso facto Fisco applicandã. §. Eadẽq; pœna tenebuntur hi, qui Insignia Doctoratus alibi, q̃ in

Ticinensi

Ticinensi Gymnasio assumpserint.

Possunt omnes Doctores, & Scolares quarũcunq; nationũ, modo non sint banniti, nec rebelles nostri, libere, & omni Impedimenro cessante Papiã ire, In ea habitare, stare, & conuersari, ab eaq; recedere cum sua familia, vestibus, libris, vtensilibus, pannis, laneis, lineis, sericeis, & alia suppellectili necessaria, & opportuna ꝑ vsu eorũ, sine solutiõe alicuius Pontis, Portus, Gabellæ, Aut cuiusuis Dacii, cuiuscũq; ciuitatis, aut loci hui⁹ Dñij. Q đ si In dubiũ vocaretur aliquod prædictorũ non esse ipsorũ doctorũ, scolariũ ve, vel ad eorũ vsum nõ spectare, standum est Iuramento Doctoris, scolaris ve, qui ea conduci faciet. §. Eisq; scolaribus nulla molestia Inferenda est, etiam si superueniret bellũ Inter nos, & eos, quibus ipsi subditi sunt, Modo cõtra statũ, vel honorẽ nostrum, non moliantur.

DE MERETRICIBVS, ET LENONIBVS.

NON satisfactum videbatur decori publico ex eo ꝙ meretrices in vnũ locũ, veluti Intra septa clausæ habitarẽt, ni etiam certis legibus Infœlix Id genus mulierum coerceretur, earumq; præsidio, ab Impuritate lenonum tutæ eẽnt. Ea propter sancitum est, nemini licere aliquam domũ extra prostibulũ publicum existentẽ locare alicui meretrici publice quæstum agenti, dirrecte, nec per Indirrectum, sub pœna amissionis domus sic locatæ, quæ Ipso Iure, & facto, in Fiscum perueniat, Et Intelligatur etiam locata domus, vel cõducta, quotienscũq; reperiatur meretricem publicã esse, vel morari, de die, vel de no-

cte, In aliqua domo, vel hospitio, vel In ea habere le-
ctum, vel vtésilia domus, Nã & his casib⁹ domus,
vel hospitium, ipso Iure, & facto In Fiscũ perueniat.
§. Huiusq; sanctionis executio Mediolani, ad Capi-
taneum Iusticiæ pertinet, In aliis ciuitatibus, ad ordi
narios Iudices.

O mnibus Interdictum est sub pœna trium Ictuũ fu-
nis, vel triremiũ, & alia maiori arbitrio Senatus, per
se, nec per Interpositas personas sub aliquo quæsito,
vel querendo colore aliquos contractus, vel quasi,
cuiuspiam generis Inire, per quos aliqua mulier du-
catur ad ꝓstibulum, vel alibi ꝓstituatur, Q đ si fa-
cti fuerint, sint nullius valoris, & momenti, & pro In
fectis habeantur, & de eis Ius non reddatur. §. No-
tarij, nec aliæ personæ, non audeant de prædictis In-
strumẽta, nec aliquã scripturã facere, sub pœna pri-
uationis officij notario, & cuilibet personæ aureoꝝ
qnquaginta Fisco applicãda. §. Et eo ampli⁹ nemini
licitũ est In prostibulo aliquã mulierẽ tenere, nec ab
ipsa more lenonum aliquid recipere, sub eadẽ pœna
§. Et e conuerso nulla meretrix prostibularia tenere
possit aliquem lenonẽ, sub pœna prædicta. §. Q ui-
libet eos lenones, & meretrices contrafacientes, ac-
cusare possit, Et habebit pœnæ medietatem.

Q ui publice lenoniam artem exercent, pœna Ictuum
trium funis, vel triremiũ, & alia maiori arbitrio Se-
natus puniantur.

N emo audeat, nec presummat mutuare pecũias mere
tricib⁹, vt ex quæstu corporis sui lucrũ ꝑcipiat, nec
ea de causa eis vestes cõmodare, vel dare, quia super
eis Ius reddi nõ debet, Immo plus, si eas dederint,
dehinc eas, vel alias abstulerint sine licentia Iudicis,
contra eos de robaria procedetur.

QVARTVS.

Meretrices publice quæstum sui corporis faciẽtes, per ciuitatem Mediolãi, nec eius suburbia, Ire, stare, nec morari audeant, alio die q̃ sabbati sine licentia Iudicis, sub pœna aureorum decem, Pro dimidia accusatori, Et reliqua Fisco applicãda, & plus, & minus arbitrio Iudicis. §. Eoq; casu, vt ab alijs mulieribus dignoscantur, teneãtur deferre vestem, (quam vulgo mantelletum vocant) confectam ex bombice albo, adeo latam, & patentem, vt humeros, & pectus cooperiat, & omnibus pateat, sub eadem pœna. Et vlterius contrafacientes fustigentur, Et per vnam diem ad catenam ponantur, Liceatq; vnicuiq; meretricibus contrafacientibus vestes per vim auferre, tute, libere, & Impune.

Quilibet possit accusare cõtrafaciẽtes, & credatur accusatori cum sacramento, & vno teste fide digno.

Antiani parrochiarum teneantur Iudicibus notificare cõtrafacientes In eorum parrochijs, omnib⁹ præmissis Infra tres dies, ex quo verisimile fuerit eos de prædictis noticiam habere, Sub pœna aureorũ triũ, Et Intelligãtur habuisse noticiam, postq̃ in parrochia de p̃dictis est publica vox, & fama, Et Inuentæ conducantur ad prostibulum publicum.

Iusdicentes ordinarij ciuitatum, & locorũ, executores erunt horum ordinum, Et Iusdicere habẽt Inter meretrices. Et si oriatur lis vel cõtrouersia inter ipsas meretrices, seu cũ alijs personis cuiuscunq; cõditionis sint, tam ciuilis, q̃ criminalis, ipsi soli, & absq; consilio sapientis causam cognoscãt, & fine debito terminent, procedendo, exequendo, & puniendo, summarie, & de plano, sine strepitu, & figura Iudicij, omniq; Iuris, & statutorum solemnitate omissa, etiã diebus feriatis, & non feriatis.

Et eo amplius, Iusdicentes præmissi In Iurisdictionibus eisdem commissis, Inquirere habent, si in aliqua parrochia, pterq̄ In prostibulo, stet, vel moretur, aliq̄ fœmina quæstū corporis faciens, Et si fuerit per tres ex vicinis ipsius parrochiæ, maiores tamen ānis triginta, præfatis Iudicibus delatum, teneantur ipsam fœminam ex ea parrochia expellere, etiam si domus esset eius fœminæ propria. § . Expulsæ describantur per notarium causarum criminalium in vno libro particulari, cum nomine, cognomine, & parrochia, āno, mēse, & die, quibus expulsæ fuerint. § . Et postq̄ expulsæ erunt, nō possunt In publicum deferre vestes sericeas, nec aurum, nec argentum, Impune si repertæ fuerint, depredari possint. §. Et Item fœmina ter expulsa, p publica meretrice habeatur, & ad prostibulum conducatur.

LIBER QVINTVS.

DE OFFICIO VICARII PROVISIONVM, ET PERTINENTIBVS AD IPSVM OFFICIVM.

MAXIMO est cõmodo Mediolanẽsi ciuitati Vicarij, & Duodecim Prouisionum officiũ, ad ea tum seruanda, tum In dies ordinãda, que vtilitati, ac decori publico conueniunt. Itaq; constitutum est Vicarij & duodecim Prouisionũ officiũ, Quod tamẽ ãnuale sit, Hocq; modo vicarium eligi debere, vt sexaginta viri, qui deni ex singulis portis generale ciuitatis consiliũ repræsentant, singulo anno ante calendas Ianuarij conueniant, & collatis suffragijs sex doctores ex collegio Iurisperitorum Mediolani eligant, quorum electionem Principi, vel in eius absentiam Locumtenenti præsentabunt, Qui vnum ex ipsis doctoribus, quem maluerit pro primo anno In Locumtenentem Principis ad Id officium Prouisionum deputabit, Isq; locumtenens In sequentem annum pro Vicario Prouisionum electus esse Intelligatur, Et sic de anno in annum successiue seruãdũ est, vt qui vno anno Locũtenẽs fuerit Pricipis In eo officio, seqñti ãno vicarius sit, Et In fine ãni Is vicarius oĩno sindicãdus est. §. Duodecim vero Prouisionũ hoc modo eligẽdi sunt, vt cũ dicti sexaginta viri ante Calẽdas Ianuarij cõueniãt, pari modo collatis suffragijs decẽ octo viros videlicet

tres ex qualibet porta ciuitatis eligēt, Eaq; electiōe Principi, vel locumtenenti præsentata, decem ex eis, Inter quos sit secūdum morem vnus Physicus, deputabit, Qui vna cū duob⁹ Doctoribus a collegio Iurisperitorum Mediolani eligendis, secūdum Iam approbatam consuetudinem, numerum duodecim Implebunt, Et eorum officium annuale erit, Ex quibus tamen decem electis duo Insequenti anno vsq; ad sex menses cōtinuabunt, Nec alii duo electi per dictum tempus eorum loco admittentur, Et sic successiuis annis seruandum est. §. Eligent etiam prædicti sexaginta viri modo præmisso tres viros ꝓ officio stratarum, Et totidem pro officio victualiū, Principiq; electiōem præsentabunt, Qui vnū ex eis tribus pro Iudice strataꝶ, Alterum ex aliis pro Iudice victualium, eliget, Et eorum officiū annale erit.

Horum Vicarij & Duodecim Prouisionum Mediolani Illa Imprimis cura est, omnem diligentiam adhibere, vt ea, que concernunt victum hominum ciuitatis Mediolani, & suburbiorum, Iustis, & decentibus preciis vendantur, Iuxta ordines, & prouisiones. §. Hiq; soliciti, & vigiles erunt, vt Iudices, tam Ille, qui victualium dicitur, q̄ stratarū, bene se In eorum officiis exerceant, cum Iudices Ipsi necesse habent omnia cōmunicare, & participare cū ipsis Vicario, & Duodecim, maxime In his, que ad victum cōcernunt, & exequi Id, quod per eos ꝓuisum fuerit pro vtiliori commodo ciuitatis. §. Insuper habēt diligenter examinare rationes quorumcunq; redditiuum communis Mediolani, singulo mense, & expensas, quæ pro ipso Communi fiunt, Et disponere prout eisdem videtur. §. Instareq; cum sindicis, vt condemnationes cōmuni spectantes transmittātur.

QVINTVS.

Erit quoq; officij Vicarij Prouisionum, vna cum Vicario Archiepi Mediolãi, curare, q̃ Ecclesia maior Mediolani recte, & bene administretur.

Vicarius Prouisionũ In causis ciuilibus motis, & mouendis, noĩe cõmunis Mediolani contra quoscũq; debitores, & occupatores, seu detentatores bonoꝝ, & Iurium ipsius cõmunis, sit Iudex ordinarius, & competens, easq; terminare, & decidere habet ab͡sq; consilio sapientis, & summarie, vel ordinarie, prout eidem melius videbitur. §. A sententijsq; per eũ ferendis non possit appellari, querelari, nec de nullitate dici.

Causæ corã Vicario vertentes nullã habeãt Instãtiã. Et circa eas seruandũ est Id, quod In causis coram Quæstoribus vertentibus sancitũ est. §. Et eo amplius, q̃ In oibus, & per omnia faciẽdũ est cõtra debitores cõis, ꝓut cõtra debitores Fisci fieri debet.

Erit quoq; Vicarius Iudex In causis bonorum que Mediolani ad proclama ponuntur Iuxta ordines.

Pertinet ad Vicariũ Prouisionũ constituere, & approbare seruitores cõis Mediolani. §. Et Itẽ ꝓcedere, & pũire ludẽtes ad ludos Illicitos, vel In eis fraudes cõmittentes. §. Cognoscet etiã de causis vertẽtibꝰ occasiõe laterũ, & tegularũ, & eoꝝ, que circa Illud artificiũ cõmittũt' In dãnũ publicũ, & cõtra ordĩes.

Est ẽt eius Vicarij, & duodecim Prouisiouũ Iurisdictio, deputãdi officiales ad perqrendas fraudes, quæ cõmittuntur ꝑ artifices, & homines, (vt vulgo dicitur de paratico) ciuitatis, & Ducatꝰ Mediolãi, Et contrafacientes, & fraudes cõmittentes puniendi, mulctandi, Et cogendi debitores eorum paraticorum ad solutionem, & ipsis Ius ministrare, tã in cõtrouersijs Inter eos vertẽtibus, q̃ inter alios occasio-

ne paratici, seu artis, & ex paratico tãtum, Saluis tamen ordinibus ipsorum paraticorum.

Omnes Inuentiones fraudum, & contrauentionum, quæ fient ordinibus, & Prouisiõibus cõmunis Mediolani, si fiant in dicta ciuitate, vel Intra corpora sanctorum eiusdem, eadem die, vel sequenti, deferendæ sunt per officiales ad officium prouisionum Inscriptis, similes Illis, quæ deferuntur ad Iudices victualium, & stratarũ, Qui Iudices non possint delatos reos absoluere quoquomodo, sine participatiõe Vicarij, & duodecim Prouisionum. §. Si vero factæ fuerint extra ciuitatem, Intra sex dies deferentur, sub pœna officiali aureorum trium pro qualibet vice. §. Officiales nihil recipiant ab Imputatis, sub pœna præmissa, Etiam corporali, secundum qualitatem facti, Arbitrio Vicarii, & duodecim, Pro prima vice, Et pro secunda priuetur officio, & publice ponatur ad catenã, Vel tribus Ictibus funis plectatur, Arbitrio Illius, qui dederit cũ Iuramẽto, & vno teste fide digno. Et vlterius, si Ille, qui pecuniam dederit, nocens sit, & ipse officialem accusauerit, ad aliquam pœnam nõ teneatur. §. Terminus defensionis Imputatis, si In Ducatu habitabunt, minor triũ dierum, nec maior quindecim a die Inuentiõis, dari nõ debet, In ciuitate autem ad arbitrium Vicarii.

Sindici cõmunis videre habent omnes Inuentiões, & accusationes, etiam ad officia victualium, & stratarum. & causas earum Intra mẽsem expediri facere, sub pœna retentionis salarii sex mẽsium. §. Et Itẽ curare habent, vt omnes cõdemnationes factæ per dictos Iudices, & ẽt quæ fient p Iudices maleficiorũ, spectãtes tñ cõitati, Intra q̃ttuor dies trãsmittãt rõnatorib⁹ cõmunis, sub pœna amissiõis salarii vni⁹

mensis. §. Exinde eaẞ fiat exactio, & pecuniæ The saurario cõmunis numerentur, qui de dimidia parte earum condemnationum faciat solutiõem salarij Illis Iudicibus, qui eas cõdemnationes fecerunt, Reliqua In alios vsus ad beneficium cõmunis cõuertẽda est. §. Non licet Iudicibus eas pecunias cõdemnationum exigere. §. Nec etiam licet Thesaurario alicui pecuniam soluere, nisi præcedẽte Iussu Inscriptis Vicarii, & duodecim prouisionum, sub pœna resarciendi de suo damnum cõmuni.

Vicarius & duodecim Prouisionum non possunt cõgregare alios ciues sine licentia Principis, sub pœna confiscationis bonorum, & alia pœna etiam corporali, Arbitrio Principis.

Pertinet ad Vicarium, & Iudicẽ victualium, & vnicuiq; eorum, tam cõiunctim, q̃ diuisim accedere, vel mittere ad quascunq; partes ciuitatis, & Ducatus Mediolani, tam mediate, q̃ Immediate subditas, ad Inquirendum, & Inuestigandum fraudes, quas Pistores, Caupones, Macellarii, Et aliarũ rerum venditores, & negociatores cõmittunt, præsertim ob Iniqua, & adulterina pondera, & quoscunq; alios defectus, & errores, qui in præmissis omnibus, & singulis dependentibus, & cõnexis admittentur, Necnõ ad metiendum pondera, & mensuras. §. Eritq; eorum officii delinquentes punire Iuxta Iuris municipalis, & ordinum formam.

Et quia per agẽtes Cõmunitatis Mediolãi locabantur Iura exigendi condemnationes contra vendẽtes panem, & carnes, & etiam ab eis quædã honoraria pcipiẽdi, Ideo huic morbo occurrẽtes, Sancitũ est, has locationes In futurũ fieri non posse, Sed Iudicẽ vectigaliũ ciuitatis Mediolani curã habere debere

omnium pistrinorum, & macellorum, tam In hac vrbe existentium, quam extra, etiam In terris separatis. §. Et auctoritatem, habet cum duobus officialibus a Vicario, & duodecim Prouisionum eligendis, quos secum habebit, Inuentiones faciendi, Et Item condemnandi, condemnationesque ad communitatem Mediolani applicandi, modo tamen has condemnationes faciat cum Interuentu Vicarij, vel Locumtenentis In eo officio. §. Is Iudex victualium pro præmissis exequendis, & ad eius officium spectantibus, salarium menstruum habebit librarum Sexaginta, a Thesautario communitatis ex primis pecunijs prouenientibus ex dictis condemnationibus, Nec quicquam aliud percipere possit a pistoribus, & macellarijs, vel aliis quacunque ex causa, etiam a sponte dantibus, sub pœna priuationis officij, Et aureorum quinquaginta, Communitati applicanda, Et maiori arbitrio Principis, vel Senatus, Huiusque rei In sindicatu, & ante sindicatum ratio habenda est exactissima, nulla excusatione admissa, Et non solum ipse Iudex accipiens puniendus est, Sed etiam eisdem pœnis Is qui ei dederit contra huius constitutionis formam. §. Potestque hic Iudex cum Interuentu tamen Vicarij Prouisionum, vel Ibi In eo officio Locumtenentis nostri, moderari, alterare, & augere pœnas, & condemnationes eorum, que ad eius officium spectant.

Eo amplius sancitum est, præmissas sanctiones locum habere vltra ea, que ex Iure municipali Ciuitatis Mediolani sancita sunt, modo his sanctionibus contraria non sint.

DE

QVINTVS.

DE CONSVLIBVS IVSTICIAE MEDIOLANI.

CONSVLES Iusticiæ Mediolani, qui doctores non sunt, non possunt in contractibus consensum præstare, nec auctoritatem Interponere, quãdo contractus summã aureorum ducentũ excederẽt.

DE OFFICIO ABBATVM, ET CONSVLIS MERCATORVM MEDIOLANI.

ABBATVM, & Consulis Mercatorum Mediolani Iurisdictio illa est, cognoscere de omnibus causis vertentibus Inter negociatores, vel mercatores, seu eorum fideiussores, & cõtrahentes cum eis, ex causa mercimonij tantum, quod exerceatur per mercatores descriptos, vel alios, qui diuersimoda mercimõia exercent, (qui vtẽtes stratis vulgo appellati sunt), Et etiã quotienscũq; de ipso mercimonio agitur, Et Item pro aliqua remuneratiõe, seu mercede ex causa mercimonij debita, Et etiam Inter ipsos mercatores, occasione cõtractuum, In quibus alter alteri soluere pecũiã ꝓmittit, cum causa hæc Inter eos mercatores mercantilis præsummatur. Cognoscent etiã de depositis factis penes mercatores, vel campsores, & de litteris cambij, & Intelligãtur mercatores hi, qui pro talib⁹ ad dictum officium descripti sunt, secundum formã statutorum suorum. § . De his causis alij Iudices, q̃ Abbates ꝑmissi se Intromittere nõ possunt.

Causæ vertentes, & quæ verti possunt coram Abbati-

bus, & Consule Mercatorum Mediolani Instātiam viginti dierū vtiliū habeant a die petitiōis Inchoandorum, Intra quos dies eas causas decidere, & terminare habent Iuxta statutorum suorum formā, summarie, & sola facti veritate inspecta, absq; consilio sapientis, nisi causa eis videatur ardua, & dubia, Quo casu, datis prius per partes diffidentibus de collegio Iurisperitorum Mediolani vsq; ad numerū octo ꝑ parte, Abbates secreto consilium assummant. §. Si vero contingat In aliqua causa dilationem dari ad probandum extra ciuitatem, vel Ducatum Mediolani, eo casu durante dilatione non currat Instantia, Sed ea finita partes sint in eo gradu & statu ꝑut erant ante dilatiōem datam. §. Quæ tamen dilatio dari debeat parte per prius testes nominante, & Iurante ꝙ ipsam dilationem nō petit calumniose, nec In fraudē, sed ꝙ credit ipsis testibus indigere ad probationem Iuris sui.

In casibus, In quibus potest appellari a sentētia, siue Interlocutoria, siue diffinitiua, ferenda per Abbates mercatorum, appellationes non admittātur, nisi termino dierum qnattuor cōtinuorū a die Intimationis sentētiæ Interpositæ fuerit. §. Is tamē appellās, siue actor fuerit, siue reus, nisi termino aliorū q̄ttuor dierum Immediate sequentiū deposuerit omne, & totū Id, in quo cōdēnatus fuerit, vel pecuniā equiualētem, & Integre soluat omnes, expensas, in qbus fuerit cōdemnatus, Et tantūdem deposuerit, ꝑ expensis faciēdis in cā appellationis, ad appellationem ꝓsequendā non admittať, Sed snia mittatur executioni. §. Poterit tñ postq̄ snia executioni demandata fuerit in termino a Iure concesso ipsam appellationem ꝓsequi, facto ꝑ prius deposito expēsarū faciendarum

darum In causa appellationis pro eadem summa, p qua In causa principali condemnatus est.

Abbates mercatorum In hoc tamq̄ delegati Pricipis causas appellationū seruatis. p̄missis cōmittēt duobus, vel tribus mercatoribus partium cōfidentibus, vel alterius tātum In cōtumaciā, seu renitentiā eius partis, quæ suos confidentes non dederit, vel recusauerit. §. Hiq; cōfidentes in causis eisdem cōmissis habeant eandem Iurisdictionem, & potestatem, quā habebāt Abbates In causa principali, Et pari modo Iudicare debeāt summarie, & sola veritate Inspecta, & prout in causa principali Iudicare possunt. §. Instantia causæ appellationis viginti dies vtiles habet a die cōmissiōis tamē numerandos. §. Nec de causis ipsis appellationum alij Iudices q̄ abbates, seruatis tū his, de quibus supra, Intromittere se possunt.

Si quis merces emerit adiecta die solutionis faciēdæ pactusq; cū creditore fuerit Instrumentū obligationis facere, Idq; postq̄ merces habuerit, nō fecerit, eo citato statuatur per Abbates terminus ad faciēdum creditori Instrumentū obligationis Iuxta cōuenta, & cum Iuramēto, ad statutorū Mercatorū formam In quo termino, si debitor nō paruerit, eo casu asserente creditore cum eius Iuramēto merces vēdidisse debitori, & ad Id accedat fides Prosonetæ descripti, qui medius fuerit, cogatur debitor oib⁹ Iuris remedijs, ēt per personalem detentionē ad satisfaciendum creditori In pecūia numerata in p̄sens, ac si terminus cōuentus ad soluendum statutus nō fuisset.

Quotienscūq; requisitus fuerit debitor ex causa litterarum cambij cū ptestatione nō factæ solutiōis Iuxta morem, & consuetudinem litterarū cambij, Intimationesq; factæ fuerint medio Prosonetæ descripti, si

Iurauerit creditor Illud cambiũ vere, & realiter factũ fuisse, & nõ fuisse cambium (vt vulgo dr̃) mortuum, Abbates omnibus Iuris remedijs, ẽt per p̃sonalẽ detentionẽ, debitorẽ cogãt ad soluẽdũ, Et hoc nisi debitor fideiussorẽ Idoneũ dederit, q̃ Intra octo dies soluet. §, Eo ãplius sancitũ est, q̃ litteræ cambij veri, & realis, & nõ (vt vulgo dr̃) mortui hipothecã habeant.

Si qs p̃ria facie debitor ex cã mercimonij apparuerit per Instr̃m, vel cõdẽnationẽ, vel per litteras, nõ possit dare libellũ (vt dr̃) p̃uẽtoriũ, vel aliquod Iudiciũ Intentare ad Impediendum executionem, Sed ea omnino concedatur seruatis ordinibus.

Aduocati, & causidici, non possint p̃ aliquo debitore corã Abbatib⁹ sine eorũ licentia cõparere, sub pœna suspẽsionis officij p annũ. §. Eadẽq; pœna tenentur notarij eorũ abbatũ, si corã abbatibus dirrecte, vel p Indirrectũ, patrociniũ asummant causarum.

Si cõcedãtur per Principẽ litteræ salui cõductus, per eas derogatũ eẽ nõ Intelligatur Iurisdictiõi, & ordinibus Abbatũ, & mercatoꝝ quominus agere possint, & p̃cedere Iuxta eorũ ordines, consuetudines, & stilũ, nisi in ipsis litteris In specie p̃dictis oib⁹ fuerit derogatũ. Non tñ ad executionẽ personalem deuenire possunt contra earũ litterarum formam.

Omnib⁹ mercatoribus, Artificib⁹, Magistris apotecæ, Et eorũ operarijs cuiuscũq; exercitij Interdictũ est recedere a ciuitate Mediolãi, vt In alijs locis extra Dñiũ habitẽt, ad finẽ vt ibi artẽ exerceãt, sine licẽtia speciali Pricipis, vel Sẽat⁹, Q đ si cõtrafactũ fuerit, Mercatori, Et magistro apotecæ pœna cõfiscatiõis bonorũ erit. Insupq; ciuilitatẽ, & facultatẽ artẽ exercẽdi amittãt, Operarij autẽ pœna qnquagita au-

reorũ

reorũ Fisco applicãda teneãtur, quã si soluẽdo non erunt, tribus ictibus eculei plectantur.

Quicũq; in Dñio Mediolãi mercator, & In mercatorũ matricula descript⁹, & qlibet negociator, & artifex, vel a mercatura & negociatõe depẽdẽtiã habẽs, priuatorũq; pecũias, & bõa, In mercaturis exercẽs, p fugã actualẽ a Dñio a fide defecerit, & eã ob cãm creditorib⁹ suis nõ satisfecerit, Is cuiuscũq; ætatis sit, ẽt si sexagenariã excesserit, si detineri potuerit, furcis suspẽdatur, vel ad triremes ppetuo mittatur, Arbitrio tñ Pricipis, vel Sẽat⁹. §. Hæc tñ pœna Ita demũ locũ habebit, nisi fidefragi Intra tres mẽses a die publicatiõis factæ de eoꝝ fuga cõcordes erũt cũ creditorib⁹ suis ad formã statutoꝝ mercatoꝝ. §. Oium officialiũ cura erit, si aditi fuerint a creditorib⁹ constito pri⁹ de credito, vel p summariã Informationẽ, ẽt parte nõ citata factã, & quolibet die ẽt feriato, nõ seruato ẽt aliquo Iuris ordine, vel p solũ creditoris Iuramẽtũ, cuius ẽt Iuramẽto de fuga credatur, omnes hos debitores detinere, diligẽterq; eos custodire, nec relassare, nisi prius creditorib⁹ satisfecerint, vel cũ eis cõcordes fuerint, aut ad luendas meritas pœnas mittãtur. §. Hæ tñ pbatiões hoc modo factæ In causæ cognitiõe piudicare nõ habẽt ipsis detentis, vel Iuribus eorum, nisi postmodũ legitime factæ fuerit, & alio modo q̃ p Iuramẽtũ, Et si cõpertũ fuerit quẽ indebite detẽtũ fuisse, puniatur Is, q eũ detinere fecit In qnquaginta aureis Pro dimidia parti, Et p dimidia Fisco applicãdis, Et alia maiori pœna, arbitrio Abbatũ, inspecta q̃litate psonarũ. §. Q đ si officiales Ita presto non essent, vel essent Inhabiles ad hos detinẽdos, licitũ erit creditoribus, & agẽtib⁹, & mãdatarijs eorũ cũ auxilio priuato vsq; ad numerũ

decē hominū, eū debitorē fidefragū detinere aucto ritate propria, & Iudici consignare. §. Hæcq; in omnib⁹ locis huius Dñij fieri possunt, & qbuscūq; aliis diebus, tā feriatis, q̄ nō feriatis ēt in honorē Dei, Et ēt i ecclesia, In foro, & i domo ꝑpriæ habitatōis debitoris, ēt i domo vbi Priceps residet, Ita vt nullū locū tutū habeāt. §. Hæc quoq; sanctio respectu capturæ mō ꝑmisso faciēdæ, ēt pertinet ad hos, qui dolose sui copiam non faciunt, vel profugitiuis habentur.

Postq̄ Abbatum mercatorum mādato debitor publicatus fuerit pro fide frago, quæ publicatio sono tubæ in locis publicis, & solitis, facienda est, tenentur omnes, qui habent penes se, aut sciant penes quem sit, de bonis, rebus, Instrumentis, libris rationū, scripturis ve eius debitoris fidefragi, termino quidecim dierum ea Abbatibus notificare, sub pœna tercentum aureorū cuilibet contrafacienti, Pro tertia Fisco, Pro tertia accusatori, Et residua creditoribus a pplicāda, Et quilibet accusare possit.

Huiusq; debitoris fidefragi debitores in Dominio habitantes, & præsentes, In eo quindecim dierum termino debita notificare In scriptis necesse habēt Abbatibus, sub pœna quadrupli, applicanda vtsupra. Si vero absentes fuerint, Id termino trium mēsium facere habēt, Et pari modo si debitum ex re acta extra Dominium causatum fuerit, modo tamen quindecim dierum termino eo meliori modo, quo fieri poterit, notificetur. §. Nec exinde possunt hi debitores creditori suo fidefrago soluere, alias ad Iteratam solutionem teneantur. §. Creditores pari modo fidefragi eorum credita notificare habēt, sub pœna amissionis Iurium, & actionum super bonis Immobilibus competentium quoad beneficium aliorum creditorum

ditorum. Et plus vero credito notificãtes In quadruplum puniantur. §. Error tamen in præmissis librarum sexdecim Imperialium pro centenario, præiudicio non erit notificantibus quoad pœnam.

Contractus quicunq;, & quæcunq; conuentiones factæ cum his fidefragis, aut eorum pcuratoribus, vel negociorum gestoribus, postq̃ fugam arripuerint, siue contineant cõfessionem debiti, aut partis eius, vel dilatiõem, aut terminum ad soluẽdum, Et Item obligationes, Venditiões, Alienatiões, Translationes, Cessiões ve bonorũ, Iurium, & actionum, vti bono publico præiudiciales Inquãtum creditoribus præiudicãt, sint nulli, & nullæ, nulliusq; valoris, & momenti, etiam q Iuramento, (tamq̃ in fraudem facto, vel simulate Interposito), vel alijs solẽnitatibus, muniti sint, aut litteris Prĩcipis confirmati, Nec per Iudices executioni mittendi sunt.

QVOD CAPITANEI MARTESANAE, ET SEPRII, IVRISDICTIONEM NON EXERCEANT IN CERTIS VILLIS.

CAPITANEVS Seprij, & Bulgariæ, & Capitane⁹ Martesanæ, & Batianæ, qui In dictis regionibus Iurisdictionem criminalem exercere habent, & maiorem Magistratum, se tamen Intromittere aliquo modo non possunt, nec Iurisdictionem exercere, In Infrascriptis plebibus, & terris, qa huius constitutionis vigore, tam in ciuilibus, q̃ in criminalib⁹ de Iurisdictiõe Prætoris Mediolani esse declarãtur. Que loca sunt hec videlicet.

IN SEPRIO, ET BVLGARIA.

Plebs de Cisano
Plebs de Treno,

IN PLEBE DE CORBETA.

Locus de Cisliano.
Locus de Sidriano,
Locus de Baregio,
Locus de ſanto vito,
Locus de Beſtacio,
Locus de Sancto Petro ad Beſtacium,
Cum ſuis caſſinis, & territorijs,

IN PLEBE DE NERVIANO,

Locus de Carono,
Locus de Vdrugio,
Locus de Poliano,
Locus de venzago
Locus de Pregnana,
Locus de Cornaredo,
Locus de Rhaude,
Locus de Luſernate,
Cum eorũ caſſinis, & Territorijs.

IN MARTESANA, ET BACIANA

Plebs de Bruciano,
Plebs de Bolate,
Plebs de Deſio, cum Burgo Deſij, exceptis Serenio, Blaſono, Vedano,
Locus de Machario.

QVINTVS.

IN PLEBE DE GORGONZOLA.
Locus de Vignate,
Locus de Campo richo,
Locus de Retenate,
Cassina de Villafrancha, siue de Pechijs, Cũ cassi-
Plebs de Merate tota, nis, & eorũ territorijs.

IN PLEBE DE VICOMERCATO.
Burgus de Concorretio,
Locus de Gradi,
Locus de Carugate, Cũ suis cassinis
Locus de Caponago, & Territorijs.
Cassinæ de Baracia,
Curia de Modoetia,
Plebs de Segrate,
Plebs de Sancto Donato,
Plebs de sancto Iuliano,
Plebs de Locate,
Plebs de Rosate,
Plebs de Decimo,
Plebs de Septara.

DE OFFICIO PROTECTORVM CARCERATORVM.

PROTECTORES carceratorũ possunt cogere, & cõdẽnare quoscũq; , q nõ rite aliquẽ detiere fecerint, ad satisfactionẽ expẽsarũ factarũ p Ipsos nõ rite detẽtos, & habito prius sermone cũ Iudice.

DE OFFICIO IVDICIS, ET COMMISSARII FLVMINIS OLONAE, ET PERTINENTIBVS AD IPSVM OFFICIVM.

COMMISSARIVS Fluminis Olonæ vltrá biéniũ officiũ exercere nõ possit, Et anteq̃ de officio se Intromittat, apud acta Magistrat⁹ extraordinarij Iurare teneat̃, & Idonee fideiubere ad summã ducentũ aureoꝝ se bona fide officiũ exerciturũ, ordines seruaturum, & sindicatui pariturum.

Nec possit memoratus Cõmissarius directe, nec p Indirectum, ab habẽtibus Ius In Flumine olonæ, nec eorũ Partiarijs, vel conductorib⁹, ẽt spõte dare volentib⁹, qcq̃ accipe, nec esculẽtũ, poculentũ ve, Sed cõtẽtus sit ãnuo salario, quod aureoꝝ Cẽtũ & viginti erit, mõ de quo Infra, psoluẽdo, alias offõ priuetur, aliaq; pœna mulctet̃ arbitrio Sẽat⁹ Imponẽda.

Is quoq; Cõmissari⁹, si In rẽ p̃sentẽ accesserit ab aliquo vtẽte aqs fluminis p̃dicti cõduct⁹, vel p visitãda, vel moderanda bucca, aut collaudandis pratis Iuxta ordies, a cõducẽte p̃ter solidos quinquaginta singula die nihil vlterius exigat, sub pœna p̃missa.

Condẽnare autẽ debet ordinib⁹ cõtrafaciẽtes ad eorũ ordinũ formã, adhibitis tñ duob⁹ Fiscalib⁹ deputatis, vel altero eoꝝ, pcedẽdo sũmarie, sine strepitu, & figura Iudicij, ẽt ad petitionẽ cuiuslibet accusantis aliquẽ ordinib⁹ cõtrafecisse, & cõdẽnare, vtsupra, si delatio pbata fuerit p Iuramẽtũ accusatoris legitie, & p vnũ testẽ fidedignũ, alias absoluere teneatũr.

In primordio quoq; officij flumẽ ipsum visitabit, Curabitq; q; oẽs buccæ ad formã ordinũ reducãt̃, Q đ si negligẽs fuerit, ẽt durãte officio, sindicari, & puniri possit, Inspecta qualitate facti, pœna arbitrio Senatoris ad Id deputandi, Imponenda.

Eliganturq; per Consules molitorum seu ipsos molitores a Rhaude Inclusiue ifra vn⁹, A Rhaude vero vsq; ad Neruianũ exclusiue alter vtsupra, qui ta-

men non habeant prata super flumine Olonæ nec vtantur aquis eiusdẽ, nec sint cõductores, Inquilini, seu pensionãtes ipsorum vtentiũ, nec sint agnati, vel attinentes alicuius, qui vtatur aqua dicti Fluminis, vsq; ad tertiũ gradũ, qui per vicariũ Prouisionum approbentur, Iurẽtq;, & apud acta Magistratus extraordinarij ẽt Idonee fideiubeant vsq; ad sũmã aureorum decem, q̄ officium suum bona fide exercebunt, ordines obseruabunt, contrafacientes denunciabunt, contentiq; erunt salario menstruo aureorũ duorum, quod super condemnationibus faciendis persoluetur, nec quicq̃ aliud accipient, nec etiã esculentum, poculentum ve, etiam a dare sponte volentibus, nec aliquẽ falso accusabunt, vel accusandum prætermittent, sub fustigatiõis pœna, Et alia arbitrio Senatus Imponẽda, Credaturq; accusatiõi vni⁹ ex camparijs prædictis cum Iuramento.

Eligatur etiam per vicarium, & duodecim Prouisionum notarius p̄bus, & legalis, apud dictum commissarium, qui pari modo apud vicarij acta Iurabit officium suum bona fide facturum.

Deputabit Senatus vnũ Senatorẽ, cui Cõmissarius, & notarius, bis In ãno, & vltra ad omnẽ eius Senatoris req̄sitionẽ teneãtur rõnẽ reddere gestorum in officio, sub pœna priuationis officij, Et alia arbitrio Senatus imponenda. Senatorq; deputãdus omnino bis In ãno acta per Cõmissariũ, notariũ, & camparios, Intelligat, Faciatq; q̄ contenta In hac noua sanctione obseruentur.

Ceterum si quis reclamare, & querelam porrigere cõtra aliquam cõdemnationem per Cõmissariũ factã, voluerit, Id facere possit apud Senatorem deputandum Intra quatriduũ post factã cõdẽnationẽ con-

demnatio præuia citatione peremptoria, & specifice móito. Senatorq; ad Id deputatus summarie videat causas grauaminũ, & Sẽatui referat, Qui attẽta q̃litate casus prouidebit prout conueniens putauerit, Interim tamen condemnationes ad Camerã non transmittantur, nec exigantur. Q đ si non curauerit cum effectu termino quindecim dierum causam expediri, non Impediatur condemnationis executio.

A lueus fluminis olonæ a loco de Cerciate, vsq; ad locum de Castignate reducatur In formam q; latus sit ad minus per brachia duodecim, ad brachium lignaminis, Eaq; aluei ampliatio fiat ab ea parte, quæ ipsi Cõmissario videbitur, Et ista Cõmissarius exequi procuret, nisi videatur plus, & minus, faciendũ, arbitrio Senatoris deputandi.

N emini liceat rugiam eleuare, nec Incilia ponere, per que duci possit aqua ex flumine olonæ ad Irrigationem pratorum, nisi prius habuerit Ius id faciendi, & Idonee satisdederit apud acta Commissarij singulo anno, & In principio anni pro summa decem aureorum, de non vtẽdis aquis contra formam ordinum, Hãcq; fideiussionem singulo anno renouare teneatur. Sufficiatq; si dominus pratorũ fideiubeat pro se, colonis, & cõductorib⁹, Nec ab eis vlterior fideiussio requiratur. Notariusq; pro dicta fideiussione nisi solidos quattuor pro mercede accipiat. Teneaturq; ducere volens aquam vtsupra, vltra præmissa habere dictam rugiam, seu Incilia In formam Infrascriptam, videlicet q; habeãt pedem, cum suis (vt dicitur spallis) lapidibus & cemento factis, altum a fondo aluei Olonæ per tertias duas vnius brachij ad brachium lignaminis, capiendo mensuram per medium aluei, & non sit lata vltra brachia

duo

duo cum dimidio dictæ mensuræ. Et qui contrafecerit, puniatur ꝑ qualibet vice In scutis decem Cameræ applicādis. §. Liceatq; habentibus dictas rugias modo præmisso aquam ducere ex flumine prædicto per ipsas rugias ad Irrigationem pratorū suorum, videlicet a Terra Canegrate Inclusiue supra ab hora vespertina vniꝰ cuiusq; diei sabbati, vsq; ad horam vespertinam diei Dominicæ sequentis, & sic per diem naturalem viginti quattuor horarū. His vero qui habent rugias a loco Canegrate exclusiue Infra vsq; ad locū de Rhaude exclusiue, ab hora vespertina diei Dominicæ vsq; ad horam vespertinam diei lunæ sequentis. Et sic per alium diem naturalem vt supra. Residuis vero habētibꝰ rugias a loco Rhaude Mediolanū, ab hora vespertina diei lunæ, vsq; ad horam vespertinam diei martis sequētis. Et hec omnia Incipiendo a medio mense Martij vsq; ad mediū mēsem Septembris cuiuslibet anni. Alijs autē mensibus, & diebus, ꝓhibitum sit prædictis aquā ducere ex dicto flumine, saluo q a die vigessima quarta Decembris Inclusiue vsq; ad decimā septimā Ianuarij, & sic per viginti quattuor dies cōtinuos, possint aquam ducere vtsupra hoc modo, vt qui superiores sunt primis octo diebus vtantur, medij sequentibus octo, & vltimi residuis octo. Pariq; modo vtantur partitis diebꝰ ebdomadæ scté, & octauæ pascatis resurrectiōis. Alterniq; se se statis diebꝰ nō Impediāt, Q d si qs in aliquo ꝑmissis cōtrafecerit, Irremissibiliter cōdēnetur ꝑ q̄libet vice a perticis quinq; prati supra vsq; ad omnē quantitatē in scutis viginti qnq; cameræ applicandis, A perticis vero quinq; Infra in aureis quattuor, pro q̄libet vice. Et Intelligatur quēlibet cōtrafecisse In cuius pratis, vel agro repta fue-

P

rit aqua defluere ad Irrigatiōem bonorum In die, vel hora, aliter q̄ sit concessum vtsupra.

Omnesq; qui ducent aquam vtsupra teneātur habere (vt vulgo dicitur soratorem) per quem scoladutia dictarum aquarum reuertantur in alueo Olonæ, ab ea parte aluei, ex qua aqua ducitur, anteq̄ attingant tertium molādinum, Et hoc a Terra Parabiaghi Infra, Supra vero ante quartum in ordine molādinū. Qd si aliqua rugia habere soratorē non comperiatur, statim obturetur, nec aperiri possit, nisi facto soratore collaudato per Cōmissarium, Et habēs rugiam tertio monitus, Iure ducēdæ aquæ priuetur.

Nemini quoq; liceat facere, tenere, nec habere clusam, vel Impedimentum, pro deriuandis aquis ex ipso flumine, sub pœna contrafacienti aureorū quattuor ꝓ singula vice, & singulo Impedimēto, Hoc tn̄ locum non habeat in molendinis, nec causa molendinorum tantum Illorū, qui habent Ius vtendi dictis aquis.

Molitoribus liceat Irrigare omni die Impune eorum Insulas, quæ non sint maioris quantitatis perticarum quinq; pro singulo molendino. Teneāturq; dicti molitores cū habuerint aquā ad suū molendinū, tenere hostia canalium aperta que fuerint necessaria ad molendū, Ita q aqua libere possit fluere per alueū olonæ, Et qui cōtrafaciet, punietur pro qualibet vice, & quolibet ostio, in aureo vno applicando vtsupra.

Molandina quoq; existētia super flumine olonæ aptari debeant expensis illorū, quorū sunt, Ita vt libere deflui possit aqua ad ciuitatem Mediolani, arbitrio Cōmissarij.

Si superfluitas aquarum fuerit propter excrescētiam fluminis olonæ, quæ excrescentia Intelligatur, si flumen Intra ripas non contineatur, liceat eo tempore

omnibus

omnib⁹ habẽtib⁹ rugias super fluminæ olonæ durante excrescentia deriuare aquã ex dicto flumine libere, & Impune, & omni die, & nocte.

Vniuersitas locorũ Parabiaghi, & Rhaude q̃cũq; die, & hora, libere, & Impũe, ducere possit aquã ex olonæ flumine, & ea vti, modo nõ vtatur ad Irrigationem pratorũ, Et hoc p Incilia, p que ducere aquam solitũ est, Hoc mõ, q̓ singula vniuersitas pforari faciat lapidẽ marmoreũ, seu siliceũ, In formã, q̓ per foramen fluat aqua in cauũ ad id factum, in quãtitate vnciarũ sex, scilicet per tertiã vnius brachij, ad brachium lignaminis In longitudine dicti foraminis, & mediã quartã in altitudine eiusdẽ, Isq; lapis claudi debeat in ripa aluei fluminis Olonæ, lapidib⁹, & cemento, Ita tñ q̓ foramen in dicto lapide existens remãeat altũ a fondo aluei olonæ p tertiã vnius brachij. Quibus sic peractis, si qs ausus fuerit lapidem remouere, vel ordinẽpdictũ aquæducẽdæ Impedire, Incurrat pœnã aureorũ viginti, cameræ applicandam, Et suis Impẽsis oĩa in pristinũ reducat. Idq; obseruetur, modo, vt dictũ est, ex aqua modo p̃misso ducenda non Irrigẽtur prata, & reuertatur in alueũ Fluminis olonæ,

Cõmissariũ olonæ, & camparios, nullus offendat, nec offendi faciat, nec Impediat, quominus officia sua exercere possint, sub pœna ẽt corporali arbitrio Senatus Imponenda, Teneaturq; Cõmissarius Infra qndecim dies, postq̃ noticiã habuerit, aliquem vi, & potẽtia, ducere aquã ex flumine olonæ cõtra ordines eũ, cõdẽnare i aureis vigĩti qnq; p singula vice, Et cũ auxilio officialiũ arari facere ei⁹ prata, in modum q̓ mutetur facies loci, & non videantur amplius prata.

Cõmunia quoq; Burgorũ, Locorũ, cassinarum, Et molẽdinorum propinqua flumini olonæ ad tria millia passuũ, teneantur semel In ãno, si requisiti fuerint a Cõmissario, ire cũ Instrumẽtis necessarijs ad Implendum fossas per quas duci possit aqua ex dicto flumine contra formam ordinum, Impensis tamen dominorum eorundem.

Ducentes aquam ex flumine Olonæ teneantur construere & manutenere, pontes necessarios super aquæductibus.

Cœterum si reperiri modus poterit per quem augeri possit aqua in flumine olonæ, & videatur Commissario, habita tamen participatiõe cum Senatore deputando, opus fore bonum, & vtile, Id opus fiat cũ consilio peritorum eligẽdorum per Senatorem deputandum.

Teneatur quoq; Cõmissarius, q̃ primũ fieri possit, cũ consilio sex virorum habẽtium prata in valle olonæ purgari facere fontes veteres, & nouos, ex qb⁹ aqua fluat. vel defluxerit in alueo olonæ, in eis locis, in quibus videbitur expediens, & vtile pro augendo aquã in dicto flumine, Idq; fiat expensis habẽtium prata, & molẽdina, super dicto flumine, Et quarũ expensarum distributionem faciat Cõmissarius cum participatione dictorum sex virorum.

Et si quis diuerterit aquas dictorum fontium, vel aliter Impediuerit, quominus in flumẽ olonæ decurrant, puniatur in aureis centum, Et maiori pœna, arbitrio Senatus.

Liceat etiam dealbatoribus fustaneorum, aciarum, & draporum, & cõficientibus lateres, & tegulas, quocunq; die, & tempore, pro arte sua exercenda tantũ, ducere aquam necessariã, & vtilẽ, ex flumine olonæ,

ea

ea tamen lege, ne ad alios vsus diuertãt, sub pœna aureorum quinq;.

Deniq; si contingat plures personas habere Ius in eodem aquæductu, & aliquæ fuerint diligẽtes In faciendis impensis circa prædicta, & aliquæ renitentes fuerint, vel negligentes ad contribuendum pro rata portione dictis Impensis, eo casu diligentes tota aqua vtantur dictis renitentibus, vel negligentibus spectante, nec vti aqua possint, donec soluerint ratã suam portionem dictarum impensarũ. Eo amplius, q̃ si p ãnũ steterint, q̃ nõ soluant, Iure aquæducendæ in perpetuũ priuentur, & Illud Ius diligentibus, qui fecerint impensam, accrescat ipso Iure, sine aliqua Iudicis declaratione.

Condemnatiões, quas faciet Cõmissarius, ad Camerã extraordinariam transmittat, & pecuniæ, quæ ex eis exigentur, penes vnũ per Magistratũ extraordinarium eligendũ deponantur, de quibus quantum sit respectu dimidiæ partis, nihil disponi possit, nisi a summa salarij præfati Cõmissarij, & campariorũ supra, quia super ea dimidia parte omnino satisfaciendum est salario dictorum Cõmissarij, & campariorũ. Et ppterea nullæ compositiones fieri possint, quæ sint infra dimidiam partẽ earũ. Nec aliquæ assignationes de eis condemnationibus fieri possint, respectu dictæ dimidiæ partis, Et factæ nulliꝰ sint effectꝰ, & momẽti. A dictis vero salarijs supra disponat Fiscus, prout eidem videbitur.

Et quia in moderandis buccis necessaria est opera architecti, seu Ingeniarij, Ideo sancitum est, per Senatorem deputãdum, vnum ex ingeniarijs Cõmunis Mediolani, vel Fisci eligi debere.

LIBER
DE OFFICIO GVBERNATORVM STATVTORVM.

OMNES Officiales Ciuitatis Mediolãi tenentur omnes cridas, ordines, puisiões, limitatiõesq;, ꝑcia taxanda carnibus, piscibus, lignis, & alijs victualib⁹ rebus, Et quecũq; decreta, & statuta faciẽda, & que seruari debeant, libere, & sine aliqua exceptione, statim deferri, & consignari facere ad officiũ Gubernatorũ statutorũ dictæ vrbis. §. Tubicines tenentur publicatis præmissis eas originales dicto officio cõsignare, sub pœna officiali, & tubicini contrafacienti priuationis officij.

E o amplius sancitũ est, ꝗ ꝗbuscũq; Decretis, Statutis, Litteris, Prouisiõib⁹, Cridis, Et alijs scripturis, de quibus In ꝑcedenti cõstitutiõe fit mẽtio, siue publicũ, siue priuatũ cõmodũ cõcernãt, ad dictũ officiũ Gubernatorũ registratis, plena, & Indubitata fides adhibeatur, tã In Iudicio, ꝗ extra, queãdmodũ originalibus, & publico Instrumento adhiberetur.

S ancitum etiam est, ꝗ citationes, & quæcunq; aliæ scripturæ, quæ publicantur sono tubæ ad scalas Pallatij ciuitatis Mediolani, ea die ꝑ copiã ad officiũ Gubernatorꝝ statutorũ Mediolãi dimitantur, Q ui sine Impẽsa partiũ in filo ponãt, ad finẽ, vt q̃libet noticiã habere possit, & copiã, Cui credatur, vt In præcedenti constitutione cautum est.

C ridæ, Citatões, Et aliæ scripturæ, quæ ex forma harũ cõstitutionũ cõsignari debẽt officio Gubernatorũ statutorꝝ Mediolãi, si saltim intra vnã diẽ nõ consignentur, sint nullæ, nulliusq; valoris, & momẽti, nec exequãtur. §. Et eo ãpli⁹ officiales cõtrafacientes teneantur ad refectionem expensarum, damnorum, & Interesse, damnum passo.

M. D. XLI. Alli. III. de Ottobre In Milano.

ESsendosi per la Maiesta Cæsatea Firmati & stabiliti tutti li decreti di questo suo Stato de Milano a Grãdissima vtilita & beneficio deli subditi Come appare. per littere di sua Maiesta Da[illegible] a Milano Alli.xxvij d'Agosto ꝓximo passato. Qual' insieme con l'Originale dessi Decreti Sotto scritti di man' ꝓpria di sua Maiesta & Sigil[illegible] sono all'officio delli Pãigaroli, accio si possano vedere, Et volendo l'Illustrissimo & Excellẽtissimo signor Alphõso de Aualos de Aqno Marchese del Vasto, Cesareo Capitaneo generale in Italia, & locotenẽte nel stato de Milano, Che questo Venghi a notitia dogni ꝑsona, & che sião osseruati.

In Nome di sua Excellentia si ne fa per la presente crida & notitia ad ogniũo, Et che da q̄ in ant[illegible] si h[illegible]er[illegible] a osseruare per tutto questo dominio de Mi[illegible]o, [illegible] cominciãdo da Calẽde di genaro. M.D.xlij. ꝓximo inanti, Certificãdo ogniuno che di presente dette cõstitutiõe con dilligẽtia se imprimeno, accio che nanti detto tempo ogni persona ne possi hauere copia & saper la loro continentia Signata Del Marchese del Vasto Cũ sigillo p̄fati Ill. Marchiõis Vidit Taberna Aug. Mont.

Publicata super platea arenghi & in broleto Communis Mediolani p Oliueriũ de marlião, Tubetã die merchurij quinto Mensis Octobris. M. D. xlj. sono tubarum præmisso.

Cautũ est p lr̃as Cesareas, ne qs p̄ter Bernardũ caluscũ hinc ad Decẽniũ in Dñio Mediolani, p̄missas Cõstitutões, seu earũ aliquã partẽ, Inprimat, seu Imprimi faciat, ne ve alibi Imp̄ssa, in ipsum dñiũ Inferat, aut Inferri fatiat, nec venalia habere audeat. sub pœna scutoꝝ decẽ, ꝑ quolibet volumine, Pro dimidia fisco, Et altera dimidia, dicto Calusco applicanda.

¶ Imp̄ssum Mediolani, p Vincẽtiũ Medã, Calusci Impẽsa, Anno ab humana salute prima. M.D.xlj. Decembris.